МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів і молодих учених

13 березня 2015 року

За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова

МАРІУПОЛЬ 2015

УДК 34(063)
ББК 67Я431

Сучасний розвиток державотворення та правотворення: проблеми теорії та практики: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених 13 березня 2015 року: Зб. тез наук.праць / за заг. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2015. – 291 с.

Друкується за ухвалою Вченої ради економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання Вченої ради економіко-правового факультету № 5 від 30.01.2015 р.)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени колегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф. (заступник голови редакційної колегії); Ніколенко Л.М., д.ю.н., проф.; Хоббі Ю.С., к.ю.н., доцент; Бойко Ю.В., ас.

Збірник містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, яка відбудеться 13 березня 2015 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, господарського та кримінального процесів, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Маріупольський державний університет, 2015

Аббасзаде Афсане
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольского державного університету

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Управління державним боргом вимагає використання цілої системи методів по його регулюванню. Управління державним боргом — це сукупність заходів держави з виплати відсоткових доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових позик. Проблема управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави, реальних джерел погашення державного боргу. Під час управління державним боргом, передусім зовнішнім, треба шукати варіанти, які б мінімізували втрати для держави і населення.

Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів в Україні на 2009-2013 роки. Концепція передбачає здійснення наступних заходів:

запровадження ринкового ціноутворення при розміщенні внутрішніх державних облігацій;

розширення спектру інструментів внутрішньої державної позики;

створення системи первинних дилерів державних цінних паперів;

підвищення прозорості здійснення державних запозичень;

розміщення коштів єдиного казначейського рахунку;

управління ризиками, які пов’язані з державним боргом.

Програму управління державним боргом на 2013 рік підготовлено на виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з управлінням державним (місцевим) боргом» від 01 серпня 2012 р. № 815 та відповідно до пунктів 5.1-5.3 Положення про управління ризиками, пов’язаними з державним боргом, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16 червня 2010 р. № 461.

Одним з кроків до ефективного управління державним боргом було затверджено Постанова КМ України № 607 від 10.05.2012 «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2012-2014 роки».

Цілями Стратегії є:

задоволення потреб держави у позикових ресурсах шляхом фінансування державного бюджету за мінімально можливої вартості обслуговування державного боргу з урахуванням ризиків;

утримання обсягу державного боргу на економічно безпечному рівні;

забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку державних цінних паперів та розширення доступу до міжнародного ринку капіталу;

реформування у сфері міжнародної інтеграції та співпраці, спрямоване на вироблення цілісної і збалансованої зовнішньоекономічної політики, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості національної економіки.

Досягнення зазначених цілей забезпечується шляхом виконання таких завдань:

оптимізація структури державного боргу в розрізі валюти і відсоткових ставок, що дасть змогу мінімізувати відповідні ризики;

мінімізація ризиків, пов'язаних з рефінансуванням та утриманням середньозваженого строку до погашення боргових зобов'язань держави у визначених цією Стратегією межах.

запобігання виникненню пікових навантажень на державний бюджет, що пов'язані із здійсненням платежів за державним боргом;

підвищення рівня ліквідності державних боргових цінних паперів, що дасть змогу підвищити попит на них з боку інвесторів;

здійснення запозичень для підтримки та розвитку пріоритетних сфер економіки.

Реалізація зазначених заходів створить фундамент для проведення ефективної економічної політики й обмеження зовнішніх зобов'язань держави, які потенційно можуть впливати на стабільність державних фінансів України у довгостроковій перспективі.

Узагальнюючи викладене, визначимо основні напрямки нормалізації процесу управління державним боргом:

1. Удосконалення механізмів правового регулювання, прийняття Верховною Радою України Закону «Про державний внутрішній і зовнішній борг України»

2. Визначення критеріїв оцінки державного боргу України, тобто розроблення критичних показників економічної безпеки держави. Наприклад, Світовий банк вважає критичним рівень державного зовнішнього боргу 50% до ВВП. Згідно з вимогами Маастріхтської угоди, економіку країни можна вважати здоровою, якщо поряд з іншими показниками державний борг не перевищує 60% ВВП.

3. Обов'язкове додержання оптимальної структури боргу з точки зору сумарного його обсягу та строків погашення облігацій.

4. Розроблення показників ефективності використання позичкових коштів з метою «самоокупності» державних позик. Чинне законодавство не передбачає цільового використання позичкових ресурсів, проте вважається доцільною більш прозора фінансова політика держави в цій сфері.

Література:

1. Башко В. Державні запозичення в Україні: оцінка потреб і пропозиції щодо структури / В. Башко // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 2. – С. 75–87.

2. Борги України в 2014 році / Журнал Forbes Україна.- 2014.

3. Вахненко Т.П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансово-економічних відносин / Т. П. Вахненко: Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К.: Фенікс, 2006. – 536 с.

Анастасова К. В.,
студентка 1 курс,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ТЕОРІЯ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ

Повернення у 2014 році України до Конституції 1996 року об'єктивно визначило потребу і актуалізувало дослідження тих конституційних принципів, які були названі умовою побудови в Україні демократичної, правової, соціальної держави. Одним з таких базових і фундаментальних принципів демократичного державного будівництва є принцип поділу влади. В ст. 6 Конституції України закріплено, що «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову» [1, с. 1]. Тому актуальність обраної мною теми зумовлена необхідністю теоретичного осмислення процесів реалізації принципу поділу державної влади як однієї з вихідних умов становлення демократичної системи державної влади та успішного здійснення державно-правової реформи. На сьогоднішній день в умовах руху України в бік Європейського союзу, зміни принципів формування взаємовідносин між гілками влади, формування якісно нового уряду та прийняття Україною європейських демократичних цінностей саме й виникає об'єктивна потреба у більш ретельному дослідженні проблематики поділу державної влади .

Метою дослідження є розгляд головних принципів теорії поділу влади та проблематиці її застосування в процесі проведення конституційних реформ в Україні. У сучасному світі

поділ влади –характерна рисаправової демократичної держави. Сама ж теорія поділу влади – підсумок багатовікового розвитку державності, пошуку найбільш дієвих механізмів, що убезпечують суспільство від деспотизму.Теорія поділу влади була створена кількома дослідниками політики: ідея висловлювалася ще Аристотелем, теоретично була розвинена і обґрунтовано Джоном Локком (1632–1704 рр.), в класичному вигляді вона була розроблена Шарлем Луї Монтеск'є (1689–1755 рр.)

Теорія поділу влади в державі покликана обґрунтувати такий державний устрій, що виключав би можливість узурпації влади взагалі. Спочатку вона була спрямована на обґрунтування обмеження влади короля, а потім стала використовуватися як теоретична та ідеологічна база боротьби проти всяких форм диктатури.

«Декларація прав людини і громадянина», що була прийнята 26 серпня 1789рокуНаціональними Зборами Франції, проголошує: «Суспільство, в якому не забезпечено користування правами і не проведено поділ влади, не має конституції».Наявність і функціонування системи поділу влади в державі має, за задумом Монтеск'є, оберігати суспільство від зловживань державної владою, узурпації влади і концентрації її в одному органі або однією особою, що неминуче призводить до деспотизму. Основна мета поділу влади Монтеск'є бачив у тому, щоб уникнути зловживання владою. «Якщо, –писав він, – влада законодавча і виконавча будуть поєднані в одній особі або установі, то свободи не буде, оскільки можна побоюватися, що цей монарх або сенат стане створювати тиранічні закони для того, щоб так само тиранічно застосовувати їх. Не буде свободи і в тому разі, якщо судова влада не відділена від влади законодавчої і виконавчої. Якщо вона сполучена з законодавчою владою, то життя і свобода громадян виявляться у владному свавіллі, бо суддя буде законодавцем. Якщо судова влада сполучена з виконавчою, то суддя одержує можливість стати гнобителем. Все загинуло б, якби в одній і тій же особі або установі, складеній з сановників, з дворян або простих людей, були з'єднані ці три влади: владу створювати закони, владу призводити виконання постанови загальнодержавного характеру і владу судити злочини або позови приватних осіб» [2, с. 54].

Монтеск'є стверджував: «Необхідний такий порядок речей, при якому різні влади могли б взаємно стримувати один одного». Мова, по суті, йде про так звану систему стримувань і противаг, де баланс законодавчої, виконавчої та судової влади визначається спеціальними правовими заходами, які забезпечують не тільки взаємодію, а й взаємні обмеження гілок влади у встановлених правом межах. Великий внесок у творчий розвиток ідеї стримувань і противаг також вніс американський державний діяч Джеймс Медісон (1751–1836 рр.), який винайшов таку систему стримувань і противаг, де кожна з трьох влад є відносно рівною. Цей механізм стримувань і противаг Медісона досі діє в США.Стримуванням і противагами Медісон називав частковий збіг повноважень трьох влад. Так, незважаючи на те, що Конгрес –законодавчий орган, президент може накласти вето на закони, і суди можуть оголосити акт Конгресу недійсним, якщо він суперечить Конституції. Судова влада стримується президентським призначенням і ратифікацією Конгресом цих призначень на посаду в органи судової влади. Конгрес стримує президента своїм правом ратифікувати призначення в органи виконавчої влади, і він же стримує дві інші влади своєю владою асигнувати гроші.Принцип поділу влади сприйнятий теорією і практикою всіх демократичних держав, так як поділ влади – це насамперед правова форма демократії[3, с.84].

Спостерігаючи історію розвитку української конституційності слід звернути увагу на Конституцію Пилипа Орлика, яка була прийнята 05 квітня 1710 року на Козацькій Раді у м. Бендерах. У розділі VI цієї Конституції ми можемо побачити, що П.Орлик пропонує проводити державне управліннящляхом розмежування повноважень і об'єднавши всі гілки влади в єдиний державний механізм. Так, першість в країні належить Генеральній старшині, якій підпорядковуються полковники, що за характером обов'язків прирівнюються до радників. Щодо законодавчого органу, то від кожного полку повинні були бути обрані декілька знатних ветеранів досвідчених і вельми заслужених мужів, що повинні були

складати публічну раду. Гетьман прирівнюється до президента у республіці з президентською формою правління. Після обрання гетьмана повинні бути обрані три Генеральні Ради [4, с. 6].

Тепер перейдемо до розгляду Конституції УНР (Статут про державний устрій, права і вільності УНР), що була ухвалена Українською Центральною Радою 29 квітня 1918 року і є найважливішим джерелом державотворення в Україні. Отже, заКонституцією УНР державна влада в Українській народній Республіці походить від народу та здійснюється за принципом розподілу на законодавчу, виконавчу і судову. Верховним органом влади в Республіці є Всенародні Збори (законодавча влада). Вони ж формують органи виконавчої і судової влади. Вища виконавча влада належить Раді Народних Міністрів. Арбітром посеред цих двох влад є Генеральний Суд УНР. І що є дуже важливо, стаття 63 говорить: «Судових вирішень не можуть змінити ні законодавчі, ні адміністративні органи влади» [4, с. 12].

Відкидаючи буржуазний парламентаризм, засновники молодої Радянської держави відкидали теорію і практику розподілу влад, як таку,що забезпечувала експлуатацію широких мас трудящих. Поєднання в руках Рад законодавчих і виконавчих повноважень – ось, на думку радянських ідеологів, ключ до вирішення всіх питань державного будівництва [3, с. 87].

Крапку в цій боротьбі поставила Декларація про державний суверенітет України, яка закріпила принцип розподілу влад: державна влада в республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову [3].

Таким чином, правова держава – це розділення сфер діяльності та чіткий розподіл функцій і компетенції між різними державними органами. Законодавча влада в концепції правової держави повинна виступати як орган, що виражає волю народу, як вищий представницький заклад. Відповідно, виконавча влада (уряд і в цілому вся виконавчо-розпорядча влада) повинна формуватися урядовими органами, бути підконтрольною і підзвітною їм, діяти на основі в межах закону. Судова влада повинна реалізовуватися незалежними від всіх інших влад судами на основі правових законів [3, с. 88].

Розподіл влад включає в себе організаційно-правовий механізм їх взаємодії, взаємних стримувань і противаг з метою утримання кожною з них своїх повноважень і разом з тим забезпечення її незалежності від інших влад в тих же межах. В системній одиниці розділених влад суверенітет держави знаходить своє найбільш адекватне організаційне втілення.

Розподіл влад –це резюме і показник розвитку права і держави, організаційний вираз правового характеру держави, необхідна передумова для правової законності і режиму панування права. Без належного розподілу влад не може існувати правової держави і правових законів.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. –№ 30. – 141 с.
2. Андрусяк Т. Г. Теорія держави та права / Т. Г. Андрусяк. – Львів: Право для України. – 2008. – 355 с.
3. Батир К. І. Загальна теорія держави та права / К. І. Батир. - Москва: «Билина», 1999. –351 с.
4. Комаров С. А. Загальна теорія держави та права в схемах та визначеннях. – М.: Манускрипт, 1996. – 64 с.

Баймуратов М. О.,
д.ю.н., професор, завідувач кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

Мутана Аббас Абдалказим Алмохаммед,
аспірант кафедри конституційного права
і правоохоронних органів економіко-правового факультету
Одеського національного університету ім.. І.І. Мечникова

ПРАВОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВЗАЄМОДІЮ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Для усвідомлення сутності правової глобалізації варто розуміти, що вже нині поверх установлених державних кордонів відбувається дуже складний і всеосяжний процес людської взаємодії (фактор глобального колаборационізму. – Авт.), що визначає існування сукупності політичних, економічних, культурних і суспільних зв'язків, пріоритетність яких стосовно місцевих, регіональних, національних обмежень (фактор пріоритетності глобальної взаємодії перед взаємодією національною. – Авт.), очевидно, забезпечує умови для створення нової транснаціональної цивілізації (фактор інституціоналізації якісно нової цивілізації. – Авт.).

У цих умовах об'єктивно і суттєво зростає роль «управлінського» фактора, роль якого в міру розвитку історичного дискурсу спочатку виконує національне конституційне право, потім право міжнародне, а з посиленням інтеграційних тенденцій – інтеграційне право.

І хоч історично завжди існували різного роду зв'язки, що пересікали межі людських співтовариств, нинішній масштаб таких зв'язків, їх інтенсивність, глибину, мобільність і динамізм варто розглядати як ознаки, що носять якісно інший характер у порівнянні з попередніми історичними процесами. І таку іншу якість їм у тому числі забезпечує тенденція виникнення правової однорідності.

Як відзначає іспанський філософ права Ф. Лапорта, те, що нині постає перед нами, підпорядковується і буде завжди значною мірою підпорядковуватися логіці колективних дій, а це визначає високий рівень анонімності й знеособленості в діях людей і їхніх реакцій та, отже, призведе до зростання непередбачуваності в майбутніх результатах. Він вважає, що сама по собі ідея «управління» цими складними процесами, якими супроводжується глобалізація, чи навіть «повернення їх назад», якщо і не ілюзорна, то принаймні надзвичайно важко здійснювана [1].

Даний підхід, за всієї своєї песимістичності, містить і раціональний методологічний зміст:

- по-перше, в умовах глобалізації державно організоване людство повинно підпорядковуватися загальній логіці колективних дій;
- по-друге, така парадигма дій об'єктивно викликає до життя необхідність управлінського забезпечення і супроводу;
- по-третє, таке управлінське забезпечення здійснюється виключно за допомогою права, що має вже не національний, а наднаціональний і міжнародний характер;
- по-четверте, формуючи, конструюючи і вибудовуючи архітектоніку такого управлінського забезпечення і супроводу за допомогою права, держави-члени світового співтовариства запозичають нормативні конструкції в національному конституційному праві, що регламентує найбільш важливі, суттєві, фундаментальні суспільні відносини в рамках національної держави, інтерпретуючи їх на міжнародний і глобальний рівні;
- по-п'яте, такий управлінський вплив на колективну поведінку держав і народів повинен мати знеособлений характер, що актуалізує уніфікацію правових і організаційних форм впливу;

- по-шосте, здійснення такого глобального управління за допомогою права завдання дуже важке, але здійснюване, прикладом чому служить співробітництво держав у рамках світового співтовариства і діяльність міждержавних інтеграційних об'єднань.

Досліджуючи об'єктивну необхідність глобального управління і, як обґрунтовано уявляється, показуючи цим об'єктивну необхідність виникнення правової глобалізації, вітчизняний дослідник Б. Юськів пов'язує їх з такими факторами, як:

- складність глобалізаційного процесу, що включає багато підпроцесів, які відбуваються як у різних сферах громадського життя, так і у свідомості людей (фактор системності глобалізації як такої і правової глобалізації зокрема. – Авт.);

- масштабність глобалізації, її «наступність» у просторі й часі, коли весь світ сегментований на складові різної міри глобалізованості, а ці складові тісно взаємозалежні й взаємодіють між собою (фактор дихотомії в процесі глобалізації як такої і правової глобалізації зокрема (між національним і міжнародним правом. – Авт.), що викликає до життя необхідність правової уніфікації. – Авт.);

- поліоб'єктність і полісуб'єктність глобалізації: вона не просто поділила світ на тих, хто «глобалізує», і на тих, кого «глобалізують», а в дійсності кожен суб'єкт, маючи власні цілі, тією чи іншою мірою виконує обидві ролі (фактор множинності об'єктно-суб'єктного складу глобалізації, у тому числі й правової глобалізації. – Авт.);

- наявність у процесі глобалізації таких факторів, як світ природи з його ресурсами, що на сьогодні вже певним чином замкнувся (географічно, ресурсно, інформаційно) чи замикається (інтелектуально, морально і т.д.) і набув властивості обмеженості й недостатності, у результаті чого став предметом зазіхань суб'єктів глобалізації в процесі досягнення ними власних цілей (фактор кризи загального ресурсного забезпечення глобалізації, за якого істотно об'єктивуються регламентаційні процеси і зростає роль правової глобалізації. – Авт.);

- множинність і амбівалентність наслідків глобалізації, що закладені в самій її природі [2] (фактор природної дихотомії наслідків глобалізації, що об'єктивує необхідність формування належних і оптимальних форм правової глобалізації. – Авт.).

Онтологічне тлумачення феномена правової глобалізації дозволяє дійти висновку, що в її основі лежить глобалізація права, причому як у широкому його розумінні (як об'єктивний системний процес. – Авт.), так і у вузькому (як безпосередня розробка загальних нормативних підходів для вирішення найважливіших загальних питань виживання людства і збереження національної державності, але вже в модифікованому вигляді, з урахуванням потреб формування глобального управління і наднаціонального, у тому числі й міжнародного, права. – Авт.).

Досліджуючи методологічні підходи до глобалізації права, російський дослідник В. В. Богатирьов відзначає, що саме право у своїй основі має всі передумови для глобалізації, бо воно менш інших соціальних регуляторів зав'язано на національних особливостях і більш оперативно змінюється. Разом із тим довгий час у всіх країнах світу, вивчаючи право, вчені загострювали увагу в основному на національних особливостях правових систем, що свідчить про націоналізм у правовій сфері. Однак сьогодні варто зайнятися вивченням сторін, що поєднують правові системи, які їх інтернаціоналізують [3].

Становить великий науковий інтерес позиція, хоч і не безперечна, зазначеного автора стосовно виникнення, структури, джерелознавчої бази глобального права і ролі в його формуванні саме національного конституційного права і модернізованої системи його джерел [4].

Даний дослідник відзначає, що:

- у даний час глобальне право становить собою взаємозалежну сукупність, що складається з центральної, інтегруючої ланки – міжнародного права – і 193 національних правових систем.

Як уявляється, такий підхід є не тільки дуже спрощеним, але й помилковим, що має у своїй основі підхід простого математичного складання міжнародного права з національними

правовими системами, що, практично, створює несистемну і непослідовну їх сукупність з алогічними властивостями. Уявляється, що міжнародне право в праві глобальному виступає не тільки центральною й інтегруючою ланкою, але й феноменом, який конституює національні правові системи, що за великим рахунком інституціоналізує їх у галузь, підсистему міжнародного права;

- глобальне право формується на фундаменті правових традицій прогресивної (західної) цивілізації, що народилася в європейському регіоні, – на основі мутацій традиційних культур – античного поліса і європейського християнського середньовіччя. Західна традиція права представлена двома найбільш поширеними у світі правовими сім'ями: англо-американською і романо-германською, на базі яких розвивається майже вся публічно-правова сфера країн світу. При цьому міжнародне право створено на базі романо-германської правової сім'ї.

Варто зазначити, що загальна історична ретроспектива виникнення глобального права в основному не викликає заперечень, за винятком необхідності обов'язкового згадування давньоримської цивілізації (її правові досягнення продовжують відігравати істотну роль у формуванні й функціонуванні сучасних національних правових систем. – Авт.), бо античний поліс уявляється більш характерним для давньогрецької цивілізації;

- національні правові системи, глобалізуючись, рецепіюють форми прогресивної (західної) традиції права, але не його зміст. При цьому без гармонічного їх сполучення одержати єдине глобальне право не уявляється можливим. Цю суперечність можна вирішити через інтегративне праворозуміння, що дозволить показати право в усім його різноманітті та складності.

Уявляється, що такий висновок є позитивним, бо національні правові системи, глобалізуючись, здійснюють рецепцію не тільки форм прогресивної (західної) традиції права, але і її найважливіших змістовних аспектів (узяти, наприклад, Цивільний кодекс України 2003 року, що становить собою рецепцію Цивільного кодексу Наполеона 1804 року, а за великим рахунком – рецепцію римського цивільного права);

- глобалізація права здійснюється в основному через глобалізацію правової свідомості. Будучи частиною свідомості взагалі, правова свідомість піддається інновації через засоби масової комунікації, особливо штучні, котрі у своїй масі стають глобальними.

Теза, наведена вище, як уявляється, є парадоксальною – даний підхід досконалим чином виключає визначальну роль правової культури, правової акультурації у формуванні правової свідомості й віддає першість у цьому питанні не суб'єктивним факторам, а засобам масової комунікації, фактично, технологічному інструментарію, що, варто визнати, відіграє важливу інформаційну роль у цьому процесі, але роль явно не визначальну.

Разом із тим правова культура – це надзвичайно ємне поняття, що справляє суттєвий і визначальний вплив на формування правової свідомості особистості. Більш того, це унікальне явище, особливий зріз культури суспільства, що поєднує всі основні сфери його правового життя: законодавство, правотворчість, правореалізацію, права і свободи громадян, правосвідомість, механізм держави, принципи і методи його діяльності й у той самий час є важливим критерієм його якості, що виражається поняттям «правокультурність» [5]. Уявляється, що вплив елементів, які складають правову культуру на національному рівні, на глобалізацію правової свідомості також є важливим і системним;

- структурні елементи правосвідомості зовсім по-різному беруть участь у її глобалізації. Якщо правова психологія по своїй суті стабільна й більшою мірою національна, то правова ідеологія інтернаціональна і сприяє впровадженню інновацій у правову свідомість у цілому. При цьому цілком перейняти правові ідеї, не модернізуючи їх під себе, не може жоден народ або нація в принципі, бо національний габітус протягом усього існування етносу незмінний.

Тут також можна не погодитися з В. В. Богатирьовим, котрий стверджує про незмінність правової психології і заперечує можливість модифікації національного габітусу. Варто враховувати, що габітус становить собою багатозначне поняття. Визначаючи його, французький соціолог П. Бурдьє відзначає, що: по-перше, під ним слід розуміти «системи

міцних набутих схильностей (диспозицій)», що виробляються об'єктивним структурованим соціальним середовищем; по-друге, габітус – це «нескінченна здатність для виробництва думок, сприйнять, виражень і дій»; по-третє, габітус – це «продукт історії», що «робить індивідуальні й колективні практики – знову історію – у відповідності до схем, породжуваних історією» [6]. Системний аналіз наведеного підходу свідчить, що тільки одна з підстав – перша – є статичною, а дві наступні – мають істотну динамічну характеристику, що приводить нас до висновку про те, що і національний габітус, і, отже, правова психологія підлягають змінам;

- найбільш наочно процес глобалізації простежується на прикладі позитивного права. У даний час під впливом процесу глобалізації відбувається уніфікація видів формальних юридичних джерел у всіх правових сім'ях світу. Центральне місце в глобальному праві посядуть закон, судовий прецедент і міжнародно-правовий договір, другорядними стануть правова доктрина і правовий звичай. У даний час в англо-американській сім'ї зростає роль статутів, романо-германській – судових прецедентів, релігійних правових сім'ях – законів і підзаконно-нормативних актів, і при цьому в усіх них, як правило, визнаються і використовуються норми міжнародного права – міжнародні договори.

Варто всіляко вітати компаративний підхід В. В. Богатирьова до вивчення джерелознавчої бази правових сімей і виявлення трансформацій у цій сфері, а отже, модифікацій і трансформацій у системі джерел національних держав, що належать до різних правових сімей. Разом із тим тут варто доповнити його висновки деякими положеннями:

а) трансформація і розширення переліку джерел у національному праві відбувається, насамперед, у сфері національного конституційного права;

б) автор стверджує, що під впливом процесу глобалізації відбувається уніфікація видів формальних юридичних джерел у всіх правових сім'ях світу – тобто формується і виявляється тенденція формування глобального конституціоналізму на базі такої уніфікації і виникнення загальних підходів держав-членів світового співтовариства до її здійснення;

в) міркуючи про модифікацію джерел національного конституційного права, автор доходить висновку, що ці процеси викликають виникнення глобального права;

г) стверджується, що центральне місце в глобальному праві посядуть закон, судовий прецедент і міжнародно-правовий договір – отже, взаємозалежні процеси інтернаціоналізації конституційного права і конституціоналізації загального міжнародного права (можна сказати і ширше: міжнародного правопорядку [7]) – будуть підсилюватися, а значить, зростатиме і конвергенція і взаємодія цих двох правових систем – національного права і міжнародного права;

д) поширення певних джерел права, характерних раніше тільки для конкретних правових сімей, свідчить про фундаментальність зазначених вище тенденцій конвергенції і взаємодії – адже система джерел національного конституційного права детермінує формування, функціонування і розвиток системи джерел усіх галузей національного права;

е) висновок про те, що у всіх правових сім'ях, як правило, визнаються і використовуються норми міжнародного права – міжнародні договори, має суттєвий методологічний, гносеологічний і аксіологічний потенціал, бо, з одного боку, він показує шлях модернізації національного конституційного права внаслідок впливу на нього права міжнародного (інструментально-методологічний аспект. – Авт.), а з іншого – він дає можливість пізнати процеси такого взаємного діяння і впливу (гносеологічний аспект. – Авт.); із третього боку, він наочно демонструє соціальну, державну і колективно-індивідуальну цінність національного конституційного права, що при взаємодії з правовими сім'ями за допомогою використання арсеналу загального міжнародного права модифікується, трансформується, реформується й адаптується до функціонування в умовах правової глобалізації (аксіологічний аспект. – Авт.);

- необхідність переорієнтації парадигми досліджень у правовій сфері об'єктивно визначена потребами регуляції нових глобальних соціальних структур, що формуються, у рамках яких старі правові регулятори, як національні, так і міжнародні, уже не діють.

Даний висновок має певну частку прогностичності, але і, як не дивно, одночасно песимізму. Варто погодитися з В. В. Богатирьовим у тім, що:

а) відбувається активний процес формування глобальних структур, що будуть створювати і нові правові регулятори;

б) старі правові регулятори вже не діють;

в) в умовах глобалізації різко знижена ефективність національних правових регуляторів.

Разом із тим не можна погодитися з тезою про зниження ефективності міжнародних правових регуляторів – зазначений автор таким підходом просто нівелює найважливішу роль і зростаюче значення міжнародного права як якісно нового феномена в умовах глобалізації. Можливо, говорячи про це, автор має на увазі виникнення нового, космополітичного права, але тоді він повинен був хоч би віддати належне міжнародному праву, що лежить, як своєрідний концепт, в основі космополітичного права.

Необхідно зазначити, що у своїй доповіді «Кантіанський проект конституціоналізації міжнародного права: чи зберігає він шанс?» на XXII Всесвітньому конгресі з філософії права і соціальної філософії «Право і справедливість у глобальному суспільстві» (2005) (Гранада, Іспанія) [8] видатний філософ сучасності Ю. Хабермас відзначив, що своєю концепцією «космополітичного правопорядку» І. Кант вийшов за межі міжнародного права, яке залишилося орієнтованим виключно на держави. Але тільки після двох світових воєн конституціоналізація міжнародного права еволюціонувала в напрямі до космополітичного права відповідно до приречення Канта. Однак із катастрофою двополюсного світового порядку і затвердженням США як світового гегемона появився альтернативний погляд на світовий устрій. Проект нового ліберального світового порядку під прапором Pax Americana, що відстоюють неоконсервативні прихильники нинішньої адміністрації США, порушує питання вже не про межі юридизації міжнародних відносин, а про те, чи повинна юридизація міжнародних відносин бути замінена моралізацією міжнародної політики – моралізацією, що визначається етосом (стійкістю) [9] наддержави. Питання ставиться в такий спосіб: чи залишається право придатним засобом для реалізації декларованих цілей досягнення миру і міжнародної безпеки, сприяння демократії і прав людини в усьому світі, чи буде затверджений пріоритет уже не юридично, але морально виправданих національних інтересів США.

Одночасно Ю. Хабермас висловив упевненість, що кантіанський проект буде продовжуватися. Підстави для надії на такий результат дає та обставина, що США є найстарішою конституційною демократією у світі й має певні механізми, які «стримують» етатизм держави. Спорідненість ціннісних орієнтацій між внутрішньою політичною культурою єдиної наддержави, що зберігається, з одного боку, і космополітичним проектом – з іншого, принаймні полегшує можливість повернення США до ролі лідера в перетворенні міжнародного права в напрямі до «космополітичного правопорядку» [10].

Наведені положення дають відповіді на найважливіші проблемні питання проведеного дослідження:

- виникнення ідеї конституціоналізації міжнародного права пов'язано з І. Кантом і його концептом про космополітичний правопорядок;

- у проблематиці конституціоналізації міжнародного права опорна і первинна роль належить конституції як наймогутнішому фактору впливу на міжнародне право і взаємодії з ним;

- основу концепції «космополітичного правопорядку» І. Канта складає саме міжнародне право;

- у своїй концепції «космополітичного правопорядку» І. Кант виходить за межі міжнародного права, залишаючи його державам, на які воно виключно орієнтовано, але тільки міжнародне право є і залишається «трампліном» і сполучною ланкою для виходу на рівень права космополітичного;

- могутнім ініціюючим поштовхом для виникнення космополітичного права стали

світові збройні конфлікти, що поставили світову цивілізацію на межу знищення, звідси космополітичне право бачилося як універсальний регулятор міжнародного спілкування і побудови безконфліктного міжнародного правопорядку;

- центральним у виникненні космополітичного правопорядку є питання: чи повинна юридизація міжнародних відносин бути замінена моралізацією міжнародної політики – моралізацією, що визначається етосом наддержави, тобто за її розсудом і відповідно до її інтересів;

- незважаючи на фактори, що сприяють формуванню космополітичного правопорядку, роль і значення міжнародного права зберігається і, як не дивно, завдяки стійким конституційним демократичним традиціям наддержави, що при проходженні до такого правопорядку як основний інструмент використовує міжнародне право, – як бачимо, тут взаємозв'язок конституційного і міжнародного права набуває програмного й органічного характеру;

- разом із тим І. Кант йде далі – суттю нововведення кантіанського проекту є трансформація міжнародного права як права держав у космополітичне право як права держав і індивідуумів. Останні є суб'єктами права не тільки як громадяни їхніх власних держав, але і як члени «космополітичного союзу» [11]. Уявляється, що тут йдеться про революційну трансформацію, обумовлену могутнім впливом національного конституційного права держав через свої об'єкти конституційного регулювання, через свої системи координат конституційних принципів і норм на подальший розвиток міжнародного права, що, по суті, перетворюється на глобальне міжнародне право – космополітичне право, яке відображає інтереси держав і їхніх громадян (точніше населення. – Авт.) як представників єдиного конституційно-політичного союзу. Таким чином, національне конституційне право, використовуючи міжнародне право, переходить на більш високий рівень розвитку і функціонування – космополітичне право, що обумовлює виникнення космополітичного правопорядку, тобто воно стає транснаціональним. У такій системі координат і парадигмі дій конституційне право «придушує» право міжнародне і, використовуючи його, стає новою якістю нормотування (регулювання, регламентації) світового співтовариства держав, що перетворюється на космополітичне співтовариство.

Отже, незважаючи на одержання нової якості національним конституційним правом і правом міжнародним, відбуваються відцентрові процеси навколо національної державності, що «розмивається» і також трансформується вбік якісної модифікації;

- виходячи з вищевикладеного, В. В. Богатирьов робить продуктивний висновок про те, що формування глобального права й інтеграція всіх національних правових систем – об'єктивні необхідність і закономірність [12]. Незважаючи на те що даний висновок варто всіляко підтримати, необхідно відзначити, що він має половинний характер: даний автор не дає відповіді на те, що ж буде з національною державою та правовою системою, насамперед із національним конституційним правом, що є нормативно-політичним «охоронителем» національної державності. Уявляється, що варто було б звернути увагу на шляхи ефективного симбіозу національного конституційного і міжнародного права, які б дозволили їм співіснувати і взаємодіяти навіть в умовах появи і формування права космополітичного.

Як уявляється, важливі акценти в досліджуваній проблематиці розставляє російський дослідник С. А. Щетинін, котрий у своєму науковому дослідженні «Правова глобалізація: поняття й основні форми: теоретико-методологічні аспекти» [13] пропонує визначати її як процес формування нової, загальносвітової системи правових норм, що організують і забезпечують глобальну міждержавну взаємодію в різних сферах життя сучасного суспільства, у процесі якого міжнародне право, національне право, а також право міжнародних господарських об'єднань виявляються у стані тісної взаємозалежності. При цьому характер правової інтеграції й інтернаціоналізації визначається, з одного боку, участю держав у справах світового співтовариства, а з іншого – ступенем сприйняття країнами тих чи інших аспектів права інших держав.

Даний підхід містить цілу низку методологічно й аксіологічно важливих критеріїв, що дозволяють уявити феномен правової глобалізації як:

а) глобальний процес (процесуальний критерій. – Авт.);

б) процес формування нової, загальносвітової системи правових норм (глобально-об'єктний критерій. – Авт.);

в) існування загальносвітової системи правових норм, що організують і забезпечують глобальну міждержавну взаємодію в різних сферах життя сучасного суспільства (об'єктивно-телеологічний критерій. – Авт.);

г) процес взаємодії держав, за якого міжнародне право, національне право, а також право міжнародних господарських об'єднань виявляються у стані тісної взаємозалежності (колабораційний критерій. – Авт.);

д) процес, що викликає до життя правову інтеграцію й інтернаціоналізацію (функціонально-телеологічний і формально-телеологічний критерії. – Авт.);

е) правову інтеграцію й інтернаціоналізацію, в основі яких лежить дихотомія соціально-правового характеру: з одного боку, участь держав у справах світового співтовариства, а з іншого – сприйняття країнами тих чи інших аспектів права інших держав (критерій взаємодії національних правових систем між собою і з міжнародним правом. – Авт.).

Варто зазначити, що С. А. Щетинін в основному правильно визначив характерні риси правової глобалізації, хоч із приводу деяких критеріїв виникають сумніви. Так, наприклад, важко погодитися з автором у тім, що міжнародне право, національне право, а також право міжнародних господарських об'єднань в умовах правової глобалізації виявляються у стані тісної взаємозалежності. Такий підхід скоріше є закріпленням субординаційних відносин між цими правовими феноменами і, отже, демонструє їхнє протистояння, у той час коли, як обґрунтовано уявляється, варто говорити про їх гармонійну взаємодію з метою досягнення необхідного глобально-соціального результату.

Становить істотний доктринальний інтерес визначення зазначеним вище автором сутності правової глобалізації [14]. Він вважає, що в контексті аналізу світових економічних і політичних глобалізаційних процесів правова глобалізація може розглядатися у двох основних аспектах:

- по-перше, як процес, покликаний забезпечити юридичне оформлення і правову легітимність інститутам і елементам глобальної політичної влади і транснаціональних економічних об'єднань (забезпечення нормативно-структурної легітимності глобалізаційних процесів. – Авт.);

- по-друге, як цілком самостійний процес, що має свою окрему історію і не залежить від політичної й економічної глобалізації, покликаний забезпечити міждержавну взаємодію у справі вирішення глобальних проблем сучасності (нормативний супровід різнорівневого і поліоб'єктного співробітництва держав-членів регіонального чи світового співтовариства в процесі вирішення глобальних проблем виживання людства. – Авт.).

Тут теж варто акцентувати увагу на певному алогічному підході автора до визначення черговості виникнення глобального правового простору. Так, автор пов’язує його тільки з необхідністю нормативного супроводу і легітимації діяльності глобальних інституцій світового співтовариства і лише потім говорить про нормативне забезпечення і супровід співробітництва держав у глобальних питаннях. Уявляється, що навіть у хронологічному аспекті це не відповідає дійсності: спочатку відбувається становлення співробітництва, а потім виникають інституції його забезпечення і супроводу.

Крім того, С. А. Щетинін при визначенні феномена правової глобалізації не враховує трансформації сучасної державності. Але ж загальновідомо, що найяскравішим елементом державності, що трансформується в умовах правової глобалізації, є феномен державного суверенітету.

Дослідження проблем трансформації влади в сучасній Україні передбачає чітке й адекватне уявлення національного політикуму і наукової співдружності про особливості трансформації системи влади сучасних держав світу під впливом існуючих глобальних викликів.

Проблема полягає в тім, що відповідно до нормативного наповнення і значення ліберально-демократичної ідеології затвердження і функціонування доктрини державного

суверенітету відбувається в його взаємозв'язку з народним і національним суверенітетами, а також виступає передумовою демократичного розвитку суспільства. Однак ці процеси під впливом численних викликів глобального характеру у світі стикаються зі значними труднощами об'єктивного характеру, результатом чого є виникнення стійкої тенденції до поступової втрати державами національного суверенітету і нездатності ліберальної демократії пристосуватися до нових обставин.

Слід відмітити, що деякі аспекти зазначеної проблеми у своїх наукових працях висвітлювали такі соціальні діячі й наукові авторитети, як В. Бек, Ф. Фукуяма, Т. Гоббс, Ф. Закарія, Дж. Сорос, Р. Шайхутдинов, В. Іноземцев та інші. Однак зазначені дослідники розглядали лише загальні контури і певні аспекти цього питання, уникаючи широкого науково-критичного погляду на загальний стан проблеми.

Тому аналіз впливів на національну державу та її право, насамперед конституційне, факторів глобального характеру, і насамперед правової глобалізації, дасть можливість визначити напрям трансформації доктрини державного суверенітету під впливом відзначених факторів.

У гносеологічному аспекті саме поняття «суверенітет» появилося в результаті подолання суспільством стану, який описав Т. Гоббс, як «війну всіх проти всіх» [15]. Слід зазначити, що принцип державного (національного) суверенітету завжди піддавався деяким обмеженням.

На думку російського дослідника Р. Шайхутдинова, про принципову неможливість здійснення абсолютного суверенітету свідчать такі фактори, що мають методологічне наповнення, як:

а) обмежує суверенітет наявність інших суверенітетів. Наприклад, суверенітет тієї чи іншої держави «перебуває в певних відносинах з іншими основними загальновизнаними принципами міжнародного і конституційного права»;

б) на тому самому прикладі державного суверенітету можна помітити дедалі більший розвиток і посилення різних трансдержавних (наддержавних. – Авт.), транснаціональних організацій (ООН, ЄС, ВТО та ін.), що веде до того, що межі суверенітету окремої держави дедалі більш чітко фіксуються і визначаються, у тому числі в рамках договірних відносин [16].

Цілою низкою політологів зафіксована нова тенденція в міжнародній політиці та глобальних політичних трансформаціях, що допускає перенесення реальних центрів влади з рівня національної держави на наднаціональний (нагору по вертикалі. – Авт.) і регіональний (униз по вертикалі. – Авт.) рівні. Так, американський соціолог Е. Тоффлер констатує, що одні сили прагнуть перевести політичну владу з рівня держави-нації на рівень внутрішньонаціональних регіонів і груп. Інші сили намагаються підняти її на рівень міжнаціональних агентств і організацій, а складаючись, ведуть до розпаду високотехнологічних націй на більш дрібні й менш сильні одиниці [17]. Отже, відповідно до цих тенденцій формуються нові нормативні масиви міжнародного (наднаціонального) і національного регіонального права, зменшуючи роль і значимість національного правового масиву, у тому числі й конституційного.

Звідси ситуація, що склалася, радикально трансформує розуміння статусу національних держав і, отже, державного суверенітету. З одного боку, через активізацію регіональних рухів самих національних держав такий статус розширюється і зміцнюється, підсилюється і державний суверенітет, а з іншого – держави утрачають свою колись повну й абсолютну владу над економікою, політикою і культурою своїх народів і, відповідно, право представляти їх на міжнародній арені – відбувається перерозподіл державних повноважень за допомогою їх делегування на міжнародний (наднаціональний) рівень і одночасно – на регіональний (внутрішньонаціональний) рівень. Така дихотомія призводить до звуження сфери державного суверенітету, до «вимивання» з нього критеріальних складових, що стосується територіального верховенства. Як уявляється, тут йдеться про об'єктивні фактори, прямо пов’язані з глобалізацією, виникнення і вирішення яких не пов'язано з волею

конкретних держав, їх груп і асоціацій.

Досліджуючи таку ситуацію, російський політолог А. Уткін основними факторами (на нашу думку, суб'єктивного характеру. – Авт.), що сприяють утраті державного (національного) суверенітету, вважає: падіння рівня патріотизму населення більшості країн, тиск недержавних організацій, що зростає, економічну експансію великих корпорацій, трудову еміграцію жителів бідних країн у багаті, етнічне самоствердження народів, позбавлених державності [18].

На його думку, у сучасних умовах деякі функції і повноваження суверенних держав у сферах вироблення зовнішньої і внутрішньої політики, що раніше виконували уряди, переходять до глобальних структур управління, серед яких виділяються: міждержавні союзи, військові блоки, фінансові інститути, транснаціональні корпорації, міжнародні політичні, громадські, релігійні й етнічні організації, структури глобальної організованої злочинності й т.д. [19].

Таким чином, можна констатувати, що правова глобалізація, результатом якої стає виникнення глобального, а надалі й космополітичного права, має під собою могутню організаційну й організаційно-правову структурну складову, що виявляється у виникненні відповідних інституцій, які розробляють новий масив нормативних розпоряджень, але вже міжнародного (наднаціонального) характеру. Це свідчить про трансформацію глобалізації і всіх її форм, у тому числі й правової, у нову якість – глобальну інтеграцію, що виступає як нова форма соціального розвитку. На думку Р. В. Войтович, глобальна інтеграція визначає закономірності розвитку сучасного світу, оскільки під її впливом змінюється глобальна структура світобудови, появляються нові інтегративні структури, що забезпечують інтенсифікацію розвитку людства в цілому [20]. Отже, йдеться про виникнення інституціонального механізму забезпечення існування світу, заснованого на праві, в основі якого лежить взаємодія національного конституційного і міжнародного права, їх синергетична взаємодія, конвергенція, симбіоз і народження нового правового масиву міжнародного (наднаціонального) конституційного чи міжнародного (наднаціонального) інтеграційного права. Чи є ці визначення синонімічними, антагоністичними або дихотомічними, чи містять вони в собі нову якість розвитку національних правових систем і міжнародної правової системи, спробуємо відповісти в наступних підрозділах початого нами дослідження.

Але завершуючи дослідження феномена правової глобалізації, варто зробити висновок про те, що в сучасному світі під впливом цілої низки глобальних викликів державний суверенітет зазнає значних трансформацій, що об'єктивує необхідність процесу постійного спостереження за феноменом державності та змушує серйозно замислитися про перспективи функціонування її демократичної і правової іпостасі в нових умовах. Якщо раніше феномен демократії виявлявся виключно на рівнях локальних форм самоорганізації людства (плем'я, поліс, регіон, держава) [21] і вже потім викликав до життя об'єктивну необхідність її правового супроводу і забезпечення, то сьогодні відповідь на питання про практичну реалізацію принципів демократичної правової державності, але вже на рівні глобальних (наднаціональних, космополітичних) відносин, – залишається відкритою і має потребу в постановці й комплексному дослідженні.

У процесі дослідження правової глобалізації правомірно виникає питання про форми правової глобалізації, в яких і виявляється співвідношення і взаємодія національного конституційного і міжнародного права. На думку С. А. Щетиніна, основними способами правової глобалізації є правова інтеграція, правова інтернаціоналізація і правова імплементація [22]. При цьому зазначений автор намагається обґрунтувати виникнення цих форм цілком різними тенденціями, що відбуваються в рамках світового співтовариства держав. Так, він вважає, що правова інтеграція і правова імплементація виступають як функціональні ознаки глобалізації, бо більшою мірою пов'язані з необхідністю спільними зусиллями на міждержавному рівні вирішувати різні загальносвітові глобальні проблеми сучасності. Правової інтернаціоналізації він призначає роль уже результату, наслідків,

наслідку глобалізації, що захоплюють основні сфери життєдіяльності сучасного суспільства. Таким чином, тут автор використовує класичну філософську постановку питання детермінізму – «причини і наслідку». Однак, як уявляється, при визначенні правової інтернаціоналізації автор робить методологічну помилку, визначаючи сутність останньої в тім, що внутрішньодержавне право виявляється в тісному взаємозв'язку з іншими внутрішньонаціональними правовими системами, і фактично відкидає проблематику взаємодії цих систем із правом міжнародним. Таким чином, він підмінює поняття правової інтернаціоналізації міждержавною взаємодією правових систем. Уявляється, що такий підхід суттєво збіднює поняття правової інтернаціоналізації, тим паче що автор відносить до її способів рецепцію, гармонізацію й уніфікацію, у рамках реалізації яких міжнародне право відіграє важливу роль.

Слід зазначити, що перелік форм правової глобалізації, який навів С. А. Щетинін, виявляється неповним. Так, на думку Б. В. Макогона, на національному рівні правова глобалізація виявляється в інтернаціоналізації права шляхом рецепції (пряме запозичення правових норм), гармонізації (зближення галузей права чи всієї правової системи з іншими правовими системами), уніфікації (створення подібних норм і нормативно-правових актів) і стандартизації (приведення норм національного права у відповідність до стандартів міжнародного права) [23].

Онтологічне та гносеологічне тлумачення феномена правової глобалізації дозволяє прийти до висновку, що в його основі лежить глобалізація права, причому, як в широкому його розумінні (як об'єктивний системний процес), так і у вузькому (як безпосередня розробка загальних нормативних підходів для вирішення найважливіших загальних питань виживання людства та збереження національної державності, але вже в модифікованому вигляді, з урахуванням потреб формування глобального управління і наднаціонального, в тому числі і міжнародного права).

Література:

1. Лапорта Ф. Глобализация и верховенство права. Некоторые сомнения вестфальца / Ф. Лапорта // Проблеми філософії права. – 2006–2007. – Т. IV-V. – С. 35.
1. Юськів Б. Концепція і парадигми глобального управління / Б. Юськів // Політ. менеджмент. – 2009. – № 1. – С. 120.
2. Богатырев В. В. Глобализация права : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / В. В. Богатырев. – Владимир, 2012. – С. 3.
3. Богатырев В. В. Глобализация права : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / В. В. Богатырев. – Владимир, 2012. – С. 4-5.
4. Прима Д. А. Правовая культура как предмет научных исследований [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
5. http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Pedagogica/2_123758.doc.htm
6. Современная социальная теория: Бурдье, Гидденс, Хабермас. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1995. – С. 17-20.
7. Баймуратов М. А. Международный правопорядок: концептуальные подходы к становлению понятийной характеристики / М. А. Баймуратов // Междунар. публ. и частное право. – 2010. – № 1. – С. 2-10.
8. Habermas Juergen. The Kantian Project of the Constitutionalization of International Law. Does It Have a Chance? / Juergen Habermas // Law and Justice in a Global Society. Plenary session. Lectures. – IVR; Universitad de Granada, 2005. – P. 115-126.
9. Этос // Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Минск : Харвест ; М. : ООО «Издательство Аст», 2001. – С. 967.
10. Максимов С. И. XXII Всемирный конгресс по философии права и социальной философии «Право и справедливость в глобальном обществе» (содержательный обзор) / С. И. Максимов // Проблеми філософії права. – 2006–2007. – Т. IV-V. – С. 50-51.

11. Кант И. К вечному миру / И. Кант // Сочинения на немецком и русском языках : в 4 т. – М. : Ками, 1994. – Т. 1. – С. 395.
12. Богатырев В. В. Глобализация права : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / В. В. Богатырев. – Владимир, 2012. – С. 5.
13. Щетинин С. А. Правовая глобализация: понятие и основные формы: теоретико-методологические аспекты : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / С. А. Щетинин. – Ростов-на-Дону, 2009. – С. 7.
14. Там само.
15. Гоббс Т. Левиафан или материя, форма и власть государства церковного и гражданского : сочинения : в 2 т. / Т. Гоббс. – М. : Мысль, 1991. – Т. 2. – С. 113.
16. Шайхутдинов Р. Современный политик: охота на власть / Р. Шайхутдинов. – М. : Европа, 2006. – С. 512.
17. Тоффлер Э. Война и антивойна. Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века / Э. Тоффлер, Х. Тоффлер. – М. : Аст : Транзиткнига, 2005 – С. 351.
18. Utkin A. I. Mirovoy order of XXI age / A. I. Utkin. – M. : Eksmo, 2004. – P. 20.
19. Ibid. – P. 76.
20. Войтович Р. В. Глобальна інтеграція як нова форма суспільного розвитку [Електронний ресурс] / Р. В. Войтович // Державне управління: теорія і практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2/
21. Zakaria F. The Post_american World / F. Zakaria // The New York Times. – 2008. – 6 May – P. 19-23.
22. Щетинин С. А. Правовая глобализация: понятие и основные формы: теоретико-методологические аспекты : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / С. А. Щетинин. – Ростов-на-Дону, 2009. – С. 7.
23. Макогон Б. В. Общая характеристика процессов глобализации в правовой сфере / Б. В. Макогон // Актуальные проблемы теории и истории государства и права. – 2007. – № 3. – С. 2-4.

Калінкін А. С.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА В УМОВАХ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

01 грудня 1991 р. відбулися дві події історичної ваги – понад 90% громадян, які взяли участь у Всеукраїнському референдумі висловилися за незалежність України, водночас було обрано Президента України – Л. Кравчука (понад 61% голосів). Ось як прокоментував результати референдуму американський тижневик «Тайм»: «Росія може існувати без України; Україна може існувати без Росії. Але Радянський Союз не може існувати без України. Він закінчився». Проголошення незалежності стало своєрідною точкою відліку нового етапу історії України, поклало початок перехідному періоду, суть якого – у переході на якісно вищий рівень суспільного розвитку [1]. Більше дванадцяти років, що минули з моменту проголошення незалежності, обернулися для України однією з найтяжчих і найтриваліших у новітній історії депресій. Сьогодні різко змінилась соціальна ситуація в країні, процеси загострення соціальних відносин вимагають осмислення, аналізу й узагальнення. Саме тому в сучасних умовах особливої актуальності набувають питання удосконалення механізму, функцій, взаємодії права з державою, для розвитку всієї держави в цілому, бо саме від цього залежить рівень життязвичайнихгромадян.

Метою даного дослідження є розгляд та удосконалення політико-правових механізмів, державно-владних відносин у сучасній Україні тим самим покращення умов життя всього населення країни.

Значним внеском у вирішення зазначеної наукової проблеми стали праці провідних вітчизняних юристів В. Б. Авер'янова, М. І. Козюбри, Н. Р. Нижник, М. І. Ставнійчук, В. М. Шаповалова; політологів В. П. Горбатенка, В. А. Ребкала, В. А. Шахова; фахівців з державного управління В. Д. Бакуменко, О. Л. Валевського, Ю. Г. Кальниша; а також цілого ряду українських науковців. Забезпечення державно-правової ефективності дає змогу швидко і з найменшими витратами досягти поставленої мети – модернізації країни, упровадження політичних, соціальних та економічних європейських стандартів [3].

Проблема полягає насамперед в тому, що механізм держави та всі його складові мають багато недоліків або не використовуються за призначенням. На сьогоднішній день для вирішення цих проблем держава створює, або вдосконалює нормативно-правові акти, підзаконні акті, а також закони. Всі ці проблеми сприяють погіршенню умов життєдіяльності населення.

У світі вже давно обговорюється вкрай важлива проблема кризи парламентаризму, яка стала характерною для європейських систем урядування саме тоді, коли політики та вчені усвідомили недостатню спроможність колегіальної представницької установи оперативно вирішувати нагальні питання, пов'язані з управлінням державою. Звідси ще одне характерне для сучасного європейського конституціоналізму явище – делегована законотворчість.

Одним із визнаних способів вирішення цієї проблеми в сучасних умовах є так званий «раціоналізований парламентаризм», коли уряд не тільки ухвалює рішення замість парламенту, а й визначає порядок денний останнього (вперше закріплений у Конституції Франції 1958 р.). Але чи вирішує така модель усі проблеми, які позначаються на ефективності роботи парламенту? Мабуть, ні. Французькі вчені неодноразово нарікали на те, що в гонитві за підвищенням ефективності в державному управлінні поступово почала втрачатись провідна роль парламенту в державному механізмі як загальнонаціональної представницької установи та його авторитет у суспільстві. Вихід був запропонований фінськими законодавцями, які при прийнятті нової Конституції 1999 р. запропонували збільшити роль парламенту, посиливши його контрольну та зовнішньополітичну функції. Розпочатий в Україні конституційний процес поставив на порядок денний цілий ряд й інших актуальних питань державотворення. Досвід західного конституціоналізму та практика вітчизняного державотворення доводять необхідність врахування і поєднання в механізмі розробки змін до чинного або прийняття нового Основного Закону нашої країни таких двох важливих засад, як професіоналізм та легітимність. Перша має бути забезпечена через розроблення та попереднє схвалення нової Конституції експертами або парламентаріями (членами конституанти). Провідну роль в цьомупроцесі повинна відігравати юридична наука, провідні наукові установи України. Щодо другої позиції, то йдеться про обов'язкове затвердження змін до чинного або нового Основного Закону на загальнонародному референдумі. Одним зі значущих питань на сучасному етапі є проблематика устрою державних інституцій, передусім загальнонаціональної представницької установи – Верховної Ради України. Слід виокремлювати в парламентаризмі як позитивний потенціал, так і певнізагрози для молодої емократії.

Тому причини кризового вітчизняної парламентської системи полягають не у хибності ідеї парламентаризму і способу його формування, слабкості й нерозвиненості партійної системи. На нашу думку, стратегічним напрямом удосконалення вітчизняного парламентаризму може стати рух бікамералізму, який би забезпечив, з одного боку, належне представництво у Верховній Раді України інтересів регіонів України, а з другого – спеціалізацію палат у діяльності парламенту та зростання професіоналізму законотворчості. Важливим питанням, яке має знайти відповідне вирішення під час конституційної реформи, є започаткування ефективного механізму конституційно-правової відповідальності. У ході конституційної реформи необхідно також вирішити питання про належну взаємодію різних гілок влади, то має забезпечувати принцип єдності в реалізації публічної влади. У цьому контексті потребує уваги питання належності ряду контролюючих інституцій до певної гілки влади. Насамперед йдеться про Прокуратуру, Уповноваженого Верховної Ради з прав

людини та Рахункову палату. Вважаємо, що першим кроком на цьому шляху має стати об'єднання питань функціонування цих інституцій в одному розділі Основного Закону. Відносно новим об'єктом конституційного регулювання є місцеве самоврядування. Конституції, що приймалися після Другої світової війни (так звані «конституції третього покоління»), обов'язково містять розділи, присвячені засадам місцевого самоврядування. Не є винятком і чинна Конституція України 1996 р. Проте на момент її прийняття залишалися невирішеним питання щодо організації та діяльності муніципальної влади в нашій країні. Тож реформування існуючої системи місцевого самоврядування в Україні є цілком органічною й об'єктивно зумовленою складовою конституційної реформи. Основний зміст запроваджуваних реформ полягає у подальшому зміцненні місцевого самоврядування, посиленні його самостійності у вирішенні дедалі ширшого кола питань і якомога повнішому використанні його демократичного потенціалу для забезпечення прав, свобод та законних інтересів членів територіальних громад [4].

Не менш важливим напрямом муніципальної реформи мають стати і відновлення регіонального (проміжного) рівня місцевого самоврядування, формування виконавчих органів обласних і районних рад, надання їм відповідних повноважень та необхідних матеріально-фінансових ресурсів, як вимагає Європейська хартія місцевого самоврядування [2].

Отже, завдання України – знайти своє місце у сучасному світі за допомогою вирішення таких проблем, як криза парламентаризму, необхідність проведення конституційної, муніципальної реформ, потреба в доопрацюванні концептуальних основ інноваційної політики, тощо. Пріоритетне місце у виконанні цих завдань належить юридичній науці – фахівцям із різних галузей права.

Література:

1. Бойко О. Д. Україна: політична історія XX – поч. XXI ст. / О. Д. Бойко. – К., 2007. – С. 155.
2. Козюбра М. І. Загальнотеоретичне правознавство: стан та перспективи / М. І. Козюбра // Право України. – 2010. – № 1. – С. 32 – 43.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / О. Ф. Скакун. – Харків, – 2001. – С. 56 – 59.
4. Тацій В. А. Українська держава і право напочатку XXI ст. / В. А. Тацій // Право України. – 2010. – № 1. – С. 6 – 14.

Бойко Ю. В.,
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Місцеве самоврядування є найважливішою ланкою публічної влади, що доповнює і зміцнює державну владу, але за своєю природою є незалежним інститутом. В силу того, що воно найбільш наближене до населення, місцеве самоврядування здатне значно більш повною мірою забезпечувати реалізацію потреб громадян, які мешкають на конкретній території, порівняно з іншими формами публічної влади.

У цьому зв'язку сьогодні особливої актуальності набуває вивчення різних аспектів розвитку місцевого самоврядування в Україні в контексті їх порівняльного аналізу з тенденціями розвитку місцевого самоврядування в зарубіжних країнах і, насамперед, у країнах-членах Європейського Союзу. Застосування позитивного європейського досвіду в національній практиці в контексті реалізації Європейської Хартії місцевого самоврядування дасть змогу досягти ґрунтовних і суттєвих змін у сфері місцевого самоврядування, підвищити роль органів місцевого самоврядування на основі принципу інституційної організації держави і суспільства - принципу субсидіарності.

Питання застосування зарубіжного досвіду реформування місцевого самоврядування, висвітлення його особливостей, проблем розподілу повноважень між інституціями державного, регіонального, місцевого рівнів у процесі децентралізації в різних аспектах зробили такі вчені, як М. Баймуратов, О. Батанов, І. Бутко, І. Грицяк, О. Ігнатенко, В. Князєв, В. Куйбіда, О. Лазор, О. Лебединська,В. Мамонова, Н. Нижник, М. Пухтинський, С. Телешун, А. Чемерис, Ю. Шаров, Ю. Шемчушенко, О. Яцунська та інші. Аналіз робіт даних дослідників допоміг простежити організацію різних моделей місцевого самоврядування, а також виявити основні сучасні тенденції реформування місцевого самоврядування.

При розкритті міжнародних стандартів місцевого самоврядування зупинимося на стандартах країн-членів ЄС. 7 лютого 1992 року в Маастрихті було підписано Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), який був одноголосно ратифікований всіма державами-членами Європейських співтовариств і 1 листопада 1993 р. вступив в силу. Як стверджує Ю.О. Волошин,європейська міждержавна інтеграція, активно заглиблюючись після прийняття Єдиного європейського акту і Маастрихтських угод, спричинила багатогранні і комплексні конституційні і муніципальні реформи децентралізації і деконцентрациі владних повноважень центральних органів виконавчої влади держав-членів ЄС, які привели до регіоналізації вказаних повноважень. Такі реформи не лише зумовили зміцнення інститутів локальної демократії в державах-членах ЄС, а також вплинули на муніципальні системи в країнах-кандидатах на вступ в ЄС [1, с.46].

Беручи до уваги безпосередньо досвід реформування місцевого самоврядування зарубіжних країнах в літературі пропонуються кілька класифікацій муніципальних реформ за способами їх проведення. В залежності від їх основного змісту можна виділити функціональні, процедурні та структурні реформи. Така класифікація була запропонована українськими дослідниками В. В. Кравченко та М. В. Пітциком, які вважають, що сучасні муніципальні реформи характеризуються проведенням важливих структурних, функціональних та організаційних реформ систем організації влади на місцях. Ці реформи стосуються різних територіальних рівнів управління, вони зачіпають відносини між місцевими та центральними органами влади, між різними рівнями місцевого і регіонального управління та самоврядування.

1. Структурні реформи стосуються організаційних відносин між різними рівнями місцевого управління. До таких належать територіальні реформи місцевих одиниць, а також визначення регіонального рівня управління.

Характерні риси таких реформ полягають у наступному.

1. Структурні реформи носять комплексний характер. В результаті таких перетворень формується цілісна система публічного управління, що включає певні ланки або рівні, між якими складаються стійкі способи і форми взаємодії.

2. У процесі структурних реформ на зміну класичним управлінських вертикалях приходить децентралізоване і деконцентрированное управління. У сфері традиційного державного управління залишаються питання стратегічного політичного керівництва та державного регулювання в різних галузях управління.

3. Надання публічних послуг покладається на децентралізовані установи, які, використовуючи ринкові механізми, більш ефективно, ніж традиційні державні структури, працюють із споживачами таких послуг - громадянами і юридичними особами.

2. Функціональні реформи спрямовані на перерозподіл функціональних відносин між місцевими, регіональними та центральними рівнями управління. Такі реформи найчастіше зв'язувалися з поняттями централізації і децентралізації. Ці поняття, у свою чергу, включають ступінь свободи, яку органи місцевого самоврядування мають в унітарній державі або в суб'єкті федерації.

Характерні риси таких реформ полягають у наступному:

1. Спрямовані на перерозподіл функціональних відносин між місцевими, регіональними та центральними органами публічної влади на засадах децентралізації, деконцентрації, субсидіарності.

2. Розширення компетенції регіональних та місцевих органів влади, тобто децентралізація управління, під якою розуміють передачу центральною владою окремих владних повноважень органам місцевого самоврядування.

3. Їх проведення здійснювалося одночасно із структурними реформами.

Функціональні реформи ведуть до перерозподілу прав, обов'язків, компетенції, відповідальності і найчастіше здійснюються на законодавчому рівні. Ці реформи завжди супроводжуються перерозподілом фінансових ресурсів, що відпускаються державою на потреби місцевого управління з центрального бюджету і місцевих надходжень.

3. Організаційні реформи стосуються внутрішньої організації органів влади і управління на місцях. Такі реформи зачіпають відносини між місцевими представницькими установами та виконавчими органами.

Характерні риси таких реформ полягають у наступному:

1) розширення участі громадськості у прийнятті рішень;

2) посилення ролі мерів і рад;

3) надання процесові прийняття рішень більш відкритого, публічного й демократичного характеру;

4) запровадження обов’язкових «раціональних» методів планування; зміна у складі місцевого персоналу і місцевих правил організації.

Всі перераховані вище види реформ в більшій або меншій мірі торкнулися значного числа країн-членів ЄС.

Формування системи місцевого самоврядування в Україні та його правових основ відбувається з великими труднощами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. І серед них слід назвати, з одного боку, неузгодженість, несистематизованість, неповноту і непослідовність законодавства про місцеве самоврядування, а, з іншого, проблем в його практичному застосуванні. Останнє проявляється у невирішеність таких важливих питань, як розмежування повноважень між органами місцево самоврядування та місцевими державними адміністраціями, фінансові повноваження органів МСУ, кадрове забезпечення їх роботи та ін. Це означає, що правова модель розвитку місцевого самоврядування в Україні повинна бути заснована на концептуальною програмою, без чого нормотворчість втрачає змістовний сенс і системність. Нерідко, не вирішивши найнеобхідніших проблем розвитку території, не виявивши її особливості та ресурсний потенціал, органи влади вирішують юридичні проблеми визначення статусу муніципальних утворень, багатоваріантності структурних форм місцевого самоврядування, розподілу повноважень між різними рівнями органів влади, координації функцій з допомогою нормативних правових актів, які не витримують перевірки часом і багато в чому позбавлені практичної користі, із-за чого неодноразово доповнюються, змінюються, а часом і скасовуються.

Література:

1. Федерализм и регионализм: приоритеты XXI века. Материалы 3-й международной научной конференции / Под общей редакцией к.ю.н., доц. М.А.Миндзаева. - Владикавказ: Владикавказский институт управления, 2011 – С.46-49.

2. ШтатинаМ. А. Зарубежный опыт проведения административных реформ / М. А. Штатина // Административная реформа в России. М.: «Контракт» - «Инфра-М», 2006. - С. 60-64.

3. Кравченко В. В., Пітцик М. В. Муніципальне право України: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2003. – 672 с.

Гавриленко В. В.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Що стосується ефективності регулювання держави як виразника загальнонаціональних інтересів, то тут відсутні які-небудь явні критерії, що дозволяють виокремити його внесок в економіку. Універсального критерію оптимальності державного участі в ринковій системі немає. Кожна країна веде пошук вирішення цієї проблеми по-своєму. Питання про ефективність державного регулювання гостро стоїть і в Україні. Необхідно встановити хоча б якісні критерії, за якими визначається успіх або неуспіх економічної політики держави.

Головна мета держави в економіці - забезпечення високого рівня життя громадян. Шляхи досягнення мети і його результати відображаються в показниках державного регулювання.

До критеріїв ефективності можна віднести вибрані несуперечливі засоби здійснення ринкових перетворень і співвіднести поставлені цілі з обраними засобами. За певний досягнутий результат у процесі ринкових перетворень можна заплатити більшу або меншу ціну.

В якості критерію ефективності державного регулювання економіки стосовно до України може бути обрано розвиток продуктивних сил, оцінюваний в кінцевому рахунку через зростання добробуту. Якщо конкретизувати цей узагальнений критерій, то до критеріїв можна віднести: спад виробництва (відсутність економічного зростання), втрату керованості економікою і соціальними процесами. Необхідно також включити в критерії ефективності підвищення ефективності виробництва (зростання продуктивності праці, ресурсозбереження тощо). Останнім часом часто підкреслюються зростання загрози для економічної безпеки держави, особлива важливість виконання державою своїх функцій по забезпеченню економічної безпеки.

Враховуючи викладене, ефективність державного регулювання можна оцінити за такими основними критеріями:

- порівняння прогнозованих показників з фактично досягнутими;
- міжнародні зіставлення, дозволяють визначити, завдало регулювання вплив на досягнення більш високих темпів економічного розвитку, зростання добробуту народу, на більш раціональне використання ресурсів, в яких за базу порівняння слід обирати багато в чому схожі національні економіки, де рівень регулювання більше або менше;
- співвідношення фактичних і порогових показників економічної безпеки країни; зокрема, в число показників економічної безпеки входить можливість країни здійснювати розширене відтворення та ін.

Роль держави в процесі перетворень в Україні повинна залишатися значною, як відзначалося раніше, у багатьох сферах економіки (сільське господарство потребує особливої уваги), так як ще нерозвинений ринок показав свою нездатність впоратися самостійно з проблемами виробництва, тим більше з проблемами соціальної сфери. Державна політика при цьому повинна здійснюватися новими методами, що відповідають сучасній ситуації. Тільки після завершення періоду трансформації, після того, як Україна вступить у фазу стійкого зростання, держава зможе кілька «усунутися від втручання в економічні процеси і зосередитися на функціях і завданнях, притаманних будь-якій розвиненій капіталістичній економіці, в тому числі на індикативному плануванні, згладжуванні циклічних коливань та ін. Можна констатувати той факт, що в сучасній, багатоукладної, змішаної, ринковій економіці держава активно бере участь у формуванні найважливіших соціально-економічних процесів. У період загострення негативної ситуації вплив держави зростає (за згодою основних партнерів ринкової економіки) як на досягнення стабілізації економіки, так і на рішення інших питань (військово-технічних тощо). При плавному і спокійному розвитку країни, відсутність кризи вплив держави скорочується, і держава, як і інші суб'єкти ринку, що діє в рамках довгострокових програм. Таке вплив виявився досить ефективним у розвинених країнах - на протязі усього періоду після Другої світової війни, особливо в

останнє десятиліття. Воно дозволило уникнути глибоких криз і забезпечило порівняно стійкі темпи розвитку.

У період загострення негативної ситуації вплив держави зростає (за згодою основних партнерів ринкової економіки) як на досягнення стабілізації економіки, так і на вирішення інших питань.

При плавному і спокійному розвитку країни, відсутність кризи вплив держави скорочується, і держава, як і інші суб'єкти ринку, що діє в рамках довгострокових програм. Таке вплив виявився досить ефективним у розвинених країнах протягом всього періоду після Другої світової війни, особливо в останнє десятиліття. Воно дозволило уникнути глибоких криз і забезпечило порівняно стійкі темпи розвитку.

У всіх розвинутих зарубіжних країнах є спеціальні органи на рівні вищої державної влади, що забезпечують розробку програм соціально-економічного і науково-технічного розвитку, а також проведення заходів щодо їх виконання: в США - спеціальні економічні служби і організації при президенті і Конгресі, у Франції - Комісаріат з планування, в Японії - Управління з економічного планування. Розробляється правова (законодавча) база, що забезпечує діяльність державних органів по регулюванню економіки. Так, в США є регламентація діяльності економічних комітетів конгресу. У ряді держав створена і діє система підготовки кадрів вищої кваліфікації для державних органів (Гарвардський університет у США, Вища адміністративна школа в Англії). Крім того, налагоджена система інформаційного забезпечення діяльності відповідних державних відомств, забезпечує всеосяжну достовірної та повноцінної інформації про реальний стан економіки. Оцінка ефективності діяльності держави як великого власника і суб'єкта ринку здійснюється за критеріями ефективності державного сектора.

Література:

1. Гэлбрейт Д.К. Экономические теории и цели общества / Гэлбрейт Д.К. – М.: Прогресс, 2007. – 406 с.
2. Кейнс Д.М. Теорія грошей та інше / Д.М. Кейнс // Онтологія економічної класики: В 2т. – М.: Экономика, 2006. – Т.2. – С. 137 – 434.
3. Кучуков Р.А. Теория и практика государственного регулирования экономических и социальных процессов / Кучуков Р.А. – М.: Гардарики, 2010. – 288 с.
4. Мюррей Р. Власть и рынок. Государство и экономика. Пер. с англ. Б.С. Пинскер. – Челябинск: Социум, 2002. – 403 с.
5. Ойкен В. Основы национальной экономии / Ойкен В. – М.: Экономика, 2005. – 351 с.
6. Рисин И.Е., Трещевский Ю.И. Теория и практика государственного регулирования современной экономики / Рисин И.Е, Трещевский Ю.И. – М.: Изд-во «День Серебра», 2010. – С. 6-62.
7. Сажина М.А. Научные основы экономической политики государства / Сажина М.А. – М.: Изд-во НОРМА, 2011. – 224 с.
8. Серегіна С.Ф. Роль держави в економіці. Синергетичниий підхід / Серегіна С.Ф. – М.: Дело и Сервис, 2012. – 287 с.

Городовенко А. В.,
студент ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУЧАСНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Аналізуючи сучасну проблематику вирішення конституційно-правових конфліктів на прикладі української національної конституційно-правової системи, слід зазначити, що доцільно розглянути декілька вимірів існування та способів подолання таких колізій, що в умовах вітчизняного суспільства нерідко призводять до виникнення гострих конституційних (політичних або політико-правових) криз.

Вбачається доцільним розглянути зазначені проблемні питання у трьох вимірах: 1) конфліктні питання інститутів демократії (вибори, референдум) та конституційного ладу України в цілому (як такого, що встановлює та регулює демократичний політичний режим в країні); 2) конфліктні питання організації та діяльності Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України (з точки зору запобігання та вирішення урядових та парламентських конституційних криз внаслідок факту колізії конституційно-правових норм); 3) конфліктні питання визначення та реалізації конституційно-правового статусу Президента України (з позицій недопущення та запобігання президентській інституційній конституційній кризі, а також вирішення правових колізій та прогалин у конституційно-правовому регулюванні функцій та повноважень глави Української держави, порядку його обрання та підстав дострокового припинення повноважень).

Говорячи про конституційно-правове регулювання демократичного конституційного ладу та пов'язані з цим конфліктні конституційно-правові питання на сучасному етапі в Україні, слід відзначити, що сутність конституційного ладу в Україні, на думку В. М. Шаповала, визначається змістом I, III і XIII розділів Конституції. Розділ I «Загальні засади» фіксує основи конституційного ладу, містить положення сутнісного характеру, більшість із яких виконує роль юридичного підґрунтя, нормативної першооснови для інших конституційних положень. Цей розділ слід розуміти як змістовний стрижень Основного Закону, причому значна частина його норм є нормами-принципами, які забезпечують найбільш загальний рівень регулювання. Розділ III «Вибори. Референдум» (основні інститути прямої демократії, що слугують способами вирішення конституційних криз політико-правового характеру), розвиваючи відповідні основи конституційного ладу, визначає загальні умови здійснення народного волевиявлення через форми безпосередньої демократії. Зміст розділу відображає юридичні параметри реалізації ідеї народного суверенітету, або народовладдя. Положення цього розділу Конституції є основою механізмів і безпосередньої, і представницької демократії. Нарешті, в розділі XIII «Внесення змін до Конституції України» засвідчено фундаментальний характер Основного Закону України, його найвищу силу. Співвіднесеність положень цього розділу з явищем конституційного ладу має свого роду інструментальне значення: він містить положення про внесення змін до названих трьох розділів Конституції, що конкретизують вимогу Конституції про виняткове право народу визначати й змінювати конституційний лад в Україні.

Поняття «конституційний лад» у Конституції не визначено, хоча цей термін зустрічається в її тексті тричі. З положень статей 17 і 37 Конституції незаперечно випливає, що конституційний лад, тобто закріплений Конституцією економічний, соціальний, національний, політичний (включаючи державний) та інший устрій України, заборонено змінювати насильницьким шляхом. Не таким однозначним є положення статті 5 Конституції, згідно з яким єдиним суб'єктом, котрий має прерогативу визначення та зміни конституційного ладу, визнано український народ.

Однак і визначення, і зміна конституційного ладу не можуть відбуватися свавільно, зокрема, шляхом антиконституційного державного перевороту, насильства тощо, навіть якщо суб'єктом таких дій є «народ» або вони вчиняються «від імені народу». Оскільки в Конституції йдеться про конституційне право народу визначати та змінювати конституційний лад, то це означає, що такі акти мають відбуватися у передбачений Конституцією спосіб як реалізація народом його конституційних повноважень через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

Тому, наприклад, вимоги громадян на мітингах, демонстраціях тощо про зміну державного устрою, звернені до законодавчого органу чи глави держави з додержанням Конституції та законів, можна розглядати як одну з форм безпосередньої демократії, що допускаються Конституцією.

Саме на підставі подібних міркувань необхідно розглядати питання про сучасні шляхи подолання сучасних конституційних криз та конфліктів.

Агєєв О. Д.,
викладач Міжрегіональної академії
управління персоналом (м. Київ)

ПРАВА МІГРАНТІВ ЯК ОБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Відповідальними за втілення у життя міжнародно-правових норм у галузі прав людини є держави. Як зазначено у Декларації про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати і захищати загальновизнані права людини та основні свободи, кожна держава несе основну відповідальність і обов'язок захищати, заохочувати і здійснювати всі права людини і основні свободи, зокрема шляхом прийняття таких заходів, які можуть знадобитися для створення всіх необхідних умов в соціальній, економічній і політичній, а також в інших галузях і правових гарантій, необхідних для забезпечення того, щоб всі особи під її юрисдикцією, індивідуально і спільно з іншими, могли користуватися всіма цими правами і свободами на практиці.

Держави закріплюють на конституційному рівні певну теоретично-правову концепцію прав людини, яка ґрунтується на загальновизнаних принципах і стандартах міжнародного права та спирається на універсальні гуманістичні ідеї класичних концепцій походження прав людини. Відповідно до національних концепцій прав людини, держави визнають забезпечення прав і свобод громадян своєю головною метою та встановлюють відповідні гарантії по створенню ефективних умов їх реалізації та захисту. Положення конституцій щодо забезпечення прав людини покладені в основу формування національної системи захисту прав і свобод людини і громадянина.

Права людини як вища соціальна суспільна цінність є об'єктами загальних конституційних правовідносин та отримують закріплення в конституційних принципах, у загально-регулятивних нормах і програмних положеннях. Варто погодитись із твердженням К. Бабенко, що конституювання прав людини як об'єкту конституційного захисту є необхідним процесом, який є невіддільним від формування ідеї правової держави і демократії .

Поняття конституційно-правового регулювання у науковому дискурсі трактується як «політико-правовий вплив на суспільні відносини», «початковий етап свідомого і планомірного впливу людей на процес суспільного виробництва», «нормативно-організаційний вплив на певні суспільні відносини з метою їх упорядкування», «багатогранне політико-правове явище, що відбивається у взаємозалежному поєднанні конституційної ідеології, конституційної теорії і конституційної практики розвитку державності» . Конституційно-правове регулювання носить цілеспрямований характер й здійснюється за допомогою системи правових засобів, специфічних методів правового регулювання, які забезпечують досягнення бажаних результатів.

Особливість розвитку конституційних правовідносин сучасного періоду полягає в універсалізації основних прав і свобод, поширенні гарантій і заходів захисту не тільки на громадян, але і на іноземних громадян та осіб без громадянства. Спостерігається загальна тенденція зближення правового статусу громадян і іноземних громадян, осіб без громадянства, що законно перебувають на території приймаючої держави. Приєднавшись до основоположних міжнародних документів з прав людини, держави тим самим зобов'язалися дотримуватись принципів прав людини, в тому числі й принципу свободи пересування та гуманного ставлення до біженців, шукачів притулку та переміщених осіб. Права людини мігранта входять у загальну систему прав людини як об'єктів конституційно-правового регулювання. У конституціях, як правило, закріплюються концептуальні основи правової політики у галузі прав іноземних громадян. Так, відповідно до ст. 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи

міжнародними договорами України. Такими винятками, наприклад, є право на участь у виборчому процесі, де право обирати і бути обраними до виборних органів влади мають лише громадяни України. За Конституцією України іноземці та особи без громадянства є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин.

Більш детальна регламентація прав мігрантів відбувається за допомогою норм галузевого законодавства, в першу чергу – міграційного, яке встановлює основні напрями державної міграційної політики, визначає обсяг прав мігрантів, встановлює компетенцію у сфері міграції відповідних органів державної влади.

До міграційного законодавства України належать Закони України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Концепція державної міграційної політики», затверджена Указом Президента України від 30 травня 2011 року, та інші укази Президента та постанови уряду.

Приймаючи законодавчі акти у сфері міграції, держави повинні дотримуватися прийнятих на себе зобов'язань по міжнародним документам, які встановлюють певні стандарти у галузі прав мігрантів. Форми такого законодавства у різних країнах можуть бути різними в залежності від їх правових традицій, геополітичних та історичних передумов тощо. Держави можуть передбачати більш широкі права, ніж передбачено у міжнародних договорах, але не можуть використовувати національне законодавство для звуження зобов'язань, які містяться в ратифікованих ними міжнародних договорах. Більш того, згідно норм і звичаїв міжнародного права, навіть у випадку неприйняття відповідного національного законодавства, держава не звільняється від зобов'язань по договорах, у яких вона приймає участь.

За законодавством України мігрантам надаються додаткові права, які залежать від особливостей їх конституційно-правового статусу. Так, іноземні громадяни чи особи без громадянства, які іммігрували до України, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до ст. 13 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» мають право на: тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України; проживання у родичів, у готелі, піднаймання житлового приміщення або користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців; безоплатну правову допомогу в установленому порядку; інші права, передбачені Конституцією та законами України для іноземців та осіб без громадянства, які законно перебувають на території України.

Особи, які набули статусу біженця чи особи, які потребують додаткового захисту, відповідно до ст. 15 зазначеного Закону мають рівні з громадянами України права на: пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, крім обмежень, встановлених законом; працю; провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом; охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; відпочинок; освіту; свободу світогляду і віросповідання; направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; безоплатну правову допомогу в установленому порядку .

Особи, яким надано тимчасовий захист, мають право на: безоплатне проживання у придатних для тимчасового перебування місцях; забезпечення достатнім харчуванням, ліками, одягом; отримання роботи в Україні на строк, на який надано тимчасовий захист; отримання грошової

допомоги, якщо в них немає інших доходів в Україні; свободу пересування територією України на тих самих умовах, що визначаються законами України для іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах; безоплатну невідкладну медичну допомогу в державних закладах охорони здоров'я; користування іншими правами, які їм гарантуються відповідно до міжнародних договорів, законів та інших нормативно-правових актів України (ст. 20) .

Додаткові права внутрішніх переселенців на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту, безпечні умови життя і здоров'я, отримання гуманітарної та благодійної допомоги тощо передбачені Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» .

Як відомо, саме нормативно-правове закріплення прав ще не забезпечує їх практичного здійснення й, не отримавши підкріплення ефективним механізмом захисту, є декларативним наміром прийнятих нормативно-правових актів. Варто погодитись із думкою , що право людини розглядається не лише як виключна можливість набувати матеріальні й нематеріальні (в тому числі – духовні, культурні) цінності, надана людини від природи чи зафіксована у законах держави, але й як обов'язкова наявність гарантій перетворення цієї можливості у реальність, реальний процес такого перетворення і позитивний результат останнього . Тобто, людина має дане право лише у тому випадку, коли реально може набути і набуває блага, що є предметом даного права.

Для забезпечення прав людини, в тому числі й людини-мігранта, держава встановлює відповідні політичні, економічні, соціальні і юридичні гарантії, які відіграють ключову роль у механізмі реалізації прав людини. Вся система державного гарантування прав і свобод ґрунтується на демократизмі громадянського політичного ладу, внаслідок чого і сама правова держава конституційно характеризується як демократична.

Дьяконова І. О.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЛОКАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У сучасній юридичній науці по суті відсутні системні дослідження локального нормотворчості. Разом з тим потреба в осмисленні та раціональне здійсненні локального правового регулювання існує давно. Дане положення засноване на тому факті, що локальне нормативно-правове регулювання являє собою особливий різновид автономного нормативного регулювання. Це дозволяє говорити про те, що локально-правові норми посідають особливе місце серед інших норм.

Локальні норми права необхідно розглядати, як здатність локальних норм права позитивно впливати на суспільні відносини в заданому напрямку при тих соціальних умовах, які існують в період їх дії. Для цього необхідно правильно визначити мету локального правового регулювання і вибрати найбільш оптимальні правові засоби. Основна соціальна цінність локального нормативного регулювання полягає в тому, що воно, по-перше, дозволяє на рівні окремих підприємств, організацій, установ, їх структурних підрозділів позитивно регулювати суспільні відносини стосовно до їх специфіки. По-друге, сприяє подоланню протиріч у правовому регулюванні, пов'язаних з динамічністю сучасних суспільних відносин, громіздкістю законодавства, наявними в ньому неузгодженостями. Ця форма виступає як метод, що протистоїть необґрунтованим обмеженням і дріб'язкового централізованого регламентування. У зв'язку з цим назріла необхідність правового дослідження локальних норм та їх вплив в рамках правового регулювання на сучасну правову систему [1, с. 135].

Таким чином, актуальність обраної теми визначена як потребами розвитку юридичної науки, так і необхідністю дослідження проблем існуючих в законодавстві.

Характерні особливості локальної норми права та визначення її поняття представляється найбільш доцільним вивести, виходячи з предмета її регулювання. Для цього предмет

локальної норми повинен бути відмежований як від предмета норми загального значення, так і від предмета індивідуального припису.

Треба враховувати, що предмет норми права становить не вся сукупність суспільних відносин і не окремі конкретні відносини, а певний їх вид. Положення про те, що предметом, об`єктом норми права є певний вид суспільних відносин, загальноприйнято в радянській юридичній науці. Певний комплекс суспільних відносин складає предмет як загальної, так і локальної норми. Однак в характеристиці предмета цих норм є особливості, що виражаються в широті, кількісної величини, значимості тієї групи суспільних явищ, яка охоплюється в різних випадках цим поняттям, а не в характері предмета цих норм, який в обох випадках є спільним.

Навпаки, предмет локальної норми відрізняється від предмета індивідуального припису саме за своїм характером. Предмет локальної норми права складає група суспільних відносин, яка виділена за загальними не індивідуалізованим ознаками, тоді як предмет індивідуального припису становить одне або кілька індивідуально визначених відносин. У локальній нормі права може міститись видова ознака суб'єкта (наприклад, особи, які працюють на даному підприємстві), але це буде не індивідуалізацією суб'єкта, а лише одним із способів визначення того виду суспільних відносин, на яке направлено припис цієї норми. Отже, і в цих випадках зберігається одна з ознак загального характеру норми — невизначеність (неперсоніфіцированність) адресата [2, с. 3].

Локальна норма, будучи місцевою, проте має загальний характер, хоча вона поширюється на локально обмежену групу суспільних відносин відомого виду. Проте в межах даного виду та кола суспільних відносин правило, втілене в локальній нормі, має загальну поширеність, так як тільки за цієї умови воно являє собою норму. Та обставина, що локальна норма конкретизує стосовно місцевих умов, право яке міститься в нормі більш загального значення, також не впливає на загальний характер її предмета, бо норми, що конкретизують більш загальне правило, є також «загальними», хоча і більш деталізованими.

В деяких випадках предметом локальної норми права може бути комплекс суспільних відносин, взагалі не врегульовані нормою загального значення, хоча і вимагає правового регулювання. У цих випадках призначення локальної норми — в заповненні пробілів у праві. Це пояснюється тим, що іноді законодавець не може повністю охопити загальними нормами всі суспільні відносини, або тим, що раніше не було потреби врегулювати правовими нормами даний вид суспільних відносин, а потім така потреба виникла. В таких випадках даний вид суспільних відносин спочатку є предметом регулювання локальної норми, а потім стає предметом норми загального значення

Останнім часом локальні норми права отримують більш широке поширення. Особливо така тенденція спостерігається щодо локальних норм, що входять в систему норм трудового права і встановлюваних безпосередньо на підприємстві шляхом паритетних угод [3, с. 234].

З погляду забезпечення оперативного та ефективного впливу на суспільні відносини, гнучкості чинного законодавства в процесі праці локальні нормативно-правові акти у формуванні правового становища працівника мають важливе значення. Це пояснюється тим, що їх зміст погоджується безпосередньо в організації, чим забезпечується необхідне правове опосередкування процесу праці. Ці акти в сучасних умовах є тією формою права, яка без громіздких процедур прийняття і введення в дію здатна опосередковувати соціально-трудові відносини на будь-якому підприємстві та забезпечувати їх динамічний розвиток. Наведене міркування аж ніяк не означає відмови від регулювання трудових відносин на рівні держави, галузі економіки тощо. Необхідне їх розумне поєднання, що дозволило б максимально забезпечити інтереси працівників і роботодавців в умовах ринкових відносин. Дієвість локальних нормативно-правових актів прямо залежить від правильного їх поєднання з загальними нормативно-правовими актами. [4, с. 15]. Проблема забезпечення науково обґрунтованого поєднання централізованого і локального регулювання умов праці набуває особливої актуальності саме зараз, коли в науці трудового права все більше уваги приділяється питанням підвищення ефективності правових норм, їх здатності правильно

відображати, закріплювати і спрямовувати дію законів про працю в потрібному для розвитку економіки річищі. Ці та деякі інші проблеми потребують подальшого наукового аналізу та розроблення.

Література:

1. Лавріненко О. В. Актуальні питання теорії трудового права в контексті сучасного розвитку правової системи України: монографія / Лавріненко О. В. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – 428 с.
2. Ухіна С. В. Предмет локальної нормотворчості / С. В. Ухіна // Юридична думка. – 2004. - № 6. – 5 с.
3. Т. В. Кашаніна. Господарські товариства і суспільства: правове регулювання внутрішньофірмової діяльності / Кашаніна Т.В. - М.: ІНФРАМ-КОДЕКС. - 554 с.
4. Шиткіна І. С. Локальне (внутрішня) нормотворчість в акціонерному товаристві / І. С. Шиткіна // Податки. 2006. - № 14. – 30 с.
5.

Золотова Н. С.,
студентка группы Ю-51
Нижневартовского экономико-
правового института (филиала) ФГБОУ
ВПО «Тюменский государственный
университет»,
Россия, г. Нижневартовск

ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕНИЯ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЫ ЯПОНИИ

Современная правовая система Японии в своих основных чертах сформировалась в эпоху Мэйдзи («просвещенного правления»), начавшуюся с буржуазной революции 1867-1868 гг. и закончившуюся в первом десятилетии XX в. Несмотря на незавершенный, компромиссный характер самой революции, за ней последовали весьма существенные реформы социального, экономического и государственно-политического характера, в том числе в правовой сфере [1, с. 138].

До этого на протяжении нескольких веков Япония находилась под сильным влиянием Китая. Сказывалось оно и в области права. В частности, первые памятники японского права, которые появились в начале VII в. (в так называемую эпоху Тайка), представляли собой юридические сборники, составленные по образцу тогдашнего китайского законодательства, но отличавшиеся большим своеобразием. В этих издаваемых императорской властью сборниках, именуемых «рицуре», перечислялись обязанности лиц, принадлежавших к различным слоям японского общества, и наказания, которым должны были подвергаться нарушители. Начиная с XIII в., по мере усиления феодальной раздробленности страны, основную роль в качестве законоположений стали играть не императорские рицуре, а акты правящих феодальных кланов [2, с. 179]. В эпоху сегунов (фактических правителей страны) из рода Токугава (1603-1868 гг.) была окончательно закреплена строго иерархическая система японского общества, лишавшая его низшие слои каких-либо прав. Важнейший нормативный акт этого периода - так называемый Кодекс из ста статей, или «Сто законов» (1742), явился результатом упорядочения основного содержания прежних законов и норм обычного права, выработанных феодалами. В него было включено сравнительно немного норм, относящихся к гражданскому праву, и поэтому торговые и многие другие отношения по-прежнему регулировались обычным правом. Основную массу статей кодекса составляли нормы материального и процессуального уголовного права. Конкретное его содержание было известно только судьям и их феодальным чиновникам, руководствовавшимся принципом: «Народ не должен знать законов, но лишь подчиняться им». Они исходили при этом из концепции древнекитайского права, согласно которой неизвестность грядущего наказания сильнее удерживает от совершения преступных действий, нежели точное знание

последствий. Кодекс закреплял систему сословного неравенства, предусматривая различные наказания за посягательства на интересы феодалов или крестьян и различную ответственность феодалов и крестьян за совершенные преступления. Система наказаний кодекса отличалась крайней жестокостью, она включала квалифицированные виды смертной казни, телесные и позорящие наказания, в том числе битье палками из мягкого или жесткого бамбука.

В феодальной Японии один и тот же административный чиновник, буге, выполнял служебные обязанности и прокурора, и судьи. Широко применялись пытки - с их помощью у обвиняемого стремились во что бы то ни стало вырвать признание, без которого нельзя было вынести обвинительный приговор [3, с. 72-73].

В эпоху Мэйдзи была отменена феодальная собственность на землю и формальные различия между сословиями, провозглашена свобода выбора профессии и места жительства, проведена административная реформа [4, с. 280]. Существенным преобразованиям подверглась и вся система японского законодательства; по существу заново была создана единая для всей страны сеть судебных органов, начали претворяться в жизнь новые принципы проведения предварительного следствия и судопроизводства, хотя и в этой области, как и во многих других, феодальные пережитки надолго сохранили свое влияние [5, с. 144].

Создание новой правовой системы и нового суда в эпоху Мэйдзи проходило в условиях острой борьбы между сторонниками реакционных, бюрократических и прогрессивных, демократических методов управления обществом.

Первая конституция Японии 1889 г. (Конституция Мэйдзи) вопреки требованиям либеральных слоев правящих классов и более демократических кругов общества, участников «движения за свободу и народные права» была составлена по прусскому образцу и провозгласила императора носителем верховной власти, предоставив ему широчайшие полномочия и резко ограничив полномочия Парламента. Права подданных японского императора по этой Конституции также были сведены к минимуму [6].

Законодательство, регулирующее отдельные отрасли права, на протяжении эпохи Мэйдзи подвергалось неоднократным изменениям. В 1873 г. на должность юридического советника японского правительства и для подготовки проектов современных кодексов по важнейшим отраслям законодательства был приглашен французский юрист, профессор Г. Буассонад [7, с. 113]. В 1891 г. опубликован подготовленный им проект гражданского кодекса Японии, составленный по образцу французского законодательства. Однако вступлению в силу этого кодекса, намеченному на 1894 г., воспрепятствовали противники чересчур радикальных преобразований под тем предлогом, что в нем якобы нарушены национальные традиции [8, с. 281]. В результате три японских юриста подготовили новый проект, ориентированный уже на образец германского гражданского законодательства (прежде всего на его проект 1896 г.), хотя и вобравший в себя многие положения кодекса Буассонада. В 1898 г. этот проект издали в качестве Гражданского кодекса Японии.

Был отвергнут и первоначальный проект торгового кодекса, также составленный по образцу французского законодательства в 1890 г. Его заменил другой, следовавший модели германского законодательства. Он был издан в 1899 г. в качестве Торгового кодекса Японии [9, с. 80].

Таким образом, правовая система Японии сформировалось под влиянием национальных обычаев, китайского, «континентального» (французского и германского) и англо-американского права. О длительном всестороннем влиянии германского, а также французского и американского права на японское право подробно говорится в изданной Зентаро Китагавой и Карлом Ризенхубером в 2007 году книге с характерным названием «Идентичность немецкого и японского гражданского права в сравнительном аспекте». Японская модель правового регулирования особняком стоит в ряду основных управленческих моделей Востока. Сохраняя свой национальный, восточный колорит, она демонстрирует оптимальный вариант сосуществования в едином механизме стратегического

государственного управления заимствованных институтов западной демократии и публичной администрации и многовековых традиций японского общества, обусловливающих особенности их применения и функционирования.

Литература:

1. Вагацума С., Ариидзуми Т. Гражданское право Японии. Книга первая. - М., 2007;
2. Еремин В. Н. Политическая система современного японского общества. - М., 2012;
3. Козырин А.Н. Организационно-правовые основы стратегического государственного управления в Японии / А. Н. Козірин // Реформы и право. - 2010. - N2. - С. 47 – 63.
4. Амара М.И., Старостина И.А. Конституционный референдум в России и Японии: прошлое, настоящее, будущее / М. И. Амара, И. А. Старостина // Конституционное и муниципальное право. - 2014. - N8. - С. 34 - 41.
5. Сравнительное правоведение: национальные правовые системы / В.Ю. Артемов, Н.М. Бевеликова, Р.Г. Газизова и др.; под ред. В.И. Лафитского. - М.: ИЗиСП, КОНТРАКТ, 2013. - Т. 3: Правовые системы Азии. - 704 с.
6. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: учебник для вузов. 17-е изд., испр. и доп. М.: Статут, 2013. 520 с.
7. Осминин Б.И. Международные договоры и иерархия источников внутригосударственного права // Журнал российского права. 2012. N 11. С. 102 - 113.
8. Львова Е.Л. Контрольные полномочия Верховного суда Японии и его место в системе центральных органов государственной власти // Конституционное и муниципальное право. 2012. N 7. С. 57 - 64.
9. Абросимова Е.А. Соотношение публичных и частных интересов в коммерческом законодательстве об организации торгового оборота // Закон. 2013. N 10. С. 165 - 171.

Комаров Р. В.,
студент ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Під адміністративною юстицією, як правило, розуміють особливий вид правосуддя, метою якого є здійснення розгляду скарг громадян, їхніх об’єднань, інших фізичних і юридичних осіб на незаконні дії чи бездіяльність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування (адміністративних органів), їх посадових і службових осіб, які завдають позивачам матеріальних чи (та) моральних збитків. Відповідно до положень статті 55 Конституції України права та свободи людини і громадянина захищаються судом, що обумовлює право кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Вже протягом багатьох років в нашій державі намагаютьсяформувати систему державного управління, яка б стала близькою до потреб людини, служіння народу, національним інтересам.

Гадаємо, що вивчення сучасного стану адміністративної юстиції в контексті здійснення державного управління неможливо без аналізу історичних періодів становлення адміністративної юстиції на наших землях. Так, адміністративна юстиція на Українських землях доби Російської та Австро-Угорської імперій сформувалася ще до 1917 року. Першим в історії конституційним документом, який містив у собі ознаки зародження адміністративної юстиції в Україні є Конституція Пилипа Орлика 1710 року.

Адміністративна юстиція часів формування Української державностіперіоду Центральної Ради, Гетьманату та Української Народної Республіки характеризувалася наявністю досить чітких форм.

Так, найвищим судом республіки був Генеральний Суд УНР, який був наділений повноваженнями найвищої касаційної інстанції, і не міг бути судом першої і другої інстанцій та мати функції адміністративної влади.

За часів правління Павла Скоропадського адміністративна юстиція також не була залишена гетьманською владою поза увагою. Законом про тимчасовий державний устрій України від 29 квітня 1918 року Генеральний Суд України визнавався вищим судом України з адміністративних справ.

Формуванню системи адміністративної юстиції в умовах Громадянської війни не приділялося достатньо уваги. В той час пріоритет віддавався формуванню і удосконаленню репресивних органів.

Розвитокадміністративної юстиції періоду УССР доцільно поділити на два етапи: 1) адміністративна юстиція радянської України до 1960-х років; 2) адміністративна юстиція України з 1960-х по 1990-ті роки.

Слід зауважити, що проблемами адміністративної юстиції в УРСР 1920-1960 років приділялася увага як з боку науковців, так і представників влади. Проте у 30-х роках, то про адміністративну юстицію ніхто навіть не згадував, а адміністративного права як такого практично не було. Про адміністративну юстицію в літературі розмови почалися лише у 60-х роках.Але спроби регулювання діяльності адміністративної юстиції прослідковуються в запропонованому А. І. Єлістратовим у 1922 році проекту «Положення про верховний адміністративний суд та про обласні і губернські адміністративні суди Республіки», який, на жаль, не був прийнятий законодавцями ані СРСР, ані республік. Цей проект досить вичерпно, як на той час, у систематизованому вигляді визначав важливі процесуальні питання, пов'язані із вирішенням публічно-правових спорів: систему адміністративних судів; підсудність адміністративних справ; вимоги, які висувалися до посад суддів адміністративних судів; форму та зміст адміністративного позову; процесуальний порядок розгляду та вирішення адміністративних справ; принципи адміністративного процесу; процедуру постановлення рішення адміністративних судів та зміст таких рішень; особливості оскарження рішень адміністративних судів (2. – с.15).

12 жовтня 1927 р. в Україні вперше було прийнято Адміністративний кодекс. Аналіз цього законодавчого акта свідчить, що, незважаючи на відсутність у його змісті положень про адміністративну юстицію, він все ж таки містив деякі норми, що мали на меті забезпечити законність у галузі діяльності адміністративних органів.

Пізніше у 1937 році в Конституції УРСР хоча і визначалася система судових органів, проте статус адміністративних судів не був закріплений, інститут адміністративної юстиції подальшого розвитку так і не отримав.

Подальший розвиток інституту адміністративної юстиції був пов'язаний із прийняттям відомого Указу Президії Верховної Ради УРСР «Про дальше обмеження застосування штрафів, що накладаються в адміністративному порядку», який чітко і однозначно визнав за громадянами право звертатися до суду за захистом своїх прав, порушених у процесі притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Суттєве значення для розвитку вітчизняної адміністративної юстиції мало прийняття 18 липня 1963 року Цивільного процесуального кодексу УРСР [1], який поряд із розглядом справ про спори, що виникають з цивільних, сімейних, трудових та колгоспних правовідносин, передбачав процедуру ви рішення справ, що виникають з адміністративно-правових відносин. Особливістю таких справ, так само як і справ окремого провадження, було те, що вони розглядалися за загальними правилами судочинства, крім певних винятків, встановлених Цивільно-процесуальним кодексом УРСР.

З прийняттям Конституції Української РСР від 20 квітня 1978 року було чітко сформульовано право громадян УРСР на оскарження дій службових осіб, державних і громадських органів [2].

Наступним досягненням у справі становлення інституту адміністративної юстиції в Україні можна вважати прийняття 5 червня 1981 року Закону УРСР «Про судоустрій

Української РСР» [3], який хоча і не містив положення про адміністративні суди та адміністративну юстицію, однак з урахуванням положень Конституції УРСР 1978 року закріплював низку надзвичайно важливих для здійснення правосуддя та організації судових органів принципів і правових гарантій.

До 1996 р. вирішення проблеми адміністративних судів гальмувалося в зв'язку з несприйняттям судовою системою та іншими державними структурами цього виду адміністративного правосуддя. Лише із запровадженням на конституційному рівні принципу спеціалізації судів загальної юрисдикції адміністративна юстиція перестала бути лише теоретичною проблемою, а її запровадження поступово стало переміщуватися з площини загальнотеоретичних дискусій у сферу законотворення.

Важливим поштовхом та орієнтиром подальших законодавчих зусиль в сфері адміністративної юстиції стало підписання Президентом України Указу «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. [4]. У ньому на нормативному рівні було порушене питання про адміністративну юстицію як форму контролю за діяльністю управлінських органів.

Таким чином, можна зробити висновок, що створенню адміністративної юстиції передувала велика кількість чинників, як позитивних, так і негативних. Недостатнє вивчення зазначеного питання гальмувало створення та законодавче закріплення адміністративної юстиції як засобу контролю та доступності до правосуддя у публічній сфері суспільних відносин нашої країни.

Незважаючи на те, що відповідно до вимог Закону «Про судоустрій України» від 07.02.2002 № 3018-III [5] протягом трьох років, тобто з 1 червня 2002 року по 1 червня 2005 року, було заплановано створення системи спеціалізованих адміністративних судів, а в 2002 році було створено Вищий адміністративний суду України, навіть сьогодні розгляд справ, віднесених до підсудності місцевих адміністративних судів здійснюють місцеві загальні суди. Також слід зазначити, що у 2005 році було прийнято Кодекс адміністративного судочинства. Сьогодні діють Апеляційні адміністративні суди та Вищий апеляційний суд. Отже, за більш ніж 23 років незалежності в Україні так і не було завершено формування системи адміністративних судів, що свідчить про необхідність продовження судової реформи.

Література:

1.Цивільний процесуальний кодекс: Кодекс від 18.07.1963 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1501-06

2.Конституція (Основний Закон)Української Радянської Соціалістичної Республіки: Закон від 20 квітня 1978 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1978.html

3.Про судоустрій Української РСР: Закон від 05.06.1981 № 2022-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2022-10

4.Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента від 22.07.1998 № 810/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/810/98

5.Про судоустрій України: Закон від 07.02.2002 № 3018-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3018-14

Кіндюк Б. В.,
д.ю.н., проф. кафедри адміністративного,
конституційного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОСІЙСЬКИХ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ В ГЕТЬМАНЩИНІ

Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю протидії впливу Російської держави та її втручанню в українські справи. Дії імперської влади, радянської Росії, Російської Федерації в реалізації сценаріїв по приєднанню України завжди носили продуманий характер, розрізняючись лише методами та способами. Виходячи з цього є доцільним використання історичного досвіду, накопиченого на різних етапах розвитку української державності. З метою розробки ефективних заходів з протидії російському впливу, необхідно звернутися до організаційних та правових засад діяльності органів російської влади на Україні. Особливий інтерес представляє історичний період існування незалежної Козацько-гетьманської держави, яка мала значний досвід у протидії інкорпораційній діяльності російських владних установ.

Аналіз публікації показує, що дане питання фрагментарно розглядалося в працях українських та російських істориків права, політологів, таких як І. Й. Бойко, М. П. Василенко, В. М. Горобець, М. С. Грушевський, О. І. Гуржій, І. М. Джиджора, В. А. Дядіченко, В. С. Кульчицький, В. Я. Лазарев, Л. О. Окіншевич, Н. Д. Полонська-Василенко, М. Є. Слабченко, В. А. Смолій, К. О. Софроненко, Т. Г. Таїрова-Яковлєва, А. П. Ткач, але повної картини динаміки російських владних установ створено було.

Метою роботи є дослідження правового регулювання діяльності російських владних установ, таких як Малоросійський Приказ, інститут царських резидентів, Малоросійська колегія.

Викладення матеріалів дослідження треба розпочати з того, що царська, пізніше – імперська влада Росії, завжди приділяла значну увагу українському питанню. За даними відомої радянської дослідниці К. Софроненко, в Московському царстві у 1663 р. був заснований Малоросійський Приказ, утворений як окрема канцелярія у складі Посольського приказу [1, с. 98]. До основних функцій Малоросійського Приказу належали: загальний контроль за діяльністю органів управління Гетьманщини, роз'яснення гетьманам політики царської влади, надання їм відповідних рекомендацій, збирання інформації щодо стану військових справ Гетьманської держави, а також відомостей про кандидатів на вищі посади. Як зазначає Н. Полонська-Василенко, Москва систематично намагалася перетворити номінальну форму залежності на реальну, тому в «гетьманських статтях» робили зміни, які мали за мету обмежити самоуправління і державні права України [2, Т. 2, с. 153]. Формальним приводом посилення російського впливу служила та обставина, що Малоросійський Приказ від імені царя давав згоду на вибори нового гетьмана і відряджав одного зі своїх чиновників, зазвичай дяка, для участі в їх проведенні. Цей царський уповноважений від Москви після оголошення результатів виборів вручав новому гетьманові символи влади – булаву, бунчук і прапор. Водночас козацькі полковники передавали новому гетьманові «хоругви», тобто козацькі знамена, що підтверджували його права як правителя держави і командувача армією. Далі представники Московського царства зачитували старі договірні статті, а потім нові, що їх скасовували. Гетьмани зобов'язувалися повідомляти в Малоросійський Приказ про подробиці внутрішнього життя України, відносини із сусідніми країнами і передавати необхідну інформацію воєнного характеру. Отже, процедура елекції гетьмана виявлялася цілком підконтрольною російській владі. Враховуючи віддаленість Гетьманщини від Москви, Малоросійський Приказ почав відряджати своїх представників до ставки гетьмана для вирішення нагальних і невідкладних справ. Як зазначає відома російська дослідниця К. Софроненко, Малоросійський Приказ був основним провідником політики царського уряду [1, с. 106]. Російські представники, що перебували при гетьмані, були лише інформаторами царського уряду і виконували доручення Приказу, відправляючи до Москви всі необхідні відомості [3, с. 13-14]. За гетьманами зберігалося право видачі універсалів, які, за даними А. Козаченка, становили собою правовий акт, що був запозичений із Польщі та апробований у першій половині XVII ст. [4, с. 79].

На початку XVIII ст. Малоросійський Приказ не задовольняв амбітних планів по інкорпорації Гетьманщини, який розроблював новий російський самодержець – Петро І та його оточення.

Формування інституту царських резидентів-наглядачів при гетьмані, за даними сучасного російського науковця Я. Лазарєва, почалося 1709 р. з призначення на таку посаду ближнього стольника А. П. Ізмайлова [5, с. 156]. При цьому, за даними знаного українського історика Д. Яворницького, раніше таку посаду обіймав при гетьмані І. Скоропадському «царский министр» Я. Ф. Долгорукий [6, Т. 3, с. 273]. Першим етапом в упорядкуванні діяльності та регламентації статусу царського резидента стало видання 18 липня 1709 р. імператорського указу у вигляді спеціальної інструкції [6]. До повноважень резидента, згідно з указом, належали: 1) охорона Гетьманщини від заворушень з боку так званих зрадників (мазепинців), наслідком якої зазвичай ставало донесення до Посольської похідної канцелярії; 2) контроль за зовнішньополітичною діяльністю гетьмана; 3) контроль за прибулими посланцями; 4) нагляд за призначенням на старшинські уряди з метою недопущення таких дій без згоди імператора; 5) контроль за переміщеннями запорожців на кордонах Гетьманщини; 6) контроль за збиранням до російської скарбниці особливого податку розміром у два єфимки з населення Полтави, яке підтримало Мазепу (мазепинців); 7) складення реєстру маєтностей, що належали українській старшині, яка перейшла на бік Карла XII; 8) збір відомостей про доходи від гетьмана та полковників, які призначалися для утримання компанійських і сердюцьких полків. При цьому гетьманові заборонялося самостійно вирішувати долю маєтностей без відповідного указу імператора, а також призначити на полкові та сотенні уряди осіб, що не мали підданства російського царя, у тому числі поляків. Як зазначає відомий радянський дослідник Б. Слицан, на практиці склалася така ситуація: «Зрада гетьмана Мазепи і частини старшин призвела до призначення спеціального резидента Ізмайлова, без згоди якого гетьман Скоропадський не міг вирішувати навіть другорядних питань» [7, с. 338].

За допомогою цієї інструкції російсько-імперська влада забезпечувала собі повний контроль за зовнішньою та внутрішньою політикою Гетьманщини, її фінансовою системою, призначенням на вищі посади за посередництвом своїх представників [8, с. 110]. Розгляд тексту нормативно-правового акта показує, що в деяких пунктах Петро І посилався на «статті», що підписали раніше різні гетьмани. Це означало, що цар разом зі своїм оточенням почав намагатися проводити активну політику з правового регулювання взаємовідносин з Козацько-гетьманської державою. Підтвердженням цього факту є дані Я. Лазарєва про те, що в листопаді 1708 р. Петро І зажадав від Малоросійського приказу доставити йому в Петербург копії, або, як тоді говорили, списки з «гетьманських статей», затверджені в різні історичні часи [5, с. 154]. За допомогою цих нормативно-правових актів росіяни планували нове значне посилення свого впливу шляхом створення Малоросійської Колегії.

З метою проведення реформи, яка повинна була полегшати інкорпорацію Гетьманщини, Петро І створив цей новий орган, який іноді називають тринадцятою колегією, а П. Мілюков прилічував її до системи центральних органів державного управління [9, с. 456]. Динаміка російських владних установ Гетьманщини може бути представлена у вигляді наступної схеми (Рис.1).

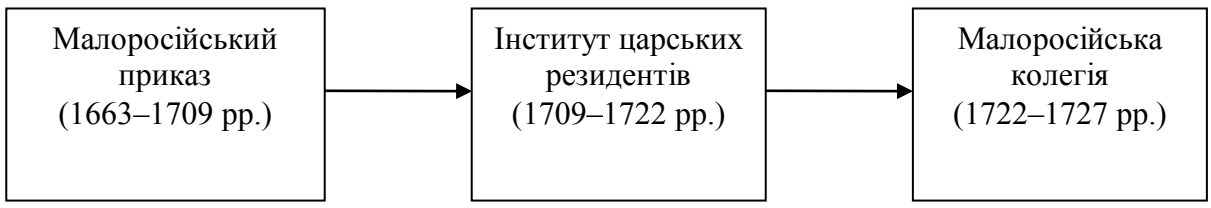

Рис. 1. Динаміка трансформації російських державних установ в Козацько-гетьманській державі.

На відміну від інших колегій, Малоросійська мала регіональний характер, формально підпорядковувалася Колегії закордонних справ, хоч її президент мав право безпосереднього звернення до Петра І. Як показали проведені дослідження Т. В. Безрук, у процесі реформи можна виділити чотири етапи, що відзначалися динамікою прийнятих нормативно-правових актів, обсягом повноважень і завданнями, які виконувалися гетьманським урядом та МК [10,

с. 12]. Перший етап – підготовчий – тривав з 1709 р. по 16 травня 1722 р., протягом якого владні повноваження залишалися за гетьманським урядом. Другий етап – створення та початок діяльності Колегії – характеризувався двовладдям, тобто існуванням двох владних структур (з 16 травня 1722 р. до 16 квітня 1723 р.). Третій етап – посилення владних повноважень МК та занепад українських державних установ – від 16 квітня 1723 р. до 29 вересня 1727 р. (прийняття рішення Верховною Таємною Радою про ліквідацію Колегії). Четвертий етап – ліквідація Колегії та відновлення владних повноважень державних установ Гетьманщини (29 вересня 1727 р. – початок 1728 р.)

Завдання, повноваження цього органу визначалися імператорським указом від 16 травня 1722 р., що став основою для прийняття всіх інших актів, які регулювали діяльність колегії, та був спрямований на поступове перебирання російською владою повноважень в адміністративній, судовій та податковій сфері Гетьманщини.

Згідно із своєю ієрархічною побудовою Малоросійська колегія мала чотирьохланкову структуру: президент, члени присутності, канцелярські служителі, нижні службовці. На відміну від інших загальноімперських колегій, до складу її структури входили три контори: камерирська, яка займалася фінансами; рейнтмейстерська, що приймала вхідні документи; провіантмейстерська, яка вирішувала питання забезпечення російських військ провіантом. У разі виявлення правопорушень з боку полковників, козацької старшини щодо рядових козаків і посполитих, МК повинна була звертатися до гетьмана з проханням про вжиття відповідних заходів, що пояснюється декларативним бажанням російської влади підтримувати законність і правопорядок у Гетьманщині.

Таким чином, починаючи з 60-х років XVII ст., російська влада проводила цілеспрямовану політику по контролю за усіма сферами життя Гетьманщини. На основі прийнятих російською владою нормативно-правових актів, такими органами впливу стали Малоросійський Приказ, інститут царських резидентів, Малоросійська Колегія, повноваження яких поступово збільшувались від інформаційних функцій, закріплених за Малоросійською Приказом до владної установи – Малоросійської Колегії, яка мала значний обсяг повноважень.

Література:

1. Софроненко К. А. Малороссийский приказ русского государства второй половины XVII – начала XVIII вв. / К. А. Софроненко. – М., 1960. – 183 с.
2. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України : у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1993. – Т. 2. – 608 с.
3. Бойко І. Й. Держава і право Гетьманщини : навч. посіб. [для студ. вищих та середніх спец. юрид. навч. закл. і фак.] / І. Й. Бойко. – Львів : Світ, 2000. – 120 с.
4. Козаченко А. Гетьманські універсали як джерело права Української держави другої половини XVII – початку XVIII століття / А. Козаченко // Вісник Акад. правових наук України. – 2003. – № 1(32). – С. 79-83.
5. Лазарев Я. А. «Великороссийская» администрация на Гетманской Украине в 1700–1727 гг.: эволюция институтов и их статуса : дис. … канд. ист. наук : 07.00.02 / Я. А. Лазарев; Урал. федерал. ун-т им. первого Президента России Б. Н. Ельцина. – Екатеринбург : [б. и.], 2012. – 234 с.
6. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків : у 3-х т. / Д. І. Яворницький ; редкол.: П. С. Сохань (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1990. – Т. 1. – 592 с.; Т. 2. – 560 с.; Т. 3. – 1991. – 560 с.
7. Слицан Б. Г. Реформы местного управления / Б. Г. Слицан // Очерки истории СССР. Период феодализма: Россия в первой четверти XVIII в.; Преобразования Петра I / под ред. Б. Б. Кафенгауза, Н. И. Павленко ; АН СССР, Ин-т истории. – М. : Изд-во АН СССР, 1954. – 341 с.
8. Воскресенский Н. А. Законодательные акты Петра I : в 2 т. / Н. А. Воскресенский. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1945. – Т. 1. – 602 с.

9. Милюков П. Н. Государственное хозяйство России в первой четверти XVIII столетия и Реформа Петра Великого / П. Н. Милюков. – 2-е изд. – СПб. : Типогр. М. М. Стасюлевича, 1905. – 742 с.
10. Безрук Т/ В. Історико-правові засади організації та діяльності Малоросійської колегії / Т. В. Безрук // Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. – 2014. – № 28. – С. 10-15.

Мамедова А. І.,
старший викладач кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ТРАНСФОРМАЦІЙНІСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ПОЧАТКОВА ПЕРЕДМОВА ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ

В сучасній Україні існує проблема функціонування місцевого самоврядування, а саме неможливості захисту інтересів територіальної громади, а захисту інтересів саме органів місцевого самоврядування та створених ними установ та організацій які надають публічні послуги. Саме це призводить до конфлікту компетенції як між органами місцевого самоврядування, так і між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади, а отже, до неналежної організації регіональної та місцевої влади, неефективного управління суспільним розвитком на відповідній території.

Лише структурне та чітке реформування системи місцевого самоврядування дозволить підняти рівень ефективності управлінських рішень, зниження кваліфікаційного рівня посадових осіб та вдосконалення процесу підготовки спеціалістів дасть змогу досягти високого рівня конкурентоспроможності органів місцевого самоврядування. Таке реформування полягає у розмежуванні повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади. Децентралізація влади вирішить питання посилення правової, організаційної та матеріальної спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, провадженню їх діяльності з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування. Такі трансформації завжди пов’язані з необхідністю вживляння нової моделі замість старої. Успіх моделеутворюючої системи залежить від історичної традиції, політичної культури, менталітету, стереотипу громадськості, матеріально-фінансової спроможності територіальної громади, моделі взаємовідносин між державним місцевим управлінням та місцевим самоврядуванням.

Трансформаційні процеси в системі органів місцевого самоврядування пов’язані з розподілом влади таким чином, щоб надати можливість місцевому самоврядуванні на рівні територіальних громад самостійно приймати та виконувати рішення. Ухвалення Верховною Радою України Закону «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» стало першою спробою трансформувати місцеві ради всіх територіальних рівнів в органи місцевого самоврядування. Наступним кроком стало прийняття нової редакції згаданого закону, якою передбачався відхід від дуалістичної теорії та встановлення інституту місцевого самоврядування у класичному вигляді, визначалася його матеріально-фінансова основа.

З прийняттям у 1996 р. Конституції України місцеве самоврядування отримало конституційний статус, стало однією із засад конституційного ладу нашої держави. У травні 1997 р. було прийнято Закон «Про місцеве самоврядування в Україні». Таким чином, в Україні сформувалася змішана модель місцевого самоврядування, що вміщує елементи горизонтальної та дуалістичної моделей, з переважанням горизонтальної, класичним прикладом якої називають французьку.

Реформування місцевого самоврядування необхідно проводити із загальновизнаних європейських стандартів і засад: децентралізації державного управління, деконцентрації владних повноважень, партнерства і кооперації зусиль місцевих органів виконавчої влади та

місцевого самоврядування, концентрації і регіонального використання ресурсного забезпечення, субсидіарності в наданні державних і громадських послуг населенню.

В процесі реформування місцевого самоврядування необхідно врахувати не лише особливості розподілу влади, а й особливості взаємодії територіальної громади та органів місцевого самоврядування. Існує проблема недовіри суспільства до виконавчих обов'язків органів місцевого самоврядування. ЗУ «Про місцеве самоврядування» визначає органи місцевого самоврядування як представницький орган територіальної громади з питань місцевого значення. Сучасна пасивність та безініціативність територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення вказує на складні відносини по горизонталі та вирішення на автономних засадах значного кола питань. Якщо місцеве управління є продовженням вертикалі виконавчої влади, то місцеве самоврядування, навпаки, не повинно вводитися згори, а має передусім виникати знизу завдяки ініціативності територіальних громад у сфері реалізації власних інтересів. Дієві громадські структури здатні унеможливити свавілля державних органів, відстояти власні інтереси, організувати самодостатню життєдіяльність, взяти на себе частину владних повноважень.

Демократичні форми децентралізації державної влади закріплені та регулюються Європейською хартією місцевого самоврядування (1985) та Європейською хартією регіонального самоврядування (1997). Україна стала учасником підписання цих хартій, що накладає певну відповідальність та обов'язки. Існує протистояння між намірами владних структур та бездіяльністю в сфері організації територіальної влади. Монополізація влади призводить до посилення тиску на місцеві органи влади, в результаті чого деформується сфера реалізації повноважень, адже першочерговим стає – виконання волі центральної влади, а не волі народу.

Таким чином, на основі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування; а також рекомендацій вітчизняних експертів (напрацювання Конституційної асамблеї, Конституційної комісії парламенту, груп експертів в області конституційного права і місцевого самоврядування), з врахуванням позиції польських експертів, які мають успішний досвід впровадження реформи місцевого самоврядування, можна виділити такі заходи щодо особливостей трансформації місцевого самоврядування: запровадження трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою України – область, район, громада з повсюдністю місцевого самоврядування; передачу функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня; розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності і наділення саме громад максимально широким колом повноважень; чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках; ліквідація державних адміністрацій і створення натомість державних представництв з тільки контрольно-наглядовими і координаційними, а не виконавчими функціями.

Мараховська О. А.,
студентка 1 курс,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університет

ОСНОВНІ СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВА

Вивчення концепцій права є специфічним напрямком наукової діяльності в галузі теорії держави та права, що обумовлено наявністю плюралізму у поглядах мислителів та вчених щодо виникнення, сутності, основних властивостей, призначення права та інших проблем праворозуміння. Актуальність цих питань обумовлена розбудовою правової системи України, формуванням її правової доктрини, входженням до правового простору Європи та світу, сприйняттям вітчизняною юридичною наукою та практикою загальновизнаних принципів, норм та цінностей міжнародного права.

Метою роботи є – розкриття особливостей основних концепцій права.

Сучасна юридична наука знає багато різноманітних концепцій права. Такими, зокрема, є соціологічна, позитивістська, психологічна та ін. Суттєвою загальною рисою, що характеризує різноманітні сучасні концепції права, є заперечення ними зв'язку між державою і правом. Аналізуючи праці представників різних напрямів, можна дійти висновку, що право в більшості випадків вони вбачають як явище самостійне, яке існує авто-номно по відношенню до держави. Право найчастіше подається як категорія, породжена суспільством, що досягло певного рівня розвитку, яка захищає саме його інтереси, а тому, в певному розумінні, стоїть над державою.

Соціологічна теорія права. Характерною рисою цього типу праворозуміння є те, що воно ґрунтується на розрізненні права й закону. Прихильники цієї концепції (Е. Ерліх, Л. Дюгі, Г. Канторович, Р. Паунд) вважають, що саме суспільство визначає зміст права, а не навпаки. Право не породжується державою, але закріплюється нею. У той же час, право не визнається існуючим по природі. Право – це результат динамічного функціонування соціуму. Залежно від зміни суспільних відносин, змінюється й право, тому що являє собою відбиття суспільних відносин.

Для Ерліха центр правового розвитку лежить не в законодавстві, не в правовій науці, не в судових рішеннях, а в самому суспільстві. Саме внутрішній порядок людських асоціацій, а не юридичні положення, визначає людську долю. Пояснення соціальних явищ необхідно шукати не в юридичних конструкціях, а виводячи основні положення наукової думки з об'єктивних фактів. Відповідним чином люди розглядають свої права як таке, що виходить із взаємин людей, а не з юридичних положень, що регулюють ці відносини. Так, існування держави передує прийняттю конституції, родина передує сімейному праву, володіння передує праву власності, контракт передує контрактному праву, залишення майна в спадщину передує заповітному закону тощо. Внутрішній лад людських асоціацій не тільки передує за часом юридичним положенням, але представляє собою також базисну форму права, з якої виходять конкретні юридичні положення [1, с. 51].

Прихильники цього типу праворозуміння вважають, що в суспільних асоціаціях люди спілкуються й визнають деякі правила поведінки як обов'язкові для виконання. Вони регулюють свою поведінку у відповідності із цими правилами, що є соціальними фактами, які з'явилися в результат дії сил, що існують у суспільстві. У соціологічному праворозумінні природа юридичної норми та ж, що й природа всіх інших норм поведінки. Найважливіший компонент, компонент примусу, що стоїть за юридичною нормою, так само як і за будь-якою іншою нормою поведінки, є формою суспільного примусу поза державною владою.

Держава – це лише одна з багатьох юридичних асоціацій, існуючих у суспільстві. Інші асоціації включають родину, церкву й корпоративні організації. Отже, існує безліч правових норм, які не знаходять вираження в юридичних постановах держави [2, с. 60].

Функцією державних примусових норм є захист правил поведінки, що склалися в суспільстві, а також захист різних державних інститутів.

Існують об'єктивні суспільні факти, що відносяться до права, які наявні в переконаннях людей, об'єднаних в асоціації. Цими фактами є використання, панування, володіння і прояв волі. Із цих фактів і ведуть своє походження норми права. У цьому процесі державний примус зовсім необов'язковий.

Найбільшим недоліком у даному типі право розуміння є те, що не проведено чіткої межі в розходженні правової та неправової традиції, тобто невідомо, з яких сфер громадського життя народжується право. Таким чином, сфера права виглядає досить розмитою.

Психологічна теорія права. Одним з основоположників її є Л. Петражицький (1897–1931). Вона заснована на ототожненні права й закону. Відповідно до цієї теорії, реальність складається лише з фізичних об'єктів і живих організмів, з однієї сторони, і психічних

феноменів – з іншої. Уявлювані, вербальні й абстрактні об'єкти не мають власного існування як незалежна реальність.

Спостереження є фундаментальним методом вивчення всіх явищ, приналежних як до фізичного, так і духовного світу [3, с. 41].

Правові феномени з'являються у свідомості людини, коли вона переживає відчуття, пов'язані із правами та обов'язками в певний момент часу. Самоспостереження цих феноменів необхідне для їхнього пізнання. Ми можемо пізнавати тільки ті психічні феномени, які самі відчували на власному досвіді. Однак, наші внутрішні психічні акти можуть бути піддані також і зовнішньому спостереженню, оскільки, при комунікації з іншими людьми, вони виражаються в тілесних рухах, таких, як жести, мова тощо. Спостерігаючи за подібними діями інших людей, ми вважаємо, що вони засновані на аналогічному психічному досвіді.

Таким чином, Петражицький вважає, що науковий метод пізнання є об'єднаним методом внутрішнього й зовнішнього спостереження. Відповідно до цього, вивчення права являє собою дослідження різних класів зовнішніх проявів правового досвіду й розходжень між елементами цього досвіду та проявами пов'язаних з ними психічних процесів. Цей метод може бути простим або експериментальним.

Ці позитивістські та емпіричні основи приводять Петражицького до того, що він не розглядає юридичні правила й абстрактні правові принципи як вирішальний елемент для розуміння правових феноменів, а досліджує дійсні механізми людської свідомості, пережиті почуття боргу й правомірності своїх вимог. Право й мораль присутні в нашому досвіді, що має відношення до виконання обов'язків. Вони представляють собою психологічний досвід людини, що містить позитивну або негативну оцінку й динамічне усвідомлення боргу. Негативна оцінка відбувається тоді, коли, обмірковуючи яку-небудь дію або спостерігаючи за нею, ми відчуваємо відсутність бажання її зробити або відразу до неї почуття, викликані владним містичним впливом, що виходить ніби від вищої сили [4, с. 140].

Позитивна оцінка відбувається тоді, коли під час такого обмірковування або спостереження, ми відчуваємо почуття схвалення і потягу, що супроводжується поштовхом, імпульсом або бажанням зробити зазначену дію, почуття, що також виходить згори, від владної містичної сили.

Отже, за теорією Петражицького, як право, так і мораль належать до області психіки. Вони розрізняються за різними типами емоцій. У моральному досвіді присутнє лише усвідомлення боргу, інакше кажучи, владне бажання перешкодити дії, що наближається, яка не супроводжується переконанням, що хтось інший має право на його невиконання. Прикладом цьому може служити питання про те, чи подавати милостиню жебраку. У правовому досвіді почуття власного або чужого боргу супроводжується переконанням, що інша людина має на це право.

Теорія юридичного позитивізму. Дана теорія являє собою теоретичну концепцію, що ґрунтується на визнанні лише позитивного (офіційного) права, вираженого у вигляді юридичних норм. А все інше, що називається правом, у тому числі природне право, є ні чим іншим, як моральною оцінкою діючого права. Не маючи офіційного вираження й владного забезпечення, воно являє собою лише систему наукових поглядів, а отже не має загальнообов'язкової сили.

Ухиляючись від оцінки існуючої дійсності, юридичний позитивізм замикається на констатації існування права, у відриві від тих суспільних відносин, які служать його основою. Звідси й заперечення ним можливості пізнання сутності права. Головне для нього – - це опис правових явищ, вивчення зовнішнього способу їхнього існування.

Загальнообов'язкова ж воля, що лежить в основі права, взагалі не є предметом її аналізу. При чому, норми права, з погляду юридичного позитивізму, є продуктом державної сваволі, а не неминучим наслідком соціально-економічного та політичного стану суспільства. Більше того, ці норми самі породжують певні суспільні відносини. У такий спосіб юридичний позитивізм, по-перше, ототожнює право цими нормами, а по-друге, надає йому певного

характеру. «Право в об'єктивному змісті, - є а) нормою, б) визначальними відносинами людини до людини» [5, с. 139].

В XX ст. цей підхід представлений такими напрямками «юридичного» неопозитивізму, як «реформована загальним мовознавством юриспруденція» В. Д. Каткова, «чисте вчення про право» Г. Кельзена, «концепція права» Г. Харта й т.ін.

Так Ш. Амос стверджував, що право є наказ верховної політичної влади держави, з метою контролю дій осіб у даному співтоваристві. З цього погляду, усе, що наказує влада є право. Відмінність права від сваволі тим самим у принципі втрачає об'єктивний та змістовний зміст й має для прихильників такого підходу лише суб'єктивний і формальний характер: явна сваволя, санкціонована певним суб'єктом у певній формі, визнається правом.

Юридичне праворозуміння визнає теоретико-пізнавальне й практичне значення лінгвістичного, текстологічного (герменевтичного), структуалістичного, логіко-аналітичного, юридико-догматичного напрямків, прийомів і засобів досліджень проблем права й закону. Але в рамках юридичного підходу до права, мова йде не про зведення права до закону й теорій права до вчення про закон і догму позитивного права, а про використання всієї сукупності гносеологічних прийомів, засобів і можливостей, у процесі всебічного пізнання права, для одержання достовірного й правдивого знання про право й закон. Юридичний позитивізм у будь-якому своєму варіанті так чи інакше демонструє свою легістську суть.

Всі наведені погляди, характерні для різних правових шкіл, є свідченням того, якою складною є природа права. Поділяючи зміст одних з цих теорій і відхиляючи інші, слід і у цих останніх бачити те раціональне зерно, яке допомагає краще усвідомити основні ознаки права.

Література:

1. Соціологічна школа права: багатоманітність концепцій та їх роль у забезпеченні ефективності правових досліджень // Держава і право. Збірник наукових праць / Юридичні і політичні науки. – Вип. 7. – К., 2004. – 234 с.
2. Соціологічна школа права: багатоманітність концепцій та їх вплив на формування законодавства // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку (матеріали міжвузівської наукової конференції). – Вип. 2. – К., 2006. – 128 с.
3. Психологічна школа права: зміст, значення та вплив на формування юридичної психології // Держава і право. Збірник наукових праць / Юридичні і політичні науки. –Вип. 8. – К., 2005. – 186 с.
4. Теорія держави і права / За ред. С. Л. Лисенкова. – К, 2005. – 448 с.
5. Ларин А. Ю. Теория государства и права. Учебник для вузов. – М, 2005. – 420 с.

Монастирюк В. І.,
студентка 2 курсу,
спеціальності « Менеджмент»
Маріупольського державного університету

РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Україна перебуває у пошуку оптимальної системи організації роботи виконавчої гілки влади, яка має стати більш ефективною. Чи не найголовнішим чинником оптимізації політико-управлінських відносин виступає відкритість державної влади: перебування під публічним контролем; доступність кожному, у будь-який час, всюди; чутливість до нових ідей та вимог, готовність оперативно реагувати. На теперішньому етапі розвитку України першочерговим завданням повинно бути збереження унітарного державного устрою України. Але одночасно необхідно здійснити децентралізацію, яка повинна бути результатомоптимізації системи органів державної влади і органів місцевого самоврядування. Як відомо, результат надмірного посилення центральної влади як і

безмежність самостійності регіонів – шкідливі та руйнівні для державності. Децентралізація влади – це знищення політичної і економічної корупції, яка виникає, коли є монополія, у тому числі і на владу.

Метою статті є дослідження об`єктів формування регіональних органів державної влади.

Державне управління (англ. public administration) — є видом діяльності держави, здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод. Державне управління є складовою політичного управління, тобто є процесом реалізації державної виконавчої влади як засобу функціонування будь-якої соціальної спільноти. Державне управління має процесуальний характер, що охоплює процеси цілевизначення, цілепокладання та цілездійснення. Державне управління має політичний та адміністративний аспекти.

Використання регіональних основ управління обумовлено конституційним поділом об'єктів підлеглості і повноважень між центром і територіями. В ст.ст. 132,133 Конституції України визначається, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням к історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. У законодавстві під регіоном розуміється частина території України, яка володіє сукупністю природних, соціально-економічних, національних, культурних та інших умов. Кордони регіону можуть співпадати, а можуть і не співпадати з межами адміністративно-територіального поділу, або регіон може об'єднувати територію кількох одиниць. Це необхідно враховувати при розгляді засад регіонального державного управління.

Принципи регіонального управління проявляються в компетенції органів самоврядування відносно місцевих державних адміністрацій, які їм підзвітні і підконтрольні, в частині прийнятих останніми до виконання делегованих їм повноважень. До регіональних органів управління належать виконавчі комітети місцевих органів самоврядування, їх відділи, управління, інші підрозділи. До їх відання належить широке коло власних (самоврядних) повноважень регіонального значення. На регіональному рівні виконують свої функції підприємства і установи. Їх адміністрація безпосередньо, з урахуванням особливостей адміністративно-територіальних одиниць, здійснює управління трудовими колективами, спрямовує їх діяльність на виконання завдань виробничого, соціального та іншого характеру.

Таким чином, держава зберігає за собою функцію контролю за дотриманням законності дій виконавчої влади на регіональному рівні, вирішує найважливіші питання стратегії і тактики економічних реформ, здійснює управління основними сферами соціально-економічного розвитку країни. Роль регіональних органів в період здійснення регіональної економічної політики має вирішальне значення. Від самоврядування, в першу чергу, залежить мобілізація людських і сировинних ресурсів на організацію ефективної ринкової економіки, створення нових робочих місць, повніше використання наявного соціально-економічного потенціалу у кожному регіоні, місті, селі.

Література:

1.Коліушко І. Б. Децентралізація публічної влади в Україні / І. Б. Коліушко. - 2013. – 125 с.
2.Луговий В.І Становлення і впровадження у сфері державного управління / В. І. Луговий. – К.: НАДУ, 2005. – 356 с.
3.Чапало Г. А. Основи регіонального управління та його перспективи / Г. А. Чапало, 2007. – 340 с.

Міщенко М. О.,
студент 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ВЗАЄМОДІЯ КЕРІВНИКА ТА ГРУПИ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Державна служба як специфічний вид управлінської діяльності висуває різноманітні вимоги до службовців залежно від їхніх посад, характеру та змісту роботи, яку вони виконують. Це досить широкий набір професійних, морально-етичних, культурних якостей, норм і принципів поведінки, з яких складається образ державного службовця, культура його управлінської діяльності [1]. Формування ефективних взаємовідносин у державно-управлінській діяльності, яка передбачає постійні контакти типу «людина-людина», «людина-колектив», великою мірою залежить від врахування психологічних закономірностей, які діють у сфері суспільних відносин, і використання державними службовцями психологічних засобів управлінського спілкування і впливу [2].

Складовими частинами будь-якої організації є робочі групи - об'єднання людей, утворення яких викликано об'єктивною необхідністю в співробітництві та суб'єктивною потребою в спілкуванні. Поведінка людини не може проявлятися і бути зрозумілою незалежно від інших членів групи, до якої юна належить. У своєму зовнішньому вираженні колектив - це сукупність людей, об'єднаних спільною діяльністю, єдністю цілей й інтересів, взаємною відповідальністю, відносинами товариства і взаємодопомоги. З іншими соціальними групами робочу групу зближує постійне спілкування і взаємодія її членів один з одним, почуття приналежності до даної групи, наявність загальних потреб, інтересів і мотивів. У той же час вона має низку рис, відсутніх в інших соціальних групах: суспільно значиму мету діяльності і формально закріплені органи керування [3].

Особливості діяльності органів державного управління обумовлюють існування специфічних рис роботи державних службовців, а саме: розумовий характер праці, можливість вживати заходи державного примусу, чітка розмежованість функцій, переважність єдиноначальності, а не колегіальності керівництва, творчий характер праці, право контролю з боку адміністрації, інтенсивні контакти з різними людьми, висока моральна відповідальність, ненормований робочий день, необхідність безперервного підвищення професійного та культурного рівня. Це потребує, перш за все, розвиток загальних та спеціальних здібностей, тобто інтелекту, здатність до навчання, саморегуляції, креативності, розумових, перцептивних, вольових, атенційних та імажинативних процесів тощо, а також психологічного такту, емоційної стабільності та стресостійкості. При прийомі на державну службу необхідно оцінювати ступінь розвитку цих якостей, а в установі державного управління необхідно створювати умови для їх розвитку. У зв'язку з цим до конкурсної комісії, яка оцінює претендентів на державну службу, повинні надходити справи людей, які перед тим пройшли спеціальне психологічне тестування. Крім того, необхідно розробити спеціальні підходи до розвитку вищезазначених здібностей.

Важливою вимогою до керівників є виховання співробітників особистим прикладом. Якщо керівник наполягає на тому, щоб працівники виявляли психологічний такт, емоційну стабільність, стресостійкість, комунікативну компетентність тощо, а сам цього не робить, то високий результат не можливий.

Крім того, керівник повинен турбуватися про формування в колективі організаційної культури, спрямованої на творчість, товариськість, високу моральну відповідальність перед країною і населенням, а також про добрі умови праці та відпочинку співробітників, які б могли зменшити негативний вплив на здоров'я таких факторів, як недостатня рухливість, підвищена емоційна та психологічна напруженість.

Узагальнення теоретичних підходів до оптимізації відносин «керівник-група» та аналіз реально існуючої ситуації дозволяють говорити про те, що першочерговими завданнями є підвищення прозорості цих відносин за рахунок розробки критеріїв оцінки результатів роботи співробітників, забезпечення заохочення самостійності, відповідальності та творчого ставлення до роботи. Стратегічні завдання щодо перетворення колективу необхідно спрямовувати на розвиток загальних та спеціальних здібностей, тобто інтелекту, здатності до навчання, саморегуляції, креативності, розумових, перцептивних, вольових, атенційних та імажинативних процесів тощо, а також психологічного такту, емоційної стабільності та стресостійкості.

При прийомі на державну службу необхідно оцінювати ступінь розвитку цих якостей, а в установі державного управління слід створювати умови для їх розвитку. Масштабність та складність проблем, що необхідно вирішувати в органах державного управління щодо роботи з персоналом, обумовлює доцільність створення структурного підрозділу з виконання цієї функції на сучасному рівні. Вирішення цих питань дозволить значно покращити взаємовідносини керівника і підлеглих та підвищити якість роботи органів державного управління. Подальше дослідження слід спрямовувати у напрямку вивчення взаємозв'язку формальних та неформальних аспектів функціонування трудових колективів.

Література:

1. Закон України «Про державну службу» // Відомості ВР України. -1993. - № 52.
2. Бандурка А.М., Бочарова СЛ., Землянская КВ. Психология управления. –Х.: Фортуна-пресс, 1998.-461 с.
3. Кричевский Р, Маржине А. Психологические факторы эффективности руководства первичным коллективом / Кричевский Р., Маржине А. - Кишинев, 1991. - 351 с.

Непекло М. Г.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУТНІСТЬ ІНСТИТУТУ ПРИМУСУ В ТЕОРІЇ ПРАВА

Однією з важливих та необхідних ознак будь-якої розвиненої держави з республіканською формою правління визнаються права та свободи людини й громадянина, які мають бути закріплені у Конституції держави у повній відповідності з принципами та нормами міжнародного права. Саме права та свободи людини й громадянина, ступінь їх гарантованості та закріпленості у законодавстві країни обумовлюють зміст, спрямованість та необхідність діяльності органів держаної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Захист прав, свобод та законних інтересів громадян, тобто фізичних ті юридичних осіб визначає собою завдання та мету загального функціонування держави. Виходячи з цього, усі ланки законодавства мають неухильно відповідати їм [1]. Однією з таких правових категорій є інститут адміністративно-правового примусу, адже, якою б демократичною не була держава, адміністративні правопорушення – невід’ємна частина функціонування суспільства.

Враховуючи постійні зміни в адміністративному законодавстві, що зараз мають місце в Україні, та рівень соціальної неоднорідності нашого суспільства, досить актуальним питанням постає необхідність регулювання коректного функціонування органів виконавчої

влади України ті їх посадових осіб. Також слід сказати, що актуальність обраної теми полягає у потребі створення міцної системи сучасного адміністративно-процесуального законодавства, націленої на реалізацію конституційної регламентації про поділ влади, на захист прав і свобод громадян.

Загалом, інститут адміністративно-правового примусу в юній Український державі ще не є ідеальним, але вже на даний момент досить комплексно визначений, тобто певні кроки на шляху подальшої демократизації нашої держави з його допомогою вже зроблені [2, с. 44].

Також актуальність представленої роботи обумовлена тим, що адміністративна діяльність органів та посадових осіб, що уповноважені вести та розглядати справи про адміністративні правопорушення на практиці суттєво відрізняється від тієї, якою вона мала б бути у рамках діючого законодавства. У зв'язку з цим нерідко виникають певні проблеми, що істотно впливають на захист прав, свобод та законних інтересів українських громадян.

Досліджувана тема досить широко висвітлюється в статтях, монографіях, підручниках багатьох відомих вчених: В. Б. Авер'янова, О. О. Біляневича, Ю. П. Битяка, С. В. Ківалова, Т. О. Коломоєець, В. К. Колпакова, Г. П. Тимченка.

Метою запропонованих тез є комплексне вивчення інституту адміністративно-правового примусу та обґрунтування необхідності його функціонування у сучасніх соціально-політичних умовах.

Предметом дослідження безпосередньо є інститут адміністративно-правового примусу в Україні. Об'єктом – ті суспільно-політичні відносини та процеси, що складають зміст вищезазначеного інституту або випливають з нього.

Основою будь-якого соціального устрою будь-якого типу суспільства завжди було та буде управління, а саме – його соціальний різновид. Але, для того, щоб ефективно функціонувати та правильно і своєчасно виконувати свої завдання, соціальне управління спирається на три свої, можна сказати, базові методи: спонукання, заохочення та примус [3, с. 85].

Якщо говорити детальніше, про зазначені методи, то спонукання являє собою цілеспрямований вплив на громадську, колективну або індивідуальну свідомість з метою переконання людей в необхідності, користі та певній вигоді дотримання певного типу поведінки. Тобто насильство, або який-небудь агресивний тиск відсутні, діє сила авторитету (саме сила авторитету, а не авторитет сили) [4, с. 97]. У свою чергу, якщо розглядати заохочення як поширений метод соціального управління, регулювання суспільного життя, то, можна сказати, що воно досить схоже на метод спонукання, але відмінність полягає у відсутності поняття сили авторитету як основополагаючого. Заохочення, скоріше, базується на різноманітних матеріальних цінностях, що повиння підштовхувати людей до дотримання певної лінії поведінки.

Нарешті, примус - це спосіб впливу, коли соціально необхідне або бажане поведінка досягається, забезпечується можливістю застосування насильства, заподіяння особам, що відхиляється від встановлених правил поведінки, фізичних чи психічних страждань [5, с. 29]. Те чи інший стан суспільства при цьому методі регулювання досягається можливістю (загрозою) державного або громадського примусу, а в необхідних випадках і реалізацією цієї загрози.

Зрозуміло, при соціальному регулюванні використовуються або всі методи (відбувається їх переплетення), або їх різні комбінації, поєднання, або є в наявності відокремлений використання окремих методів.

«Метафорично можна уявити всю ситуацію з методами соціального регулювання за аналогією з поїздкою людини на копитному тварині, наприклад на ослику. Його можна змусити рухатися, понукая, закликаючи до цього дійства. Можна використовувати «стимул» - паличку з загостреним кінцем, яким ослика поколювало з найдавніших часів дружби цієї тварини з людиною. Нарешті, можна спонукати ослика рушити, помістивши на кінці довгої палиці апетитний пучок сіна і виставивши цей пучок перед мордою тварини. Теж почне переміщатися » [6].

Всі ці три методи регулювання дійсно укладаються у найрізноманітніші способи впливу на поведінку людини та її колективних утворень.

Література:

1. Битяк Ю. П. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 551с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://ukrlibrary.com.ua/books/20/1/index.html
2. Миколенко А. И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: учеб.пособие / А. И. Миколенко. – Х.: Одиссей, 2004. – 272 с.
3. Тимченко Г. П. Порушення провадження у справі в адміністративному судочинстві/ Г. П. Тимченко // Судова апеляція. – 2011. - №3. – С. 85-94.
4. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія / О. В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2005. – 352с.
5. Теорія управління у сфері правоохоронної діяльності: Підручник / За ред. д. ю. н., проф. В. Д. Малкова. - М.: 2004. - 155 с.
6. Венгеров А. Б. Теорія держави і права: Підручник. / А. Б. Венегеров. - М.: Юрист, 2005. - 198 с.

Ніколенко Л. М.,
д.ю.н., професор кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В УКРАЇНІ

Класичне розуміння системи джерел права, загальноприйняте в теорії держави та права, і офіційно затверджене з переконання про приналежність нашої країни до континентальної правової системи, протягом довгих років вважало нормативний акт основним джерелом права, залишаючи судовому прецеденту факультативну роль. Між тим, правова реальність постійно надає матеріал для роздумів про те, що роль і значення судового прецеденту істотно змінилися, а динаміка розвитку правової реформи щороку надає нові підтвердження такому висновку. Разом з основним джерелом права - нормативно-правовим актом, правові норми беруться правозастосовником й з інших джерел, які в доктрині отримали найменування додаткові, нетрадиційні або санкціоновані джерела. До таких джерел сучасна українська школа права відносить судові прецеденти.

Розглядаючи можливість використання судового прецеденту в Україні, не можна не відзначити, що в юридичній науці ведуться дискусії з питання про те, чи можливе використання судового прецеденту як джерела права в українській правовій системі; чи властиві сучасному українському суду, разом з правозастосовними функціями, також і правотворчі або не властиві чи не підміняє він при цьому і чи не дублює законодавчі органи або робить і те й інше одночасно.

В якості аргументу впливу органів судової влади на законодавство нашої країни можна відзначити, що судова складова в системі джерел українського права об'єктивно склалася і представляє собою реальність нинішньої системи правового регулювання. У цій складовій існують два основних елемента судової правотворчості: судова практика і судовий прецедент. Ці правові явища представляють собою єдиний початок одного найважливішого структурного елементу в системі джерел права - судової правотворчості.

Для визнання судового прецеденту в якості джерела права необхідно, щоб він мав наступні ознаки: ухвалювався судом вищої інстанції; була відсутня процесуальна можливість для оскарження в суді у загальному порядку; був прикладом для вирішення судами аналогічних справ за відсутності закону, що регулює спірні правовідносини; застосовувався в якості джерела права при вирішенні аналогічних спірних ситуацій.

Відзначимо, що усі прибічники визнання прецеденту в країнах романо-германської правової системи вказують, що органи їх створення — це найвищі органи судової влади.

Отже можна зробити висновок, що саме суди здатні впливати на конкретні правовідносини за допомогою ухвалення рішення по спору між сторонами.

Ознакою судового прецеденту є відсутність можливості його оскарження у звичайному порядку, тобто судовий прецедент, може бути скасований, але тільки в порядку особливого провадження. Отже він не може бути скасований як звичайне судове рішення інакше він не міг би бути регулювати правовідносини.

Наступною ознакою є те, що рішення суду вищої інстанції, яке претендує на визнання його судовим прецедентом має бути прикладом, еталоном для судів нижчестоящих інстанцій, за відсутності законодавчого регулювання спірного правовідношення.

Відмітною ознакою також є можливість вказівки судам, разом із законом, на конкретне судове рішення, що має прецедентний характер як на джерело права, на підставі якого вирішена спірна ситуація. Вказану ознаку можна порівняти по аналогії з тим, коли Конституційний Суд України при ухваленнірішення посилається на практику Європейського Суду з прав людини. Ця ознака має факультативний характер.

Серед супротивників визнання судового прецеденту джерелом права існує думка, що діяльність суду ніколи не стане нормотворчою і тому рішення судів вищих інстанцій у конкретних справах не можна розглядати в якості судового прецеденту, існуючого в англо-саксонської системі права.

Деяківчені заперечують щодо визнання судового прецеденту джерелом і стверджують, що суди не творять, а застосовують право, тобто нині судовий прецедент не може бути визнаний джерелом права, і офіційно визнати судовий прецедент як джерело права означає принципово змінити методологію українського права.Якщо проаналізувати рішення Конституційного Суду, то можна зробити висновок про їх нормативний характер. З іншого боку рішення Конституційного Суду чи навряд можна вважати прецедентами, тому що ніякий інший суд не компетентний розглядати аналогічні справи, а для самого Конституційного Суду його власні рішення навряд чи можна вважати прецедентами, оскільки аналогічні справи цим судом повторно не розглядаються. Такі рішення є нормативними актам, хоча і особливого роду.

В Україні судовий прецедент офіційно не визнаний як джерело права, але можна зазначити, що судовий прецедент може здійснюватися у процесі прийняття рішень вищими судами та при ухваленні рішення Конституційним Судом по конкретній справі, які містять офіційне тлумачення закону, що певним чином розширяє правову норму.

Для визнання судового прецеденту джерелом права потрібне встановлення в законі положень, згідно з якими не лише суди могли б керуватися у своїй діяльності рішеннями вищих судів.Рішення вищих судових органів обов'язкові для судів і впливають на усіх учасників процесу. Саме ця властивість дає можливість припускати, що вони є прецедентами. Проте їх виникнення та дія не прецедентного характеру. Бажання визнати рішення і вищих судових інстанцій джерелами права привело б до прирівнювання цих актів з нормативними правовими актами, що також представляється неможливим. Нормативні правові акти - результат правотворчості, тобто діяльності компетентних органів державної влади. Правотворча функція має бути відповідним чином законодавчо закріплена за судовими органами. Відсутність в українському праві офіційного визнання судових актів, нормативними актами не дає можливості вважати їх формою права.

Таким чином, українська правова система не містить прямого визнання актів судових органів формами права. Єдиний законний шлях впливу судової влади на форми права - ця участь в законодавчому процесі. Вищі судові інстанції та Конституційний Суд України повинні мати право вносити у Верховну Раду України проекти законів з предмету свого ведення. При виявленні прогалину законодавстві, вищі судові інстанції узагальнюють в пленумах ці прогалини, виробляють рекомендації з їх подолання та оформляють свої висновки відповідним проектом закону.

Спираючись на вищевикладене можна зробити висновок про те, що говорити про визнання судового прецеденту в Україні в якості джерела права нині не можна, проте

говорити і про відсутність у судів вищих інстанцій, Конституційного Суду правостворюючих функцій не можна також.

Думається, що судовий прецедент в Україні не може існувати не стільки тому, що Україна відноситься до романо-германської правової сім'ї або тому, що це країна з особливим політичним устроєм, менталітетом і т. д. Судовий прецедент на сьогодні не може існувати тому що структура і повноваження різних ланок судової системи не дозволяють, навіть при наявності великого бажання, створювати щось схоже на судовий прецедент. Те що пропонують вважати судовим прецедентом постанову касаційної інстанції у якійсь конкретній справі не вірно, оскільки касаційна інстанція не правомочна приймати судову постанову, яка надалі буде еталоном для ухвалення рішень з аналогічних справ. В Україні у прецеденту якщо і є майбутнє, то воно ще далеко. Для початку в державі не має законодавчої бази для прецеденту, так як повинна бути окреслена юридична процедура яка б визначала його створення. Далі, судові органи повинні бути наділені правостворюючими функціями в межах своїх повноважень, які необхідні для створення судового прецеденту. Тільки поступово, з урахуванням історичних національних традицій можливо визнання судового прецеденту джерелом права. Але не потрібно забувати і про те, що в умовах зайвої декларативності українського законодавства широке використання судових прецедентів здатне привести до підміни законодавця суддею, що не відповідає принципу поділу влади і фактично може негативновплинути на принцип законності та правової визначеності.

Єпіфанов О. В.,
співробітник
Міністерства юстиції України

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Слід зазначити, що необхідність конституційно-правового рівня регламентації принципових засад охорони культурної спадщини обумовлюється з тих позицій, що згідно з якою людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність та безпека є найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головним обов’язком держави (ст. 3 Конституції України).

Важливе значення у контексті забезпечення конституційних культурно-духовних прав людини і громадянина має забезпечення охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об’єктів культурної спадщини в суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. До об’єктів культурної спадщини відносять визначне місце, споруду, комплекс, їхні частини, водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні об’єкти, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, історичного, архітектурного, мистецького, культурного погляду і зберегли свою автентичність.

В результаті охорони культурної спадщини впроваджуються організаційно-правові, матеріально-технічні, інформаційні та інші заходи з виявленням, наукового вивчення, класифікації таких об’єктів; запобігання їх руйнування, забезпечення, збереження, консервації, використання, пристосування та музеєфікації.

Іншим напрямом конституційно-правового регулювання охорони національної культурної спадщини є формування компетенції державних органів та органів місцевого самоврядування у досліджуваній сфері, причому дана компетенція може мати як загальний, так і спеціальний інституціональний характер. Так, у відповідності до концептуального конституційного принципу розподілу влади та відповідного визначення обсягу повноважень, в Україні сформовані органи управління у сфері охорони культурної спадщини, до функціональних обов’язків яких входить вирішення визначених завдань. Відповідно до цього розподілу функцій та повноважень серед окремих елементів конституційно-правового

механізму реалізації державної культурної політики, державне управління у сфери охорони культурної спадщини здійснюється Кабінетом Міністрів України та спеціально уповноваженими органами охорони культурної спадщини. До складу таких органів входять: центральний орган виконавчої влади та органи охорони культурної спадщини, органи охорони культурної спадщини Автономної Республіки Крим, обласних, районних державних адміністрацій, місцевого самоврядування.

Принципово важливе значення при цьому для належного існування сучасного цивілізованого суспільства та держави, за нашим глибоким переконанням, має вивчення та збереження археологічних пам'яток – решток життєдіяльності людей, городищ, курганів, залишок стародавніх поселень, військових таборів, іригаційних споруд, культових місць тощо. Об'єктами вивчення та зберігання є будинки, споруди, окремі поховання, місця масових поховань загиблих військовослужбовців, визначні місця пов'язані з важливими історичними подіями тощо.

Одним з першочергових завдань у контексті вказаного напряму діяльності публічної влади є збереження об'єктів архітектури та містобудування – архітектурні споруди та пов'язані з ними твори монументального, декоративного, образотворчого мистецтва, які характеризують певну епоху, культуру, традиції. Особливого захисту потребують об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтно-природні території, які мають історичну цінність, об'єкти науки і техніки – унікальні науково-виробничі, промислові, інженерні, транспортні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи.

Незважаючи на наявність певних досягнень, попередній етап посттоталітарного розвитку української культури характеризувався розмиванням та руйнуванням культурних і духовних цінностей у суспільному житті, руйнуванням цілісної мережі закладів, підприємств, організацій та установ культури, неефективним використанням наявних культурних і творчих ресурсів. Загалом, на жаль, протягом 2010-2014 рр. культура в Україні втратила відповідне місце серед пріоритетів державної політики, опинилася на периферії державних інтересів, що можна було прослідкувати на прикладі ставлення державної влади до функціонування національних парків. Як наслідок, утворився розрив між так званою офіційною культурою, що фінансувалася з бюджету, і незалежною та орієнтованою на сучасні потреби суспільства. Протягом вказаного періоду вітчизняної історії хронічно не забезпечувалося достатнє фінансування галузі культури, включаючи фінансування із місцевих бюджетів, розрізнені культурні заклали не утворювали в єдину систему культури, не спрямовують свою діяльність на забезпечення послідовного культурного розвитку суспільства.

Починаючи з 2014 р., після Перемоги Революції Гідності та початку процесів фундаментальної конституційної модернізації суспільного життя, в Україні впроваджуються принципово нові підходи до культурної політики та охорони культурної спадщини, що ґрунтуються як на загальновизнаних міжнародних стандартах у цій сфері, так і на конституційно-правових засадах збереження національної пам'яті, національної історії та національних культурних надбань різних історичних епох, які у сукупності поступово формували новітню українську політичну націю.

Варто окремо відзначити з точки зору аналізу нормативно-правового регулювання охорони культурної спадщини, що в Україні розроблено Концепцію державної політики в галузі культури, яка на основі аналізу сучасного стану культури, визначає цілі, пріоритетні завдання та принципи державної політики в галузі культури, а також стратегічні напрями, механізми її реалізації та очікувані результати.

Реалізація зазначеного програмно-телеологічного документу визначає довгострокову програму культурною розвитку України, яка мас тісно пов'язуватися із світовим розумінням ролі і призначення культури в XXI столітті.

У цьому зв'язку слід зазначити, що проблемні питання охорони та збереження культурної спадщини досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, проте в цілому конституційно-правове регулювання охорони та збереження матеріальної культурної спадщини в Україні залишається майже не дослідженим та мало висвітленим.

Водночас на соціальному та конституційно-правовому рівнях регулювання суспільних відносин значення культурної спадщини для всього суспільства, визнання її одним із об'єктів національної безпеки обумовлюють публічно-правовий характер правового регулювання відносин, що виникають у зв'язку з її охороною та збереженням.

Однак, продовження руйнування коштовних пам'яток історії, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, розграбування могильників та древніх городищ, розкрадання музейних предметів зі сховищ підкреслюють необхідність посилення правового, зокрема конституційного регулювання, вказаної сфери правоохоронної діяльності держави.

Отже, суспільне життя у сучасній правовій формується навколо культурних традицій, які визначають національну ідею та відображаються у конституційних принципах та нормах. Саме культура є рухомою силою етносу, яка, базуючись на повазі до історичного минулого, пам'яті пращурів, об'єднує та надихає на подальший розвиток суспільства, адже культурна спадщина, поєднуючи у собі універсальні цінності багатьох поколінь, стає добрим підґрунтям дія відродження національної ідеї держави.

Сьогодні в Україні існує багато факторів, які загрожують національному культурному надбанню. Серед них діяльність транснаціональної злочинності, масштаби «чорної археології» та торгівлі незаконно здобутими предметами антикваріату, швидка міська забудова та господарська діяльність громадян, які не відчувають поваги до культурної спадщини тощо, а тому діяльність з охорони культурної спадщини має бути комплексною, науково виваженою та ефективною.

Комплексність при цьому забезпечується поєднанням перспективного і поточного, плануванням зазначеної діяльності, схопленням різноманітних сфер життєдіяльності суспільства та суб'єктів охоронної діяльності, здійсненням її на різних рівнях охоронної діяльності, а це, у свою чергу, можна забезпечити виключно за умови конституційно-правової регламентації необхідності збереження національної культурної спадщини як одного з найважливіших завдань держави.

Таким чином, можна констатувати виключну важливість належного конституційно-правового регулювання охорони культурної спадщини у сучасній правовій державі, адже усі найважливіші цінності суспільства мають закріплюватися та гарантуватися на рівні Основного Закону та гарантуватися і забезпечуватися відповідною компетенцією державних органів.

Водночас конституційно-правові принципи та стандарти необхідно деталізувати та розвивати на рівні галузевого спеціального законодавства, через положення якого імплементуються та реалізуються у суспільних відносинах норми про форми та методи повсякденної діяльності органів та посадових осіб публічної влади, метою якої є всебічне забезпечення конституційних культурно-духовних прав і свобод людини та громадянина.

Пересада О.М.,
к.ю.н., старший викладач кафедри
конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК ДИНАМІЧНИЙ АСПЕКТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Поняття конституційна модернізація відображає динаміку зміни кількісної та якісної форми конституції. Зогляду на це конституційну модернізацію можливо уявити у вигляді своєрідного процесу, характерного для публічного права. Можна стверджувати, що

конституційна модернізація займає невід'ємне місце як важливий аспект конституційного процесу в державі.

Поняття та підходи до розуміння конституційного процесу у сучасній науці є питанням дискусійним, проте як невід'ємна частина становлення правотворення, цей процес має певні особливості як правова категорія.

Першою особливістю конституційного процесу є те, що він опосередковує реалізацію конституції, конституційного законодавства а, отже, ті політичні інтереси, які склалися в суспільстві на певний момент. Друга особливість норм конституційного процесу виражається в тому, що вони відображають рівень демократизації в державі, стаючи мов би індикатором реальності, змін, що відбуваються в політичній, економічній та інших конституційних сферах. Третя особливість конституційного процесу відображається в суб'єктному складі учасників конституційних правовідносин: держава, глава держави, парламент, уряд, виборці, депутати всіх рівнів, громадські об'єднання (в тому числі політичні партії) та ін. Нарешті, четверта особливість – специфіка відповідальності при недосягненні кінцевого результату норм конституційного законодавства, а також в разі порушення окремих стадій конституційного процесу.

Специфіка функціонування інститутів громадянського суспільства і держави та їх постійна еволюція зумовлює необхідність здійснення змін суспільних відносин тільки через раціональну зміну правових норм. Зміни в державі та соціумі, пов'язані з радикальною зміною конституційних інститутів і переходу до нових форм конституційних якостей, завжди супроводжуються творенням принципово нової конституції, нехай навіть і без прийняття нового тексту.

Конституційна модернізація – базисний процес по відношенню до державних перетворень, оскількив конституційних реформах отримують відображення масштабні суспільні перетворення та соціальні процеси, пов'язані з удосконаленням державно-політичної організації суспільства в періоду твердження державного суверенітету і переходу економіки на ринкову модель; підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин; визнання людини найвищою соціальною цінністю.

Таким чином конституційна модернізація, супроводжується не тільки переглядом основного закону держави, або його окремих положень і подальшим правовим розвитком, але також і глибокими процесами трансформації економіки, політичної влади, соціально-культурних основ держави. Зцієї точки зору, конституційна модернізація являє собою всеосяжну і найбільш радикальну форму конституційного розвитку.

Гносеологічний аналіз конституційної модернізації в сучасних державах, пов'язаний, впершу чергу, з необхідністю виявлення змісту, основних ознак, форм, причин, цілей, завдань і напрямів зазначеного процесу.

Основні причини та фактори конституційних перетворень в сучасних державах зводяться до наступного. Необхідність конституційного оформлення нового правового, соціального і політичного порядку обумовлена безліччю обставин об'єктивного і суб'єктивного характеру. Причинний в'язок між такими обставинами і початком процесу конституційно-правових перетворень в кожній конкретній державі має комплексний характер. У більшості випадків виявлення причин (факторів) конституційної модернізації уявляється досить складним. Думається, що на виникнення та перебіг процесу конституційної модернізації впливає безліч факторів як правового так і соціально - економічного і політичного характеру, зумовлених широким колом обставин.

Окремо слід зауважити, що причини конституційної модернізації в державах які здійснюють демократичну трансформацію можна розділити на дві групи: внутрішні і зовнішні. Внутрішні причини конституційної модернізації в таких державах традиційно зводяться до соціально-економічних умов, політичних традицій тощо. Так, наприклад, соціально-економічний розвиток природним шляхом рано чи пізно призводить до формування ринкових відносин. У свою чергу, це призводить до поступового прилученню до

демократичних цінностей, що передбачає необхідність подальшого конституційного закріплення.

Зовнішні чинники спочатку виникають як вплив зразка конституційного (державного) устрою однієї держави на іншу.

Як відзначають деякі дослідники, проведення глибоких суспільних реформ накладає свій відбиток на характер і тенденції розвитку конституційної модернізації. Реформами перевіряється міцність конституційно-правового режиму держави. При цьому відзначається можливість проведення реформ і при збереженні діючої конституції.

Поняття конституційної модернізації в сучасних державах конкретизується в формах їх здійснення. Думається, що форма конституційної модернізації – це зовнішнє відображення змін у різних сферах функціонування держави і способи їх закріплення у відповідності з пріоритетними напрямами конституційно-правових перетворень. Форми конституційної модернізації в сучасних державах зводяться до наступних: матеріальна і процесуальна форми, які безпосередньо пов'язані зі змінами в конституційному праві (як сукупності норм).

Матеріальна форма характеризує закріплення конституційних змін в джерелах конституційного права. З цієї точки зору можна виділити такі правові форми конституційної модернізації:

а) прийняття нових конституцій (у тому числі тимчасових) або актів, що тимчасово замінюють основний закон;

б) внесення змін і доповнень до чинних конституції;

в) прийняття інших конституційно-правових актів (органічних, конституційних і звичайних законів, регламентів, положень, декретів і т.д.);

г) прийняття (або зміна, скасування) судом рішень, що мають характер конституційного прецеденту;

д) створення або зміну конституційного звичаю.

Процесуальна форма конституційної модернізації характеризує спосіб вираження волі суверена публічної влади з приводу проведених перетворень. Це волевиявлення може бути як безпосереднім, тобто на референдумі, так і опосередкованим - через представницькі органи держави.

Співвідношенням категорій конституційна модернізація і конституційний процес є однією з осьових проблем конституційного реформування. Категорія конституційного процесу нерідко застосовується для позначення різного роду дій пов’язаних зі зміною основного закону. В зв’язку з цим доцільним вважається обособлення категорії пов’язаної з динамічними характеристиками конституції, для адекватного розуміння такого роду процесів. Конституційна модернізація як раз і є такою категорією, яка в інтегративному синтезі об’єднує, всі характеристики конституції пов’язані з її динамікою.

Побединский В. Н.,
кандидат философских наук, доцент кафедры
гражданского права и процесса
Нижневартовского экономико-правового института (филиала)
ФГБОУ ВПО «Тюменский государственный университет»,
Россия, г. Нижневартовск

ПРОБЛЕМА ЗАПАДНОГО КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ: «СОБОРНОСТЬ» VS «РАЗДЕЛЕНИЕ ВЛАСТЕЙ»

В последние десятилетия в современной России целенаправленно, поступательно создавалась и культивировалась англо-саксонская модель «правового государства» или «государства Закона» *(Common Law)*, опирающаяся на принципы конституционализма, принцип господства права, в т.ч. – на принцип «разделения властей». Концепция «правового государства» в течение последних десятилетий преподносилась либералами-реформаторами

как нечто абсолютно-оптимальное и юридически-совершенное, как апогей социального устройства глобального общества.

Вместе с тем, именно на этой концепции, как на единственно верной и однозначно-безальтернативной, базируется вся система юридического образования современной России. При этом, однако, умалчивается, что по своей сути эта концепция – «троянский конь» российской государственности, чуждой в своей национально-исторической сути западным либеральным идеям и ценностям.

Объективно установлено, что современной российской правовой науке крайне необходим своеобразный «Исход к Востоку», к «корням», т.е. к веками утверждавшимся мировоззренческим, правовым основам российской государственности. Такой мировоззренческий «Восток» государство и право «Рима Третьего» способно найти в государственно-правовых основах «Рима Второго», т.е. в государственно-правовых основах Византии. Это вовсе не означает копирования государственных систем прошлого: исторического возврата в прошлое не может быть. К тому же некогда могущественную Византийскую империю привели к окончательному краху в т.ч. тотальная коррупция и корыстное противоборство олигархических кланов.

Сегодня и в философско-правовом, и государственно-правовом плане на повестке дня стоит необходимость заимствования современной Россией на Византийско-православном Востоке мировоззренческих основ, духовно-нравственных и государственно-правовых начал, Идей-Сил, способных одухотворить современную российскую государственность.

В соответствии с воззрениями представителей русской религиозно-философской школы, основанной Вл. С. Соловьевым, «Симфонические» социальные личности («Соборные», «Согласованные», «Хоровые») есть народ, культура, государство, человечество в целом. Диссоциативные расстройства идентичности (раздвоение, расщепление) российской государственности как «Симфонической личности» на протяжении столетий не раз имели место в отечественной истории. Конституционные кризисы, связанные с проблемой разделения-дисбаланса властей, получили новый виток развития в постсоветской демократической России. Так в октябре 1993 г. конституционный кризис породил силовой разгон-расстрел Президентом России Б. Н. Ельциным Съезда народных депутатов и Парламента – Верховного Совета Российской Федерации. Депутатским корпусом Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации трижды предпринимались попытки инициации процедуры импичмента Президента Б. Н. Ельцина: в 1993 и в 1999 гг. Эта несложная статистика позволяет предположить проявлявшийся, в среднем, пятилетний кризисный цикл различных ветвей власти, что не вело к укреплению российской государственности в целом.

Особую надежду на сплочение власти и народа, на возрождение национального суверенитета, на воссоздание национальной идеи и российской государственности, сформировал жестокий военный российско-украинский кризис, вступивший в активную фазу в конце 2013 г. и продолжающийся поныне. Этот кризис привел в окончательном варианте к радикальному противостоянию англосаксонского, либерально-индивидуалистического Запада и этатистского русско-азиатского Востока. *К большому сожалению, радикально-трагичное разделение русско-украинского мира стало одной из глобальных катастроф славянства за всю историю существования славянских народов.*

Возвращаясь к вопросам теории, отметим, что по общему правилу западного конституционализма ст. 10 Конституции Российской Федерации закрепляет принцип разделения властей. Однако, как показывает практика двух последних десятилетий, этот конституционный принцип, один из основополагающих принципов концепции правового государства, не реализуем в Российской Федерации *de facto.* Начиная с середины 1990-х гг. очевиден перекос государственно-управленческих и командно-административных механизмов в сторону: а) института президентской власти, отдельный, высокий статус которой закреплен IV-й главой Конституции России; б) органов исполнительной власти, как центрального уровня, так и уровня субъектов федерации в ущерб полноценному,

объективному функционированию законодательной и судебной властей; в) органов местного самоуправления *de facto* являющихся органами государственной власти, этакими местными концентраторами властно-административных полномочий. Принцип сосуществования в современной России федеральных органов власти и органов местного самоуправления в условиях оправданной отечественным менталитетом и объективными причинами дальнейшей централизации властных полномочий по типу суперпрезидентской республики, фактически является одной из конституционных деклараций.

С одной стороны, – указанный государственно-административный «перекос» на фоне отсутствия в России национальной идеи, – «четко и ясно сформулированной и аргументально развернутой историософской позиции, объясняющей смысл существования данной нации на данной территории» [2], – является устойчивым базисом сложившейся в стране системы тотальной коррупции. С другой стороны, – перераспределение государственно-управленческих функций в сторону органов исполнительной власти является естественной реакцией отечественного государственного «организма» на попытки построения «здания» российской государственности на чужом «фундаменте» сомнительной прочности. Более того, отечественная имперская традиция знает либо монархические, либо – большевистско-партийные, либо – суперпрезидентские формы и механизмы управления протяженной евроазиатской российской государственностью. Отечественный исторический процесс объективно показывает, что никакие западные формы государственного устройства и государственного управления в нашей стране в силу евразийской ментальности и комплиментарности народов России просто неприемлемы.

Либеральная теория «правового государства» и один из ее базовых принципов – принцип «разделения властей», основываются на антропоцентристской, гуманистической парадигме «естественного права» *(Jus naturale)*, подразумевающей совокупность неотъемлемых, объективных принципов и прав, вытекающих из самой природы человека. Но как показывает историческая практика, ни о какой «Симфонии властей», либо «Симфонии личностей», в этих концепциях не идет и речи, только *bellum omnium contra omnes* («Война всех против всех», термин Т. Гоббса). Несмотря на попытки заключения «общественного договора», «построения светлого будущего» и прочих утопий, опыт буржуазно-демократических, социалистических революций, военных переворотов, распадов империй наглядно показал: гильотины, конкуренция, противостояние, борьба способны породить лишь глобальный социальный хаос. Этот хаос – кризис мировоззрения, экономики, политики, государства, личности. Антикризисные государственные программы априорно не могут строиться на антропоцентристских, гедонистических мировоззренческих концепциях, в основу которых положен тотальный атеизм и индивидуализм.

Противостоит западным концепциям государственности восточно-византийская теория «Симфонии властей». Эту доктрину впервые попытался связать с практикой византийский император Юстиниан I Великий (*Flavius Petrus Sabbatius Justinianus*) в предисловии к своей VI новелле: «Величайшие дары Бога людям от человеколюбия свыше данные – священство и царство, одно, служа божественному, другое о человеческом заботясь и управляя, – из одного и того же начала вышли и привели в порядок человеческую жизнь. Поэтому ничто так не было бы весьма желанным царству, как величавость иереев, если бы только за него самого всегда они молили Бога. Ибо если первое было бы беспорочно всесторонне и с искренностью к Богу сопричастно, второе верно и подобающим образом вверенное ему государство приводило бы в порядок, было бы согласие некое благое, так что все благо роду человеческому было бы подарено» [цит. по: 3].

Теория «Симфонии властей» в Византии рассматривала государство как единый организм, в котором есть и Тело, и Душа. Так на мировоззрении ушедшего в историю «Второго Рима», в «Третьем Риме» была создана собственная государственно-мировоззренческая концепция. Эту целостную мировоззренческую систему «верховный евразиец» князь Н. С. Трубецкой сформулировал как систему «бытового исповедничества»,

господствовавшую в Московской Руси в XVI–XVII столетиях, когда «вера входила в быт, а быт – в веру».

Современными исследователями выделяется внутренняя структура понятия «Соборность» – свободное единство в вере и любви, единство, утвержденное на жертвенном служении Высшей Правде. Именно принцип всеобщего служения является основополагающим для русской государственности: всякая общественная деятельность находит свое высшее оправдание и смысл, будучи осознанной как «Служение». Отталкиваясь от глобальной философско-мировоззренческой и государственно-правовой категории «Служения», западный и русский мыслетипы прямо расходятся в противоположных направлениях: «Запад в качестве предельного смысла утверждает обслуживание государством потребностей человека, который есть, таким образом, высшая ценность, Россия же смысл государства видит в служении человека чему-то превышающему его самого» [1].

Итак, рассматривая проблему соотношения культурно-правовых традиций России с либеральной концепцией западного конституционализма под славянофильским, почвенническим углом зрения, становится очевидным: оптимальный путь России в третьем тысячелетии – это возможность построения не государства бездуховного, «мумифицированного Закона», а «Государства Правды». В евразийской трактовке отечественных правоведов-мыслителей Н. Н. Алексеева, М. В. Шахматова, историка-медиевиста и религиозного философа Л. П. Карсавина «Государство правды» есть морально-нравственное, православное государство, где положительная мораль и нравственность как мера должного поведения индивидов-этатистов и общества – «Симфонической личности», положены в основу законодательного регулирования всей жизнедеятельности страны.

Литература:

1. Анисин А. Л. Идея соборности как принцип государственного строительства. 14.05.2011 / А. Л. Анисин // Русская неделя. Вечный зов Сибири. – URL: http://russned.ru/politika/ideya-sobornosti-kak-princip-gosudarstvennogo (дата обращения: 29.10.2013).
2. Евгений (Соколов), прот. Проблемы миссии в условиях отсутствия в России национальной идеи. Доклад на секции «Народная катехизация. Миссионерская ответственность мирян» IV Всецерковного съезда епархиальных миссионеров Русской Православной Церкви 17 ноября 2010 года. 18.11.2010 // Православие.RU Интернет-журнал Сретенского монастыря. – URL: http://www.pravoslavie.ru/jurnal/42883.htm (дата обращения: 29.10.2013).
3. Костогрызова Л. Ю. Симфония властей в Византии: опыт взаимодействия государства и Церкви. 11 апреля 2011 г. // БОГОСЛОВ.RU Научный богословский портал. – URL: http://www.bogoslov.ru/text/1609881.html (дата обращения: 09.11.2013).

Придворова А. В.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольський державний університет

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Під час суспільної трансформації, впровадження демократичних цінностей та європейських стандартів у державному будівництві нашої країни відбуваються зміни. Існуюча модель державногоуправління у тому видівжене задовольняє потреб сучасногосуспільства. Все цеактуалізуєзначущістьзапровадженнямоделіуправління, орієнтованої назабезпеченнясталогорозвиткудержави і поліпшенняякостіжиттялюдини.

Метою статті є виявити співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі трансформації суспільства.

Державне управління є одним із ключових складових державного будівництва і є процесом реалізації державної виконавчої влади як засобу функціонування будь-якої соціальної спільноти. Незважаючи на те, що як наукову галузь державне управління фактично започатковано з 1997 р. (із включенням її до Переліку галузей науки, з присуджується науковий ступінь) в світі немає єдиного визначення державного управління.

Згідно з енциклопедією державного управління категорія державне управління – це діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізаціїфункцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [5, с. 157]. Г. Атаманчук вважає, що державне управління – це практичний,організуючий і регулюючий вплив держави (через систему своїх структур) на суспільну і приватну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, що спирається на її владну силу [1, с. 33]. В. Мартиненко визначає, що державне управління є процес здійснення авторитарного врядування через формування та реалізацію системи державних органів виконавчої влади на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу країни, які застосовують сукупність способів, механізмів, методів владного впливу на суспільство [7].

Таким чином державне управління має владний характер і ключовими елементами для цієї системи є держава і державна влада.

У сьогоднішній науці адміністративного права продовжують існувати два підходищодо тлумачення феномена державного управління. Мова йде про широке та вузьке розуміння державного управління. Задля об'єктивності представимо обидва.

Державне управління в широкому розумінні – це сукупність усіх видів діяльності держави, що реалізується у функціонуванні органів усіх гілок влади і спрямована на регулювання суспільних відносин. Говорячи про широке розуміння державного управління, необхідно сказати, що воно охоплює діяльність:

а) органів виконавчої влади - за рахунок здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, спрямованої на втілення в життя приписів норм законів;

б) органів законодавчої та судової влади - за рахунок законотворчої діяльності та здійснення правосуддя;

в) інших державних органів, які не належать до певних гілок влади - прокуратури, Центральної виборчої комісії, Національного банку тощо;

г) недержавних органів (органів місцевого самоврядування, громадських організацій) в ході реалізації ними делегованих державою повноважень.

Свого найбільшого розвитку широке розуміння державного управління набуло в радянський період існування нашої держави, коли у практику втілювалась ідея, за якої ради являють собою не тільки органи законодавчої (представницької) влади, а й органи, що безпосередньо здійснюють державне управління.

Державне управління у вузькому розумінні – це виконавчо-розпорядча діяльність органів виконавчої влади а також інших органів, у частині реалізації ними виконавчо-розпорядчих функцій. Слід зазначити, що поряд із органами виконавчої влади, для яких виконавчо-розпорядча діяльність є основною (саме тому вказані органи і є «серцевиною» державного управління у вузькому розумінні), державне управління у своїй частині реалізують також інші органи та посадові особи (Президент України, прокуратура, недержавні органи під час виконанняделегованих повноважень тощо). Особливість щодо вказаної діяльності інших (не виконавчих) органів, яка дозволяєчітко відмежувати широке і вузьке розуміння державного права, полягає у наступному. Лише та частина з усієї сукупності видів діяльності державних органів, що має виконавчо-розпорядчий характер, входить складовою у державне управління (в його вузькому розумінні). Причому така діяльність не є провідною для вказаних органів, вона має другорядний, допоміжний, внутрішньо організаційний характер. Слід зазначити, що в адміністративному праві саме вузьке розуміння державного управління є основним, тому що такий підхід дозволяє якісно

аналізувати виконавчо-розпорядчу діяльність органів виконавчої влади (для яких державне управління є основним напрямом діяльності), а також внутрішньо організаційну діяльність у рамках функціонування інших державних органів.

До визначення публічного адміністрування теж існує два підходи. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу. Тобто публічне адміністрування – це скоординовані групові дії з питань державних справ, які: пов'язані із трьома гілками влади (законодавчою, виконавчою і судовою; мають важливе значення у формуванні державної політики; є частиною політичного процесу; значно відрізняються від адміністрування у приватному секторі; пов'язані із багато чисельними приватними групами та індивідами, які працюють у різних компаніях та громадах.

У вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як: професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики [7].

Таким чином, і державне управління й публічне адміністрування мають і широке й вузьке розуміння та за вищезазначеними визначеннями дуже схожі. Проте державне управління відноситься до авторитарного виду управління, а публічне адміністрування – до демократичного.

Публічне адміністрування є близьким поняттям до публічного управління (врядування) і деякі дослідники їх навіть вживають як синоніми. Проте ці терміни зовсім різні.

На нашу думку, публічне управління – є суспільним управлінням, яке здійснюється через надання влади суспільству – через децентралізацію, і чим більше управління стає децентралізованим – тим більше воно є публічним. При наявності рис публічності державне управління через впровадження публічного адміністрування перетворюється на публічне управління.

Процес здійснення публічного управління забезпечується через публічні адміністрації. Публічна адміністрація є сукупністю державних і недержавних структур та повноважних осіб, які здійснюють публічне урядування й адміністрування. До складу публічної адміністрації входять органи виконавчої влади, адміністративний апарат та виконавчі органи місцевого самоврядування [4, с. 21].

Метою управління є організація спільної діяльності людей, їх окремих груп та організацій, забезпечення координації взаємодії між ними, а його суттю – здійснення керуючого впливу на відповідні об'єкти. Об'єкт управління – це система, яка підпорядковується владній волі суб'єкта управління і виконує його рішення, тобто система, якою управляють.

У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Разом з тим, потрібно пам'ятати, що всі види управління підлягають конституційному та іншому правовому регулюванню, які встановлюють тісний взаємозв'язок державного управління з іншими видами управління; взаємопов'язані між собою, доповнюють, заміняють, посилюють або послаблюють одна одну; в кожний історичний момент володіють своїм рівнем розвитку, в якому висловлюється їх здатність управляти відповідними об'єктами управління. Не можна тому до якого-небудь виду управління підходити абстрактно, виходячи з яких-небудь переваг, як це робиться сьогодні стосовно менеджменту. Завжди треба бачити реальну керованість цих процесів, явищ і відносин, якими слід керувати з боку конкретних суб'єктів управління[1, с. 30].

У державному управлінні до суб'єктів управління належать: органи виконавчої влади (уряд, міністерства, державні комітети, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації); керівники і керівний склад цих органів (політичні діячі; посадові особи; службові особи, які наділені державно-владними повноваженнями).

У публічному адмініструванні суб'єктом виступають публічні адміністрації.

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що державне управління та публічне адміністрування є підвидами (складовими) соціального управління. Публічне адміністрування є зв'язком між державним управлінням і публічним управлінням і забезпечує організацію та втілення його рішень. Ключовими елементами для державного управління є держава і державна влада, а для публічного адміністрування – суспільство та публічна влада. Удержавному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Для державного управління характерний авторитаризм, а для публічного адміністрування – демократія. Таким чином публічне адміністрування впроваджує демократичні цінності та сприяє сталому розвитку нашої держави в процесі суспільної трансформації.

Література:

1.Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций, 4-е изд.,дополн. / Г. В. Атаманчук. – М.: Омега-Л, 2010. – 584 с.

3. Глосарій Програми розвитку публічного адміністрування ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unpan.org/

4. Демократичне урядування та публічне адміністрування: проблеми вимірюваннята аудиту: наук.-метод. посіб. / авт. кол.: А.Ф. Колодій, М.З. Буник, П.М. Петровськийта ін. – К.: НАДУ, 2011. – 56 с.

5. Енциклопедія державного управління. [Текст] у 8 т. – Т. 1. Теорія державного управління / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-редкол.: Ю.В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. - К.: НАДУ, 2011. – 747 с.

6.Кондратюк Т.В. Становлення порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напряму дослідження механізмів державного управління / Т. В. Кондратюк // Науковий вісник Академії муніципального управління: Збірник наукових праць, серія «Управління». – К.: 2010, № 3. – с. 297-305.

7.Міненко М.А. Трансформація системи державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства / М. А. Міненко // Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронне фахове видання [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/

Рикова К. М.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Менеджмент організацій та адміністрування»
Маріупольського державного університету

СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНОГОПРОЦЕСУ Й ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕНЬ ПО ОКРЕМИХАДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Однієї з найважливіших особливостей адміністративного процесу є більше широкий у порівнянні з карним і цивільним процесами спектр охоплюваних їм суспільних відносин. Це обставина значною мірою визначає структуру адміністративного процесу.

Метою є виділення окремих виробництв у рамках адміністративного процесу.

Реальний поділ адміністративного процесу на відповідні процесуальні виробництва відображає об'єктивну необхідність суспільного поділу праці й професійної спеціалізації діяльності різних уповноважених суб'єктів. При цьому виділення конкретних виробництв у рамках адміністративного процесу зв'язано й з необхідністю врегулювання певних, якісно однорідних суспільних відносин, які складаються в адміністративно-процесуальній сфері, здобуваючи характер процесуальних правовідносин.

По функціональних ознаках у структурі адміністративного процесу можуть бути виділені: а) виробництва, які носять установчий характер (виробництва по утворенню державних органів, суб'єктів підприємницької діяльності); б) виробництва, які мають правотворческий характер (виробництва по відпрацьовуванню й прийняттю нормативних актів); в) правоохоронні виробництва (провадження по справах про адміністративні правопорушення, провадження по скаргах громадян); г) правонаделяющие виробництва (виробництва по реалізації контрольно-наглядових повноважень).

Виділяють звичайне й прискорене виробництва. При цьому прискорене провадження (наприклад, провадження в справі про адміністративне правопорушення) характеризується спрощеною процесуальною регламентацією, мінімальною кількістю процесуальних актів, певною «спресованістю» стадій.

У загальному виді при класифікації по індивідуально-конкретних справах система адміністративних виробництв, які становлять структуру адміністративного процесу, може бути представлена в такий спосіб:

1) провадження по відпрацьовуванню й прийняттю нормативних актів;

2) провадження по прийняттю індивідуальних актів керування;

3) провадження по оскарженню рішень, дій або бездіяльності органів і посадових осіб, які порушують права громадян;

4) провадження по зверненнях громадян;

5) провадження по застосуванню адміністративно-попереджувальних мір і мер адміністративного припинення;

6) провадження по справах про адміністративні правопорушення;

7) дисциплінарне провадження;

8) провадження по реалізації контрольно-наглядових повноважень;

9) регістраційно-дозвільне провадження;

10) провадження по приватизації державного майна.

На відміну від інших видів юридичного процесу (цивільного і карного) адміністративний процес не може бути зведений лише до правозастосовних функцій. Ця обставина обумовлює наявність у його структурі таких виробництв, як провадження по відпрацьовуванню й прийняттю нормативних актів і провадження по прийняттю індивідуальних актів керування. По суті зазначені виробництва регламентують порядок підготовки й прийняття підзаконних нормативно-правових актів різного рівня. Упорядкування такого роду процедур, введення їх у чіткі процесуальні рамки є важливою гарантією доцільності й законності підзаконних актів, які створюються в сфері виконавчо-розпорядницької діяльності.

Іншою важливою гарантією законності ухвалених рішень є можливість оскарження рішень, дій або бездіяльності органів і посадових осіб, які порушують права громадян. Тому в структуру адміністративного процесу входить провадження по оскарженню таких рішень, дій або бездіяльності, що містить у собі детальну регламентацію адміністративного й судового порядку розгляду й дозволи скарг громадян.

Такий вид адміністративного виробництва, як регістраційно-дозвільне провадження, спрямований на впорядкування відносин, пов'язаних з об'єктами, обіг яких має певні обмеження й на використання яких необхідно спеціальний дозвіл, видаваний компетентними органами. Зокрема, це стосується придбання, зберігання й використання вогнепальної зброї, різноманітних вибухових речовин. Разом з тим такого роду провадження може бути прикладом реалізації контрольно-наглядових повноважень, одним з аспектів яких є,наприклад, реєстрація транспортних засобів у ДАІ, перевірка їхнього технічного стану.

Останнім часом на практиці широко реалізується такий вид адміністративного виробництва, як установче провадження. Воно являє собою процесуальну регламентацію специфічної діяльності, пов'язаної з формуванням, ліквідацією, реорганізацією або перетворенням органів державного керування й інших суб'єктів. Прикладом такого виробництва може бути утворення різноманітних суб'єктів підприємницької діяльності.

Кожне з наведених виробництв залежно від характеру індивідуально-конкретних справ може бути більше деталізовано. Так, у регістраційно-дозвільному виробництві виділяються провадження по реєстрації транспортного засобу в ДАІ, провадження по реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, провадження по ліцензуванню й квотуванню, провадження по видачі громадянам дозволів на придбання гладкостовбурної мисливської зброї й ін.

У свою чергу, провадження по прийняттю індивідуальних актів керування може містити в собі такі конкретні види виробництв, як провадження по заохоченню громадян, провадження по комплектуванню особового складу (наприклад, по прийому до вузу) і ін.

Можливі й ситуації, коли окремі адміністративні виробництва охоплюють своїм змістом частина інших виробництв. Так, хід установчого виробництва по створенню нової державної організації містить у собі як окремий етап її реєстрацію (внесення до державного реєстру).

Важливими органічними елементами, які характеризують структуру кожного з адміністративних виробництв і відповідно адміністративного процесу в цілому, є процесуальні стадії, етапи, окремі процесуальні дії.

Процесуальна стадія – ця відносно відособлена, обмежена в часі й логічно зв'язана сукупність процесуальних дії, спрямованих на досягнення певної мети й рішення відповідних завдань конкретного адміністративного виробництва, що характеризується навкруги певних суб'єктів і закріплюється в процесуальних актах.

Виділяютьсянаступністадіїадміністративно-процесуальноїдіяльності.

Стадія аналізу ситуації, у ході якої збираються й фіксуються інформація про фактичний стан справ, реальні факти, оцінюється перспектива подальшого руху справи, приймається рішення про необхідність такого руху. Фактично ця стадія являє собою порушення адміністративної справи.

Стадія ухвалення рішення в справі, у ході якої дається юридична оцінка зібраної інформації, повністю й всебічно досліджуються матеріали справи з метою встановлення об'єктивної істини, приймається конкретне рішення.

Стадія оскарження або опротестування рішення в справі, що носить факультативний характер.

Стадія виконання ухваленого рішення, у ході якої логічно завершується діяльність по адміністративній справі. Важливість цієї стадії обумовлена тим, що без її все провадження в справі фактично втрачає зміст, здобуваючи чисто формальний характер.

Проведене дослідження в свою чергу, дає нам змогу зрозуміти структуру адміністративного процесу й характеристика проваджень по окремих адміністративних справах у стадіях адміністративно-процесуальної діяльності. є ще більше низкоуровневые елементи – процесуальні етапи й процесуальні дії. Кожна стадія адміністративно-процесуальної діяльності складається з певних проміжних фрагментів.

Література:

1. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні / В. Б. Авер'янов ;НАНУкр. : Ін-т держави ім. Корецького.- К. : ІнЮре, 1997.- 48с.
2. Административное право Украины : учебное пособие / под ред. Ю. П. Битяк, В. В. Зуй.-Х., 1999.- 224с.
3. Адміністративне право України : підручник для юридичнихвузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Гаращук та ін . ; за ред. Ю. П. Битяка.- Х., 2000.- 520с.
4. Административное право зарубежных стран : учебное пособие.- М. :Спарк, 1996.- 226с.
5. Андрійко О. Ф. Державний контроль у сфері виконавчої влади / О. Ф. Андрійко.- К., 1999.- 45с.

Руденко О. В.,
студент 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Адміністративне право, так само як і інші галузі права, має відповідні принципи. У літературі, під принципами права, розуміються об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги, які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, вони є своєрідною системою координат, у рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрям його розвитку [1, с. 221]. З огляду на викладене, принципи адміністративного права можна визначити як основні ідеї, положення, вимоги, що характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку і визначають напрями й механізми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Вони виконують велику системоутворюючу роль, оскільки саме на їх підставі формується дух адміністративного права, зумовлюється його суспільна роль та спрямованість. Іншими словами, вони становлять певне поєднання норм, ідей та теорій, які покладені у підґрунтя існування адміністративного права, визначаючи, як наслідок, його нормативні межі.

Принципи адміністративного права вказують на основні риси, сутнісні характеристики, зміст і призначення всієї галузі адміністративного права. Вони випливають або з окремих правових норм, або формулюються на основі групи норм даної галузі права і пов'язані з іншими принципами, що регулюють суспільну поведінку людей. Отже, існує сукупність різних принципів, котрі стають своєрідною перехідною площиною від права до норм етики і моралі в діяльності державних органів, площиною, яка з'єднує різні прояви суспільної свідомості з приписами права.

Принципи адміністративного права однаковою мірою характеризують сутність і зміст як самої галузі права, так і тих суспільних відносин, що є предметом регулювання цієї галузі. Цілком слушна думка деяких дослідників про те, що вивчення принципів адміністративного права дає відповідь на питання: що є головним у системі норм, які регламентують адміністративно-правові відносини; що є постійним супутником цих відносин; без чого не можуть існувати різні інститути адміністративного права. Основне значення принципів адміністративного права полягає в тому, що вони визначають "юридичну долю", життєздатність, практичну організацію і реальне функціонування виконавчої влади й управління.

Принципи адміністративного права не є застиглою категорією, вони розвиваються паралельно та одночасно з розвитком адміністративного права, хоча іноді можуть і випереджати його розвиток, формуючи, як наслідок, магістральні напрями розвитку останнього. Аналіз сучасної наукової літератури, а також нормативних актів дає змогу стверджувати, що нині питання принципів адміністративного права перебуває на першій або початковій стадії свого розвитку, оскільки у минулі часи воно практично не досліджувалося та не вивчалося.

Це було пов'язано, зокрема, з тим, що принципи адміністративного права були замінені принципами державного управління (участі громадськості у державному управлінні, демократичного централізму, рівноправності національностей, соціалістичної законності, соціалістичного планування і обліку тощо [2, с. 48]), які для радянського адміністративного права або, що точніше, права державного управління були більш значимими і важливими.

Що ж стосується принципів адміністративного права, то, як писав у 1967 році А. П. Коренєв, їм у підручниках та навчальних посібниках з радянського адміністративного права належна увага не приділялася. З цього приводу вчений зазначав, що наука адміністративного права передусім повинна вивчати принципи останнього як галузі права, юридичне втілення та закріплення принципів державного управління у нормах адміністративного законодавства [3, с. 29]. Однак його пропозиції не знайшли відгуку, а отже, у радянській науці адміністративного права так і не сформувалася концепція

принципів адміністративного права. Відтак щонайменш дивно звучить теза А. Пухтецької про те, начебто вітчизняна адміністративно-правова доктрина потребує комплексного перегляду усталених поглядів щодо визначення системи принципів адміністративного права, оскільки переважна їх більшість сформувалася в радянський період [4, с. 73]. Ю. О. Тихомиров відніс до принципів адміністративного права ієрархічність побудови суб'єктів адміністративного права та їх відносин; підзаконність діяльності; функціонально-спеціалізований характер діяльності; участь громадян та їх об'єднань у державному управлінні; здійснення владних повноважень професійним, спеціально створеним апаратом і його службовцями.

Правильно було б говорити про те, що вітчизняна адміністративно-правова доктрина чекає на своє наповнення принципами адміністративного права, яких раніше взагалі не існувало. Проте цей процес іде в українській науці адміністративного права і, відповідно, у законодавстві надзвичайно повільно. Нині далеко не в усіх випадках, особливо якщо казати про навчальну літературу з адміністративного права, автори аналізують принципи адміністративного права. Досить часто останні, як і за радянських часів, фактично підміняються принципами державного управління [5, с. 10]. А це вкрай негативно впливає на адміністративно-правову науку та законодавство, викликає відчуття того, що принципи – це зайва теоретична конструкція, хоча насправді вони відіграють визначальну роль не тільки у теорії адміністративного права, але й у правотворчій та правозастосовній діяльності відповідних суб’єктів, зокрема у сфері судочинства. Принципи адміністративного права охоплюють усі напрями та сфери функціонування публічної адміністрації, зокрема ті, що знаходять прояв у її надрах (внутрішньоорганізаційні відносини).

Можна зробити висновок, що перед наукою адміністративного права нині постало надзвичайно важливе завдання, пов’язане, по-перше, з виробленням оновленої системи принципів адміністративного права, які максимально повно узгоджувалися б із завданням сучасного адміністративного права (забезпечення прав і свобод людини і громадянина в ході практичного виконання законів та інших правових актів) та, по-друге, об’єднанням їх в окремий інститут адміністративного права з подальшим розміщенням його у межах Загального адміністративного права.

Нині принципи адміністративного права пропонується поділяти на загальні (ті, що сформульовані у Конституції України та, переважно, конституційних законах, відображають побудову правової системи та системи права в цілому, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах. Вони діють однаково щодо усіх галузей права, у зв’язку з чим існують, так би мовити, на двох рівнях: загальноправовому та галузевому, не змінюючи, однак, при цьому своєї сутності та своїх характеристик. До переліку цих принципів зазвичай пропонують відносити:

- принцип верховенства права;
- принцип верховенства закону;
- принцип заснованості дій учасників правовідносин на законі;
- принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина;
- принцип рівності громадян перед законом;
--принцип взаємної відповідальності держави і людини;
- принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою та людиною) та спеціальні (ті, що відображають специфіку та особливості адміністративно-правового регулювання суспільних відносин).

Наведений перелік загальних принципів адміністративного права не претендує на вичерпність і довершеність. Спеціальні принципи адміністративного права, формуються, з одного боку, під впливом загальних принципів, а з іншого,– з огляду на мету адміністративного права, яка має подвійний характер, полягаючи у регулюванні діяльності публічної адміністрації через призму недоторканності та непорушності суб’єктивних публічних прав та свобод приватних осіб.

Наведені вище принципи також свідчать про відсутність єдиного підходу до їх класифікації, а деякі з них можна взагалі віднести до принципів державного управління (наприклад, функціонально-спеціалізований характер діяльності). Однак ототожнювати принципи адміністративного права і принципи державного управління було б неправильно, хоча вони дуже тісно взаємозв'язані.

Формування системи спеціальних принципів адміністративного права перебуває під дією чималої кількості чинників. У ході конструювання системи принципів адміністративного права ми маємо спиратися не тільки на власну правову історію, на сучасне українське законодавство та мету вітчизняного адміністративного права, але й на досвід зарубіжних країн, зокрема країн ЄС у цій сфері.

В європейських державах багатовікова політична і правова культура, мораль, управлінські й соціальні потреби вплинули на формування загальних, фундаментальних принципів адміністративного права. В багатьох правових системах провідну роль у цьому процесі відіграли суди. Ці фундаментальні принципи визначають нормативні межі, в яких розвиваються і застосовуються доктрини адміністративного права; вони беруться до уваги в процесі законотворчої та нормотворчої діяльності, створюють фундамент судового контролю за адміністративними діями.

Загальні принципи змінюються залежно від політичних та суспільно-економічних умов. І це особливо характерно для адміністративного права. Те, що вчора мало засадниче значення, сьогодні внаслідок суспільних змін може втратити таке значення. Звідси випливає висновок, що в різних правових системах загальні принципи адміністративного права можуть тлумачитися по-різному і мати різний правовий зміст.

Виходячи з думок вищезгаданих вчених, можна зробити висновок, що проблема тлумачення принципів адміністративного права вимагає подальших наукових досліджень, які сприятимуть глибшому розумінню та постійному вдосконаленню галузі адміністративного права, її інститутів, механізмів правотворчості, зміцненню в цілому законності у сфері публічної влади.

Література:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підруч.] / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с..
2. Пахомов І. М. Радянське адміністративне право. Загальна частина: [підруч.] / І. М. Пахомов. – Л. : Вид-во Львів. ун-ту, 1962. – 287 с.
3. Коренев А. П. Принципи радянського адміністративного права / А. П. Коренев // Правознавство. – 1967. – № 3. – С. 72–78.
4. Пухтецька А. Європейські принципи адміністративного права / А. Пухтецька // Українське право. – 2006. – № 1. – С. 309–319.
5.Гриценко І. С. Становлення і розвиток наукових поглядів на основні інсти- тути вітчизняного адміністративного права : [монографія] / І. С. Гриценко. – К. : Вид-во Київськ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2007. – 335 с.

Серегин А. В.,
доктор юридических наук,
Южный федеральный университет
(Российская Федерация)

ПРЕДМЕТ ЮРИДИЧЕСКОЙ СЛАВИСТИКИ

Славянские народы представляют уникальный духовно-этнический, культурный, социально-политический и государственно-правовой феномен мирового сообщества. На протяжении тысячелетий они играли важную роль в историческом развитии европейской и восточной цивилизаций. В современном мире это более 200 миллионов человек, большая часть из которых проживает на территории России, Белоруссии, Украины и Казахстана. В современной науке единство славянского мира изучают на основе лингвистической

общности славянской языковой группы; анализируют с помощью генетических методов кровное родство славянских народов, опираясь на доминирующую гаплогруппу R1a; определяют исходные начала единой славянской культуры и древнего сакрального мировоззрения, выработанного духовной жизнью народа, названного именем «Славы».

На сегодняшний день можно выделить три ветви славянских народов:

- восточные славяне (русские: великоруссы, казаки, украинцы или малороссы, русины и белорусы);
- западные славяне (поляки, кашубы, чехи, словаки, силезцы, сорбы или лужичане);
- южные славяне (болгары, сербы, словенцы, хорваты, македонцы, боснийцы).

Драгоценным кладезем юридической жизни древних славян являются средневековые правовые памятники державы рюриковичей (Киевской Руси) – Русская Правда (XI в.), Новгородская и Псковская Судные Грамоты (XV в.); Московского царства – Великокняжеский Судебник 1497 г., Царский Судебник 1550 г., Соборное Уложение 1649 г.; Болгарии – Закон Судный Людем (IX в.); Сербии – Законник Стефана Душана 1349 г., Хорватии – Законы Винодола 1288 г., Полицкий Статут (XV в.); Чехии – Ряд Земского права (XIV в.); Польши и Великого Княжества Литовского, Русского и Жмудского – Польская Правда (XIII в.), Полный Свод Статутов Казимира Великого (XIV в.), Статут Великого Княжества Литовского, Русского и Жмудского 1529 г., 1566 г. и 1588.

Задачами исторического исследования славянского права должны стать: 1) описание реально происходивших изменений в законодательстве, государственном управлении и социальной организации славянских народов; 2) установление закономерностей политико-правовой эволюции славянского мира; 3) разработка общеславянского права основанного на единой культуре, судьбе и будущности развития последующих поколений славян в гармонии с природой.

Славяне обязаны знать, что первоначально в их самобытной публично-правовой организации народ решал важнейшие государственные дела, но в последствие у некоторых племён (ляхов, болгар и др.) это право захватили в свои руки высшие сословия. Княжеская власть имела силу настолько, насколько народ питал к ней доверие и уважение.

Будущее современных славянских народов состоит в их добровольном объединении в единый державный организм, способный гарантировать свободное и независимое развитие каждого из его членов, установить мир и добиться стабильности во всех частях нашей планеты, в рамках и на базе высоких нравственных идеалов. Ведь смогли же славяне перед лицом нацистской агрессии сплотиться для борьбы с фашизмом в 1941 – 1945 гг.

В XXI в. для решения поставленных задачь необходима новая, обновлённая теория славянской государственности и правовой культуры – юридическая славистика.

Будучи общетеоретической дисциплиной юридическая славистика призвана изучать следующую группы общественных отношей: 1) историю государства и права славянских народов; 2) теорию, философию и историю политико-правовой мысли славянских народов; 3) современное конституционное (государственное) право славянских народов; 4) уголовное законодательство славянских народов; 5) гражданское право и цивильное законодательство славянских народов; 6) международное право, определяющее положение славянских народов в системе современного глабального мироустройства.

Следовательно, под предметом юридической славистики необходимо понимать наиболее общие закономерности существования государства, права, различных государственно-правовых явлений, аксиом и политико-идеологических установок, определяющих политико-историческое развитие славянских народов.

Говоря кратко, юридическая славистика есть часть юриспруденции, изучающая закономерности государственно-правового развития славянских народов.

Таровік Г. П.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки України в цілому. Економічна діяльність підприємств значною мірою характеризується обсягом і формами здійснюваних інвестицій.

В будь-якому розвиненому суспільстві люди повинні використовувати частину виробничих можливостей для капіталоутворення, а не для споживання. Тому економічна сутність інвестування полягає не у споживанні, а у виробництві. При цьому чистий національний продукт включатиме всі споживчі товари і послуги, а також суму чистих інвестицій, які являють собою загальний обсяг інвестицій, зменшений на суму амортизаційних відрахувань.

Характеристика інвестиційного клімату як сукупності умов, що впливають на інвестиційний процес, постійно декларується урядовими структурами, департаментами стратегічного розвитку корпорацій, незалежними дослідницькими інституціями. За цього припускаються такі типові помилки.

Перебільшення ролі іноземного інвестування. Згадка про поганий інвестиційний клімат виникає, як правило, тоді, коли Україна намагається залучити прямі та портфельні іноземні інвестиції. Загальновизнано, що іноземні інвестиції можуть розглядатися тільки як додаток до національних, а інвестиційний клімат має бути однаковий як для перших, так і для других. Оскільки інвестиції тісно пов'язані з перерозподілом власності, що, в свою чергу, впливає на розподіл влади, надмірне іноземне інвестування стає питанням національної безпеки. [1]

Рис. 1 Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України, млн. дол. США

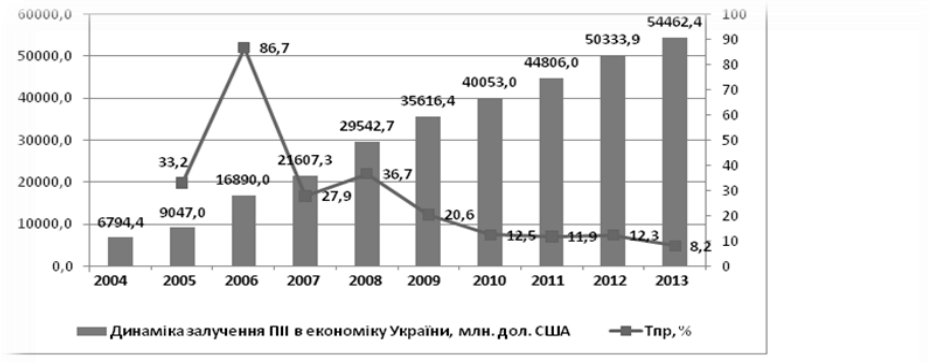

На сьогодні Україна використовує всі доступні канали зовнішнього фінансування економіки: прямі і портфельні інвестиції, офіційну допомогу розвитку, кредити (МВФ, Світового банку, ЄБРР, державні під гарантію Кабінету Міністрів, приватні). Слід зазначити, що в Україні переважають прямі інвестиції, за даними Мінстату України, за станом на 01.01.13 р. в українській економіці працює понад 54 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій. В цілому, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну, на 1 січня 2014р. склав 4000 млн. дол., динаміка обсягу ПІІ представлено на рис. 1. Кількість країн світу, з яких надходили інвестиції в економіку України на кінець 2013 року – 130. Основними інвесторами в економіку України у 2013 році були країни ЄС та СНД, що обумовлено стійкими економічними зв’язками між групами зазначених країн.

У 2013 році основними країнами-інвесторами були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови, (Брит.), Франція, Швеція (понад 80% загального обсягу прямих інвестицій в економіці України).[2]

Україна перебуває в кризовому стані, який охопив усі сфери соціального життя - духовну, політичну, економічну. Відбувається руйнування колишніх цінностей, орієнтацій, а несформованість нових спричиняє дезорієнтацію суспільства, поляризацію на багатих і забезпечених, з одного боку, і бідних - з другого; відсутність середнього класу, який

забезпечує основу ринкових відносин. Безробіття, погіршення стану здоров'я нації, руйнування соціальної сфери провокують деструктивні настрої в суспільстві.[3]

Знизився інтелектуальний потенціал країни, який визначає роль і місце держави на світовому рівні. За прогнозами ЮНЕСКО, досягти високого ступеня національного добробуту можуть тільки країни, які мають серед працездатного населення 40-60% фахівців з вищою освітою. США та Японія планують мати таких фахівців майже 90% із усіх працюючих. На думку експертів, це дасть їм можливість досягти підвищення економічного ефекту виробництва у 4-11 разів. Якщо в Україні не звернуть уваги на науковців і фахівців з вищою освітою, ми й надалі будемо пасти задніх. У двадцяти розвинених країнах, де працює 95% учених світу, прибуток на душу населення щорічно збільшується на 200 доларів, а в країнах, де науковців не багато, лише на 10 доларів.[2]

Україні для створення оточення, яке б сприяло прямим іноземним інвестиціям, перш за все бракує зорієнтованої на ринок законодавчої бази. Ефективна юридична система, що ґрунтується на фундаментальних принципах приватної власності та ринкової економіки, надає могутнього стимулу для капіталовкладень і, навпаки, неефективне правове оточення відвертає інвесторів. Привабливе правове оточення повинно і відповідати трьом умовам. По-перше, приватні інвестори, як іноземні, так і внутрішні, мають бути впевнені, що їх інвестиції надійно захищені добре розвинутою системою законів. По-друге, інвестори повинні бути переконані, що закони впроваджуються в життя: найбільш досконале законодавство не має ніякої цінності, якщо не втілюється в практиці. З цього витікає, що іноземні інвестори зацікавлені також в реалізації законодавства – діє здатності судової системи та юридичних процедур. По-третє, інвестори потребують стабільності та передбаченості системи юриспруденції. Постійні зміни в законодавстві серйозно підривають довіру інвесторів.

Література:

1. Лазебник Л. Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні / Л. Л. Лазебник // Фінанси України. - 2010. - №4. - С. 82-88.
2. Офіційний сайт Державноїслужби статистики України – [Електронний доступ]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.
3. Сазонець І.Л. Міжнародна інвестиційна діяльність / І.Л. Сазонець, О.А. Джусов, О.М. Сазонець // Підручник – К. : Центр учбової літератури, 2010 – 304 с.

Таровік Г. П.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Іноземець – особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Іноземці мають ті ж права і свободи та виконують ті ж обов'язки, що і громадяни України, якщо інше не передбачено Конституцією, цим та іншими законами України, а також міжнародними договорами України.

Іноземці та особи без громадянства є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин. Якщо іноземною державою встановлено обмеження щодо реалізації прав і свобод громадянами України, Кабінет Міністрів України може прийняти рішення про встановлення відповідного порядку

реалізації прав і свобод громадянами цієї держави на території України. Це рішення набирає чинності після його опублікування. Воно може бути скасовано, якщо відпадуть підстави, за яких воно було прийнято. Здійснення іноземцями та особами без громадянства своїх прав і свобод не повинно завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні. Іноземці та особи без громадянства зобов'язані поважати та дотримувати Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.

Однак адміністративна правомочність іноземців вужча за правомочність громадян України. Так, для них встановлені обмеження щодо реалізації права на працю, вони не можуть обиратися до державних органів, призначатися на певні посади. На них не покладається обов'язок несення військової служби.

Обмеження адміністративної правомочності іноземців може бути викликане введенням відповідною державою обмеження прав і свобод для громадян України. Зокрема, якщо іноземною державою встановлено обмеження щодо реалізації прав і свобод громадян України, Кабінет Міністрів України може прийняти рішення про встановлення відповідного порядку реалізації прав і свобод громадян цієї держави на території України. Це рішення набирає чинності після його опублікування. Воно може бути скасовано, якщо відпадуть підстави, за яких воно було прийнято.

Іноземці можуть у встановленому порядку іммігрувати в Україну на постійне проживання або для працевлаштування на визначений термін, а також тимчасово перебувати на її території.

Іноземець може отримати дозвіл на імміграцію та іммігрувати на постійне проживання, якщо він: а) має в Україні законне джерело існування; б) перебуває у близьких родинних відносинах (батько, мати, діти, брат, сестра, подружжя, дід, баба, онуки) з громадянами України; в) перебуває на утриманні громадянина України; г) має на своєму утриманні громадянина України; д) в інших передбачених законами України випадках.

Іноземці, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення несуть відповідальність на загальних підставах.

За порушення іноземцями встановленого порядку перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, або проживання за недійсними документами, недотримання встановленого порядку реєстрації або пересування і вибору місця проживання, працевлаштування, ухилення від виїзду після закінчення терміну перебування, а також недотримання Правил транзитного переїзду через територію України до них застосовуються заходи відповідно до законодавства України.

Іноземцю, який порушує законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений йому термін перебування в Україні. Такий термін може бути також скорочено, якщо в іноземця відпали підстави для його подальшого перебування в Україні. Рішення про скорочення терміну тимчасового перебування іноземця в Україні приймається органами внутрішніх справ.

Іноземця може бути видворено за межі України за рішенням органів внутрішніх справ або Служби безпеки України, якщо: його дії суперечать інтересам забезпечення безпеки України або охорони громадського порядку; це є необхідним для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України; він грубо порушив законодавство про правовий статус іноземців.

Іноземець зобов'язаний покинути територію України у термін, зазначений у рішенні про видворення. Іноземці, які ухиляються від виїзду, піддягають з санкції прокурора затриманню і видворенню у примусовому порядку. Затримання допускається лише на термін, необхідний для видворення. Рішення про видворення іноземців з України може бути оскаржено до суду. Оскарження не зупиняє виконання рішення про видворення. Видворення іноземців здійснюється органами внутрішніх справ. Іноземці, які підлягають видворенню, або фізичні, юридичні особи, які приймають цих іноземців, влаштовують їх незаконні в'їзд, проживання,

працевлаштування, сприяють в ухиленні від виїзду після закінчення терміну перебування, відшкодовують витрати, пов'язані з видворенням, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Отже, з наведеного вище ми бачимо, що іноземці користуються таким же обсягом прав і свобод що і громадяни України – за винятком обмежень встановлених законодавством України.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rada.gov.ua/
2. Бойко І. В. Деякі особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства / І. В. Бойко // Часопис Київського університету права. – 2007. – №3. – С. 88-91.
3. Бардин М. Проблеми функціонування правових механізмів перебування іноземців в Україні / М. Бардин // Права людини в Україні: стан справи, проблеми, перспективи (Б-ка Міжнар. каф. ЮНЕСКО в НаУКМА). – К., 2003. – С. 77-81.
4. Константінов С. Ф. Еволюція поняття іноземців та осіб без громадянства в Україні / С. Ф. Константінов // Держава і право: зб. наук. праць: юрид. і політ. науки. – 2001. – Вип. 13. – С. 209-214.
5. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков. – Київ, 1999. – 520 с.
6. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб / Колодій, А. Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 36 с.
7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

Татар Д. В.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Основной проблемой развития местного самоуправления в Украине является несовершенство модели административно-территориального деления, которая была сформирована еще в советский период, а именно:

- Раздробленность, что проявляется в наличии большого количества территориальных сообществ. Это предопределяет финансовую несостоятельность большинства (более 90%) из них. При этом определение местного самоуправления в Конституции Украины включает в себя только право территориальных сообществ к самостоятельному решению вопросов местного значения, но не их реальную способность к этому.

- Подчинение друг другу территориальных сообществ, формально равных по своему статусу. В частности, довольно распространенным явлением является вхождение поселков и городов в состав городских советов. При этом они сохраняют собственные органы местного самоуправления, что приводит к дублированию их функций.

- Принадлежность к территориальным общинам лишь застроенных территорий, в результате чего местное самоуправление не охватывает значительное количество территорий, на которых расположены земельные участки. Ограниченность юрисдикции органов местного самоуправления на такие территории, во-первых, нарушает принцип повсеместности местного самоуправления, во-вторых - усложняет установление административных границ между различными территориальными единицами.

Главным фактором качественного управления является четкое распределение полномочий и компетенции между всеми органами государственной власти как по горизонтали, так и по вертикали, а также между органами государственной власти и

органами местного самоуправления. Важным аспектом территориального развития является предоставление широких полномочий органам местного самоуправления под свою ответственность, что должно быть законодательно обеспечено. Децентрализация властных полномочий (передача доли полномочий органов власти на региональный и местный уровень) является лучшим средством обеспечения эффективного местного самоуправления и качественного предоставления услуг населению [2].

Также ухудшается качество предоставления публичных услуг, которые получают жители территориальных сообществ, затягивание реформы ЖКХ. Общегосударственная программа реформирования и развития ЖКХ на 2009 - 2014 ггю, введена в действие еще в 2009 г., предусматривает переход на экономически обоснованные тарифы на коммунальные услуги и прозрачность их формирования, развитие государственно-частного партнерства, а также общей ответственности центральных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления по улучшению качества услуг ЖКХ и состояние отрасли в целом. За несколько лет действия программного документа большинство его мероприятий в законодательной сфере не было реализовано, а обслуживание жилищного фонда по-прежнему не удовлетворяет потребителей [1].

Рассмотренные выше недостатки местного самоуправления в Украине должны помочь правительству для проведения реформы. Основными приоритетами реформы местного самоуправления Украины должны стать:

- Создание правовых, экономических и институциональных условий для утверждения местного самоуправления как основы развития местной демократии и гражданского общества, способного эффективно решать вопросы местного значения.

- Расширение прав общин в осуществлении местного самоуправления и создание финансовой автономии органов местного самоуправления.

- Обеспечение необходимого финансирования органов местного самоуправления для выполнения ими собственных и делегированных полномочий.

- Разграничение сфер компетенции органов исполнительной власти и местного самоуправления и распределения полномочий между органами местного самоуправления разного уровня.

- Активизация территориальных сообществ к солидарным действиям в области решения проблем местного значения и улучшения социально-экономического развития их территорий.

- Комплексное решение вопросов местного благоустройства, в том числе - развития и модернизации местной инфраструктуры, жилищно-коммунального хозяйства в регионах и т.д.

- Совершенствование механизмов участия институтов гражданского общества в выработке и осуществлении государственной и муниципальной политики [3].

Важным условием эффективного функционирования местного самоуправления является финансовая самостоятельность территориальных сообществ. Укрепление основы для эффективного выполнения органами местного самоуправления функций на уровне регионов и общин стало одним из направлений бюджетно-налоговой реформы. Принципы децентрализации государственных финансов были заложены в новой редакции Бюджетного кодекса, которая расширила состав доходов местных бюджетов, упорядочила расходные полномочия местных бюджетов и предложила ряд других мер, способных улучшить финансовое обеспечение территориальных сообществ. Первым положительным результатом указанных изменений стал рост доходной части местных бюджетов.

Литература:

1.Богданов И. П. Местное самоуправление. Нам нужно новое видение / И. П. Богданов // Вече. - 2010. - № 3. - 100 с.

2.Борденюк В. А. Местное самоуправление в механизме государства / В. А. Борденюк // Право Ураины. - 2007. – 290 с.

3.Пухтинский М. О. Проблемы развития местного самоуправления Украины. Учебное пособие / Под ред. Корнисника. - Киев.: Одиссей.- 2008. – 200 с.

Запольська Н. М.

ПОНЯТТЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЯК КАТЕГОРІЇ НАУКИ

Актуальність. Молодіжна політика держави є досить складним та недостатньо дослідженим в науці феноменом. Питання визначення правової політики є невирішеним та досить неоднозначним, оскільки багато науковців намагалося надати повне та вичерпне визначення правової політики, однак ці визначення розглядаються з різних аспектів та тим більше дуже відрізняються.

Питання стану правової політики держави та підвищення її ефективності були й залишаються актуальними в Україні, оскільки Україна – молода держава, яка не мала власної державної правової політики протягом довгого часу. Ця актуальність випливає з того, що правова політика держави спрямована на упорядкування правової сфери, яка здатна оптимізувати політичні, економічні, соціальні, екологічні та інші відносини. Формування правової політики держави є дуже важливим та необхідним в демократичній державі, де панують такі цінності, як народний суверенітет, пріоритет прав та свобод людини та громадянина, поділ влади, верховенство права, пряма дія конституційних норм, політичний, ідеологічний та економічний плюралізм, які також закріплені в Конституції України, оскільки згідно з Конституцією Україна є демократичною, соціальною, правовою державою. Саме правова політика покликана втілювати зазначені цінності. Саме високий рівень її дослідження в теорії та на практиці допоможе Україні розвиватися як демократичній, правовій державі.

Отже, правова політика держави як категорія науки та практики є досить новим для України феноменом, що, у свою чергу, свідчить про необхідність та доцільність дослідження цього феномена.

Проблеми правової політики як категорії науки та практики досліджували вчені-правознавці В. Б. Авер'янов, С. С. Алексєєв, В. П. Баляєв, С. В. Бобровник, Л. В. Герасіна, В. В. Головченко, С. С. Дністрянський, Н. А. Желєзняк, І. А. Ільїн, Н. В. Ісаков, М. С. Кельман, А. М. Колодій, П. В. Коробов, А. П. Коробова, В. А. Коростей, М. В. Кравчук, В. В. Лазарєв, О. В. Малько, М. І. Матузов, Ю. М. Оборотов, Н. М. Оніщенко, В. Ф. Опришко, М. І. Панов, О. Панченко, Н. М. Пархоменко, А. С. Пашков, В. Ф. Погорілко, С. А. Полєніна, В. Ф. Прозоров, О. Ю. Рибаков, Г. А. Саймон, В. М. Селіванов, О. Ф. Скакун, В. В. Соловйов, О. І. Ткач, Д. М. Чечот, Ю. С. Шемшученко, П. П. Шляхтун, О. І. Ющик та інші.

Об'єктом дослідження є наукові погляди, концепції щодо поняття правової політики держави, нормативна сфера, а також сфера втілювання правової політики в життя, тобто суспільні відносини, пов'язані зі встановленням та розвитком правової політики.

Предметом дослідження є правова політика як категорія науки та практики.

Мета дослідження полягає у визначенні правової політики як категорії науки.

Термін «правова політика» останнім часом належить до найбільш уживаних у науковій юридичній літературі. Широко використовують його у політичній риториці. Однак, ані в назвах чинних законодавчих актів України, ані в їхніх текстах цей термін не використовується. Це не випадково: термін не є однозначним. Фактично кожний, хто пише про правову політику, починає з пояснення того, який зміст він вкладає у це словосполучення [2, с. 7-8].

Термін «правова політика» досі не знайшов відображення в законодавстві, що дає можливість науковцям пропонувати власні визначення. Одні розглядають правову політику як особливу форму вираження державної політики, засіб юридичної легітимності, закріплення та здійснення політичного курсу країни, волі її офіційних лідерів, владних структур. Така політика тактично спрямована на вдосконалення всього комплексу правових

засобів, на реалізацію поставлених суспільством, державою завдань за допомогою юридичних ресурсів, а стратегічно – на використання цих ресурсів для забезпечення найоптимальнішого розвитку всіх сфер соціального життя [1, с. 201]. Інші вчені пропонують розглядати правову політику у вузькому й широкому розумінні. Зокрема, В.М. Селіванов відзначав, що правова політика в широкому розумінні – це та само державна політика організації й управління сукупністю сфер суспільних відносин задля досягнення на основі права легітимними засобами загального блага, задоволення публічних інтересів (з урахуванням приватних інтересів), вирішення певних конкретних завдань, зумовлених реальними актуальними загальносуспільними, публічними (властивими і державі, і народу) потребами та інтересами. Проте правова основа державної політики і правове «оформлення» окремих заходів її реалізації не спростовують її багатоаспектного характеру і правової сфери суспільної життєдіяльності як окремої самостійної сфери політичного впливу та державного управління. Йдеться про правову політику як відносно самостійний різновид державної політики в безпосередній сфері правової дійсності суспільства, тобто у сфері юридичних відносин, побудови і функціонування правової системи. Тут термін «правова політика» означає певний окремий напрям державної діяльності, спрямованої на управління процесом правового розвитку країни, підтримання й подальше упорядкування правового буття, тобто йдеться про політику у вузькому (спеціальному) розумінні слова [3, с. 9].

Акцентуючи увагу на основній якості правової політики, якою є її державно-вольовий характер, учені слушно пропонують виділяти такі специфічні ознаки правової політики:

1) право і правова система є об’єктом правової політики і одночасно засобом реалізації;

2) правова політика побудована на праві та пов’язана з правом, має численні суб’єкти свого формування;

3) здійснюється правовими методами;

4) спирається на примус;

5) є публічною, офіційною;

6) вирізняється нормативно-організаційними засадами, регулює складні відносини між індивідом, суспільством і державою;

7) має різні рівні (міжнародний, загальнодержавний, регіональний, муніципальний, локальний) [2, с. 9].

З-поміж принципів правової політики виділяють такі:

1) наукова обґрунтованість;

2) реалістичність;

3) передбачуваність;

4) легітимність;

5) демократичний характер;

6) справедливість;

7) соціальна спрямованість;

8) гуманізм;

9) законність;

10) гласність;

11) поєднання інтересів особи, суспільства і держави;

12) пріоритетність прав людини;

13) відповідність міжнародним правовим стандартам [2, с. 10].

Підсумовуючи, зазначимо, що правова політика держави – це особлива форма вираження державної політики, без якої держава не в змозі реалізувати її різноманітні завдання та функції, правова програма її діяльності, що ґрунтується на системі сучасних правових цінностей, принципів, теорій, концепцій і спрямована на вдосконалення правової системи, проведення правових реформ, підтримання правопорядку, забезпечення збалансованості взаємних прав, обов’язків і відповідальності держави, суспільства, особи.

Література:

1. Венгеров А.Б. Теория государства и права / А.Б. Венгеров. – М., 2004. – 528 с.

2. Руднєва О.М. Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О.М. Руднєвої, д.ю.н., проф. – К.: НІСД, 2013. – 160 с.
3. Селіванов В.М. Правова політика України / В.М. Селіванов // Право України. – 2001. – №12. – С. 9.

Хоббі Ю. С.,
к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНИХ СТАНДАРТІВ В ОБЛАСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

З моменту проголошення незалежності в Україні було прийнято значну кількість нормативно-правових актів в області прав людини, та значного поштовху надало прийняття Конституції України 28 червня 1996 року.

Конституційне закріплення прав і свобод особи в різних країнах має свої особливості, зумовлені національними традиціями в розвитку політико-правової теорії і практики. Переважна більшість конституцій містить спеціальні розділи, в яких фіксуються права і свободи і які звичайно передують розділам, присвяченим регламентації основ організації і діяльності державного механізму.

Існують різні класифікації прав і свобод особи, а також громадян (одні права ставляться до особистості в цілому, інші - тільки до громадян, треті - до певної групи громадян, що наприклад досягли певного віку для володіння політичними правами). Найчастіше конституційні права й свободи поділяться на чотири групи: права й свободи, що виражають рівноправність громадян (наприклад, рівноправність громадян перед законом); соціально-економічні й культурні права, що створюють юридичні умови для активної участі особистості в соціально-економічному й культурному житті суспільства (наприклад, право на працю, право на використання досягнень культури); політичні права й свободи громадян, пов'язані з їхньою участю в політичному житті суспільства, що надають їм можливість участі в керуванні суспільством і державою (наприклад, право на об'єднання, зокрема, для тиску на державну владу); особисті права й свободи, що гарантують волю, недоторканність, достоїнство особистості. Відповідно до Конституції України всі права і свободи громадян України також поділені на особисті, економічні, політичні, соціальні та культурні.

Але Конституція може надати лише рівні права, однакові юридичні (але не фактичні) можливості користуватися ними, а також установити рівні для всіх обов'язки. Звичайно, абсолютної рівності прав й обов'язків для всіх бути не може. Це ставиться також до основних прав й обов'язків у конституційному праві. Вони можуть бути неоднаковими для різних груп людей (певні обмеження можливі для іноземців, конституції говорять про особливі права молоді, не всі громадяни мають виборчі права, тощо.), але в межах кожної групи осіб ці права й обов'язки повинні бути однакові для всіх її членів.

Проблема рівноправності пов’язана з соціальною нерівністю, з економічним та духовним рівнями розвитку людства. Тому можливості деяким чином діяти або утримуватися від певних вчинків залежить від можливостей усього суспільства, та щоб бути правовими, ці можливості за їх основними показниками мають бути рівними для всіх людей. Тому, вони не повинні відчужуватися, відбиратися, обмежуватися будь-ким, не можуть бути і предметом «дарування» з боку держави або будь-якої іншої організації чи особи.

Поряд з правами, свободами і обов’язками людини відокремлюють права і свободи громадян, що характеризується їх зв’язком з певною державою. Це, насамперед, політичні права.

Класифікація може здійснюватися на різних підставах. В результаті одні й ті самі права та свободи одночасно належать до двох або й більше класифікаційних груп, а підстави, за якими права і свободи об'єднуються у групи, можуть бути досить розмаїтими.

Так, виділяють: права і свободи індивіда (рівноправ'я), свободи груп індивідів (право об'єднань), свобода думки або висловлювань (свобода преси), реальні свободи (право на працю), нове покоління прав, пов'язаних з науково-технічною революцією, медична етика.

І насамкінець: права й свободи людини і громадянина можуть бути згруповані за сферами життєдіяльності індивіда. Критерієм тут є однорідність матеріального змісту прав, свобод і обов'язків та однотипність норм, що її закріплюють. За цією класифікацією у Конституції України виділяють три основні групи прав і свобод та одну групу обов'язків.

1. Громадянські права і свободи людини (це статті: 25 - право на громадянство; 27 - право на життя; 28 - право на повагу гідності; 29 - право на свободу і власну недоторканність; 30 - право недоторканності житла; 31 - таємниця листування, недоторканність особистого життя; 33 - свобода пересування; 34 - свобода думки і слова; 35 - свобода світогляду; 40 - право звертання до органів державної влади; 48 - право на гідний життєвий рівень; 49 - право на безпечне для життя середовище; 51 - право на свободу сім'ї; 52 - право на дітей; 55 - право на судовий захист своїх прав і свобод; 56 - право на відшкодування збитків; 57 - право захисту своїх прав і обов'язків; 58 - право не відповідати за дії, які під час їх вчинення не були визнані законом як правопорушення; 59 - право на правову допомогу; 60 - право невиконання незаконних розпоряджень і наказів; 61 - право індивідуального характеру відповідальності; 62 - принцип презумпції невинуватості; 63 - право підсудного на захист).

2. Політичні права і свободи громадян України (статті: 63 - право на свободу об'єднань; 38 - право участі у керівництві державними справами; 39 - право на участь у зборах, мітингах і т. п.).

3. Економічні, соціальні та культурні права й свободи людини і громадянина (статті: 41 - право на приватну власність; 42 - право на підприємницьку діяльність; 13 і - право на користування об'єктами державної та комунальної власності; 44 - право на страйк; 43 - право на працю; 45 - право на відпочинок; 46 - право на соціальний захист; 47 - право на житло; 49 - право на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування).

4. Конституційні обов'язки людини і громадянина (статті: 65 - захист Вітчизни, шанування державних символів; 66 - обов'язок берегти природу та культурний спадок; 67 - обов'язок платити збори і податки; 68 - обов'язок дотримуватись Конституції України і законів України, не зазіхати на права, свободи, честь та гідність інших людей) [1].

Класифікація конституційних прав, свобод і обов'язків будується не довільно, а із врахуванням наявності в суспільстві різних сфер діяльності, якісно різних за змістом суспільних відносин; взаємовідносин держави і громадянина у сфері правоохоронної діяльності держави, спрямованої на захист життя, здоров'я, індивідуальної свободи і безпеки, честі й гідності людини, взаємовідносин у політичній, соціальній, економічній та культурній сферах.

В цілому ця класифікація прав у Конституції України відповідає міжнародно-правовим нормам, що містяться у відповідних Міжнародних документах (Загальна декларація прав людини 1948, Міжнародні пакти 1966 років, Хельсінкський Заключний акт 1975 р., та інші). Та якщо наша країна бажає відповідати духу часі, то слід враховувати, що в міжнародному праві, розрізняти права першого, другого, третього й навіть четвертого та п’ятого поколінь. До першого, традиційного покоління звичайно відносять особисті й політичні права, що спочатку з'явилися в конституціях, до другого - соціально-економічні права, конституційне закріплення яких пов'язане з рухами широких мас, зокрема з виступами робітничого класу й досвідом конституційного будівництва в країнах тоталітарного соціалізму, до третього - права, пов'язані в основному з глобалізацією громадського життя, з колективними вимогами народів (наприклад, право народів на мир, на розвиток, на самовизначення), а також так названі гуманітарні права, до четвертого - групу прав, пов'язану насамперед з умовами й

результатами науково-технічної революції (екологічні, медичні, інформаційні права, тощо), до п'ятого - духовно-моральні права і свободи людини і громадянина, які проголосили і проголошують духовно-моральні цінності особистості [2].

В Конституції України закріплено перші три покоління прав та деякі з четвертого покоління (інформаційні), та враховуючи науково-технічний розвиток та глобалізацію, перелік прав людини і громадянина слід розширювати. Тому при проведенні реформи Конституції слід проаналізувати досвід країн ЄС в сфері конституційного закріплення прав людини, але не слід беззастережно імплементувати ці права до національного законодавства, оскільки необхідно враховувати суспільну думку, звичаї та менталітет того чи іншого народу. Так, наприклад, не дивлячись на підтримку парламентаріїв, населення Хорватії, яка є членом ЄС, не підтримало легалізацію одностатевих шлюбів [3].

Можна погодитися з пропозиціями Лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини, створеній на базі юридичного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка, яка пропонує привести Конституцію до більш повної відповідності з міжнародними «праволюдинними» стандартами через доповнення конституційного тексту новими правами, зафіксованими у новітніх актах Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи (передусім у тих договорах, які ратифіковані Україною), а також через відображення на конституційному рівні положення про пріоритетну юридичну силу таких міжнародних договорів у системі джерел права України; у відповідних статтях Конституції не обмежуватися лише самими назвами прав і свобод людини та громадянина, а в усіх випадках зазначати, «розшифровувати» основні складові, елементи змісту відповідного права, при закріпленні усіх прав подавати вказівку і на відповідні позитивні обов'язки держави щодо забезпечення прав. Пропонується також підстави обмеження прав людини і громадянина скоректувати у такий спосіб, аби вони не були ширшими, ніж ті, що зазначені у ратифікованих Україною міжнародних договорах, а у певних статтях Конституції уточнити назви носіїв прав: «людина», «особа», «громадянин», «об'єднання» [4].

Таким чином, при проведенні конституційної реформи необхідно проаналізувати міжнародно-правові документи в сфері захисту та гарантування прав людини, відповідний досвід країн-членів ЄС та держав Американського та Африканського континентів. Так, Україні слід звернути увагу на положення Американської конвенції з прав людини 1969 р., яка закріплює свободу від законів, які не діють та до переліку обов'язків відносить обов'язок брати участь у голосуваннях, утримуватися від політичної діяльності в інших країнах тощо. Це дозволить вирішити проблеми неявки на вибори, коли результати цих виборів не відображають думки більшості населення країни та обмежить втручання у внутрішні справи країни.

Також доречним буде застосувати деякі положення Африканської хартії прав людини та народів 1981 р., яка закріпила право на свободу та особисту безпеку, включаючи свободу від свавільного арешту або затримання, бо ця проблема є вельми актуальною в Україні. Крім того, зважаючи на розширення переліку прав людини, можна закріпити у Конституції право на захист моральних і традиційних цінностей, що визначаються суспільством.

Україні можливо слід переглянути статус осіб з обмеженими можливостями (у західних країнах їх визнають особами з особливими потребами) та окремо закріпити деякі права для цієї категорії осіб, нажаль, найбільш обмеженою в реалізації своїх прав.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996.– № 30.– Ст. 141.

2. Права людини: витоки, сутність, класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://geneza.itgo.com/Vytoky.htm

3. Воробьев В. Однополые браки забраковали / Владислав Воробьев // Российская газета. - N 6248 (3 декабря 2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rg.ru/2013/12/02/braki-site.html

4. Права людини й оновлення Конституції України: Колективна монографія / Праці лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. – Львів: Малий видавничий центр юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. – Вип. 5. – С. 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.lnu.edu.ua/uploads/media/Vipusk_5.pdf - лабораторія прав людини

Циклаурі О. Б.,
старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ

На сучасному етапі, в умовах фінансово-економічної та політичної кризи в Україні,виникає необхідність в реалізації наявної та формуванні новоїефективної та дієвої національної нормативно-правової бази забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування з метою прискорення процесів стабілізації економіки, розвитку регіонів та підвищення рівня життя населення, наближення до європейських стандартів.

Важливу роль у процесі європейської інтеграції України відіграє транскордонне співробітництво, воно є одним з найпотужніших чинників процесу європейської інтеграції та інструментів розвитку прикордонних територій країн Європи. Зокрема, транскордонне співробітництво є важливою складовою міжнародної правоздатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування. На цей час прийнята низка нормативних актів, що стимулюють розвиток цієї форми міждержавного співробітництва. Важливість сфери міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування для української держави та суспільства, як порівняно нового явища, полягає у тому, що воно утворює, умовно кажучи, ґрунт для локальної демократії.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності вдосконалення вітчизняного правового та організаційного забезпечення транскордонного співробітництва щодо регламентації статусу територіальних громад та органів місцевого самоврядування у транскордонному співробітництві.

Вбачається, що міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування є тією формою співпраці, що дозволить запозичити Україні позитивний досвід зарубіжних країн у покращенні якості комунальних послуг та в інших напрямках:

- у напрямку денаціоналізації управлінської діяльності щодо формування локальної економіки: прибирання й охорони адміністративних будинків, господарсько-правові консультації муніципальних і регіональних управлінців, підготовка й навчання персоналу методами управління тощо;
- денаціоналізації управлінської діяльності в галузі адміністративного втручання з покладанням на жителів певних зобов’язань, що мають виконуватися в суспільних інтересах.

В Україні проводиться цілеспрямована робота щодо створення нових єврорегіонів, правової та теоретичної бази для їх подальшого розвитку. Правовою базою, що регламентує транскордонні відносини, є національні нормативно-правові акти, низка двосторонніх та багатосторонніх угод, що регламентують співробітництво між Україною та державами в питаннях режиму кордону, пересування людей, транспортних засобів і товарів через кордони, співробітництва між прикордонними службами. До регламентації транскордонного співробітництва мають пряме відношення також документи, що визначають стратегічні напрями євроінтеграційного курсу України.

На цей час до основних національних нормативно-правових актів у зазначеній сфері належать: Конституція України, Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 №1861-IV, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997

№№280/87-ВР, Закон України «Про внесення змін до постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 року» та про ратифікацію додаткових протоколів до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» від 24.04.2004 № 1879-IV, постанова Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» від 14.07.1993 № 3384-XII, постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки» від 01.12.2010 № 1088.

Слід звернути увагу, що значна частина правовідносин у сфері транскордонного співробітництва регулюється міжнародними правовими актами, до яких належать, наприклад: «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (Мадрид, травень 1980 р.) з додатками; «Європейська Хартія прикордонних і транскордонних регіонів» (Гронау, 1981р., 2-га редакція 1995 р.) та багато інших.

Відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» транскордонне співробітництво – це спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

1 квітня 2014 р. Кабінетом Міністрів України будо схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, яка передбачає створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов та формування кадрового складу для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Реалізовувати Концепцію, планувалося двома етапами, на першому:

- у першочерговому порядку внести до Конституції України зміни щодо утворення виконавчих органів обласних і районних рад та розподілу повноважень між ними;
- розробити проекти та прийняти акти законодавства щодо запровадження механізму прямого народовладдя, удосконалення правового регулювання процедур проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення, створити сприятливі правові умови для широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування;
- створити законодавчу основу для реалізації права територіальних громад на добровільне об’єднання, передбачивши при цьому надання державної підтримки об’єднаним громадам протягом п’яти років після утворення для поліпшення інфраструктури надання послуг та транспортної доступності;
- створити законодавчу основу для реалізації права територіальних громад на співробітництво на засадах ресурсно-організаційної кооперації та отримання державної підтримки для реалізації проектів такого співробітництва;
- законодавчо врегулювати нову систему адміністративно-територіального устрою;
- здійснити моделювання адміністративно-територіальних одиниць у регіонах та розробити проекти нормативних актів, необхідних для завершення формування нової системи адміністративно-територіального устрою;
- визначити Мінрегіон головним центральним органом виконавчої влади з проведення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади і розробити на рівні Кабінету Міністрів України механізм координації проведення зазначеного реформування;

- провести широку інформаційно-роз’яснювальну роботу з питань реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади;
- завершити формування законодавчої бази з питань діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на новій територіальній основі з визначенням їх повноважень та ресурсного забезпечення відповідно до вимог цієї Концепції.

На другому (2015—2017 роки):

- уніфікувати і стандартизувати публічні послуги, що надаються населенню органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з урахуванням принципів максимальної доступності послуг для споживачів та визначити на законодавчому рівні умови для їх належного фінансування;
- провести інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі;
- провести місцеві вибори з урахуванням реформованої системи органів місцевого самоврядування;
- удосконалити систему планування території громад, вирішити питання забезпечення новостворених громад схемами планування території та генеральними планами.

Але, як бачимо, втілення у життя, за окремими виключеннями, Концепція не отримала. Відповідно законодавству, до суб’єктного складу транскордонного співробітництва в Україні належать: територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво.

Загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики за участю Міністерства закордонних прав України та центрального органу виконавчої влади з питань регіонального розвитку відповідно до повноважень, визначених законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Інші центральні органи виконавчої влади беруть участь у сприянні розвитку транскордонного співробітництва в межах компетенції, встановленої законодавством України, а також, у разі необхідності, вносять пропозиції щодо змін до законодавчих актів України з питань транскордонного співробітництва. Державне управління у сфері транскордонного співробітництва здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції.

Відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004р., в якому визначені організаційні форми транскордонного співробітництва, транскордонне співробітництво може здійснюватися: в межах створеного єврорегіону; шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах; шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб’єктами транскордонного співробітництва.

Основними характерними рисами місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва є те що по-перше: джерелом влади місцевого самоврядування є сама територіальна громада. Як організаційна форма реалізації інтересів місцевого населення місцеве самоврядування узаконюється державою. По-друге: місцеве самоврядування у принципі є розумним, історично випробуваним засобом задоволення різноманітних потреб, інтересів місцевого населення, ефективність якого особливо виявляється в умовах розвитку громадянського суспільства та демократичного режиму.

6 серпня 2014 р.Кабінетом Міністрів України будо затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, яка визначає цілі державної регіональної політики та основні завдання центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, спрямовані на досягнення зазначених цілей, а також передбачає

узгодженість державної регіональної політики з іншими державними політиками, які спрямовані на територіальний розвиток. Цілями Стратегії є:

- по-перше: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів полягає у створенні оптимальних умов для розкриття регіонами власного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки;

- по-друге: територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток, які передбачають: 1) виконання насамперед завдань і здійснення заходів, спрямованих на вирішення актуальних проблемних питань Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя; 2) недопущення поглиблення регіональних диспропорцій у доступі населення насамперед до базових соціальних, комунальних, адміністративних, транспортних, інформаційних та інших послуг;3) створення умов для співробітництва регіонів;

- по-третє: ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку передбачає створення бази для реалізації ефективної державної регіональної політики — механізму та інструменту державного управління регіональним розвитком, що сприятиме розв'язанню проблем регіонів, вимагає насамперед децентралізації державних повноважень шляхом їх передачі на місцевий рівень з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів, удосконалення процесів стратегічного планування та виконання поставлених завдань на всіх рівнях, запровадження ефективного механізму координації дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування під час реалізації галузевих пріоритетів і завдань на різних територіальних рівнях. Для досягнення цієї цілі також необхідні значні інвестиції у розвиток людського капіталу — навчальні та практичні програми підвищення кваліфікації спеціалістів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які відповідають за формування і реалізацію державної регіональної політики та здійснення контролю за станом її реалізації.

Попри всю прогресивність зазначеної Стратегії, яка особливу увагу приділяє транскордонному співробітництву на місцевому рівні, для реалізації зазначених цілей, здійснити їх буде неможливо, без реалізації положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Станом на лютий 2015 року у Верховній Раді України зареєстровано 10 законопроектів з різних питань функціонування місцевого самоврядування, працює Експертна група з питань законодавчого забезпечення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування до складу якої увійшли відомі фахівці та експерти.

Нажаль, попри створення та функціонування восьми єврорегіонів в Україні, відсутні ефективні механізми впровадження транскордонної співпраці саме на місцевому рівні, на це впливає як відсутність повноважень та фінансування зазначеного напряму діяльності місцевого самоврядування, так і відсутність обізнаних фахівців в зазначеній сфері на локальних рівнях. Адже сфера міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування для української держави та суспільства є новим явищем, важливість якого полягає у тому, що воно утворює, умовно кажучи, ґрунт для локальної демократії, та є засобом вивчення та запозичення зарубіжного позитивного досвіду самоврядної управлінської практики з метою ефективного надання послуг населенню.

З урахуванням вищезазначеного можна дійти наступних висновків: правове регулювання регламентації транскордонного співробітництва потребує подальшого вдосконалення, а також більш активних та своєчасних дій потребує з боку органів державної влади, щодо забезпечення реальних, дієвих і ефективних механізмів реалізації транскордонного співробітництва, суттєвого посилення фінансування зазначеної сфери; підтримка та розвиток культурних та історичних традицій, цінностей; підтримка ініціатив з боку місцевого населення, розвиток реальної, а не «паперової» взаємодії з місцевими громадськими асоціаціями, населенням. Щодо удосконалення координації державної політики у галузі транскордонного співробітництва, на нашу думку, з метою реалізації цих

завдань доцільно внести зміни до окремих законів, зокрема, в Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про місцеві державні адміністрації», Закон України «Про транскордонне співробітництво» з урахуванням європейського сучасного досвіду. Але поперед усе, провести конституційну реформу та законодавчо врегулювати систему адміністративно-територіального устрою.

Черних Є. М.,
к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЧИННОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Необхідність і можливість застосування адміністративного договору в регулюванні адміністративних відносин вже майже не викликає заперечень у наукових колах, оскільки на законодавчому рівні було закріплено визначення його поняття. Закріпивши в Кодексі адміністративного судочинства України поняття «адміністративний договір» як дво- або багатосторонню угоду, змістом якої є права й обов'язки сторін, що випливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди, законодавець залишив відкритими багато питань, пов'язаних з його застосуванням. Зокрема, у науці адміністративного права на сьогодні ще не вироблено єдиної позиції щодо змісту недійсності адміністративних договорів та їх наслідків.

У теорії права договір визнається юридичним фактом, який може викликати юридичні наслідки у вигляді виникнення, зміни та припинення правовідносин [1, с. 291; 2, с. 366; 3, с. 18]. На рівні окремих галузей договір також визнається юридичним фактом. Так, договір у цивільному праві є найбільш поширеним видом юридичних фактів, що зумовлюють виникнення, зміну та припинення правовідносин. В адміністративному праві *прямо не вказується на те, що адміністративний договір є юридичним фактом і може викликати правові наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення правовідносин*. Але адміністративний договір можна вважати юридичним фактом, таким, що зумовлює виникнення, зміну чи припинення правовідносин, оскільки він визначений в адміністративному законодавстві через угоду. Угодою, у свою чергу, вважається правомірна дія особи, спрямована на виникнення, зміну або припинення прав та обов'язків. Але такі правові наслідки може викликати лише той адміністративний договір, що відповідає, так званим, вимогам або умовам чинності. Якщо договір не відповідає хоча б одній із цих умов, то це тягне за собою його нечинність.

Нечинність договору вказує на відповідний правовий наслідок: відсутність юридичної сили у зв'язку із його недійсністю, що встановлена законом. Ні поняття, ні переліку вимог чинності адміністративного договору адміністративне право і адміністративне законодавство не надають. Але думки про необхідність розроблення таких вимог і закріплення їх у законодавстві висловлюють і російські, і вітчизняні науковці-адміністративісти [4, с. 471; 5, с. 18; 6, с. 11-16; 7, с. 294]. З данного питання в науці адміністративного права спостерігається незначний обсяг теоретичних розробок. Ми поділяємо погляди, щодо можливості використування цивільно-правової конструкції недійсності договорів до визначення вимог чинності адміністративного договору.

У теорії цивільного права умови дійсності правочинів розроблені досить докладно на рівні як окремих наукових статей [8; 9], так і дисертацій [10]. Крім того, у цивільному праві такі вимоги закріплені на законодавчому рівні. Так, Цивільний кодекс (далі - ЦК) України у ст. 203 закріплює перелік загальних вимог, дотримання яких необхідне для чинності правочину. Серед переліку вимог можна виділити ті, які найбільше відповідають адміністративному договору і можуть застосовуватися до визначення його чинності, зокрема:

- зміст правочину не може суперечити актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства;

- особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності;

- правочин має вчинятися у формі, встановленій законом;

- правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

Не копіюючи, а лише застосовуючи загальну спрямованість наведених вимог до чинності цивільних правочинів, враховуючи особливості правової природи адміністративного договору, спробуємо вивести загальні вимоги чинності адміністративного договору.

Адміністративні договори мають відповідати вимогам чинності, тобто умовам, за наявності яких адміністративний договір вважатиметься таким, що має законну силу. Ми вважаємо, що це можуть бути такі умови:

- зміст адміністративного договору має відповідати законодавчим актам;

- договір укладено повноважними на це особами (органами);

- письмова форма договору;

- мета укладення договору повинна відповідати встановленій у законі;

- можливість укладення повинна передбачатися у законі.

Перелічуючи вимоги чинності, ми не маємо на меті надати їх остаточний та вичерпний перелік. Метою запропонованого переліку є окреслення найбільш вагомих чинників, які можуть впливати на чинність адміністративного договору.

Для повного розуміння значення наведених умов необхідно розглянути їх більш докладно.

1) *Зміст адміністративного договору має повністю відповідати положенням чинного законодавства*. На відміну від вимог чинності цивільного договору, де ця вимога побудована за принципом «все, що не суперечить закону, є чинним», в адміністративному договорі відносно вимог чинності діє інший принцип – «чинним є лише те, що вказано в законі». Необхідність застосування такого принципу до адміністративного договору випливає із правового статусу сторони – суб'єкта, який є носієм власних повноважень, а також із особливостей відносин, що оформлюються цим договором. Зміст договору передбачає визначення предмета договору тобто певних дій (або бездіяльності), які складають обов'язки сторін за договором.

Предмет договору є істотною умовою будь-якого договору. Істотність умови пов'язується, як правило, з моментом, із якого договір вважається укладеним. Договір вважається укладеним з моменту досягнення домовленості за всіма істотними умовами. За відсутності домовленості договір вважається неукладеним. Для адміністративного договору необхідно досягти домовленості щодо предмету, який визначений у законі. Досягнення домовленості стосовно іншого предмету договору не вважатиметься моментом його укладання, а також викликатиме питання про законність змісту такого договору.

2) *Укладення та виконання адміністративного договору повноважними на це особами*. Адміністративний договір, як і будь-який інший, укладається не менш як двома сторонами (за необхідності може бути більше сторін). Кожна із сторін договору *має бути здатна* до укладення договору. Здатність укладати договір є частиною змісту правосуб'єктності. Здатність державних органів та органів місцевого самоврядування виступати стороною в адміністративному договорі зумовляється особливістю їх статусу, значенням і місцем тих функцій, завдань, які вони виконують в управлінні державою, суспільством.

На здатність укладати договори, зокрема адміністративні, впливає легітимність самого суб'єкта, тобто створення у встановленому законом порядку – наявність державної реєстрації при створенні, занесення до державного реєстру.

3) *Можливість укладення адміністративного договору має закріплюватися у законі*. Ця вимога є особливістю адміністративного договору і не притаманна цивільному праву, оскільки в ньому діє принцип свободи договору. Якщо цивільний договір, як правило, не

потребує спеціального нормативного дозволу, то у праві адміністративному договір може мати місце лише у випадках і межах, спеціально передбачених у нормі права [11, с. 29-33]. Ця вимога характерна саме для адміністративного договору, який не може укладатися без спеціальної на те вказівки. Виникнення права на укладення адміністративного договору пов'язується із моментом набрання чинності тим законодавчим актом, у якому передбачена така можливість. Із набранням чинності законодавчим актом виникає суб'єктивне право укладати адміністративний договір. Конституція України передбачає, що «органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» (ст. 19). При укладенні адміністративного договору необхідно враховувати територію, час та коло осіб, на які поширюється дія законодавчого акта.

4) *письмова форма договору.* Це відповідає особливостям відносин з представниками управлінської влади. Такі відношення повинні, за загальним правилом, чітко закріплюватися.

Вважаємо за доцільне наведені вимоги чинності адміністративного договору закріпити в законодавстві. Обов'язкове також закріплення вказівки на те, що відсутність хоча б однієї із вимог чинності викликатиме визнання недійсним адміністративного договору. Оскільки норми права пов'язують юридичні наслідки не лише з наявністю тієї чи іншої обставини, а й з її відсутністю, то факт відсутності будь-якої із наведених вимог тільки тоді кваліфікуватиметься як юридичний, коли це буде передбачено адміністративно-правовими нормами.

Наслідком недотримання наведених умов є недійсність договору, тобто в такому випадку договір є недіючим, не обов'язковим до виконання ні сторонами договору, ні третіми особами; таким, що не породжує правових наслідків у вигляді виникнення, зміни чи припинення правовідносин ні для сторін, ні для третіх осіб.

Розглянуті положення дають можливість визначити вимоги чинності адміністративного договору як умови, за відсутності хоча б однієї з яких настає правовий наслідок – відсутність юридичної сили у зв'язку з недійсністю договору, що встановлена законом.

Наприкінці зазначимо, що дослідження питання вимог чинності адміністративного договору знаходяться на початковій стадії. Не викликає сумніву необхідність продовження вивчення інших питань, що стосуються адміністративного договору, оскільки цього вимагають і правова теорія, і практика.

Література:

1. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М.: Юрид. лит., 1974. - 348 с.
2. Теория государства и права / Под ред. В. М. Корецкого, В. Д. Перевалова. – М.: Издательская группа ИНФРА-М – НОРМА, 2000. – 616 с.
3. Пархоменко Н. М. Договір у системі права України: Автореф. дис…канд. юрид.наук./ Н. М. Пархоменко. – К., 1998. – 22 с.
4. Старилов Ю. Н. Курс общего административного права. В 3 т. Т.II / Ю. Н. Старилов. – М.: Издательство НОРМА, 2002. – 600 с.
5. Розенфельд В. Г. Проблемы современной теории административного договора / В. Г. Розенфельд, Ю. Н. Старилов // Правоведение. – 1996. - № 4. – С. 145-153.
6. Стефанюк В. Адміністративний договір – вимога сьогодення / В. Стефанюк // Право України. – 2003. - № 11. – С. 11-16.
7. Адміністративне право України: Академічний курс: У 2 т.: Т. 1. Загальна частина // Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.
8. Семушина О. В. Правові аспекти розмежування нікчемних та заперечних правочинів/ О. В. Семушина // Держава і право. – К., 2004. – Вип. 25. – С.95-101.
9. Болахнина Л. В. Правовой режим ничтожных и оспоримых сделок / Л. В. Болахнина // Цивилистические записки. – М., 2002. – Вып.2. – С.430-445.
10. Кучер В. О. Нікчемні правочини: Автореф. дис…канд. юрид.наук / В. О. Кучер. – Л., 2004. – 18 с.

11. Кикоть Г. Проблема класифікації юридичних фактів у сучасній теорії права / Г. Кикоть // Право України. – 2003. - № 7. – С. 29-33.

Шайхлісламова Ю. В.,
студентка 1 курсу,
спеціальність «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Наразі Україна переживає економічну та соціальну кризи. Саме за таких умов стає проблема законності, яка безпосередньо пов'язана з питанням юридичної відповідальності. Існування юридичної відповідальності забезпечує нормальний стан життя суспільства та не дозволяє безвладдя. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що сучасний світ неможливо уявити без застосування заходів державного примусу до винної особи за вчинене правопорушення, а саме досконале вивчення цього питання дозволяє виявити основні проблеми юридичної відповідальності. Ця тема є досить важливою для вивчення. Вона допомагає майбутнім юристам зрозуміти основні критерії, за якими підтримується стан законності та державної дисципліни.

Метою даного дослідження є виявлення сучасних проблем юридичної відповідальності задля вдосконалення державного інституту примусу. Юридична відповідальність – є одною з найгостріших тем сучасної юридичної науки. Це питання висвітлювали багато вітчизняних та зарубіжних юристів. Серед них: К. В. Басін, С. Н. Братусь, А. Б. Венгеров, В. В. Лазарєв, Н. М. Оніщенко та інші. Також хочу зазначити, що в сучасних умовах розвитку державності до питань юридичної відповідальності значно зростає інтерес як серед науковців, так і серед юристів-практиків, що пояснюється особливостями сучасної соціально-економічної ситуації в Україні, що характеризується змінами в суспільному житті в цілому, а особливо – у правовій сфері. Особливу увагу слід надати таким науковцям, як І. Б. Аземша, В. М. Корельський, М. С. Малеін та інші. Проблематика юридичної відповідальності займає одне з ключових місць у вітчизняному правознавстві. Однак, незважаючи на тривалий період комплексного вивчення юридичної відповідальності, значна кількість аспектів її правової природи й досі залишається дискусійною.

У вітчизняній науці немає єдності у трактуванні юридичної відповідальності. Кожен автор визначає її по-своєму, підкреслюючи ті сторони, які він вважає головними та визначальними.

Більшість науковців розуміють юридичну відповідальність як міру державного примусу або ототожнюють її з покаранням за правопорушення. Інша група дослідників розглядає юридичну відповідальність в рамках існуючих правових категорій. Вони трактують її як охоронне правовідношення, як специфічний юридичний обов'язок, як реалізацію правових норм. Останнім часом сформувався ще один напрям – аналіз юридичної відповідальності як явища загально соціального [4].

Як зазначається у філософській літературі, відповідальність – це категорія етики і права, що відображає особливе соціальне та морально-правове ставлення особи до суспільства, яке характеризується виконанням свого морального обов'язку та правових норм. Відповідальність – це один із проявів і взаємної залежності особи та суспільства. Відповідальність особи, як зазначає Басін, має соціально-комунікативну природу та виникає тоді, коли поведінка людини має соціальну значущість і регулюється соціальними нормами. При цьому реалізація будь-якої соціальної норми є добром, соціальною цінністю, а дії, що порушують соціально значущі правила, визначаються як неприпустимі, що розривають соціальну комунікацію та зумовлюють негативну реакцію суспільства – соціальну відповідальність. Юридична відповідальність – це одна з форм соціальної відповідальності [1].

Юридична відповідальність – це реакція на правопорушення. Вона, як особливий правовий інститут і поняття загальної теорії права, має свої специфічні ознаки, функції, підстави та види. Юридичну відповідальність можна охарактеризувати наступними ознаками:

- державний примус;
- осуд правопорушення та його суб'єкта;
- негативні наслідки правопорушення.

Названі три ознаки юридичної відповідальності будуть обов'язковими, бо відсутність хоча б однієї з них буде свідчити про відсутність відповідальності [3].

Юридична відповідальність нерозривно пов'язана з державою, що накладає серйозний відбиток на її зміст. Здійснення правопорушення тягне за собою юридичну відповідальність у вигляді застосування заходів державного примусу каральної спрямованості, понесення ними втрат особистого, організаційного чи матеріального характеру. У результаті правопорушень виникають охоронні правовідносини, за яких держава має право вживати карні та відновлюючи заходи до правопорушників. Останні зобов'язані нести визначені втрати та відшкодувати потерпілому понесені ним збитки.

Необхідно зазначити: незважаючи на те, що юридична відповідальність існує, перш за все, з метою охорони суспільства та державного ладу, вона має виховний вплив, а саме кожне покарання за правопорушення передусім відкладається у свідомості особи [2].

Для більш глибокого проникнення в сутність юридичної відповідальності необхідно з'ясувати її мету і призначення в суспільстві. На необхідність подібного з'ясування вказував ще Вінер: «До тех пор, пока общество не установит, чего же оно действительно хочет: искупления, изоляции, воспитания или устрашения потенциальных преступников, - у нас не будет ни искупления, ни воспитания, ни устрашения, а только путаница, где одно преступление порождает другое». Мета є уявленням суб'єктів (особистостей, органів, соціальних груп) про результати своїх дій. Саме вони визначають і кошти, і характер дій, спрямованих на її досягнення. Цілі юридичної відповідальності – це конкретний прояв загальних цілей права. Серед них виступає закріплення, регулювання і охорона суспільних відносин. Подані цілі й зумовлюють існування регулятивної та охоронної функцій права. Оскільки юридична відповідальність відіграє свою певну роль у реалізації охоронної функції, то і мету її, в загальній формі, можна визначити як охорону існуючого ладу та громадського порядку. А відповідальність, яка застосовується до конкретного правопорушника, має (поряд з охороною суспільних відносин) за мету покарання винного. При цьому держава здійснює міру державного примусу, а також виконує ще одну функцію – попередження скоєння правопорушень надалі. Крім того, існують і суто правові цілі юридичної відповідальності, які слугують засобом забезпечення нормального функціонування механізму правового регулювання шляхом забезпечення реалізації суб'єктами правовідносин суб'єктивних прав і юридичних обов'язків [4].

Важливою складовою юридичної відповідальності є її принципи. Вони виражають призначення юридичної відповідальності. До таких принципів можна віднести:

- принцип справедливості (полягає у формальній рівності, повазі та захисті прав і свобод людини);
- принцип гуманізму (виражається в людяному, милосердному ставленні до суб'єктів юридичної відповідальності);
- принцип законності (зводиться до точного та неухильного дотримання норм права під час реалізації юридичної відповідальності);
- принцип невідворотності (полягає в обов'язковому встановленні юридичної відповідальності за суспільно небезпечні діяння).

Вищенаведені принципи відображають стійкі закономірності юридичної відповідальності та практики її реалізації, вони зумовлені рівнем правової культури та розвитком суспільства.

Резюмуючи, слід зазначити, що юридична відповідальність відіграє значну роль у становленні держави. Юридична відповідальність, як значилось вище, також характеризується невідворотністю, хоча на даний час цей принцип практично не реалізовується. Також, з огляду на існуючий плюралізм точок зору щодо юридичної відповідальності, можна сказати, що єдиного розуміння стосовно цього питання немає.

Література:

1. Аземша І. Б. Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції / І. Б. Аземша / Теорія та історія держави і права. Філософія права. – 2010. – С. 54 – 57.
2. Аземша І. Б. Особливості формування інституту юридичної відповідальності в Україні / І. Б. Аземша / Теорія та історія держави і права. Філософія права. – 2010. – С. 44 – 47.
3. Корельський В. М. Теорія держави і права / В. М. Корельський, В. Д. Перевалов // Теорія держави і права, 2 т., 2002. – С. 433 – 483.
4. Малеін М. С. Юридична література / М. С. Малеін // 1985. – С. 130 – 151.

Кулик С.В.,
здобувач Інституту законодавства
Верховної Ради України

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В СФЕРІ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Питання інституту судової влади як інструменту забезпечення прав і свобод людини та громадянина як і в міжнародному, так і вітчизняному аспекті, завжди відрізнялось особливо гострою актуальністю. Саме судове забезпечення прав і свобод людини і громадянина є тим вектором, за яким традиційно ідентифікують державу як соціальну, правову і демократичну. Проте забезпечення може мати лише нормативне вираження, яке здійснюється шляхом закріплення тих чи інших стандартів і приписів в законодавчих актах. В той же час в країні може бути відсутнім механізм практичного втілення таких норм або вони будуть існувати лише на папері і фактично ігноруватимуться в житті. Крім того, неможливо ігнорувати той факт, що нині, у зв'язку з масштабним процесом взаємодії та взаємозбагачення між національним та міжнародним правом, питання прав людини становиться основним в міжнародно-правовому регулюванні. В такому випадку, виникає додаткова потреба у гармонізації норм і їх приведенню до рівня, відповідному міжнародному. Всі ці фактори в сукупності зумовлюють актуальність досліджуваної теми.

Серед усіх цінностей нематеріального характеру, усвідомлених людством як дійсно універсальні (всезагальні) цінності, прав і свободи людини стоять на одному із перших місць [1, с. 8]. Висловлювання «права людини» є відносно новим, воно з'являється після другої світової війни, а саме, під час заснування Організації Об'єднаних Націй у 1945 році. Висловлювання «права людини» замінило за змістом висловлювання «природні права» [2, с. 19]. На думку українського конституціоналіста П. Рабіновича, права людини – це певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей [3, с. 10].

Аналізуючи права людини, можливо виділити їх певні ознаки:

1. Права людини, зокрема, природні, характеризуються невід'ємністю і невідчужуваністю;

2. З інститутом прав людини тісно пов'язані такі поняття: «честь», «гідність», «свобода», які носять переважно філософський, етичний, соціальний характери, тому можна казати про моральну спрямованість людських прав;

3. Права людини визначають її спроможності для функціонування, розвитку, задоволення як індивідуальних, так і колективних інтересів;

4. Незважаючи на самобутність деяких (зокрема, природних) прав, вони знаходяться у безпосередній залежності від політико-державного ладу країни. Тому можна спостерігати випадки того, що в деяких країнах права людини є такими, що максимально гарантуються і захищаються, а в інших можуть бути значно обмежені (заборона проведення страйків або введення смертної кари).

Права людини в видовому аспекті є доволі розгалуженою системою. Їх класифікують за різними підставами, проте ми звернемо увагу на найпопулярніший підхід - класифікацію прав за поколіннями. Відповідно до неї, перше покоління прав людини – невідчужувані особисті (природні) і політичні права. Це право на свободу совісті, думки, релігії, право на життя, на безпеку та інші. Перше покоління прав людини є основою індивідуальної свободи і кваліфікується як система негативних, що зобов'язали державу утримуватися від втручання в сфери, регульовані цими правами [4, с. 284].

«Позитивні права» є базою другого покоління прав. До нього відносяться соціально-економічні та культурні права. Н. Г. Шукліна в межах третього покоління прав людини виділяє права окремих соціальних груп (дітей, престарілих, інвалідів, бездомних, безробітних тощо) і «нові права» (право на евтаназію та інші) [5, с. 84]. Водночас деякі вчені пов'язують дані групи прав з четвертим поколінням прав людини [6, с. 49]. В свою чергу, вітчизняний правник О. Зайчук виділяє права людства як права четвертого покоління (право на мир, екологічні, інформаційні права, право на ядерну безпеку і т.д.). Основним призначенням названих прав є забезпечення процесу виживання людства як біологічного виду, збереження цивілізації та подальшої соціалізації людства [7].

Права людини, звичайно, не можуть існувати поза системи їх забезпечення і гарантування. Якщо розглядати їх в європейському аспекті, то у специфічному конституціоналізмі європейської системи захисту прав людини забезпечення прав людини та основних свобод відбувається на трьох рівнях: національному рівні, на якому діють такі інститути, як Конституція, закони, суди тощо; рівень Європейського Союзу, на якому діють статутні договори ЄС, Хартія основних прав ЄС, Суд та інші органи ЄС тощо; та міжнародний рівень – це, переважно, діяльність Європейського суду з прав людини та практика застосування Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [8, с. 20].

Більшість з вказаних вище прав знайшла своє вираження в європейських актах. Наприклад, Європейська конвенція з прав людини в першому розділі «Права і свободи» встановлює наступне: право на життя, свободу та особисту недоторканність, справедливий суд, шлюб, ефективний засіб юридичного захисту і т.д. Деякі з них є безпосередньо втіленими в текст Конституції України (право на життя (ст. 27), свободу та особисту недоторканність (ст. 29) або в видозмінених формулюваннях в інші акти.

Враховуючи входження України до Європейського Союзу, питання впровадження європейських стандартів судового захисту прав людини до українського права є надзвичайно важливим. Хоча в цілому основні засади функціонування судової влади та відправлення правосуддя є нормативно закріпленими, неможливо не відмітити потребу в їхньому приведенні у відповідність до європейського законодавства не тільки на конституційно-нормативному рівні, а й на організаційному та структурно-фунціональному.

Література:

1. Азаров А. Права человека. Международные и российские механизмы защиты / А. Азаров, В. Ройтер, К. Хюфнер. – М.: Моск. шк. прав человека, 2003. – 560 с.

2. Коваль А. Ф. Проблеми України щодо забезпечення прав людини, передбачених у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та протоколах до неї / Андрій Федорович Коваль // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали XIV регіональної науково-практичної конференції. 6 лютого 2008 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2008.. – С. 19-21.

3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 9-е, зі змінами. / П. М. Рабінович. – Львів: Край, 2007. – 192 с.
4. Середа О. Щодо питання природності природних прав людини: теоретичний аспект / О. Середа // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в України та його законодавче забезпечення генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 17–18.04.2008, м. Львів. – С.284-288.
5. Шукліна Н. Г. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні (питання теорії і практики): монографія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 424 с.
6. Шемчушенко Ю. С. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Академіка НАН України Ю.С. Шемшученко ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. : Юрид. думка, 2008. – 800 с.
7. Зайчук О. В. Теорія держави і права: Підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: – Юрінком Інтер, 2006. – 685 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part2/407.htm. – Назва з екрану.
8. Кононенко О. В. Використання європейського досвіду у сфері прав людини в повсякденній практиці судового захисту / О. В. Кононенко // Актуальні проблеми політики: Зб.наук праць. – О., 2002. – С. 249-256.

Шрамко Д. П.,
студентка 1 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ

Проблема становлення і розвитку державності в Україні на основі норм Конституції України є однією з актуальніших проблем реформування політичної, економічної і духовної систем суспільства, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, входження України до європейського і світового співтовариства. Процес державотворення на демократичних засадах відбувається, але він проходить досить складно, що зумовлено перехідним етапом розвитку української держави і суспільства, низьким рівнем політичної і правової культури населення, відсутністю чіткої стратегії державотворення і правотворення, жорсткою конфронтацією владних структур на загальнодержавному рівні, поширенням корупції і організованої злочинності, особливо в економічній сфері. На початку третього тисячоліття виникає чимало внутрішніх і зовнішніх загроз для держав, які створилися на пострадянському просторі. Ці країни шукають свій шлях до демократії. Відповідно на сучасному етапі актуальною є проблема, з одного боку, врахувати кожній державі позитивний досвід державотворення, який уже пройшли країни з усталеними демократичними традиціями, а з другого не втратити вітчизняний досвід. На гостроту проблеми становлення і розвитку сучасної державності в Україні, як і в інших пострадянських країнах, суттєво впливають процеси глобалізації, формування і реконструкції світового ринку, нового економічного простору, інформатизація суспільства[1].

Актуальність теми дослідження для вітчизняної юридичної науки обумовлюється конституційним визначенням України як демократичної, соціальної, правової держави, завдяки чому відповідний напрямок розвитку держави і громадянського суспільства, демократичний характер взаємовідносин між ними набуває фундаментальної визначеності. Зважаючи на те, що успіх втілення будь – якої ідеї безпосередньо залежить від належного ступеня її теоретичної розробленості, реалізація концепції соціальної, правової держави на сучасному етапі державотворення в Україні стримується, зокрема, відсутністю узгодженої,

науково обґрунтованої позиції стосовно змісту цієї моделі державності, специфічних умов її формування і функціонування, а також напрямків подальшого розвитку. Як наслідок на сучасному етапі становлення української державності особливої актуальності набувають дослідження умов і тенденцій розвитку держави, їй іманентних та історично мінливих ознак, визначення напрямків її подальшого розвитку.

Теоретичну основу роботи становили розробки сучасних науковців, зокрема Р. Ф. Гринюка, А. П. Зайця, В. Копєйчикова, О. Ф. Скакун, В. Я. Тоція. Автори виходили з того, що в становленній державності основоположна роль належить законодавчій, виконавчій і судовій гілкам влади, Президенту України. Аналіз наявних в Україні реалій свідчить про суттєві недоліки в управлінні справами держави і суспільства. Тому при забезпеченні ефективного функціонування державного механізму, його умінні адаптуватися до сучасних політичних, економічних і соціальних реалій, системно впливати на весь спектр суспільних відносин може бути вирішено багато складних проблем становлення і розвитку сучасної української державності. Відповідно автори звернули увагу насамперед на проблеми організації і діяльності органів державної влади. Хоча управління справами суспільства реалізується всім механізмом публічної влади, та саме державному механізму в системі цього управління належить основоположна роль.

На основі Конституції України відкриваються можливості для нового етапу в розвитку української державності, який має бути пов'язаний із визнанням загальногуманістичних цінностей і грунтуватися насамперед на ідеї поваги до прав людини, її правової захищеності, автономності особи, на наявності сфер, де держава не могла б втручатися в особисте життя людини. Процес історичної творчості людини значною мірою залежить від обсягу її прав і свобод, що визначають її соціальні можливості і блага, які забезпечують характер життєдіяльності, систему зв'язків, взаємодії і взаємовідносин людей у суспільстві. Культурний прогрес суспільства є неможливим, якщо не вносить нічого принципово нового в становище особи, якщо людина не одержує з кожним новим ступенем розвитку суспільства щоразу більше свободи[2].

До негативних чинників слід віднести: а) відсутність необхідного досвіду законодавчої регламентації суспільних відносин на демократичних засадах: депутатський корпус тільки починає напрацьовувати традиції нормотворчості в нових умовах; б) несформованість в Україні, як і в інших країнах СНД, глибоких традицій конституціоналізму, парламентаризму, в тому числі реалізації на практиці принципу поділу влади, що нерідко призводить до жорсткої конфронтації владних структур і негативно впливає на процес державотворення; в) брак належної взаємодії владних структур, що є перепоною для нормального розвитку законотворчого і в цілому нормотворчого процесу, оптимального вирішення в консенсуальному режимі назрілих проблем; г) недостатньо високий рівень правової культури народних депутатів України, працівників державного апарату, населення, що не сприяє повазі до Конституції як важливої соціальної цінності, до конституційного законодавства в цілому; г) наявність у конституційно – правовому полі значної кількості конфліктів, розв'язання яких не має необхідних правових процедур; д) відсутність належного наукового забезпечення становлення конституційного законодавства, проведення правової реформи; е) некритичне використання зарубіжного конституційно – правового досвіду, який був свого часу сформований в інших політико – правових, історичних і культурних реаліях; є) розбіжності між конституцією юридичною і фактичною, які є досить відчутними, особливо стосовно прав людини і громадянина; ж) відставання новелізації правової системи від потреб життя, неприйняття багатьох законів, які безпосередньо випливають з Конституції України; з) відсутність наукових розробок з багатьох актуальних проблем розвитку конституційного процесу[3].

Становлення правової державності і конституціоналізму безпосередньо пов'язане з діяльністю Верховної Ради, яка є єдиним органом законодавчої влади в Україні, Ініціатива Президента України про перехід від президентсько – парламентської до парламентсько – президентської республіки ставить за мету підвищити роль парламенту в державному

механізмі. Законодавча влада в будь – якій державі реалізується парламентом. Але з точки зору поділу влади важливо мати на увазі, що законотворчість є не єдиною функцією парламенту. Говорячи про законодавчу функцію Верховної Ради, слід враховувати межі можливостей парламенту, тобто чи має він право врегулювати будь – яке питання з допомогою законів, чи є обмеження його влади, чи може йти мова про скасування законів, про визнання їх неправовими? Зрештою, чи можна ставити питання про відповідальність парламенту перед суспільством за свою неефективну чи протиправну діяльність? У літературі наголошується, що можливості парламенту слід вважати обмеженими, оскільки існує поділ влади і система стримувань і противаг. Необмеженість повноважень парламенту може призвести до тиранії. А тиранія парламенту нічим не краще, аніж тиранія уряду, президента або однієї партії. Ніхто, крім парламенту, не може приймати закони, і прийняті парламентом закони є обов'язковими для виконання. За цими межами пріоритет парламенту закінчується. В сфері управління і правосуддя парламент не може відігравати вирішальної ролі [4].

Разом з тим, на жаль, роботу нашого парламенту не можна повною мірою визнати ефективною і професійною. Значну частину прийнятих Верховною Радою законів не можна віднести до першочергових. Багато законів залишаються невитребуваними. Зростання кількості законів має нерідко номінальний характер і не супроводжується підвищенням рівня законності, якості правопорядку, що зумовлюється певними обставинами. У цих несприятливих умовах досить складно йде процес становлення в Україні нової правової системи, правової державності і конституціоналізму.

Для подолання таких негативних явищ у державно – правовій сфері необхідно зміцнювати на демократичних засадах українську державність, забезпечувати на всій території України режим єдиної законності, вдосконалювати чинне законодавство. Йдеться про формування правової бази для демократичних перетворень у нашій країні, підвищення якості законодавства і створення ефективного механізму контролю за його реалізацією [5].

Література :

1. Головащенко О. С. Громадянське суспільство і правова держава: проблема співвідношення / О. С. Головащенко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України / гол. ред. Ю. П. Битяк. – Х. : Право, 2007. – Вип. 13. – С. 118 – 126.
2. Копейчикова В. В. Теорія держави і права. – 2005. – С. 20-38.
3. Панов М. А. Конституційно–правові засади. – 1999. – С. 65-92.
4. Шершунова Ю. С. Проблеми гармонізації законодавства – 2001. – №5(11).
5. Тоцій В. Я. Конституційно-правові засади становлення української державності –2003. – 132 с.

Щербань В. І.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ

Актуальність роботи полягає в тому, що соціальний захист посідає чільне місце в соціальній політиці. Як діяльність держави соціальний захист відноситься до одного із напрямів соціальної політики поряд із такими, як зайнятість населення, система охорони здоров'я, житлова політика, освіта тощо. У буквальному перекладі термін «security» має декілька значень, основні з яких: безпека, охорона, захист, забезпечення, гарантування. У свою чергу «social» перекладається з англійської мови як «суспільний», «соціальний». Соціальний захист у цілому виступає як механізм, покликаний відгородити людей від різного роду несприятливих для їх життєдіяльності впливів з боку соціального середовища та пом'якшити наслідки таких. Соціальна сфера включає групу галузей національного господарства, що виробляють послуги для життєзабезпечення населення окремо взятої

держави, яка має власну культуру трудової, родинно-побутової життєдіяльності із звичним рівнем і способом життя, психологією і цінностями [1, с. 433].

Соціальна сфера містить у собі складний клубок переплетень причинних зв'язків, взаємодій. Компоненти соціальної сфери нерівноцінні з погляду їхнього місця і ролі в цілісному життєіснуванні, самореалізації цілей та інтересів тієї або іншої групи. Разом з тим структурні елементи соціальної сфери не взаємозамінні. Тому дослідження соціальної сфери передбачає не тільки вивчення структурних характеристик, а й розкриття функціональної динаміки, перспектив розвитку соціальної сфери.

Зміни в соціальній сфері перебувають у діалектичному зв'язку зі змінами в інших сферах життєдіяльності суспільства. Тенденції даного взаємозв'язку, їхні причинно-наслідкові залежності не просто різноманітні і складні, а й деякою мірою взаємообумовлені і регульовані. Детермінованість соціальної сфери економічними умовами визначається через складну систему взаємозалежностей різних факторів, які впливають на життя суспільства. Наприклад, розвиток саме матеріальної сфери нерідко вступає в протиріччя з розвитком інших сфер, насамперед політичної. Ці зв'язки, у свою чергу, опосередковуються особливостями соціальної структури суспільства, природно-географічними й іншими факторами. Крім того, не потрібно забувати про зовнішні впливи інших держав на наше суспільство. Складність зв'язків між матеріальною і соціальною сферами полягає в тому, що їхній розвиток неможливо ставити в певну лінійну залежність. Підкреслимо ще два важливих моменти. Аналогічний вплив на соціальну сферу справляють політичні і культурні фактори. При цьому соціальна сфера, залишаючись, у свою чергу, самостійною, впливає на всі інші сфери життєдіяльності суспільства. Причинні зв'язки сфер громадського життя не виступають на різних етапах історії раз і назавжди сталими і незмінними - вони історичні, тобто виникають, змінюються, розвиваються, згортаються, і в цій динаміці вони, можливо, підкоряються своїм власним законам [2, с. 127].

Будь-яка сфера у своїй взаємодії з іншими може виступати не тільки як причина. Безпосередньо включена в систему взаємодії, вона може виступати і як наслідок. Усі сфери - матеріально-виробнича, політична, культурно-духовна, складові її середовища, так само як і природно-кліматичні умови, в яких вона функціонує, повинні розглядатися як самостійні фактори її розвитку. В даному середовищі соціальна сфера черпає сили, матеріальні засоби для поповнення і розвитку своїх компонентів, насамперед інфраструктури, для підготовки і перепідготовки кадрів, для удосконалення структури. При цьому, інтегруючи можливості інших сфер життєдіяльності суспільства, соціальна сфера перетворює кожну із них, впливаючи на них відповідно до власної природи. Вони ж, у свою чергу, впливають на соціальну сферу, змушуючи її перебудовуватися, нейтралізувати або асимілювати ці впливи. Таким чином, зовнішнє середовище - це необхідне підґрунтя, на якому і за опосередкованої участі якого розгортається функціонування соціальної сфери. З іншого боку, специфіка соціальної сфери, її сутність визначаються насамперед внутрішньою природою компонентів, які її утворюють, характером їхньої внутрішньої взаємодії. Зовнішні впливи переломлюються через внутрішні властивості соціальної сфери, через властиві їй внутрішні протиріччя. Ще одним із факторів розвитку соціальної сфери є фактори, специфічні саме для соціального розвитку. Тут мається на увазі насамперед вплив соціально-демографічних, національно-етнічних і соціально-психологічних характеристик соціальної сфери. Взаємозв'язок і взаємовплив соціальної сфери і її середовища можуть мати як постійний, так і випадковий характер [3, с. 445].

Якісні і кількісні показники функціонування соціальної сфери, з одного боку, визначаються досягнутим рівнем розвитку галузей виробництва і засобів споживання, виробничою і соціальною інфраструктурою, характером виробничих відносин, соціальною орієнтованістю економіки, природно-кліматичними умовами, а з другого - рівнем управління, ціннісними орієнтаціями людей і нормами споживання. При цьому аналіз її рушійних сил здійснюється на макро-, мезо- і мікрорівнях із урахуванням об'єктивних і суб'єктивних аспектів функціонування і розвитку соціального відтворення. Соціальна сфера,

як і будь-яка соціальна система, є досить складним утворенням, яке складається із залишків минулого, основ сьогодення і майбутнього. Безумовно, основи майбутнього вступають у протиріччя з основами сьогодення, і в результаті вирішення протиріч народжується нова, прогресивна ідея. Соціальна сфера як певне, стійке, самостійне, цілісне явище характеризується законопослушністю, наявністю власних внутрішніх законів розвитку, які мають схоластичний характер. Дані закони виявляють істотні, необхідні, стійкі, повторювані зв'язки явищ, процесів соціального відтворення людини, суспільства і характеризують функціонування і розвиток соціальної сфери як цілісної системи. Вони мають об'єктивний характер і реалізуються тільки через діяльність людей [4, с. 63].

Значна кількість науковців як України, так і інших держав підставою для визначення видів управління визнають першоприроду і субстанціональну специфіку суб'єктів управління, виходячи з чого розмежовують: державне управління (суб'єкт керуючих впливів - держава); суспільне управління (суб'єкт керуючих впливів - суспільство і його структури); менеджмент (суб'єкт керуючих впливів - підприємець, власник). Але потрібно відзначити, що в сьогоденні з усіх видів управління державне управління соціальною сферою займає особливе місце, тому що характеризується властивостями, які притаманні тільки йому. Розглянемо найважливіші з них:

1. Держава, виступаючи в ролі суб'єкта управління, надає державному управлінню важливої властивості, без якої воно не могло б відбутися. Це властивість системності. Як інакше могло б бути здійснено управління величезними масами як людських, так і матеріальних ресурсів. Дана властивість принципова, адже тільки за її наявності можуть здійснюватися узгодження, координація, цілеспрямованість і ефективність.

2. Визначний вплив на характер даного виду управління, що надає йому властивості суб'єкта, справляє владна сила. Так, звертаючись до сучасного політологічного словника, держава розуміється як «базовий інститут політичної системи і політичної організації суспільства, який створюється для налагодження життєдіяльності суспільства в цілому і здійснення політичної влади домінуючою частиною населення у соціально неоднорідному суспільстві з метою забезпечення його цілісності й безпеки, задоволення загальносоціальних проблем». Держава тим і відрізняється від суспільних структур (а, відповідно, і її соціально-управлінська діяльність), що через її діяльність реалізується стосовно людей державна влада, яка має в основі правову обумовленість (легітимність), а в реалізації сили державного апарату володіє засобами примусу. Це, безумовно, силовий, не демократичний тиск на соціальне управління, який може призвести і до небажаних результатів соціального розвитку як держави в цілому, так і регіонів зокрема. Отже, усі проблеми, пов'язані з державним управлінням, мають історичний характер: яка держава, що і як вона робить, які ставить перед собою цілі .

3. Це, безумовно, межі поширення державного управління. Такі межі можуть бути визначені як змінні не в рамках усього суспільства, а такі, що виходять за його рамки і виявляються у зовнішній політиці даної держави. Нормальний варіант взаємозв'язку держави і суспільства характеризується тим, що громадянське життя людей має значний обсяг свобод і самоврядування, межі ж даної автономії визначаються як суспільними інститутами, так і державою. Тобто держава за допомогою законодавства встановлює основні типи і норми поведінки людей у всіх сферах життя і забезпечує їх дотримання своєю владною силою. У даному контексті проблемою є «поширення державного управління на суспільство», тому що тут уже піде мова не про технологічні зміни, а про аналіз стану самого суспільства - від здатності його до саморегуляції й адаптації до певної новизни. Ця сентенція надає можливість дійти висновку про те, що державне управління буде зберігати свій вплив на суспільство, але постає питання щодо глибини цього впливу. Важливо відзначити те, що на цей вплив буде покладено функцію відображати і відтворювати в собі стан суспільства. Саме тому управління повинно перебувати в корелятивному зв'язку з тими процесами і явищами, на які воно спрямовує свої цілі, які організовують і регулюють впливи [4, с. 64].

Отже, державне управління - це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, який може спиратися на його владну силу. Термін «державне управління» широко використовується у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, а також у законодавстві багатьох країн. Неефективність, а іноді й ефективне управління соціальним розвитком та соціальною сферою, яке здійснюється упереджено, завдає шкоди соціальному розвитку, призводить до того, що спроби регулювання соціальних процесів на макрорівні стають марними. Але державне управління - це те, без чого не може існувати жодне суспільство. Ефективність соціального відтворення населення обумовлюється безліччю факторів. Серед них важлива роль належить дієвості організаційних державних заходів у сфері управління соціальними процесами, особливо на регіональному рівні. Конкретні управлінські рішення можуть понизити або підвищити компенсаторні можливості соціальної сфери, більш-менш повно врахувати рівень сучасних запитів населення. Потреба в підвищенні ефективності державного управління соціальним відтворенням усе більше відчувається народом і визнається владою.

Література:

1. Балтачеєва Н. А. Теорія та практика формування і реалізації соціальної політики в Україні / Н. А. Балтачеєва. - Донецьк: ДонНУ, 2010. - 433 с.
2. Куценко В. І. Розвиток соціальної сфери в умовах формування ринкових відносин / В. І. Куценко. - К.: РВПС України НАН України, 2007. - 127 с.
3. Корецька С. О. Соціальна політика України: теорія, методологія, механізми реалізації: моногр / С. О. Корецька. - Донецьк: Юго-Восток, 2010. - 445 с.
4. Третяк В. П. Принципи соціально-економічної політики держави / В. П. Третяк // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. - 2006. - № 730. - С. 62-64.

Авер'янов А. А.,
студент 3 курсу,
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державногоуніверситету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА СПІВПРАЦІ В РАМКАХ АЛБА

Інтеграційний блок АЛБА («Боліваріанська альтернатива для Америк») був створений у 2004 р. за ініціативою Венесуели на базі І-го Боліваріанського конгресу народів, що відбувся роком раніше, в якому взяли участь більше 50 регіональних організацій лівого толку.

Формування нового політико-економічного об'єднання групи латиноамериканських країн відбувалося на противагу переговорам, що розгорнулися в той момент, під егідою США про створення Міжамериканської зони вільної торгівлі (МАЗВТ), що спочатку зумовило спрямованість цього об'єднання проти пануючих на континенті неоліберальних принципів лібералізації регіональних торговельно-економічних зв'язків.

Опорною конструкцією діяльності цієї організації став заявлений Венесуелою принцип солідарної відповідальності за енергетичну безпеку країн, що до неї входять, та Латиноамериканського регіону в цілому. На перший план було висунуто політичний постулат, заснований на антиімперіалістичної ідеології: полегшення тягаря закупівель енергоресурсів для країн, що розвиваються, які є членами АЛБА і страждають від монополістичного диктату міжнародних нафтових компаній.

У 2004 р. було також документально сформовані основні принципи діяльності АЛБА:

1. Торгівля та інвестиції мають бути не самоціллю, а інструментом досягнення справедливого та сталого розвитку.

2. Повинен існувати спеціальний диференційований режим стосовно різних країн, мався на увазі рівень їх розвитку та масштаби економіки, щоб усі країни-учасниці мали гарантований доступ до прибутку, який дає процес інтеграції.

3. Між країнами-учасницями необхідно дотримуватися принципів взаємодоповнюваності економік та кооперації. Не повинно бути місця суперництву між країнами і виробництвами: слід стимулювати ефективну конкуренто спроможну спеціалізацію при випуску товарів.

4. У спеціальні програми кооперації та солідарності для слаборозвинених країн регіону слід включати континентальний план боротьби з неписьменністю; програму безкоштовного медичного обслуговування для громадян, які його потребують: регіональний план надання стипендій за спеціальностями, що становлять інтерес для економічного і соціального розвитку.

5. Заохочувати вкладення латиноамериканських капіталів в країни Латинської Америки і Карибського басейну для зменшення їх залежності від закордонних інвесторів. З цією метою вважалось доцільним створити Латиноамериканський фонд інвестицій. Банк розвитку Півдня.

6. Забезпечити охорону латиноамериканської та карибської культури і самобутності народів регіону, зокрема, підтримуючи культуру корінних жителів і індіанців.

7. Домагатися необхідного узгодження позицій в багатосторонній сфері та в переговорах самого різного характеру з країнами і блоками інших регіонів, включаючи боротьбу за демократизацію та прозорість міжнародних організацій, зокрема. Організації Об'єднаних Націй та її інститутів.

У проекті АЛБА заперечується всі принципи, засновані на вільній торгівлю або на розвитку економіки за капіталістичною моделлю.

Вищим органом організації є Рада глав держав. При ній функціонують два консультативних органи - Рада Міністрів і Рада громадських рухів, створено 7 комісій. За час свого існування блок трансформувався в повноцінне політичне й економічне об'єднання, активно просуває альтернативну інтеграційну модель регіонального масштабу.

Серед найбільш яскравих інтеграційних політичних ініціатив Венесуели необхідно відзначити проект Конституції АЛБА, представлений в ОАД країнами - членами АЛБА (Венесуелою, Кубою, Болівією і Нікарагуа) у грудні 2006 р. в якості орієнтира береться Конституція ЄС та Венесуели.

- Відродити політичну доктрину Визволителів, засновану на принципі суверенітету і початкової установчої влади народу.

- Розвивати демократію в напрямку прямої участі народу, його активності та контролю над державними функціями.

- Створення інституту демократії участі, який реалізовував би наступні ініціативи: партісіпатівний бюджет на основі досвіду Порту-Алегрі; введення за зразком Венесуели референдумів з відкликання посадових осіб та інших форм плебісциту; кампанія за прямі вибори Латіноамериканського парламенту; введення в цілях боротьби з корупцією обов'язкової звітності урядів перед громадськими представниками.

- Створення об'єднань мерів і парламентаріїв ЛАК.

У сформованих геополітичних реаліях політична платформа блоку «АЛБА» акцентує увагу на наступних напрямах:

1. Проведення скоординованої зовнішньої політики членів альянсу;

2.Організація військового союзу, здатного протистояти гегемонії США;

3.Активна співпраця з Російською Федерацією, Китаєм, Іраном, Республікою Білорусь.

Незважаючи на те, що блок АЛБА замишлявся передусім як політичний альянс, надалі його практична діяльність поширилася на сферу торгово-інвестиційних стосунків. Мета альянсу - сприяння торгівлі і кооперації між її учасниками.

Стержневим елементом АЛБА має стати загально регіональне співробітництво у паливно-енергетичній сфері. Користуючись своїми можливостями в сфері нафтових ресурсів, Венесуела ефективно проводить напористу політику поширення преференційних режимів поставок венесуельської нафти і нафтопродуктів в країни Латинської Америки і Карибського басейну в рамках проекту «Петрокарібе».

Країни-учасниці АЛБА підписали договір про продовольчу безпеку і суверенітет, відразу ж схвалений Національною асамблеєю Венесуели. Планується створення продовольчого фонду АЛБА з початковим розміром капіталу в 100 млн. дол. Таким чином, блок ініціативно пропонує регіональну формулу відповіді на виклики світової продовольчої кризи, також позначає привабливу можливість приєднання до блоку для інших, особливо малих і бідних країн.

У політичному плані проект передбачає Конфедерацію латиноамериканських держав. Північноамериканський дослідник Дж. Петрас пропонує в майбутньому назвати це інтеграційне об'єднання «Сполучені Штати Латинської Америки». Але відзначає, що в політичному плані АЛБА йде далі державної моделі США. У назву своєї політичної організації - Рух «П'ята Республіка» - У. Чавес і його оточення закладали думку, що «всі без винятку режими, які правили в країні після смерті Болівара в 1830 р. (разом вони мають назву Четвертої Республікою), незалежно від їх характеру і сутності, є олігархічними і на зміну їм повинна прийти Боліваріанська П'ята Республіка». Ця орієнтація має не тільки національний, а й регіональний вимір. В її дусі мислиться політичний аспект АЛБА і наступні ініціативи, запропоновані проектом в рамках демократичного розвитку регіону:

Виходячи з цього, по-перше, можна зробити висновок, що АЛБА - проект за своєю природою історичний та політико-соціальний. Його мета - боротьба проти бідності та існуючого відставання країн Латинської Америки і Карибського моря; і також - пошуки подолання, виправлення нерівності, яке породжує розрив у розвитку, ставить в нерівні умови слабкі країни і великі світові держави.

Література:

1. Сирояма Т. Нефть Венесуэлы – история и сегодняшний день / Тарья Сирояма [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://latindex.ru/content/articles/1499/.

2. Смирнов Ю. Латинская Америка: интеграция с социалистическим лицом / Юрий Смирнов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.novopol.ru/-latinskaya-amerika-integratsiya-s-sotsialisticheskim--text10464.html.

3. Venezuela ordena retiro de embajador y cese de envío de petróleo a Paraguay [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archivo.vtv.gob.ve/index.php/internacionales/83936-venezuela-ordena-retiro-de-embajador-y-cese-de-envio-de-petroleo-a-paraguay-.

Веселов Ф. Ф.,
студент 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Участь України у міжнародних організаціях. Ставши учасником міжнародного поділу праці, Україна прагне зайняти в ньому гідне місце, розвивати з іншими країнами взаємовигідні партнерські стосунки, активніше інтегруватися у світове господарство. Одним з основних завдань зовнішньоекономічної діяльності країни є входження у глобальні та регіональні валютно-фінансові й торгівельно-економічні організації. Україна вже на початку свого незалежного існування стала членом Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Світової організації торгівлі (СОТ). Входження нашої країни в СОТ було тривалим і складним процесом, який гальмувався нерозвинутістю ринкових механізмів української економіки. Протягом цього часу проводилися переговори з іншими учасниками СОТ і було прийнято низку урядових постанов і законів, спрямованих на приведення українських правил зовнішньої торгівлі до світових. У 2008 р. Україна стала нарешті учасником СОТ. Участь у цій організації дає можливість бути рівноправним партнером на світових ринках товарів і послуг. У даний час членами СОТ є понад 150 країн світу, в її рамках проходить понад 95% усієї світової торгівлі. Серед країн-сусідів України учасниками СОТ є Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія і Молдова. Росія і Білорусь також прагнуть ввійти в цю організацію.

Міждержавне регіональне економічне співробітництво. Міждержавні торгівельно-економічні об'єднання в регіонах створюються для активізації зовнішньоекономічних зв'язків між їх учасниками. Це відбувається в результаті зняття митних перешкод на шляху руху товарів і послуг, формування зон вільної торгівлі тощо. Перспективними напрямами регіонального економічного співробіт-ництва України є східний (країни колишнього СРСР), південний (країни Причорноморського регіону) і західний (країни Центральної і Західної Європи). Після розпаду СРСР усі колишні радянські республіки, крім Естонії, Латвії та Литви, сформували Співдружність Незалежних Держав (СНД). У її рамках країни намагалися відновити втрачені і налагодити нові економічні зв'язки, однак на принципово новій, рівноправній, основі. З цією метою у 1993 р. низка держав підписали угоду про Економічний союз країн СНД, відповідно до якої пропонувалося формування єдиного економічного простору, де б міждержавні відносини будувалися на ринкових засадах. Однак через численні протиріччя в економічних інтересах різних країн СНД створення такого простору загальмувалося. Окремі країни на території колишнього СРСР об'єднуються в менші регіональні угруповання, як, наприклад, Євразійський економічний союз (ЄврАзЕС) – митний союз п'яти країн: Росії, Білорусі, Казахстану, Киргизстану, Таджикистану). ГУАМ – організація, до якої входять Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова, офіційно створена в 2001 р. Економічне й науково-технічне співробітництво між країнами, заради якого створювалось дане угруповання, ще не набуло належного рівня. Одним із перспективних завдань ГУАМ є також спільні дії щодо створення Євразійського транспортного коридору, в

тому числі й для перекачу-вання нафти із Прикаспійського регіону в країни Європи. Україна стала також одним з ініціаторів формування Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), до якого входять 11 країн Причорномор'я і прилеглих регіонів (Росія, Грузія, Вірменія, Туреччина, Греція, Болгарія, Румунія, Молдова та ін.). Створюється спільний банк країн ОЧЕС, однак поки що вагомих проектів регіонального співробітництва в рамках даної організації не було. Надзвичайно важливе значення для України має західний (євро-пейський) напрям зовнішньоекономічної діяльності. Тут існує найбільш розвинуте міждержавне інтеграційне угруповання світу — Європейський Союз (ЄС), який об'єднує 27 країн Західної і Центральної Європи. Його учасниками нещодавно стали колишні соціалістичні країни, що досягли найбільших успіхів у ринковому реформуванні економіки, в тому числі й сусіди України (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія) та країни Балтії. Україна зацікавлена у зміцненні зв'язків з ЄС і у вступі до нього, однак — це віддалена в часі перспектива. Наразі Україна спів-працює з ЄС на основі спеціальних угод про парт-нерство і зону вільної торгівлі.

Міждержавне прикордонне співробітництво. Значного поширення в Європі набуває прикордонне співробітництво. Країни ЄС набули великого досвіду у формуванні так званих єврорегіонів — відносно невеликих територій, де активно взаємодіють адміністративно-територіальні одиниці двох-трьох суміжних країн. Країни Центрально-Східної Європи, в т. ч. Україна, також прагнуть використати вигоди сусідського положення для встановлення тісних зв’язків між населенням і господарськими об’єктами прикордонних територій. Окремі області та райони України залучені в єврорегіони «Карпатський» (спільно з адміністративно-територіальними одиницями Польщі, Угорщини, Румунії та Сло-ваччини), «Буг» (спільно з білоруськими і польськими територіями), «Нижній Дунай» і «Верхній Прут» (разом з прилеглими районами Молдови і Румунії), «Слобожанщина» і «Дніпро» (разом з прикордон-ними територіями Росії, а в другому випадку — також Білорусі). Спільно з прикордонними регіонами Росії розроблено також проекти єврорегіонів «Ярославна», «Донбас», «Меотида» (в останньому, який має охоплювати узбережжя і акваторію Азовського моря, зацікавлена брати участь також Греція). Однак діяльність зазначених єврорегіонів зосереджена здебільшого на розробці проектів співробітництва, а не на їх реалізації.

Таким чином, національне господарство України поки що недостатньо залучене до регіонального економічного співробітництва. Зовнішньо-економічна діяльність України базується на двосторонніх міждержавних угодах і договорах, укладених як із сусідніми, так і з більш віддаленими країнами.

Література:

1. Герчикова І. М. Міжнародні економічні організації: регулювання світогосподарських зв'язків та підприємницької діяльності / Герчикова І. М. - М .: Видавництво АС «Консалтбанкир», 2001. - 408 с.
2. Чистілін Д. Еволюційний розвиток світової економіки та інтеграція України / Д. Чистілін // Економіка України. – 2002. – № 1. – с. 80 – 88
3. Кваша С., Патика Н. Напрями та проблеми інтеграції України у світовий економічний простір / С. Кваша, Н. Патика // Економіка України. – № 9. – 2001. – с. 77–81
4. Соколенко С. І. Глобальні ринки XXI століття: Перспективи України / Соколенко С. І. - К.: Логос, 2002. - 394 с.

Волошин Ю. О.,
д. ю. н., професор, завідуючий відділом
теорії та практики законотворчої діяльності –
директор Української школи законотворчості
Інституту законодавства Верховної Ради України

ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ПАРАМЕТРИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Якісні та кількісні параметри функціонування правового механізму забезпечення європейських стандартів у сфері надання освітніх послуг в Україні визначаються здатністю її національної правової системи до сприйняття відповідних стандартів та принципів, причому слід зазначити, що сучасні національні правові системи при регулюванні соціальних відносин у своїх державах зазвичай надають юридичне значення правовим нормам інтеграційних об’єднань та їх спільних органів. Разом з тим, це означає встановлення опосередкованого через інтеграційні процеси зв’язку між правовою системою конкретної держави та іноземними правовими системами.

У той же час, взаємодія, на відміну від взаємності, може здійснюватися і без певного взаємного жесту або вчинку. Однак слід зауважити й те, що до теперішнього часу в юридичній літературі визначенням взаємодії правових систем, а також їх форм не було приділено належної уваги, давалася лише коротка характеристика деяких з них. Саме тому доцільно вести мову не тільки про нову категорію «взаємодія правових систем», але й про форми такої взаємодії, виходячи з філософського підходу до термінів «взаємодія» і «форма».

Термін «взаємодія» відсутня в законі, проте він широко використовується і в теорії і на практиці, оскільки вдало відображає характер колективних зусиль різних правових систем при вирішенні поставлених перед ними завдань.

Тому, розкриваючи дане поняття, необхідно враховувати його смислове значення. У широкому сенсі «взаємодія» виступає як філософська категорія, що відображає процеси впливу об’єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об’єктом іншого. При цьому взаємодія виступає як об'єктивна і універсальна форма руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи. Таке визначення взаємодії є всеосяжним і стосується відображення будь-яких процесів і форм прояву свідомості. Тому для більш ясного розуміння терміну «взаємодія» стосовно освітньої проблематики, звернемося до більш вузького і найбільш часто вживаного, в смисловому відношенні, значенні, яке по своїй суті співзвучне з поняттям «координація», тобто взаємопов’язана, узгоджена діяльність різних його суб’єктів, у даному випадку правових систем та їх окремих елементів. Такий взаємозв’язок або взаємні дії можливі при наявності деяких умов. По-перше, у взаємодії повинні брати участь як мінімум два суб’єкти. Це означає, що кожен з учасників повинен ясно усвідомлювати, що він є суб’єктом взаємодії і виконує покладені функції спільно з іншим суб’єктом. З цього положення випливає така умова, як спільність цілей і завдань для всіх учасників взаємодії. Роз’єднаність в цілях і завданнях веде до втрати сенсу взаємодії, бо в цьому випадку кожен з учасників виконує інші завдання або досягає інших цілей, робить це самостійно і, отже, ні про яку взаємодію в даному випадку не може бути й мови.

Говорячи про єдність завдань і цілей, необхідно відзначити, що під цілями розуміється стан або результат, якого в даний час ще немає, але який намічено досягти, в тому числі і в процесі взаємодії з іншими правовими системами. Ступінь досягнення поставлених цілей при здійсненні взаємодії називають його ефективністю. Чим більша ступінь досягнення цілей, тим більша ефективність. Однак цілі можуть бути неоднакові і нерівноцінні. В юридичній літературі вони поділяються за ступенем їх важливості на цілі високого і низького рівня.

Взаємодія – це дуже складний, динамічний і безперервний процес. Разом з тим, щоб краще вивчити будь-яке явище або предмет, всебічно зрозуміти його сутність, зручніше розглянути його в статиці. Для кращого розуміння процесу взаємодії, на наш погляд, доцільніше розглянути його спочатку як явище, розкривши основні його положення.

При цьому необхідно враховувати ряд важливих вимог, що пред'являються до взаємодії і відображають її сутність:

- по-перше, взаємодія повинна базуватись на основі суворого дотримання вимог законності, тобто здійснюватися у відповідності з міжнародними правовими актами, договорами, приписами законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожної правової системи окремо;

- по-друге, вона не повинна призводити до злиття діяльності правових систем, тобто повинна здійснюватися в умовах чіткого розмежування компетенції взаємодіючих систем. Необхідність такого розмежування зумовлена виконанням завдання забезпечення об'єктивності та обґрунтованості проведених заходів.

Основним показником безперервності здійснення взаємодії є обмін інформацією між різними органами – суб'єктами. Оскільки вона є одночасно і формою взаємодії і, проходячи через весь процес його здійснення, показує безперервність даного процесу і є однією з його характеристик. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що ще одним важливим елементом процесу взаємодії є його форми.

При визначенні поняття форм взаємодії слід виходити з основоположного, філософського розуміння форми, як зв'язку і способу взаємодії частин та елементів предмета і явища. В цьому контексті форма є способом організації та способу існування предмета, процесу або явища. Такий підхід дозволяє розглянути форми взаємодії як спосіб організації і здійснення взаємодіючими системами спільної діяльності. Як випливає з цього визначення, форми взаємодії можна розділити на два види: по-перше, - це форми організації взаємодії, а по-друге, – форми її здійснення.

Форми організації взаємодії показують, яким чином одна сторона спонукає іншу сторону до виконання тих дій, які необхідні для неї на даному етапі. З урахуванням розглянутих вище правових основ взаємодії та особливостей такої взаємодії до форм даного виду слід віднести, наприклад, укладення міжнародно-правового договору.

Форми здійснення взаємодії показують, яким чином його учасники вирішують поставлені перед ними завдання. Такою формою в взаємодії є, наприклад, імплементація норм міжнародного права.

Таким чином, під формами взаємодії правових систем ми розуміємо об'єктивний зв'язок, що виникає між правовими системами, що виражається в наділенні певних норм, що належать до конкретної іншої правової системи, юридичним значенням, а також спосіб вираження даної зв'язку

Узагальнюючи сказане, важливо відзначити, що співпраця, яка розвивається сьогодні, висуває на перший план взаємодію правових систем у рамках глобального права. Проте, якою б важливою формою не ставало співробітництво правових систем, воно є лише однією з форм у системі взаємодії правових систем. Тому про взаємодію правових систем слід говорити, маючи на увазі всі форми взаємодії, а не тільки в рамках норм міжнародного права, хоча останні мають надважливе значення для формування сучасного європейського правового простору у взаємопов'язаному, глобалізованому світі.

Годованик Є. В.,
к. ю. н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ

Як вбачається, вища освіта сьогодні є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, а тому сфера надання освітніх послуг у сучасних умовах суспільного життя потребує належного правового забезпечення та гарантування якісних освітніх послуг, що відповідають європейських профільним стандартам.

Слід відзначити, що об'єктивно обумовлений суспільними потребами процес об'єднання Європи, його рух на схід супроводжується створенням загальноосвітнього і наукового простору, розробкою єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти і науки, де якість вищої освіти є основою формування цього простору. Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як нині. Висунення на перший план цієї проблеми зумовлене об'єктивними чинниками: по-перше, від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку країни та її глобальної економічної конкурентоспроможності; по-друге, якість освіти набуває все більшого значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої школи на ринку праці.

Основними завданнями, які відображають найважливіші напрями правового забезпечення системи вищої освіти України в сучасних умовах, є такі:

1) Створення інноваційного простору на основі освітньої і наукової підтримки. Саме інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління людей, які мислять та працюють по-новому. Звідси значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, засвоєння знань, самостійності в прийнятті рішень, критичності та культури мислення, формування інформаційних і соціальних навичок. До таких підходів спонукає головна педагогічна ідея сучасності – освіта впродовж життя.

2) Адаптація системи вищої освіти України до норм, стандартів і основних принципів європейського простору вищої освіти.

3) Правове забезпечення соціального контексту вищої освіти, що дасть можливість випускникам вищих навчальних закладів формувати свою професійну кар'єру на принципах соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей.

Правове забезпечення надання освітніх послуг слід вважати сферою пріоритетним напрямом правової політики нашої держави, що обумовлює конкретне юридичне наповнення категорії «забезпечення європейських освітніх стандартів» як на конституційно-правовому, так і на галузевому рівні.

Так, у цьому контексті можна відзначити, що пропозиція щодо узгодження національної системи кваліфікацій з системою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти обговорювалася всіма зацікавленими сторонами на національному рівні й було узгоджено терміни для її запровадження (2010 р.).

Розробляються механізми запровадження докторського навчання як третього Болонського циклу відповідно до структурованих докторських програм.

Крім того, в Україні формується система моніторингу і визначення рейтингу ВНЗ, яка при оцінюванні діяльності використовує міжнародні показники, тоді як існує національна система моніторингу і визначення рейтингу ВНЗ з метою прийняття управлінських рішень.

Національна система забезпечення якості реалізується через системи ліцензування й акредитації.

Зовнішня система забезпечення якості охоплює всі вищі навчальні заклади України, а також поширюється на діючі в Україні філіали іноземних навчальних закладів.

До системи забезпечення якості, що існує, входять:

− внутрішнє оцінювання (самоаналіз навчального закладу з подальшою підготовкою документів на ліцензування або для проведення акредитації);

− зовнішня експертиза (експертне оцінювання діяльності вищого навчального закладу).

Створюється відповідна система інформування суспільства про результати акредитації.

Крім системи акредитації, здійснюється внутрішня оцінка із забезпечення якості вищого навчального закладу через систему ректорських контрольних робіт і систему державних екзаменаційних комісій.

Таким чином, на національному рівні діє система забезпечення якості, яка застосовується до всієї вищої освіти і включає всі елементи оцінки якості вищої освіти: внутрішню і зовнішню оцінку та публікацію результатів. Така система в цілому відповідає загальним засадам забезпечення європейських освітніх стандартах в європейських державах, зокрема державах-членах Європейського Союзу.

Аналізуючи вказані тенденції забезпечення європейських освітніх стандартів в Україні, можна дійти до загального висновку про виключно важливу роль імплементації норм та стандартів міжнародних конвенцій до внутрішньодержавного законодавства та адаптації вітчизняної правової системи до спільного права Європейського Союзу, що втілює та засноване на загальновизнаних стандартах якості надання освітніх послуг.

Отже, належна реалізація європейських освітніх стандартів у суспільному житті не може бути забезпечена виключно правовими засобами. Разом з прийняттям відповідних законів та підзаконних актів, сучасний стан суспільного розвитку об’єктивує потребу у належному економічному, політичному, соціокультурному, організаційно-інституціональному забезпеченні надання освітніх послуг у відповідності до європейських стандартів у цій сфері. Виключно подібний комплекс заходів спроможен призвести до очікуваного результату – забезпечення якості надання освітніх послуг в Україні у відповідності до найвищих нормативних стандартів розвинутих європейських країн. Водночас усі вказані аспекти забезпечення європейських освітніх послуг знаходяться у правовому вимірі, адже встановлюються та регулюються за змістом та формою положеннями чинних нормативно-правових актів, основною метою яких правильно вважати найповнішу реалізацію права на освіту, гарантованого громадянам України ст. 53 Конституції України.

Івахненко М. І.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО КОНТРАКТУ

Питання правової природи міжнародного контракту займає одне із найважливіших місць у теорії та практиці порівняльного міжнародного контрактного права. Вихід економічних відносин за межі окремих країн в результаті інтернаціоналізації виробництва, зростання економічної взаємозалежності економік різних держав, інтенсифікації бізнес-процесів торгівельного обміну супроводжується змінами в економічному і юридичному просторі договірних відносин. Міжнародний контракт відіграє основну роль у комерційному обороті.

Актуальність дослідження вказаної проблематики знаходить свій прояв відразу в контексті декількох чинників, серед таких варто відзначити наступні: по-перше, у зовнішньоторговельній практиці різних країн у тлумаченні терміна «контракт» є розбіжності, що призводить до виникнення непорозумінь під час укладення контрактів і як наслідок – до

непередбачених фінансових витрат; по-друге, нормативно-правовий розвиток в сфері міжнародного торгівельного права частково відповідає сучасним реаліям, які в свою чергу потребують об'єктивного осмислення; по-третє – актуальність пов'язана з необхідністю вдосконалення та підвищення ефективності виконання міжнародних контрактів суб'єктами в міжнародному цивільному обороті.

Зазначена проблематика досить ретельно розглядається як у вітчизняній, так й у західній міжнародно-правовій літературі. Серед них: В. С. Бігун, М. М. Богуславський, М. В. Буроменський, О. В. Дроздова, Л. А. Лунц, В. В. Сабадаш, С. А. Петровська. Аналізуючи джерельну базу, можна зробити загальний висновок про те, що проведені дослідження не вирішують питання комплексного аналізу правової природи міжнародних контрактів.

Метою цієї роботи є правильне визначення понять «міжнародний контракт», включаючи етимологію цього терміну; співвідношення понять «договір» та «контракт», «міжнародний контракт» та «міжнародна операція»; встановити його місце у проведенні міжнародних комерційних операцій.

У сучасній правовій вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, в чинному законодавстві та на практиці існує кілька юридичних термінів для визначення поняття міжнародного контракту: міжнародний комерційний договір, міжнародний договір (угода) купівлі-продажу, контракт зовнішньоторговельної поставки, експортно-імпортний контракт, зовнішньоторговельна угода.

Український законодавець користується двома термінами «договір» та «контракт» у словосполученні «зовнішньоекономічний договір (контракт)». Відповідно до закону України (далі – ЗУ) «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII зовнішньоекономічний договір (контракт) - матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності [1]. Така ж сама ситуація складається і в Митному Кодексі України (далі – МКУ) від 13.03.2012 № 4495-VI. Наприклад, у ст. 53 МКУ зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності [2]. В Податковому кодексі України (далі – ПКУ) застосовується тільки термін «контракт», «зовнішньоекономічний контракт» Наприклад, в п. 14.1.61. ПКУ процедура реєстрації зовнішньоекономічних контрактів [3].

У теорії та практиці міжнародного права склалося уявлення про договір як про міждержавний документ. Видається, що законодавець вирішив вживати другий термін («контракт» [з лат. contractus] – угода) для того, щоб недвозначно уточнити, що мається на увазі передусім «цивілістичне», приватноправове значення терміна «договір». Адже і держави, в особі органів державної влади, можуть укладати контракти. До речі, з цією метою в англійській правничій термінології використовується саме термін «контракт» (англ. contract), який протиставляється терміну «договір» (англ. treaty), що найчастіше вживається у міжнародному публічному праві [4]. З огляду історії становлення контрактів, то починаючи з XV ст. англійське загальне право піддається реформуванню. Як відомо, у ці часи в Англії відбуваються великі соціально-економічні зміни. Виникає потреба в тому, щоб суди йшли назустріч новим потребам населення. У цей час у виробничій та іншій економічній діяльності з'являється нова, невідома раніше форма відносин – контракти [5, с. 139-140].

На думку М. В. Буроменського, контрактами є міжнародні угоди, що виникають у результаті узгодження позицій суб'єктів міжнародного права. Основна маса міжнародних договорів є саме контрактами. Тому точніше було б сказати, що ці угоди містять не норми міжнародного права, а міжнародні публічні зобов'язання. Контрактами є, наприклад, угоди з обмеження озброєння (держави домовляються про обсяги, строки, технічні умови й інше), економічні угоди (сторони домовляються про строки, умови, обсяги поставок, розміри штрафів та інше) [6, с. 23].

Слід урахувати те, що зовнішньоекономічний договір (контракт) – це особливий вид договору, оскільки виникає у сфері здійснення зовнішньоекономічної (на відміну від «внутрішньоекономічної») діяльності суб'єктами підприємницької діяльності.

Що стосується співвідношення міжнародного контракту та міжнародної операції, то слід зазначити, що міжнародна операція - це дії, спрямовані на організацію, проведення та регулювання процесу обміну товарами, послугами і результатами творчої діяльності між двома або кількома контрагентами різної національної належності, а також вчинення супутніх угод (договорів перевезень, транспортної експедиції, страхування, інших) і забезпечуючих процедур (митних, валютних) [7, с. 236]. Міжнародна операція – поняття ширше, воно включає в себе просування продукції на зовнішній ринок, здійснення зовнішньоекономічної операції і оцінка її ефективності, мінімізація ризиків і захист прав та інтересів господарюючого суб'єкта, що здійснює цю операцію.

Таким чином, резюмуючи слід визначити, що: по-перше, за загальним правилом, міжнародний контракт – угода, укладена між контрагентами, юридичні особи, які находяться в різних державах, на постачання встановленої кількості товарних одиниць і/або надання послуг відповідно до узгоджених сторонами умов; по-друге, перевага міжнародного контракту перед договором полягає в тому, що контракт дає змогу максимально індивідуалізувати кожну конкретну торгову угоду, наповнити її специфічним змістом: детально регламентувати права та обов'язки сторін, відповідальність та інші додаткові умови; по-третє, виходячи із ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» і Митного кодексу України в законодавстві термін «договір» та «контракт» розуміються як взаємозамінні; по-четверте, міжнародний контракт є різновидом міжнародної операції; по-п'яте, на даний час існує нагальна потреба в розробці єдиного нормативного визначення терміну «міжнародний контракт» у міжнародній торговельній діяльності (наприклад, створення уніфікованих правил, стандартів, конвенцій).

Література:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page2
4. Бігун В. С. Мовно-правничі аспекти зовнішньоекономічних договорів (контрактів) (ч.1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1021
5. Погребняк С. П. Порівняльне правознавство: підруч. для юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х.: Право, 2011. – 272 с.
6. Бурменський М. В. Міжнародне право: навч. посібник / М. В. Буроменський. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
7. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля: навч. посібник / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко та Т. В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 448 с.

Иржанов А. С.,
к.ю.н., доцент кафедры международного права
и международных отношений КазГЮУ,
Жолболдин Т. К., эксперт ООН
(Казахстан)

БОРЬБА С МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ В КОНТЕКСТЕ ПРАВА ГОСУДАРСТВА НА САМООБОРОНУ

В конце XX - начале XXI столетия проблема терроризма приобрела особое значение в силу глобализации последнего: терроризм перерос региональные рамки и стал острейшей проблемой всего человечества [1]. Учитывая постоянное распространение терроризма и наличие угрозы безопасности Казахстана, большое значение имеет состояние национального законодательства в данной сфере как основной составляющей антитеррористической системы и, прежде всего, согласованность его с международными нормами. В связи с этим актуальное значение приобретает вопрос применения права на самооборону в рамках противодействия международному терроризму.

Международное право признает право на самооборону исключительно за государствами, поэтому оно не касается международных организаций. Вместе с тем, право на самооборону может осуществляться государствами не только индивидуально, но и коллективно, в том числе и в рамках международной организации. Примером такого международного договора, подписанного в рамках международной организации, может стать Протокол о механизме оказания военно-технической помощи государствам-членам Организации Договора о коллективной безопасности в случаях возникновения угрозы агрессии или совершения акта агрессии от 6 октября 2007 года.

В статье 51 Устава ООН за государствами признается право на самооборону, однако в международном праве отсутствует четкое его определение и содержание, в связи с чем в современном международном праве имеется ряд различных теоретических представлений о самообороне. Ученые выделяют следующие теоретические концепции самообороны:

А) Самооборона, как выражение фактической защиты.

Б) Самооборона, как исключение из общего запрета на применение силы или угрозы силой.

В) Самооборона как обстоятельство, исключающее противоправность.

Г) Самооборона, как санкция за нарушение запрета на применение силы в виде вооруженного нападения [2].

Вместе с тем в практике ряда западных стран, в первую очередь США, со ссылкой на право на самооборону, вооруженные силы неоднократно использовались для защиты своих граждан, находившихся за пределами страны, к примеру, вторжение американских войск в Гренаду [3]. Кроме того, в практике международных отношений были случаи, когда к государству применялись международные принудительные меры за содействие международному терроризму. Так, 31 марта 1992 г. СБ ООН принял резолюцию № 748, внесенную Великобританией, США и Францией, которой ввел санкции против Ливии в связи с ее отказом выдать террористов. Согласно этой резолюции с 15 апреля 1992 г. был введен запрет на авиационные сообщения с Ливией, продажу ей самолетов, всех видов вооружений и запасных частей к ним, ограничены передвижения ливийских дипломатов [3, 4].

В связи с этим вопрос борьбы с международным терроризмом в контексте права государства на самооборону актуализируется, тем более что в решении Совета Безопасности ООН относительно теракта в США 11 сентября 2001 г. эта террористическая операция признана разновидностью вооруженного нападения, равноценного ему с точки зрения возникновения права на самооборону [5].

Анализируя данное решение Совета Безопасности ООН Глотова С.В., приходит к выводу, что Совет, приравняв теракты к актам агрессии, перевел преступление международного терроризма в категорию международных преступлений. В данной

резолюции международному терроризму дается трактовка именно как международному преступлению (его особая опасность для мирового сообщества в целом, а не только для международного правопорядка в отдельных регионах, несовместимость с принципами ООН, угроза миру и безопасности). Однако СБ ООН это сделать не мог в силу того, что не обладает правомочиями на правотворчество. Также последующие его документы, равно как и другие документы органов ООН и конференций государств, не подтверждают «перевод» терроризма из категории преступлений международного характера в категорию международных преступлений [6].

Между тем, Протокол о механизме оказания военно-технической помощи государствам-членам Организации Договора о коллективной безопасности в случаях возникновения угрозы агрессии или совершения акта агрессии от 6 октября 2007 года определяет порядок и условия оказания Помощи для следующих случаев (ситуаций):

- при заблаговременно выявленных подготовке к агрессии, планировании крупномасштабных актов международного терроризма и возможности проявления других внешних угроз безопасности, суверенитету и территориальной целостности одной или нескольких Сторон;

- при совершении агрессии, крупномасштабных актов международного терроризма и проявлении других внешних угроз безопасности, суверенитету и территориальной целостности одной или нескольких Сторон [7].

Исходя из этого, можно заключить, что ОДКБ придерживается позиции, заключающейся в том, что основанием возникновения права на помощь в рамках данного протокола, а значит и права на самооборону может быть крупномасштабный акт терроризма. Вместе с этим понятия и признаки «крупномасштабного акта терроризма» отсутствует как в протоколе, так и в законодательстве Республики Казахстан. Кроме того, данный договор содержит еще такую новеллу для казахстанского законодательства как «внутригосударственный механизм подготовки и реализации решений по оказанию Помощи в рамках настоящего Протокола определяется и оформляется каждой Стороной в соответствии с национальным законодательством Сторон.

В отечественной Военной доктрине, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 11 октября 2011 года № 161, также подчеркивается, что деятельность незаконных вооруженных формирований и террористических организаций внутри страны может стать причиной военного конфликта низкой интенсивности, а к внешним угрозам военной безопасности Республики Казахстан относится также деятельность международных террористических и радикальных организаций и группировок [8].

Привлечение Вооруженных Сил для устранения угрозы акта терроризма в воздушном пространстве или в целях его пресечения допускается и в Соглашении об организации действий дежурных по противовоздушной обороне сил государств-участников Содружества Независимых Государств при получении информации о захвате (угоне) воздушного судна от 3 сентября 2011 года. Также привлечение вооруженных сил для участия в проведении антитеррористической операции допускается по решению Президента Республики Казахстан в соответствии с Законами Республики Казахстан «О противодействии терроризму» и «Об обороне и Вооруженных Силах Республики Казахстан». Так, согласно статье 14-1 Закона Республики Казахстан «О противодействии терроризму» Вооруженные Силы Республики Казахстан привлекаются для:

1) пресечения полетов воздушных судов, используемых для совершения акта терроризма либо захваченных террористами;

2) пресечения актов терроризма во внутренних водах и в территориальном море Республики Казахстан, на объектах морской экономической деятельности, расположенных на континентальном шельфе Республики Казахстан, а также для обеспечения безопасности мореплавания;

3) участия в проведении антитеррористической операции в порядке, предусмотренном настоящим Законом, иными законами Республики Казахстан, актами Президента Республики Казахстан [9].

Кроме того, согласно казахстанскому законодательству Вооруженные Силы Республики Казахстан при участии в проведении антитеррористической операции могут применять специальные средства, оружие и боевую технику.

На наш взгляд, проблема борьбы с международным терроризмом в контексте права государства на самооборону в первую очередь зависит от квалификации терроризма, а также соотношение его с понятием «агрессии». Так, терроризм можно рассматривать как деятельность, направленную на совершение терактов в государствах, посредством которых достигается воздействие на действия должностных лиц государств или международных организаций (либо наносится вред международным отношениям и правопорядку) в интересах субъекта терроризма. В этом случае субъектом международного терроризма может стать как государство, так и негосударственные акторы.

Под агрессией понимается применение вооруженной силы государством против суверенитета, территориальной неприкосновенности или политической независимости другого государства или каким-либо другим образом, несовместимым с Уставом Организации Объединенных Наций, как это установлено в настоящем определении [10]. Таким образом, право на самооборону возникает в результате агрессии, т.е. вооруженного нападения определенного характера. Как отмечают ученые, немаловажным критерием законной самообороны является предшествование ей вооруженного нападения - речь идет о принципе первенства, роль которого в том, что он позволяет провести разграничение между вооруженным нападением и угрозой силой: «применение вооруженной силы государством первым в нарушение Устава является «prima facie» свидетельством акта агрессии». Однако государство, пострадавшее в результате применения силы, не квалифицируемое как «вооруженное нападение», не уполномочено к применению права на индивидуальную или коллективную самооборону. Поэтому, по мнению ученых, в качестве акта агрессии террористические атаки расценены не могут, поскольку агрессией является применение, во-первых, вооруженной силы, во-вторых, государством, или от его имени [11]. Кроме различий в субъектном составе, на наш взгляд, существенным моментом также может явиться и различия в целях агрессии и терроризма. Вместе с этим полагаем, что методы, которыми пользуются субъекты терроризма могут также быть успешно применены и в случае агрессии, и в этом плане схожесть агрессии и терроризма становятся очевидными.

Сторонники широкого толкования понятия «вооруженное нападение» утверждают, что «вооруженное нападение» не зависит от статуса актора в международном праве, и заявляют, что «вооруженное нападение» не означает «вооруженное нападение» на государство. Следует заметить, что бурное развитие такая позиция получила после известных событий 11.09.2001, и такой позиции придерживаются меньшинство юристов-международников, т.к. их правовые аргументы являются достаточно неубедительными. Такое толкование «вооруженного нападения» может иметь место при прочтении ст. 51, т.к. настоящая статья не определяет актора, участвующего в вооруженном нападении, что, по мнению некоторых специалистов, означает, что не обязательно вооруженное нападение должно быть совершено государством [11, с. 53].

Представляется, что основанием для возникновения права на самооборону не могут быть действия частных лиц или негосударственных акторов. Также следует отметить, что реализация права самообороны должна осуществляться исключительно против государства-агрессора, а не против негосударственных акторов и частных лиц.

Таким образом, представляется целесообразным в целях правового регулирования данного вопроса учесть данные аспекты при разработке проекта универсальной конвенции, направленной на противодействие международному терроризму, если такой проект будет в перспективе разрабатываться в рамках какой-либо международной организации. Кроме того, в отношении дальнейшего развития правовых основ института самообороны можно

предложить различные пути решения, вместе с тем, учитывая сегодняшние непростые реалии международных отношений, наиболее оптимальным вариантом решения будет являться принятие Резолюции ГА ООН по вопросам права государств на самооборону, где должно быть четко определено, что основанием возникновения права на самооборону является агрессия со стороны государства. Кроме того, имеется также необходимость в четком правовом регулировании вопроса соотношения агрессии и терроризма, а также в установлении пределов границ права государств на самооборону.

Литература:

1. Шпекбаев А. Ж. Предупреждение терроризма в Казахстане. – Алматы, 2008 – 444 с.
2. Орбелян А. С. Становление и развитие института самообороны в международном праве / А. С. Орбелян. – Ереван: Издательство ЕГУ, 2010. - С. 150-167.
3. Хлестов О. Н., Мышляева М. Л. Вооруженная борьба против международного терроризма / О. Н. Хлестов, М. Л. Мышляева // Московский журнал международного права. – 2001. – № 4. – С. 11-21.
4. Резолюция Совета Безопасности ООН № 748 // http://www.un.org
5. Волова Л. И., Белоконь А. В. Международно-правовые средства борьбы с международным терроризмом / Л. И. Волова, А. В. Белоконь // Актуальные вопросы противодействия международной преступности на современном этапе: Материалы международной конференции, организованной в Дипломатической академии МИД России 19 апреля 2005 г. – М., 2005. – С. 97-102.
6. Глотова С. В. Международная борьба с терроризмом. Проблемы эффективности / С. В. Глотова // Российский ежегодник международного права-2003. – СПб, 2003. – С. 231 – 249.
7. Протокол о механизме оказания военно-технической помощи государствам-членам Организации Договора о коллективной безопасности в случаях возникновения угрозы агрессии или совершения акта агрессии от 6 октября 2007 года // http://adilet.zan.kz
8. Военная доктрина, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан от 11 октября 2011 года № 161 // http://adilet.zan.kz
9. Закон Республики Казахстан «О противодействии терроризму» от 13 июля 1999 года № 416 // http://adilet.zan.kz
10. Резолюция ГА ООН «Об агрессии», от 14 декабря 1974 г. // http://www.un.org
11. Туманов Г. К. Правомерность обращения к праву на самооборону в отношении негосударственных акторов в рамках международного права / Г. К. Туманов // Право и безопасность – 2012. – № 2 (42). – С. 53-59.

Івахненко М. І.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК

Міжнародний захист прав жінок є невід'ємною частиною міжнародного захисту прав людини. Ст. 3 Конституції України проголосила людину, її життя і здоров'я,честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [1].

Актуальність дослідження вказаної проблематики знаходить свій прояв відразу в контексті декількох чинників, серед таких варто відзначити наступні: по-перше, порушення прав жінок у різних сферах суспільного життя: в економіці та політиці, на ринку праці, у сім'ї, в освіті та вихованні. Бо й досі існує поширеність гендерних стереотипів у засобах масової інформації та громадській свідомості. Наприклад, чоловіки мають права, а жінки – лише сімейні «обов'язки»; по-друге, нормативно-правовий розвиток в сфері міжнародного захисту прав жінок частково відповідає сучасним реаліям, які в свою чергу потребують об'єктивного осмислення; по-третє, не зважаючи на те, що в сучасному міжнародному праві склався і ствердився принцип поваги до прав і свобод людини, жінки, як одна з найменш

соціально захищених груп населення, все ще залишаються з різних причин суб'єктами-об'єктами систематичної різноманітної дискримінації; по-четверте – актуальність пов'язана з необхідністю вдосконалення та підвищення статусу жінок в Україні і в межах світового співтовариства, як крок назустріч досягненню сталого людського розвитку та розвитку демократичних держав.

Зазначена проблематика ретельно розглядається як західними вченими, наприклад, Х. Чарльсворт, В. Брайтон, Е. Бредні, М. Дженіс, Д. Кроуфорд, Х. Крюгер, Ф. Лич. Особливе місце посідають праці канадської дослідниці Р. Кук, яка виділяє міжнародне право прав жінок в окрему галузь, обґрунтовуючи це тим, що права жінок не укладаються в традиційне розуміння прав людини і тому не можуть бути забезпечені в рамках існуючої доктрини міжнародного захисту прав людини [2, с. 284]. Також щодо вказаних питань висловлювалися і українські науковці. Серед них: М. Баймуратов, М. Буроменський, Т. Заворотченко, Л. Пастухова, Ж. Пустовіт, О. Руднєва та ін. Аналізуючи джерельну базу, можна зробити загальний висновок про те, що проведені дослідження не вирішують питання комплексного аналізу правових аспектів захисту прав жінок в межах світового співтовариства.

Метою цієї роботи є аналіз історико-правових аспектів міжнародного захисту прав жінок.

До XX століття майже в усіх країнах світу у законах було закріплено підпорядкування жінок чоловікам. Чоловік мав панівне становище в сім'ї, майнові права також належали чоловікові, батьки вирішували, з ким візьме шлюб їхня донька. Жінки не мали права на фінансову незалежність, не розпоряджалися власністю, не отримували без дозволу чоловіка паспорт, не вибирали місце проживання.

Після Французької революції 1789 року у правовій системі тогочасної Європи почали відбуватися зміни щодо забезпечення прав жінок. У 1789 році Олімпія де Гуж виголосила ідею рівності у «Декларації прав жінки та громадянки». Її вислів «Якщо жінки мають право виходити на ешафот, то вони можуть виходити й на трибуну» став гаслом для багатьох жінок світу [3].

У перші десятиріччя XX століття законодавство окремих держав під впливом масових жіночих рухів починає приділяти увагу захисту прав жінок.

Перша світова війна (1914–1918) завдала рішучого удару по стереотипах поділу виробничої діяльності на чоловічу та жіночу сфери, а також і поділу професій. Після війни зміни відбуваються і в політичній сфері: жінки здобувають громадянські права у Новій Зеландії (1893), Австралії (1902), Фінляндії (1906), Норвегії та Данії (1913). Все більше країн змінюють своє законодавство і надають жінкам виборчі права, яких раніше у них не було.

У міжнародних угодах почали з'являтися приписи, які захищали права жінок. Передусім проти торгівлі жінками були спрямовані такі законодавчі нововведення: Договір про боротьбу з торгівлею білими рабинями (1904), Конвенція про боротьбу з торгівлею білими рабинями (1910), Женевська конвенція про заборону торгівлі жінками і дітьми (1921).

Після Другої світової війни (1939–1945) були прийняті найважливіші міжнародні закони, що розпочали епоху захисту прав жінок у таких сферах: у політичній – Конвенція про політичні права жінок (1952); Конвенція про громадянство заміжньої жінки (1957); в економічній – Конвенція про рівну платню за рівну працю (1951); Конвенція щодо дискримінації в галузі найму і роботи (1958); Конвенція про охорону материнства (1952); в галузі освіти – Конвенція щодо дискримінації в галузі освіти (1960); у сімейних відносинах – Конвенція про згоду на вступ до шлюбу, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962); Конвенція ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» (1979).

Рівність жінки з чоловіком у 60–80 роках XX століття базувалася на концепції «поліпшення становища жінок». Тільки наприкінці XX століття на зміну їй прийшла концепція гендерного розвитку суспільства, яка розглядає утвердження рівності чоловіків та жінок через їх паритетність (рівність), партнерство [4, с. 106-108].

Доцільно зазначити, що загалом механізми захисту прав жінок можна умовно поділити на три рівні: міжнародний універсальний, міжнародний регіональний та національний. Якщо

говорити саме про міжнародні механізми, то на даному рівні захист прав жінок досягається шляхом прийняття декларацій та конвенцій, а також шляхом створення інституційних механізмів контролю та нагляду за реалізацією відповідних документів.

Органи контролю та нагляду за правами жінок, складаючи статистичні дані, визначили наступне: існує величезний розрив між тим, що задекларовано і тим, що реально функціонує і виконується. Про це свідчать, зокрема, дані Статистичного відділу ООН за 2010 р., який кожні 5 років підбиває підсумки реалізації задекларованих державами цілей у сфері захисту прав жінок. Дослідження проводились у 196 країнах світу. Так, за даними ООН чоловіків у світі на 57 мільйонів більше, проте саме 2/3 із числа неосвічених на світі складають жінки. Що стосується жінок, які працюють, то такими є лише 52 %. Кількість жінок парламентарів становить в середньому лише 17%. Лише 13 із 500 найбільших компаній світу керують жінки. Серед країн-лідерів захисту прав жінок практично у всіх аспектах виступають такі країни, як Ісландія, Швеція, Фінляндія та Норвегія. Якщо ж говорити про Україну, то вона займає досить низькі сходинки у більшості рейтингів [5].

Таким чином, резюмуючи слід визначити, що: по-перше, міжнародний захист прав жінок - це сукупність договірних норм міжнародного права, що регулюють співробітництво держав з метою загальної поваги і дотримання, а також забезпечення та захисту прав жінок в усіх сферах життя; по – друге, на даний час існує багато конвенцій, стандартів, рекомендацій по закріпленню прав жінок, проте механізми реального виконання задекларованих прав недосконалі та малоефективні; по-третє, процес становлення та еволюція інституту міжнародного захисту прав жінок має тривалу історію та складає незамінний досвід для регулювання відносин на міжнародній арені щодо досягнення гендерної рівності. Він не є остаточно сформованим, застиглою правовою категорією. Він безперервно змінюється, розвивається, удосконалюється під впливом різноманітних передумов: правових, політичних, психологічних, економічних, організаційних, територіальних; по-четверте, необхідно провести на рівні кожної окремої держави широкомасштабну цілеспрямовану інформаційну кампанію з метою ознайомлення з існуючими міжнародними механізмами захисту жінками своїх прав.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
2. Сергєєва С. М. Міжнародно-правовий захист прав жінок: історія і сучасність / С. М. Сергєєва // Часопис Київського університету права. – 2011. – №3. – С. 284-288.
3. Олімпія де Гуж Декларація прав жінки та громадянки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://read.newlibrary.ru/read/olimpija_de_guzh/page0/deklaracija_prav_zhenshiny_i_grazhdanki.html
4. Семиколєнова О. «Ми різні – ми рівні». Основи культури ґендерної рівності: Навчальний посібник / О. Семиколєнова. – К.: «К.І.С.», 2007. – С. 106-108
5. The World’s Women 2010 Trends and Statistics [Electronic resource]. – Mode of access: http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_color.pdf

Імамвердієва А.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ.

Поняття міжнародних морських перевезень в юридичному аспекті є непростим складовим концептом, що фактично має три визначника: перевезення, морські, міжнародні.

Кожен із них вносить в складове поняття свій специфічний юридичний зміст. Тому доцільно розглянути кожен із них окремо.

1. Поняття «перевезення» використовується в юриспруденції широко, як в національну праві, так і в міжнародному. Загальновизнаним критерієм перевезень в універсальній юридичній класифікації, на якому засновано транспортне національне законодавство та міжнародна уніфікація, є вид транспорту перевезення. Відповідно розрізняють залізничне перевезення, річкове, автомобільне, повітряне, трубопровідне й, зокрема, морське. Але це не єдиний критерій. За об'єктом перевезення можна розрізняти перевезення вантажів та перевезення пасажирів (та їхнього багажу).

Тож під поняттям *перевезення* треба розуміти переміщення в просторі з одного пункту до іншого пункту вантажу, пасажирів, (речей, речовин, майна) спеціальними засобами транспортування.

До класифікації міжнародних перевезень треба додати поділ на регулярні (або лінійні) та нерегулярні (чартерні). Залежно від виду маршруту розрізняють транзитні чи наскрізні (кругові, кільцеві) перевезення.

Важливою класифікацією в міжнародних відносинах є перевезення за прямим сполучення, коли перевезення оформляється одним комплектом документів; та перевезення за непрямим міжнародним сполученням, коли воно оформлюється різними документами – окремо для кожної держави, через які відбувається перевезення. Альтернативним варіантом може бути перевезення послідовними перевізниками за єдиними умовами але декількома договорами.

Також виокремлюють змішане міжнародне перевезення, що відбувається різними видами транспорту. Наприклад, Міжнародною торговельною палатою було прийнято спеціальні Правила про документ для змішаного перевезення від 1973 р., та прийнята під егідою ООН Конвенція про міжнародні змішані перевезення вантажів від 1980 р. [1, с. 256].

2. Але предметом нашого дослідження є міжнародні перевезення. Тож постає питання: що вважати саме міжнародним перевезенням? Очевидно, сутнісною ознакою тут виступає «міжнародність». Вона полягає у тому, що а) приватні відносини за міжнародним перевезенням охоплюються двома і більше правопорядками (системами права), та б) в наявності *іноземного елементу*. Питання іноземного елементу є ключовим у визначенні перевезення міжнародними. І у цьому питанні в юридичній науці нема однієї точки зору. Домінуючою позицією стала думка, що іноземний елемент, який надає перевезенню ознаку «міжнародного», є *факт переміщення об'єкту перевезення територією декількох держав* [2, с. 47].

У такому разі суб'єктна складова відносин перевезення залишається поза увагою. І саме ця обставина вважається особливістю визначення міжнародного характеру у відносинах перевезення на відміну від інших правовідносин, що регулюються міжнародним приватним правом. Наприклад, якщо місце відправлення і місце призначення вантажу знаходяться на територіях різних держав; але не вважається міжнародним таке перевезення, що відбувається територією однієї держави при умові, що один із його учасників (вантажовідправник, вантажоотримувач, перевізник, пасажир) є іноземним громадянином або іноземною юридичною особою.

Із загальних позицій міжнародного приватного правового регулювання визначальною ознакою «міжнародності» відносин вважається наявність *іноземного суб'єкту в складі правовідносин*. Це базова сутнісна ознака юридичного складу міжнародних відносин, із якої випливає принципово важливе юридичне слідство – необхідність їхнього врегулювання універсальними тобто міжнародними нормами, що не встановлюються однією державою; або регулювання таких відносин на підставі так званих колізійних норм, що встановлені в національному законодавстві однієї з держав, до якої належать учасники таких відносин [3, с. 26].

Але є ще одна важлива формальна умова визначення перевезень міжнародними, що полягає в тому, що вони повинні підпадати під дію *спеціальних міждержавних угод*

(конвенцій), якими регулюються транспортні міжнародні перевезення. Такі угоди зазвичай називають транспортними конвенціями. Транспортні конвенції містять універсальні матеріальні та колізійні норми, якими регулюється переважна більшість відносин з міжнародних перевезень. Важливо вказати, що норми транспортних конвенцій, які є домінуючим джерелом права у відносинах міжнародних перевезень, мають імперативний, тобто обов'язковий для виконання характер. Імперативність правил транспортних конвенцій закріплена у ст. 9 Конвенції (додаткової до Варшавської конвенції) для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень від 1961 р.; а також ст. 18 Афінської Конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 1974 р. [1, с. 248] та іншими конвенціями.

Але треба зазначити, що ця ознака визначення «міжнародності» перевезень є спірною. Річ у тому, що транспорті конвенції використовують (незалежно від виду транспорту) як базовий критерій «міжнародності» перевезення ознаку простору, в якому відбувається перевезення. Цей простір повинен охоплювати територію декількох держав, коли пункт відправлення і пункт призначення територіально знаходяться в різних державах, або в одній державі, але з зупинкою на території іншої держави. Отже, тут проявляється особливість визначення міжнародного характеру правових відносин, пов'язаних з перевезеннями. В інших міжнародних відносинах приватно-правового регулювання визначаючим є суб'єктний критерій, відповідно до якого до міжнародних відносяться ті відносини, в яких присутній іноземний учасник. Тому відносини, наприклад, що відбуваються у внутрішньому простору держави за договором, сторони якого мають різну національну приналежність із загальних позицій визнаються міжнародними з наявності іноземного суб'єкта, але не підпадають під дію транспортних конвенцій, в яких застосовано інший критерій – критерій міждержавного простору.

Ми підтримуємо точку зору, що у питанні визначення міжнародного характеру перевезень переважним залишається критерій іноземного суб'єкту (А. А. Попов, А. С. Довгерт та ін.) тому, що навіть, якщо перевезення не підпадає в окремих випадках під дію міжнародних транспортних конвенцій, наявність іноземного суб'єкту примушує підбирати для їхнього врегулювання спеціальні колізійні норми, які встановлюються в національних законодавствах саме на випадок, коли відносини не регулюються виключно національної правовою системою. Зважаючи на наявність колізійних норм, транспортні конвенції стають одним із можливих юридичних засобів урегулювання міжнародних відносин з перевезень [3, с. 456].

Представники цієї позиції звертають увагу на нерівноцінність двох критеріїв, за якими визначають міжнародність перевезень: якщо урегульованість перевезень транспортними конвенціями є формальним, зовнішнім до таких відносин критерієм, то наявність іноземного суб'єкту, безумовно, є внутрішнім, змістовним моментом, який має перевагу над першим.

Розглядаючи критерії «міжнародності» перевезень, не можна стверджувати, що критерій трансдержавного характеру (простору) перевезення має безумовну перевагу над критерієм іноземного суб'єкту. Наприклад, у випадку коли перевезення здійснюється територією однієї держави, але з вантажовідправником - іноземною юридичною особою. Такі правовідносини, як було нами вище зазначено, не підпадають під дію транспортної конвенції за просторовим критерієм, але є предметом регулювання колізійним норм, що розраховані на випадки, які не охоплюються національним правопорядком.

Тому, в літературі цього питання окремі автори висловлюють не визнану поки що всіма думку, що в подібних випадках також треба враховувати *експортно-імпортний характер вантажу* (*відправлення*) або *іноземний статус власників відправлення* як додатковий критерій [2, с. 378].

В зв'язку із тим, що міжнародні перевезення можливі, як у транс державному просторі, так і, в деяких випадках, у внутрішньому просторі однієї держави, висловлюється цікава пропозиція розрізняти поняття «міжнародні» перевезення і «зовнішньоторговельні» перевезення.

Крім того, в деяких випадках іноземний елемент як загальний критерій визначення міжнародного характеру перевезення може виявлятися у *юридичному факті*. Це може статися, наприклад, при знаходженні втраченого вантажу при перевезенні внутрішніми водами однієї держави суб'єктом іншої держави на її території або у відкритому морі [4, с. 467]. Таким юридичним фактом може бути і видача спеціального документу, яким супроводжується міжнародне перевезення – коносаменту, згідно із пунктом 1 ст. 2 Конвенції ООН про морське перевезення вантажів від 1978 р.

Таким чином, переважним та універсальним визначником міжнародного характеру морського перевезення вважається так званий *іноземний елемент*. Але він може виявлятися в різних проявах: переважно 1) в трансдержавному і, відповідно, трансправовому характеру перевезення; 2) в наявності іноземного суб'єкта; але також 3) в наявності угоди (конвенції) між державами, до яких належать учасники правовідносин з перевезення; 4) в юридичному факті, що вказує на «міжнародність» відносин; 5) в експортно-імпортному характеру вантажу (відправлення) або іноземному статусі власників відправлення. Вказані критерії (ознаки) визначення міжнародного характеру перевезень повинні враховуватися і застосовуватися комплексно. Вони взаємодоповнюють один одного.

Літератури:

1. Международное частное право: сборник нормативных документов. – Манускрипт, 1994 – 588 с.
2. Кокин А. С. Международная морская перевозка груза: право и практика. – 2-е изд. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 784 с.
3. Юлдашев О.Х. Міжнародне приватне право: Академічний курс. Підруч. для студентів вищ. навч. закл. / О. Х. Юлдашев – К.: Концерн «Видавничій Дім «Ін Юре», 2004. – 352 с.
4. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. А. С. Довгерта і В. І. Кисіля. – 2-ге видання. – Київ: Алерта, 2014. – 656 с.

Крестьянкіна Є. А.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗМІНИ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ УКРАЇНИ НА ТЕРИТОРІЇ АР КРИМ: ПРАВОВА ОЦІНКА

Інститут території займає важливе місце у міжнародному праві. Територія має важливе значення, оскільки є матеріальним середовищем життя кожної держави. У міжнародному праві вже цілком чітко склалися загальновизнані поняття, що стосуються території.

Правові питання регулювання території є основою внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Сучасне міжнародне право проголошує принципи непорушності кордонів і територіальної цілісності, що, у свою чергу, забороняють насильницьку зміну державної території.

Державний кордон, що визначає межі державної території, є одним з основних ознак суверенної держави. Чітко певний державний кордон, виступає як принцип, що забезпечує достатній рівень безпеки країни.

Питання щодо змін кордонів державної території розглянуті К. А. Аджаровим, С. Н. Бабуріним, Ю. Г. Барсеговим, І. П. Блищенко, А. Н. Вилегжаніна, Г. П. Жуковим, В. А. Карташкин, М. Н. Копиловим, С. В. Молодцовим, К. В. Тимохіним, О. Н. Хлєстову та ін. Проблеми територіального врегулювання знайшли своє відображення в дисертаціях, захищених в останні роки вітчизняними та зарубіжними фахівцями: Г. Абаді, О. Айолла, Д. С. Власовим, Є. Ю. Ганцкой, С. В. Гузєєв, Л. Коче, Р. Ф. Мамедовим, В. Б. Чамаровим, Н. Чжун і ін.

Правові підстави зміни державної території встановлені в міжнародному праві, а саме це - законні способи надбання чи втрати державою своєї території. Перелік таких основ історично не був постійним. Міжнародному праву були відомі також спроби держав поширити суверенітет на міжнародні простори, такі як світовий океан, і силою зброї відстоювати ці домагання, шляхом права війни для зміни держаної території.

Історично **анексія** у війні була найважливішим стимулом для агресії. Колоніальні захоплення були юридично виправданими завдяки закріпленню в міжнародному праві відкриття «цивілізованими народами» нових земель як **terra nullius.**

Сучасні міжнародні норми щодо змін державної території базується на забороні використання сили чи погрози силою. Територіальні зміни не повинні піддавати загрозі чи порушувати міжнародний мир і безпеку. В даний час лінії проходження меж являються клубком численних міждержавних суперечностей. Одним з принципів суверенної держави є чітко обкреслена лінія державного кордону, що забезпечує достатній рівень безпеки території країни. Процеси делімітації і демаркації державного кордону, що почалися, у ряді випадків вступало в суперечність з інтересами суміжної сторони, що власне і викликає прикордонні конфлікти. Кожна держава в процесі вирішення подібних проблем періодично стикається з нерозумінням з боку сусідніх республік. Каменем спотикання у виникаючих спорах часто стають земельні питання, водні ресурси, інтереси прикордонних етносів і так далі.

Таким чином, для реальної реалізації державної політики щодо держаних кордонів необхідна діюча система виваженого та ретельно розробленого міжнародного співробітництва з питання встановлення та зміни державних кордонів.

Розбудова державного кордону України, забезпечення його охорони та розвиток прикордонних структур - це одне з найскладніших питань, яке постало з моменту проголошення незалежності. Забезпечення надійної охорони державних кордонів країни гарантує збереження цілісності державної території, розвитку економіки країни, рівні життя населення.

Правові основи визначення державного кордону України регулюються Законом України «Про державний кордон України», а саме, що «державний кордон України визначається рішеннями Верховної Ради України, а також міжнародними договорами України».

На відміну від кордонів з іншими колишніми союзними республіками проблема демаркації сухопутної частини українсько-російського кордону, розбіжності в питанні делімітації Азовського моря та Керченської протоки роками залишаються «замороженим» питанням у двосторонніх відносинах. Тривалий час для Росії така ситуація невизначеності була вигідною з геополітичних міркувань, що часто призводило до нагнітання політичних пристрастей і «непорозумінь» у міждержавних відносинах.

Росія, протягом останніх подій з 2014 р., всупереч усім міжнародним правовим нормам веде політику підступної агресії, в результатом якої стала анексія Криму.

Твердження українських фахівців в галузі міжнародного права що будь-які територіальні зміни, що виникли на підставі або внаслідок анексії мають бути визнані юридично нікчемними. Власне, на цих принципах стоїть і авторитетна міжнародна інституція, а саме Організація Об’єднаних Націй, яка, незважаючи на застосовані зусилля, на жаль, не спроможна вирішити проблему українського Криму.

П озицію щодо територіальної цілісності України підтримала міжнародна спільнота.

Генасамблея посилається на передбачені у статті 2 Статуту зобов'язання всіх держав утримуватися в їхніх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави і вирішувати свої міжнародні суперечки мирними способами.

Референдум, проведений в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі 16 березня 2014 року, не був санкціонований Україною, тому, не маючи законної сили, він не може бути основою для будь-якої зміни статусу Автономної Республіки Крим або міста Севастополя.

АР Крим дійсно може мати законне право вимагати зміни свого статусу. Однак, згідно з міжнародним прецедентом, не можна просто відокремитися в односторонньому порядку. Замість цього потрібно було залучити до дискусії про можливе відокремлення центральну владу в Києві. Повинні також були бути вивчені альтернативи, такі як розширена автономія.

В історії людства кордони держав неодноразово змінювалися, причому, винятково з використанням військової сили. А така сила визнавалася легітимною, поряд із контрибуціями, які накладали переможці на сторону, яка програла, й анексією частини її території. При цьому мрією людства було, щоб кордони залишалися недоторканними і не могли бути військовою силою змінені.

Внаслідок військової операції в Криму відбулося насильницьке відторгнення частини території України – АР Крим Російською Федерацією, тобто її анексія. Здійснене діяння не є реалізацію принципу права народів на самовизначення, оскільки принцип права народів на самовизначення реалізується щодо невизнаних народів, які не мають інших регіонів свого компактного проживання.

Ствердження такої міжнародної практики вдаваної реалізації принципу народів на самовизначення, буде передумовою повторення даного прецеденту в майбутньому, що може повністю нівелювати такий основоположний принцип міжнародного права – принцип непорушності державних кордонів. Територія держави не повинна бути об'єктом надбання іншою державою в результаті погрози силою або її застосування і що будь-яка спроба, спрямована на часткове або повне порушення національної єдності і територіальної цілісності держави або країни, або їхньої політичної незалежності.

Література:

1. Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. (зі змінами від 16.04.2009) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. - N 2. - ст. 5.
2. Боднар А. Л., Дьогтяр А. М., Трюхан М. О. Демаркація та делімітаці кордонів: проблеми, пошуки, рішення / А. Л. Боднар, А. М. Дьогтяр, М. О. Трюхан // Укр. геогр. журнал, №3, 2008.
3. Жиров Г. Б. Анексія Криму, причини та наслідки / Г. Б. Жиров // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка . - 2014. - Вип. 45. - С. 68-72.
4. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мисик, О. В. Задорожній. – К.: Либідь, 2002. — 608 с.
5. Буроменський М. В. Міжнародне право: Навч. посібник / М. В. Буроменський – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с. 58
6. Пирожков С. І. Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива / С. І. Пирожков. – К.: НІПМБ, 2001. - 624 с.
7. Чекаленко Л. Формування нової моделі українсько-російських відносин на сучасному етапі глобалізації / Л. Чекаленко // Науковий вісник Дипломатичної академії України при МЗС України. – 2004. – Вип.10. – С 34-39.

Кунда А.М.,
магистр юридических наук,
Брестского государственного университета
имени А.С. Пушкина

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА В МЕЖДУНАРОДНОМ ЧАСТНОМ ПРАВЕ

Согласно статье 130 Гражданского кодекса Республики Беларусь от 7 декабря 1998 г. № 218-З (далее - ГК) к недвижимым вещам относятся земельные участки, участки недр, поверхностные водные объекты и все, что прочно связано с землей, то есть объекты, перемещение которых без несоразмерного ущерба их назначению невозможно, в том числе леса, многолетние насаждения, капитальные строения (здания, сооружения), незавершенные

законсервированные капитальные строения, изолированные помещения, машино-места. К недвижимым вещам также приравниваются предприятие в целом как имущественный комплекс, подлежащие государственной регистрации воздушные и морские суда, суда внутреннего плавания, суда плавания «река-море», космические объекты. Законодательными актами к недвижимым вещам может быть отнесено и иное имущество. Из данной нормы ГК следует, что недвижимое имущество определяется путем перечисления объектов.

Отсутствие четкой дефиниции понятия недвижимости способствует возникновению споров по поводу отнесения целого ряда объектов гражданского права к данной категории. Подобная проблема существует и в законодательстве Германии. Германское гражданское уложение от 18.08.1896г. (Buergerliches Gesetzbuch-BGB) (далее – ГГУ) вообще не упоминает термин «недвижимость». Все вещи делятся на движимые и земельные участки. Легального определения земельного участка в ГГУ не содержится. Таким образом, в ГГУ назван единственный объект недвижимости – земельный участок, и лишь он подлежит государственной регистрации [1]. Во Франции считаются недвижимыми все предметы, помещенные на земельный участок для его обслуживания — животные, сельскохозяйственные машины и орудия, инструменты, сырье и т. п. В США под недвижимостью подразумевается земля, сама по себе, пространство под поверхностью и над поверхностью; границы определяются многогранной пирамидой, вершина которой помещена в центр земли, ее ядро, а боковые грани простираются через земную поверхность и идут вверх до бесконечности [2, с. 594].

В гражданском законодательстве Республики Беларусь, Украины, Германии предприятием признается вся совокупность имущества, состоящая из материальных и нематериальных активов, включая недвижимость, долги и права требования. В то время, как во Франции, Бельгии в состав предприятия, находящегося в обороте, включается лишь движимое имущество. Также можно отметить и отличия в государственной регистрации недвижимого имущества. Например, в Швеции регистрация не является обязательной, права на недвижимость возникают в момент совершения сделки.

Объективно существующие различия в определении недвижимого имущества, а также в правовом режиме могут быть устранены с помощью межгосударственной унификации, что особенно актуально в связи с развитием интеграционных процессов. Однако возможен и иной способ определения недвижимого имущества. Рассмотрим на примере правоотношений, возникающих относительно приобретения гражданином одного государства недвижимости на территории другого государства. Нормы международного частного права предусматривают, что право соб\ственности на недвижимое имущество регулируется законом места нахождения. Так, согласно ст.6 Конвенции, заключенной в г. Дублин 3 ноября 2009 года между Республикой Беларусь и Ирландией об избежании двойного налогообложения и предотвращении уклонения от уплаты налогов в отношении налогов на доходы и капитал, термин «недвижимое имущество» имеет то значение, которое он имеет по законодательству договаривающегося государства, где находится данное имущество. Этот термин в любом случае включает имущество вспомогательное по отношению к недвижимому имуществу, скот и оборудование, используемые в сельском и лесном хозяйстве, права, к которым применяются положения общего права в отношении земельной собственности, узуфрукт недвижимого имущества и права на переменные и фиксированные платежи в качестве компенсации за разработку или право на разработку минеральных запасов, источников и других природных ресурсов. Отметим, что морские, речные и воздушные суда не рассматриваются в Конвенции в качестве недвижимого имущества.

В соответствии с нормами международного частного права объекты, которые отнесены к недвижимости в силу своих естественных свойств, (воздушные и морские суда и т.п.) подлежат регистрации в специальных реестрах (закон места регистрации). Что и определено в ст. 41 Кишиневской конвенции о правовой помощи и правовых отношениях по

гражданским, семейным, уголовным делам от 7 октября 2002г., где закреплены привязки «закон регистрации», «закон места нахождения» и др.

Таким образом, в гражданском законодательстве стран существуют различия в определении недвижимого имущества, которое определяется путем установления признаков или путем перечисления объектов, отнесенных к недвижимости. Данные различия могут быть устранены посредством межгосударственной унификации. А на сегодняшний день основным способом определения недвижимого имущества в международном частном праве является обращение к таким привязкам, как закон места нахождения и закон места регистрации.

Литература:

1. Сенько О. А. Понятие недвижимости: сравнительно-правовой анализ законодательства Республики Беларусь и Германии / О. А. Сенько // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2010.
2. Витушко, В. А. Курс гражданского права. Общая часть: В 5 т. Т 2: Науч.-практ. Пособие / В. А. Витушко. – Мн.: БГЭУ, 2002. – 717 с.

Лоза І. В.,
студент ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ І НЕБЕСНИХ ТІЛ

Міжнародне право, визначаючи режим космічного простору та небесних тіл, не містить загальновизнаного поняття цих об’єктів. Щодо космічного простору, то основною причиною такої невизначеності є відсутність у праві чіткого розмежування двох просторів – космічного і повітряного. В міжнародній практиці прийнято вважати космічним простором простір за межами земної атмосфери. А небесними тілами слід вважати будь-які космічні тіла, що мають природне походження.

Правовий режим космічного простору і небесних тіл в головних рисах визначається «Договором про космос» 1967 року та «Угодою про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах» 1979 року. Першим з цих актів встановлено, що космічний простір, включаючи Місяць і інші небесні тіла, «не підлягає національному присвоєнню ні шляхом проголошення на них суверенітету, ні шляхом використання або окупації, ні будь-якими іншими засобами».

Дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, здійснюється на благо та в інтересах усіх країн, незалежно від ступеня їх економічного чи наукового розвитку, і є надбанням усього людства. Космічний простір та небесні тіла відкриті для дослідження і використання всіма державами без будь-якої дискримінації на основі рівності й відповідно до міжнародного права при вільному доступі до всіх районів небесних тіл.

Стаття 4 «Договору про космос» 1967 р. забороняє розміщення зброї масового знищення. Тим самим космічний простір і небесні тіла проголошені частково демілітаризованою зоною, включно з без’ядерним статусом. Це означає, що вони можуть бути використані виключно в мирних цілях. Однак це не виключає права держави включати військовослужбовців у склад екіпажу космічного об’єкта та їхнього права робити посадку на небесні тіла.

Проте, не зважаючи на угоди та міжнародні договори на даний момент існує низка проблем пов’язаних з діяльністю людини в космічному просторі. Однією з проблем є засмічення космічного простору залишками апаратів, котрі припинили експлуатувати. Такі залишки, як правило, зостаються на земній орбіті впродовж тривалого часу і створюють

серйозну загрозу для космічних апаратів, призводять до припинення програми польоту, а у випадку пілотованих апаратів – і до втрати життя.

Також суттєвими залишаються проблеми що стосуються всього міжнародного права. Відсутність санкцій за порушення міжнародних домовленостей, відсутність повномасштабної співпраці держав лідерів у сфері забезпеченні безпеки космічної діяльності та обміну науковими фактами, відсутність інстанції, що слідкувала би за виконанням всіх домовленостей.

Діяльність людини в космічному просторі, що оточує нашу планету це відносно нова галузь дальності людства в цілому і окремих країн, саме тому міжнародно-правове регулювання цієї діяльності є дуже важливим в наш час. Швидкий розвиток науково-технічного процесу має супроводжуватися чітким правовим регулюванням та розвитком права в цьому напрямі. Це є вкрай важливим тому що ця діяльність дуже сильно пов'язана з ризиком глобальних катастроф та загрозою життя для мільйонів та мільярдів людей.

Література:

1. Закон України «Про космічну діяльність» від 05 квітня 1996 р. № 502/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.zakon.rada.gov.ua.
2. Угода «про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах» від 18.12.1979 Документ 995_482 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_482

Паулова Ю. Е.,
к.ю.н., доцент кафедры правовых дисциплин
ФГБОУ ВПО «Мордовский государственный педагогический институт» г. Саранск

ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СТАНДАРТА ПРАВА НА ОБРАЗОВАНИЕ

Право на образование является одним из основополагающих прав человека, поскольку обеспечивает важнейшие жизненные потребности и интересы, гарантирует достойный уровень жизни и свободное развитие личности.

Высшим уровнем формирования образовательного законодательства является международный, который выступает основой для внутригосударственного закрепления указанного права. В настоящее время насчитывается несколько сотен международно-правовых актов, принятых непосредственно по вопросам образования либо содержащих по этим вопросам отдельные нормы. К ним относятся документы, принятые Генеральной Ассамблеей ООН и ее специализированными учреждениями, документы, принятые региональными международными организациями, а также двусторонние соглашения, заключенные Российской Федерацией с другими государствами.

Впервые право на образование было закреплено в ч. 1 ст. 26 Всеобщей декларации прав человека 1948 года [1], которая определила, что «каждый человек имеет право на образование. Образование должно быть бесплатным, по меньшей мере, в том, что касается начального и общего образования. Начальное образование должно быть обязательным. Техническое и профессиональное образование должно быть общедоступным, и высшее образование должно быть одинаково доступным для всех на основе способностей каждого». Далее в указанной статье были обозначены задачи, которые призвано решать образование:

1) образование должно быть направлено к полному развитию человеческой личности и к увеличению уважения к правам человека и основным свободам.

2) образование должно содействовать взаимопониманию, терпимости и дружбе между всеми народами, расовыми и религиозными группами и должно содействовать деятельности Организации Объединенных Наций по поддержанию мира. Эти положения декларации определили основы деятельности мирового сообщества второй половины XX столетия в области образования и не потеряли своей значимости и в настоящее время.

Дальнейшее закрепление права на образование получило в Международном пакте об экономических, социальных и культурных правах 1966 года [2]. В соответствии с Пактом основными направлениями образовательной политики государств должны стать постепенное введение бесплатного высшего образования, а также установление удовлетворительной системы стипендий и постоянное улучшение материальных условий преподавательского персонала.

Право на образование закрепляется и в других международно-правовых актах. Так, ст. 28 Конвенции о правах ребенка от 20 ноября 1989 года устанавливает, что государства-участники признают право ребенка на образование, и в целях постепенного осуществления этого права на основе равных возможностей вводят бесплатное и обязательное начальное образование; поощряют развитие различных форм среднего образования, как общего, так и профессионального, обеспечивают его доступность для всех детей и принимают такие необходимые меры, как введение бесплатного образования и предоставление в случае необходимости финансовой помощи; обеспечивают доступность высшего образования для всех на основе способностей каждого с помощью всех необходимых средств; обеспечивают доступность информации и материалов в области образования и профессиональной подготовки для всех детей; принимают меры по содействию регулярному посещению школ и снижению числа учащихся, покинувших школу.

Значительная часть международно-правовых актов носит правозащитный характер и имеет своей целью провозглашение принципа равноправия и запрета дискриминации при осуществлении права на образование. Так, например, ст. 5 Международной конвенции о ликвидации всех форм расовой дискриминации 1965 года [4] устанавливает обязанность государств-участников запретить и ликвидировать расовую дискриминацию во всех ее формах, в особенности в отношении осуществления права на образование и права на профессиональную подготовку. Ст. 9 Декларации о ликвидации дискриминации в отношении женщин от 7 ноября 1967 года [5] закрепляет обязательство государств-членов ООН принять все надлежащие меры для обеспечения девушкам и замужним и незамужним женщинам равных прав с мужчинами в области образования на всех уровнях.

14 декабря 1960 года ЮНЕСКО была принята Конвенция о борьбе с дискриминацией в области образования [6]. Конвенция определяет понятие дискриминации в области образования и определяет конкретные меры, которые необходимо реализовать государствам-сторонникам данной Конвенции для ликвидации любых проявлений дискриминации в образовании и для осуществления действительного равноправия участников образовательных отношений. Данный документ выступает важным правовым средством для борьбы с любыми действиями государства и его органов, осуществляемых в целях закрытия доступа к образованию любой ступени или типа, или ограничения образования для какого либо лица или группы лиц.

Конвенция относит к дискриминации всякое различие, исключение, ограничение или предпочтение по признаку расы, цвета кожи, пола, языка, религии, политических или иных убеждений, национального или социального происхождения, экономического положения или рождения, которое имеет целью или следствием уничтожение или нарушение равенства отношения в области образования. Данный документ выступает важным правовым средством для борьбы с любыми действиями государства и его органов, осуществляемых в целях закрытия доступа к образованию любой ступени или типа, или ограничения образования для какого либо лица или группы лиц.

Практическую ценность представляет Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры, принятая ЮНЕСКО 9 октября 1998 года, которая определяет принципиально новые подходы к развитию высшего образования и указывает пути сближения его с профессиональной деятельностью. Для обеспечения позитивных изменений в содержании образования Декларация ставит задачу совершенствования образовательного процесса, внедрения в него новых новаторских

подходов, творческого освоения современных возможностей, открывающихся при использовании информационных и коммуникационных технологий.

Таким образом, можно утверждать, что международный стандарт права на образования является сформированным и включает в себя такие общие принципы образования как: всесторонность, поступательность и системность образования; обязательность и бесплатность начального образования при постепенном введении всеобщей бесплатности; открытость и доступность для всех различных форм среднего образования; равная доступность высшего образования на основе способностей каждого и постепенного введения бесплатного образования; равноправие и запрет дискриминации при осуществлении права на образование; свобода законных представителей определять вид учебного заведения и характер обучения для своих детей; свобода выбора языка обучения; свобода создания и функционирования учебных заведений независимо от государства, при выполнении требований, установленных государством; обеспечение во всех государственных учебных заведениях одинакового уровня образования и равных условий в отношении качества обучения.

Литература:

1. Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 года // Российская газета. – 1995. – 5 апреля.
2. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах от 16 декабря 1966 года // Бюллетень Верховного Суда РФ. – 1994. – № 12.
3. Конвенция о правах ребенка от 20 ноября 1989 года (вступила в силу для СССР 15 сентября 1990 года) // Сборник международных договоров СССР. – 1993. – Выпуск XLVI.
4. Международная конвенции о ликвидации всех форм расовой дискриминации от 21 декабря 1965 года // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1969. – № 25. – Ст. 219.
5. Декларация о ликвидации дискриминации в отношении женщин от 7 ноября 1967 года.
6. Конвенция о борьбе с дискриминацией в области образования от 14декабря 1960 года // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1962. – № 44. – Ст. 452.

Ріппа П. С.,
аспірант 2го року Опольського університету (Польща)
Дубас В. В.,
аспірант 2го року Опольського університету (Польща)

ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ОХОРОНІ ПРАВ АВТОРА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сучасне «цифрове піратство» в мережі інтернет, є доволі цікавим феноменом та в одночас парадоксальним явищем. Стрімкий розвиток світової комп’ютерної мережі Інтернет, разом із унікальними можливостями до обміну інформацією і знаннями, призвів до ситуації коли існуюча правова база не є такою, що в змозі врегульовувати виникаючі правовідносини, а то й взагалі відсутня, що пов’язано із особливостями функціонування світової мережі.

На сьогодні Україна приєдналася до таких міжнародних договорів з питань охорони авторських прав як: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право (Женевська конвенція, 1952 року), Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (1994 року). Варто зазначити, що данні договори носять не лише рамковий характер, а містять у собі багато норм, що прямо зобов'язують країн учасників до слідування викладеному положенню договору. Необхідність існування таких правових інструментів як міжнародні договори в питаннях охорони і врегулювання авторських є дуже важливою.

Враховуючи сучасні можливості до пошуку, поширення та отримання доступу до інформації в мережі Інтернет нівелюючи кордони та території — наявність єдиних, або максимально подібних правових положень, щодо охорони, та реалізації прав автора чи

доступу до цих об'єктів у якомога більшій кількості правових юрисдикцій є вимогою часу. Так, Бернською конвенцією від 24.07.1971 року, однаковий обсяг прав надається авторам всіх творів випущених на території країн-учасниць конвенції. А також, що важливо у контексті матеріалу — поширює дію норм на електронну форму об'єктів авторського права, відповідно до п.1 ст.2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів: «*Термін «Літературні і художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, ...*» [1]. А також встановлює, що права автора виникають безпосередньо в момент оприлюднення ним твору, незалежно від виконання ним тих чи інших формальностей, щодо реєстрації ним прав автора. Женевською конвенцією про авторське право до основних прав автора відноситься дозвіл на відтворення об'єктів авторського права у будь-який спосіб [2]. Цими договорами чітко визначені норми які є обов'язковими до імплементації країнами учасниками, та питання, врегулювання яких може бути взято на розгляд уже всередині країни. І незалежно від рішення, не перешкоджатиме втілювати в життя основні правові механізми захисту та функціонування авторських прав, передбачених текстами угод

В тім, в роки формування юридичних текстів угод важко було передбачити якого технологічного розвитку досягне людство. Таким чином, переваги і можливості, що створені мережею Інтернет для швидкого і транскордонного обміну інформацією між користувачами у різних кінцях світу, сьогодні все частіше використовуються для порушення прав авторів. Частково, це пов'язано із неймовірною простотою щодо копіювання та обміну файлами. Так, наприклад, в час коли вищезгадані угоди розроблялися, аби порушити право автора способом копіювання і розповсюдження охоронюваних об'єктів права без дозволу правовласника, треба було докласти зусиль до тиражування і пошуку способів збуту контрафактних примірників. Сьогодні ж це займає лічені секунди і для цього навіть не потрібно звертатися до допомоги інших людей чи технічних пристроїв, причому копії таких об'єктів – є ідеальними, так як в силу особливостей функціонування комп'ютерних технологій поняття «оригіналу» і «копії» файлу – відсутні. Причому особа, що користується мережею і використовує контент може просто не здогадуватися про протиправність своїх дій. Зважаючи на це, в «більш сучасному» Договорі Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 року включено статтю про «Інформацію про управління правами», що надає правові інструменти для ефективного регулювання правовідносин в сфері авторського права в мережі Інтернет, *«Інформація про управління правами» в розумінні цієї статті означає інформацію, яка ідентифікує твір, автора твору, володаря будь-якого права на твір або інформацію про умови використання твору, а також будь-які цифри або коди, в яких подана така інформація, якщо будь-яка з цих складових інформації додана до примірника твору або фігурує у зв'язку із розповсюдженням твору серед широкої публіки [3]*. Тобто, коли особа натрапить на контент, що є об'єктом авторського права, то перед ознайомлення з ним, вона буде поставлена до відома, щодо правового режиму охорони і використанням цього об'єкту.

Такий інструмент дозволяє частково вирішувати вищезгадані проблеми, завдяки тому, що коли користувач перебуваючи в одній із країн-учасниць міжнародних договорів, буде ознайомлений з режимом охорони і використання об'єкта авторських прав, він стане повноправним учасником правовідносин. Відповідно чого на нього можуть бути поширені норми про несення відповідальності за порушення прав автора. В тім іншою проблемою у даній ситуації є анонімність перебування в мережі. Тобто не існує чіткої прив'язки особи користувача до технічних засобів через які здійснюється користування мережею. Актуальною для правовласників залишається проблема, коли інтернет сторінка де розміщений контент, що охороняється авторським правом знаходиться в юрисдикції країн, що не ратифікували той чи інший міжнародний документ необхідний для приведення в дію інструментів захисту передбачених у вищезгаданих договорах. Відповідно чого користувачі мережі, зважаючи на її транскордонний характер функціонування можуть практично

безкоштовно, безперешкодно та відносно безкарно споживати контент, що має протилежно інший режим охорони.

Факт «піратства» в мережі Інтернет завдає великих збитків медіа індустрії, що недоотримує свої доходи. Декілька років тому були намагання прийняти і ратифікувати на світовому рівні Торговельну угоду проти контрафакту (ACTA), в цілях протидії факту «піратства», але засоби запропоновані в ролі правових інструментів: догляд прикордонними службами електронних пристроїв (Article 16: Border Measures), зобов'язує провайдерів та хостмайстрів здійснювати нагляд за дотриманням законодавства в сфері охорони авторського права, та повідомляти про такі порушення (Article 27: Enforcement in the digital enviroment) [4].

Прослідковується цікавий феномен, цифрова версія твору що потрапила до мережі за умови, що буде доступна широкому загалу, може принести велику популярність автору, що спонукає до придбання його наступних творів. Як власне і вчиняють деякі автори, викладаючи свої твори з можливістю безоплатного доступу та залишаючи за споживачем право в пожертвуванні коштів. Але з іншої сторони, кошти за придбання творів дозволяють створювати більш якісніші витвори, що теж збільшуватиме інтерес загалу. Спроби застосування класичних норм права до правовідносин що виникають і перетікають в цифровому середовищі на нашу думку є невірними. Цікавим є досвід США, де уже тривалий час діє Закон про авторське право в цифрову епоху (DMCA), що націлений на застосування особливих правових положень до цифрових мереж, з врахуванням особливостей їх функціонування. На нашу думку, саме такий підхід – вироблення національної спеціалізованої законодавчої бази щодо врегулювання правовідносини в комп'ютерних мережах із врахування культурних, економічних політичних особливостей держави, відповідатиме вимогам часу. Беззаперечно, матеріальні та нематеріальні права авторів потребують ефективної охорони в цифровому середовищі, але обрані інструменти не повинні здійснювати тиску чи порушувати приватність. А головне не перешкоджати розвитку цифрової мережі, як можливості до поширення культурних надбань і глобальної комунікації.

Література:

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971; Всевсітня Організація інтелектуальної власності.
2. Всесвітня конвенція про авторське право від 24.07.1952 (переглянута); ЮНЕСКО.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право про авторське право від 20.12.1996.
4. Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) 1.10.2011.
5. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) від 15.04.1994; Світова організація торгівлі.

Саул Т. В.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ КОНКУРЕНЦІЮ

Важливим складовим компонентом механізму ринкової економіки є конкуренція. Вона являє собою економічну боротьбу, суперництво між відособленими виробниками продукції, робіт, послуг щодо задоволення своїх інтересів, пов'язаних з продажем цієї продукції, виконанням робіт, наданням послуг одним і тим самим споживачам.

Перші теоретичні дослідження, присвячені конкуренції, з'явилися ще у середині XVIII ст. у працях класиків економічної теорії. А. Сміт трактував конкуренцію як поведінкову категорію, коли індивідуальні продавці та покупці суперничають на ринку за більш вигідні умови продажу та купівлі відповідно. Згідно з принципом «невидимої руки» конкуренція примушує підприємця через власні інтереси (для досягнення більшого обсягу виробництва

впроваджувати нові технології, методи організації виробництва, економічно використовувати ресурси) реалізувати інтереси суспільства. У роботах класика теорії конкуренції під конкурентоспроможністю мається на увазі властивість суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там конкуруючими суб'єктами. Аналізуючи це визначення, слід відзначити, що воно не несе у собі елементів випередження, лідерства, які повинні бути властиві суб'єктам економічного суперництва, що намагаються перевершити досягнення конкурентів. Найбільший розвиток конкуренція отримує в умовах капіталістичного способу виробництва. Мета конкуренції – боротьба за отримання найбільшого прибутку. У цілому можна сказати, що до середини XX ст. було сформовано загальне уявлення про сутність та рушійні сили конкуренції, а також виділено чотири класичні моделі конкуренції (монополія, олігополія, довершена та монополістична конкуренція).

На погляд А. Гальчинського, основне завдання конкуренції (це її центральна функція) – завоювати ринок, в боротьбі за споживача перемогти своїх конкурентів, забезпечити одержання сталого прибутку.

Конкуренція має негативні та позитивні риси. Тривалий час в нашій країні робився наголос в основному на негативних наслідках конкуренції: витиснення дрібних виробників великим капіталом, розорення одних і збагачення інших, посилення соціальної несправедливості, значне зростання майнової диференціації населення, загострення безробіття, інфляції тощо. В умовах адміністративно-командної системи у практиці господарювання конкуренція була відсутня.

Конкуренція має і позитивні риси. Вона є рушійною силою ринкової економіки. В умовах конкуренції перемагає той, хто створює високоякісну продукцію при найменших затратах виробництва на основі науково-технічних досягнень, передової організації праці. Конкуренція приносить користь суспільству: стимулює економію матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, примушує постійно поновляти асортимент, пильно стежити за науково-технічними новинками і активно впроваджувати їх у виробництво.

Конкуренція позбавлена суб'єктивних вад. Підсумки її оцінюють самі споживачі, віддаючи перевагу тим чи іншим товарам. Слід зазначити, що без конкуренції не може діяти закон вартості. Вона є процесом-причиною, що призводить до утворення вартості. Цей причинно-наслідковий зв'язок у минулому не визнавався. А саме він визначає сутність закону вартості, що безпосередньо впливає на глобальну конкуренцію у сучасному світі та поступове формування її міжнародно-правового регулювання.

Семочко Є.С.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Менеджмент
організацій та адміністрування»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО ПРАВОВІ САНКЦІЇ

Міжнародно-правова відповідальність - одне з найстародавніших інститутів міжнародного права, є юридичною обов'язком суб'єкти міжнародного права ліквідувати шкода, заподіяний їм іншому суб'єкту чи суб'єктам міжнародного права внаслідок порушення міжнародно-правової норми, чи обов'язок відшкодувати матеріальним збиткам, заподіяний через дії, не складових порушення міжнародно-правової норми, коли таке відшкодування передбачається спеціальним міжнародним договором.

Метою згаданої роботи є підставою розкриття ширшому спектрі поняття міжнародно-правової відповідальності, передбаченої суб'єктів міжнародного права, зокрема держав.

Міжнародно-правові санкції є засобом, за допомогою якого відновлюють порушені права та домагаються відшкодування завданих збитків. Це форма міжнародно-правової відповідальності, форма дозволеного примусу в міждержавних стосунках.

Примусові заходи можуть бути санкціоновані і несанкціоновані. Несанкціоновані примусові заходи застосовуються до виникнення міжнародно-правової відповідальності як реакція на недружні акти, ситуації, нездоланну силу, конфліктні ситуації. Більшість правомірних заходів з виникненням міжнародно-правової відповідальності набувають характеру міжнародних санкцій.

Їх мета - відновлення функціонуючого механізму міжнародно-правового регулювання. Застосування санкцій * односторонній процес. Суб'єкт, який вдається до санкцій, не може бути стороною-правопорушницею. Санкції можуть застосовуватися лише у відповідь на правопорушення - у цьому їх відмінність від неправомірного застосування сили в міжнародних відносинах і правомірних превентивних примусових заходів.

Право на примусові заходи належить кожному суб'єкту міжнародного права. Держави реалізовують його індивідуально, колективно і за допомогою міжнародних організацій. Тобто виділяють такі типи санкцій:

1) міжнародні санкції, які здійснюються державами в порядку самодопомоги;

2) міжнародно-правові санкції, які здійснюються державами з допомогою міжнародних організацій.

Кожному з типів властиві свої види міжнародно-правових санкцій, форми і способи їх застосування. Санкції, які здійснюються державами в порядку самодопомоги - це самооборона, репресалії, реторсії, розрив дипломатичних і консульських відносин, невизнання.

Реторсії можуть застосовуватися у відповідь на недружній акт, несправедливу, упереджену поведінку іншого суб'єкта, але в межах" допустимих міжнародним правом. Реторсіями є: заборона дипломатичним представникам або громадянам іноземної держави вільно відвідувати певні райони країни їхнього перебування у відповідь на подібні обмеження щодо своїх дипломатів і громадян в тій державі (інші обмеження); відкликання посла з держави, яка вчинила недружній акт або правопорушення; висилка з країни такої кількості дипломатів держави, яка раніше вислала з країни дипломатів першої держави; оголошення дипломатів persona non grata; заборона в'їзду в країну або скасування візиту делегацій тощо.

Репресалії - односторонні заходи примусу, спрямовані на обмеження або ліквідацію прав іншої держави, які передбачені міжнародним правом як контрзаходи в разі правопорушення. Вони не застосовуються у відповідь на акти, які не є міжнародним правопорушенням.

Репресалії мають відповідати завданим збиткам із застосуванням примусу, необхідного для їх відшкодування. Правомірними є лише політичні та економічні репресалії: позбавлення дипломатичних привілеїв та імунітету офіційних представників держави-порушниці; ембарго; бойкот; секвестр майна тощо.

Розрив дипломатичних відносин може відбуватись окремо або одночасно з розривом консульських відносин. Крім того можливе призупинення дипломатичних і консульських відносин як більш м'яка форма впливу на державу-порушницю.

Самооборона — це заходи, які застосовуються державою у відповідь на збройний напад на неї і передбачають використання збройних сил. Застосування цієї форми можливе і при недружніх актах, але в такому разі вона не є санкцією, бо застосовується не у відповідь на міжнародне правопорушення.

Виділяють дві форми самооборони: необхідна оборона, самооборона від агресії. При необхідній обороні бажане попередження про можливість її застосування, якщо держава-порушниця не припинить порушення. Попередження необхідне тому, що правопорушення може бути ще об'єктивно відсутнім (підготовка до вторгнення) або вимушеним (порушення територіальної недоторканності через аварію чи помилку). Застосування збройної сили в таких випадках не є правомірним.

Формами невизнання є відмова держави визнати дійсність міжнародного договору, укладеного під тиском чи з іншими порушеннями, передбаченими нормами міжнародного

права; невизнання неправомірних територіальних змін; невизнання фашистського, расистського чи колоніального режиму держави, яке веде до ізоляції такої держави тощо.

Література:

1. Абрамов С. С. Правове регулювання країни: навч. посібник / Абрамов С. С. - М.: Магістр, 2007.
2. Бівень С. А. Санкції, їх характеристика / С. А. Бівень// Зеркало недели. - 2000. - 23 сент. - №37(310).
3. Герасимчук О. В. Исследование о природе и причинах богатства народов. - М: Соцэкгиз, 1962.
4. Назаров К. С. Міжнародне право / Еазарова К. С. - М: ИНФРА-М, 2006.
5. Сутормiна В.М. та iн. Право ведення України: Навч. посібник / В.М. Сутормiна, В.М. Федосов, Н.С. Рязанова; За ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 2004. – 247 с.
6. Троценко Р. Міжнародне право / Р. Троценко // Діловий вісн. - 1997. - № 1.

Спесівцев В. Б.,
студент ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В РЕФОРМУВАННІ УНІВЕРСАЛЬНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Конституція як основний закон держави має інтегральні функції і створює умови, визначає форми та межу для оптимальної реалізації сувереном своїх можливостей, а не встановлює заборони на таку реалізацію. У випадку виходу уповноважених сувереном (народом) органів за межі своїх повноважень, наданих їм народом, останній має у своєму розпорядженні знову ж таки конституційно закріплені контрольні механізми.

Аналіз конституцій різних держав дозволяє дійти висновку, що жодна з них не містить прямої і однозначної заборони на передачу суверенних прав держави міжнародній організації. Натомість є Конституції, які прямо дозволяють таку передачу або нічого не говорять про це.

Цікавою є думка Верховного Суду США, який, аналізуючи у 1936 р. Конституцію своєї держави у справі компанії «Куртіс-Райт», чітко визначився, що повноваження, які випливають із зовнішнього суверенітету, «навіть якщо вони ніколи не згадувались в Конституції, належать федеральній владі як необхідні атрибути державності».

Враховуючи викладене, звернімося тепер до аналізу положень законодавства України.

Логічно, що для суверена, створюючи нову незалежну державу, немає сенсу одразу закріплювати положення про можливість обмеження її владних повноважень. Навпаки, його політична логіка підказує, що необхідно якомога чіткіше та частіше на законодавчому рівні встановлювати повноту суверенної національної влади. Тому цілком природно, що з 1991 р. не було прийнято єдиного нормативного акту або припису, яким би регулювалось питання відмови України від частини своїх суверенних повноважень на користь міжнародного органу.

Декларація про державний суверенітет України визначає державний суверенітет як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах.

Конституція України не містить загальної заборони на передачу суверенних повноважень міжнародним органам, але вона забороняє реалізацію суверенних прав у деяких чітко визначених сферах. До них відносяться випадки, коли скасовуються чи обмежуються права та свободи людини і громадянина, ліквідується незалежність України чи порушується територіальна цілісність України (ст. 157 Конституції України). Звичайно, розширивши тлумачення цих понять можна спробувати довести, що участь у наднаціональній міжнародній організації порушує саме ці норми. Але як встановити межу між тими

випадками, коли участь в діяльності міжнародної організації сприяє реалізації прав і свобод людини, зміцненню незалежності та територіальної цілісності України, а коли шкодить їм? Право може відповісти на це питання лише з точки зору аналізу правових систем таких міжнародних організацій, їх ефективності. Однак і такий аналіз буде неповноцінним, якщо не враховувати інтереси та цілі кожної держави при прийнятті нею рішення про участь в діяльності міжнародної організації.

За відсутності чітко встановленого законом дозволу або заборони, «прогалини» законодавства у цій сфері заповнив Конституційний Суд України, який в Ухвалі у справі про Міжпарламентську асамблею держав-учасниць СНД (МПА) зауважив, що в МПА «замість консенсусу запроваджено звичайний порядок голосування, притаманний міжнародним органам з наддержавними функціями». Цим Суд навів лише один з елементів наднаціональності і важливо, що в українському правовому полі з'явилося поняття «органу з наддержавними функціями». За такого підходу, абсолютна більшість міжнародних організацій є наднаціональними. Це означає визнання того, що Україна вже є членом міжнародних організацій з наднаціональними елементами і приєднання до них фактично ані суперечило положенням Конституції, ані вимагало внесення змін до неї. Адже в цьому контексті ніхто не ставить під сумнів правомірність членства України в ООН та її спеціалізованих установах, яка хоча постійно і наголошує на тому, що не посягає на суверенітет держав-членів, але з юридичної точки зору має елементи наднаціональності, що визнається і в доктрині.

Висловлена Судом позиція при наступному тлумаченні терміну «наддержавність» або «наднаціональність» має ним враховуватись, а отже, вона може мати далекоглядні наслідки для розвитку України та її участі у подальшому реформуванні міжнародних організацій, у тому числі – тих, що мають певні наднаціональні функції та можливості.

Тихомирова Г. Є.,
к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВА ГРЕЦІЇ З ПРАВОМ ЄС: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Необхідність для України вивчення взаємодії права Греції та права ЄС особливо очевидна у контексті тих складних та нових завдань, які стоять перед суспільством та Україною, вирішенню яких повинне сприяти запозичення того позитивного досвіду, який має Республіка Греція.

Не дивно, що як українські автори, серед яких слід відзначити М. О. Баймуратова, М. В. Буроменського, В. Г. Буткевича, А. С. Гавердовського, В. Н. Денисова, О. В. Задорожнього, В. І. Муравйова, Ю. С. Шемшученка та ін., так і іноземні автори (Е. Браун, Я. Броунлі, Г. В. Ігнатенко, І. І. Лукашук, Л. Х. Мінгазова, В. Я. Суворова, Г. Шварценбергер, М. Шоу та ін.) звертаються до досвіду Греції та інших держав з цього питання. Серед грецьких дослідників міжнародного публічного права до цієї проблеми зверталися Н. Алівізатос, А. Йокаріс, Й. Пападімітріу, Е. Рукунас, В. Скурис, А. Фатурос та ін.

Взаємодія національного права Греції з правом ЄС прагне створити основу для встановлення нової епохи співробітництва не тільки громадян та їх об'єднань в межах Греції, але і в масштабах ЄС. Саме тому в літературі зазначається, що гармонізація правових систем різних держав є задачею сучасного розвитку [1].

Основний Закон Греції визначає положення норм міжнародного права у національному праві держави. На конституційному рівні визначено засади дії окремих положень міжнародних договорів та норм [5]. А тому це «де-факто» та «де-юре» означає повне

поширення норм Конституції Греції на право ЄС, норми якого прирівняні до норм міжнародного права в цілому. Подібне закріплення свідчить про наявність в подальшому важливої проблеми, яка потребує свого постійного розв'язання в рамках міжнародного та європейського права водночас. Йдеться саме про забезпечення державою своїх зобов'язань перед ЄС.

Греція сьогодні будує якісно новий механізм забезпечення та розвитку правопорядку всередині держави та в рамках ЄС. Цей порядок включає як національні, так і міжнародні елементи, але правовою основою цього механізму визнані саме принципи права ЄС у своїй системі. Греція, вступаючи до ЄС, проголосила дотримання та виконання всіх принципів права ЄС, як умови співробітництва. Причому це стосується принципів взаємодії права ЄС та права Греції, принципів міжінституційної взаємодії, принципів взаємодії органів ЄС та Греції. Таким чином, відбувається контроль над нормами національного права з боку ЄС, а також вплив Греції на право ЄС.

В правовій сфері Греції, як держави-члена ЄС, та ЄС як міждержавного об'єднання, часто, особливо в останні роки, виникає потреба в спільному вирішенні задач різного характеру, а також здійсненні узгодженого алгоритму дій. Свого часу намір Греції стати повноправним членом ЄС викликав необхідність врахування понад трьох тисяч поправок, внесених у грецьке законодавство. Саме тому звертають увагу на себе деякі аспекти в контексті проблеми вдосконалення механізму права Греції та ЄС. Так, багато зауважень пояснюються специфікою національного грецького законодавства, зокрема, важливо було досягти узгодження у термінології та понятійному апараті[7].Але при гармонізації законодавства не обов'язково всі його позиції уніфікувати, приводити у повне дублювання норм права ЄС[3]. Важливо повно виявити розходження та особливості регулювання в конкретних системах права та враховувати їх у процесі застосування, в контактах з нормами законодавства ЄС. Тому виникає необхідність тільки зближення грецького законодавства з законодавством ЄС, а не їх підміни. Сам механізм взаємодії права Греції з правом ЄС означає вироблення загального курсу розвитку, подолання колізій, правових розбіжностей, вироблення та впровадження загальних юридичних вимог та правил. Очевидно, що український законодавець отримає значний обсяг роботи, задачу реформування власного законодавства, внесення чисельних змін у випадку наближення України до фактичного членства в ЄС.

Членство Греції в ЄС вплинуло не тільки на функціонування, але і на систему органів влади. На багатьох рівнях державної влади були створені спеціалізовані органи із забезпечення реалізації права ЄС. Механізми контролю з боку фахівців у галузі європейського та міжнародного права за діями уряду у відносинах з ЄС могли б стати корисними для України.

З урахуванням традицій європейського права була перебудована і робота судів.

Суд ЄС має значну автономію та незалежність відносно держав-членів, його рішення не потребують ухвалення з боку уряду. Але взаємодія яскраво проявляється у порядку виконання його рішень. Суд під загрозою штрафних санкцій може примусити виконати його рішення державу-члена. Договір про ЄС зазначає, що Суд ЄС має компетенцію приймати рішення в преюдиціальному порядку з питань, що стосуються тлумачення даного Договору. Тобто, положення має на меті забезпечити взаємодію між національними судами та Судом ЄС[4].

Маючи широкі організаційні повноваження Суд ЄС ставить судові органи Греції на службу меті інтеграції Греції до ЄС. Саме тому право ЄС сьогодні беззаперечно вважається частиною національного права держави. Наша держава на шляху до інтеграції в ЄС повинна усвідомлювати всі способи реалізації рішень даного судового органу. Найбільш поширеним є застосування рішень Суду ЄС національними судами в якості судових прецедентів, які слід безпосередньо виконувати на підставі положень Договору про ЄС.

Суд ЄС виносить важливі рішення, обов'язкові для окремих держав та юридичних осіб ЄС, контролює законність дій органів ЄС, регулює спори в рамках ЄС з державами-членами,

тлумачить умови практичного застосування норм права ЄС. Разом з тим значна роль в процесі взаємодії відводиться Суду ЄС, який з метою одноманітного застосування права ЄС наділений повноваженням виносити рішення, що стосуються тлумачення, як самого Римського договору, так і всіх інших актів, прийнятих після 1957 року. Крім того, Греція, як і інші держави має право звернення до даного органу з проханням розтлумачити конкретні норми права ЄС[6].

У процесі взаємодії права України з правом ЄС кожна із сторін окрім виконання чисельних процедур (переговори, моніторинг правової та політичної ситуації, адаптація «acquis», тощо) здійснює складну роботу з реформування та модернізації всіх сторін життя держави та суспільства. Для України це важливо в аспекті удосконалення демократичних інститутів та законодавства, забезпечення соціальної безпеки, економічної стабільності, заходів в галузі конкурентоспроможності, боротьби із корупцією та ін.

Україна, як і Греція, з урахуванням географічних та історичних критеріїв, є державою європейської релігії, культури та традицій. Відповідно, інтеграція в європейський простір – цілком природна ціль. Крім того, проголосивши себе незалежною державою, Україна в якості стратегічного завдання визнала побудову правової держави, що ґрунтується на демократичних цінностях світу та Європи. В цьому сенсі ЄС слугує яскравим взірцем демократії, економічного добробуту громадян та політичної стабільності. Тому прагнення України до приєднання саме до цього Союзу цілком логічне та виправдане. Діалектичний розвиток цивілізацій свідчить про те, що все більше держав глибше розуміють необхідність участі у інтеграційних процесах. Україна не може залишатися в ізоляції, тим більше, що приєднання держави до ЄС укріпить її державність, національну безпеку, традиції, мови, культуру. З іншого боку, прагматична цінність такого приєднання може виражатися і в збільшенні іноземних інвестицій, як складової економічного розвитку держави.

Для зближення, гармонізації, уніфікації українського та європейського права можуть також використовуватися різні юридичні засоби, поширені в міжнародному праві та які активно використовувалися в Греції: закріплення правосуб'єктності окремих осіб, введення єдиних загальнообов'язкових стандартів, наприклад, в галузі прав людини, охорони довкілля; визнання певних юридичних офіційних документів; укладення договорів про співробітництво у різних галузях та сферах відносин; проведення спільних правових заходів; застосування санкцій до суб'єктів, до яких санкції зобов'язалися застосувати інші держави-члени ЄС; загальне визнання міжнародних нормативно-правових актів.

Зближення між Україною та ЄС, що намітилося останнім часом, передбачає активізацію роботи з надання правовому порядку більшої сумісності. Модернізація українського законодавства відбувалася та повинна і надалі відбуватися на домовленостях між нашою державою та ЄС, які, в першу чергу, передбачають гармонізацію національного законодавства з правом ЄС, використання новітнього досвіду ЄС в галузі регулювання правовідносин. У зв'язку з цим особливий інтерес представляє розгляд питання, який позитивний досвід може продемонструвати кожна держава, що є членом ЄС. Не виключенням є і грецький досвід. Світова економічна криза 2008 року наочно показала економічну, політичну та правову слабкість світової спільноти. Греція виступила яскравим прикладом наслідків кризи у Європі. Стабільність функціонування як самої держави, так і ЄС, були під загрозою. Криза вказала на гостру необхідність значного укріплення національно-правових позицій держави, підвищення якості національного законодавства, здатного вистояти подібні удари економіки. Очевидно, що для України такі завдання набувають особливої актуальності

Безумовно, створення єдиного правового простору з ЄС, в якому громадяни України отримають однаковий правовий статус із громадянами держав-членів ЄС – це довгострокова та плідна робота. Проте пошук таких методів уніфікації вже розпочався. Ними, на наш погляд, сьогодні можуть стати детальне дослідження європейського законодавства, аналіз прецедентів та судової практики, підготовка та адаптація свого національного законодавства

до європейського, принаймні часткова імплементація окремих положень та правових моделей ЄС.

Література:

1. Бачило И. Л. Проблемы гармонизации в законодательстве / И. Л. Бачило // Журнал российского права. – 2000. – № 8. – С. 90–95.
2. Баймуратов М. О. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: політико-правовий аналіз / М. О. Баймуратов, С. В. Максименко // Право України. – 2001. – № 10. – С. 101–104.
3. Витвицкая О. Право ЕвропейскогоСоюза / О. Витвицкая, Г. Горинг. – СПб. : Питер, 2005. – 256 с.
4. Шемшученко Ю. С. Теоретичні проблеми гармонізації законодавства України з європейським правом / Ю. С. Шемшученко // Правова інформатика. – 2007. – № 3 (15). – С. 2–5.
5. Fatouros A. InternationalLawintheNewGreekConstitution / A. Fatouros // AmericanJournalofInternationalLaw. – 1976. – Vol. 70. – P. 494–518.
6. Γιόκ□ρης Ά. Πρακτική των δικαιοδοτικών οργάνων στην εφαρμογή του διεθνούς δικαίου (Ελληνική πρακτική και συγριτικό πλαίσιο) / Ά. Γιόκ□ρης. – Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα-Κομοτήνη, 1986. – 381 Σελ.
7. Σκανδάμης Ν. Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο και Ελληνικό δίκαιο προσαρμογής. Αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης λειτουγία, λειτουργία της κοινοτικής έννομης τάξης (Α). – Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1992. – 182 Σελ.

Халіна А. Г.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНОМУ ТЕРОРИЗМУ

Необхідною умовою протидії терористичним загрозам на національному ґрунті є формування ефективної державної політики протидії тероризму, що вимагає вироблення чіткої концепції та стратегії, базових принципів, концептуальних і нормативно-правових засад, визначення шляхів їх практичної реалізації. Загалом ця проблематика вимагає особливої уваги науковців до опрацювання питань координації діяльності всіх владних структур, у компетенції яких є протидія терористичним загрозам на національному рівні, створення у суспільстві умов для консолідації громадськості у розв'язанні тих проблем сучасного українського суспільства, наявність яких може спричинити прояви тероризму.

В Україні останніми роками щодо протидії тероризму зроблено чимало: створено спеціальний координаційний орган – Антитерористичний центр при СБУ, у 2003 р. прийнято Закон України «Про боротьбу з тероризмом», ратифіковано низку міжнародних антитерористичних конвенцій, введено до Кримінального кодексу України ст. 258 «Терористичний акт», доповнено відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» від 21.09.2006 р. Кодекс ст. 258-1 «Втягнення у вчинення терористичного акту», ст. 258-2 «Публічні заклики до вчинення терористичного акту», ст. 258-3 «Створення терористичної групи чи терористичної організації», ст. 258-4 «Сприяння вчиненню терористичного акту», ст. 285-5 «Фінансування тероризму».

За статистичними даними, тероризм, на щастя, не набув поширення в нашій державі. За період 2002–2013 рр. у країні було зареєстровано 6 випадків вчинення або підготовки терористичних актів, що не несли значної загрози, але вже у 2014 р. у деяких регіонах спалахнув один з наймасштабніших терористичних конфліктів у світі за усі останні роки.

Загальновизнано, що внутрішніми чинниками, які обумовлюють прояви тероризму, є несприятлива соціально-економічна ситуація в державі, окремому регіоні чи регіонах, незбалансована національна політика, нехтування інтересами національних чи релігійних меншин, утиск їхніх прав. Поширенню терористичних проявів сприяє також наявність у країні нелегального ринку зброї та відносна легкість його придбання; наявність значного прошарку осіб, що пройшли школу війни в Афганістані та інших «гарячих точках», і є недостатньо соціально адаптованими у суспільстві перехідного періоду; ослаблення або повна відсутність низки адміністративно-контрольних правових режимів; наявність злочинних угруповань, що мають зброю та вибухові речовини; втрата багатьма людьми ідеологічних і духовних життєвих орієнтирів.

Серед зовнішніх чинників тероризму є такі: зростання числа терорис-тичних проявів у близькому та далекому зарубіжжі; соціально-політичну й економічну нестабільність у сусідніх державах як колишнього СРСР, так і Європи; стратегічні установки деяких іноземних спецслужб і закордонних (міжнародних) терористичних організацій; відсутність надійного міграційного контролю в Україні та сусідніх державах; наявність значного «чорного» ринку зброї у деяких сусідніх державах.

За даними наукових досліджень, загальна модель чинників, що сприяють виникненню й розвитку в суспільстві конфліктогенної ситуації, що розв’язується, у тому числі терористичним способом, зазвичай виглядає так:

• економічна криза;

• хронічна політична нестабільність;

• загальна структурна криза держави та її інститутів;

• руйнування історичних, культурних, моральних, гуманітарних цінностей;

• зростання націоналізму, національної нетерпимості, релігійного екстремізму та сепаратистських настроїв;

• слабкість державного апарату, і, насамперед, корумпованість державних службовців;

• низький професіоналізм спецслужб;

• падіння авторитету влади, закону, віри в її здатність забезпечити безпеку громадян;

• зацікавленість у дестабілізації ситуації з боку інших держав, низки закордонних терористичних, релігійних, націонал-радикальних та інших організацій;

• негативні процеси у соціальній структурі, що призвели до маргіналізації багатьох соціальних груп;

• падіння життєвого рівня, стан психологічного дискомфорту, тривоги й безвиході, незахищеності, що відчула на собі значна частина населення;

• зростання соціальної агресивності.

Зважаючи на зазначене, можна зробити висновок, що успішне вирішення проблеми боротьби з тероризмом лише за допомогою силових методів неможливо. В основу протидії тероризму має бути покладено виважену, послідовну системну державну політику гармонізації суспільних відносин, своєчасного усунення суперечностей та негативних процесів у економічній, соціальній, соціально-психологічній сферах життєдіяльності суспільства.

З урахуванням імовірних терористичних загроз доцільно створити загальнодержавну систему протидії тероризму. Така система має містити в собі не тільки правоохоронну, а й економічну, соціальну, політичну та пропагандистську складові. У здійсненні антикорупційної діяльності мають брати участь органи законодавчої, виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суспільно-політичні об’єднання та громадські організації, засоби масової інформації, релігійні організації.

Основними напрямами державної протидії тероризму мають стати:

• усунення конфліктогенних факторів, що породжують прояви теро-ризму;

• розроблення спеціальних нормативно-правових актів, що регламентують життєдіяльність окремих малих етнічних груп, народностей з урахуванням дотримання їх споконвічних традицій і культур;

• розвиток нормативно-правової бази антитерористичної діяльності;

• формування системи міжвідомчого інформування в інтересах адекватного реагування на прояви тероризму;

• відпрацьовування системи й методів спільних антитерористичних дій і комплексних операцій;

• створення системи виявлення й обліку осіб, що володіють навичками мінно-вибухової справи, брали участь у військових конфліктах («гарячих точках»);

• удосконалення системи захисту об'єктів, що можуть становити інтерес для терористичних зазіхань, постійний моніторинг стану безпеки таких об'єктів;

• планомірне вилучення з незаконного обороту зброї, боєприпасів і вибухових речовин;

• розроблення концепції висвітлення антитеристичної проблематики в засобах масової інформації.

У відверненні та припиненні терористичної діяльності вже сформованих терористичних груп та одинаків значну роль має відігравати система оперативно-розшукових заходів, що мають здійснювати правоохоронні органи.

Значним недоліком у протидії проявам тероризму визнається слабке агентурне проникнення в терористичні угруповання. Правоохоронні органи мають постійно приділяти увагу цій роботі.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що тероризм є складною комплексною проблемою, а успішно протидіяти йому можна лише у спосіб здійснення системи економічних, соціальних, правових, інформаційно-пропагандистських, оперативно-розшукових та організаційно-технічних заходів. Ці заходи в умовах глобалізації мають здійснюватися як на національному, так і на міждержавному рівнях, у рамках міжнародного співробітництва та міжнародної протидії тероризму як соціальному явищу та недопущення вчинення конкретних терористичних актів та дій, якими мотивами й цілями вони б не обумовлювалися та не виправдовувалися.

Виключно поєднання національних та міжнародно-правових можливостей здатне забезпечити ефективність зусиль по боротьбі з сучасним міжнародним тероризмом.

Ящелдова Р. О.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

У сучасних умовах, ураховуючи багатоетнічність держав одним з найбільш неоднозначних питань у міжнародному праві є питання подвійного (множинного) громадянства. Основними та найбільш вагомими причинами виникнення біпатризму є

1) грандіозні міграційні процеси, які відбуваються по всьому світу;
2) колізії в міжнародному законодавстві;
3) відсутність багатосторонніх міжнародних договорів про подвійне громадянство;
4) внутрішньодержавні закони, що упорядковують випадки біпатризму.

Одним із способів виникнення подвійного громадянства є колізія «право крові» та «права ґрунту». Так, дитина, народжена у батьків-іноземців на території держави, де домінує право ґрунту, крім набуття громадянства батьків по праву крові, отримує також громадянство тієї держави, на території якої вона народилася. Право ґрунту, згідно Віденської конвенції про дипломатичні відносини 1961 року та Віденської конвенції про консульські відносини 1963 року, не розповсюджується лише на дітей іноземних дипломатів і консулів.

Як відомо, ставлення до подвійного громадянства – це суть державно-правової політики держави у сфері громадянства. За останні роки саме завдяки свідомої державної політики, спостерігається стрибке зростання кількості біпатридів. Держави, що проводять таку політику мають дуже велику кількість біпатридів, які проживають за її межами, тим самим забезпечують свій вплив в інших країнах, що призводить до підриву суверенітету шляхом втручання в внутрішні справи цих держав під приводом захисту «своїх громадян». Саме під цим приводом починається більшість міждержавних військових конфліктів, результатом чого є приєднання територій, якщо вони значною мірою населені її громадянами.

Питання інституту подвійного громадянства є актуальним як для світової спільноти, так і для українського народу. В Україні з кожним роком зростає число громадян, які мають два або більше іноземних громадянств, при тому, що вони не відмовилися від українського. Згідно з соціологічними дослідженнями в Україні 49,4% громадян хотіли би мати громадянство ще однієї держави при збереженні українського громадянства; 40,9% не хотіли мати подвійного громадянства. Серед жителів півдня та сходу України 32% хотіли би мати громадянство Російської Федерації. Протилежна ситуація стосовно жителів заходу: 10,9% серед них надають перевагу США; 7,2% ФРН; 6% Канади; 10% Угорщині та 15% Польщі [2, с. 214].

Що стосується проблематики даної теми, то серед основних проблем можна виділити – це питання проходження військової служби біпатридів та їх дипломатичний захист. Адже саме проходження військової служби є механізмом реалізації безпеки держави. Військова служба може змінювати громадянство, сприяти його придбанню, або, навпаки, вести до втрати громадянства, що дозволяє віднести її до числа самостійних джерел біпатризму та його усунення. Біпатризм може утруднити виконання військової повинності, схожих з нею або змінних її обов'язків, породжуючи претензії декількох держав до біпатридів, ускладнюючи заклик, викликаючи можливі обмеження по службі.

У випадку проблеми дипломатичного захисту особи з подвійним громадянством можливими є дві ситуації. Перша: дипломатичний захист особи з подвійним громадянством намагається здійснити одна з держав, громадянством якої ця особа володіє, проти іншої держави його громадянства. У цьому випадку питання про дипломатичний захист практично відпадає. Точніше, спроба його здійснити допустима, але такий захист буде відхилений на тій підставі, що відповідна особа має громадянство країни, проти якої здійснюється захист. Друга ситуація: біпатрид опиняється на території третьої держави, і на території цієї держави постає питання про надання такій особі дипломатичного захисту зі сторони держав його громадянства. Органи влади держави перебування звичайно в цій ситуації беруть до уваги громадянство тієї держави, з якою особа з подвійним громадянством має фактичний зв'язок (принцип ефективного громадянства) [1, с. 401].

Норми, що регулюють колізії, пов'язані із військовою повинністю та дипломатичним захистом біпатридів, містяться у міжнародних угодах, зокрема регулюванню питання про військову службу осіб з подвійним громадянством присвячена глава 2 Європейської Конвенції про скорочення випадків множинного громадянства та виконання військових обов'язків у випадках множинного громадянства від 6 травня 1963 р.; Гаазька конвенція про деякі питання, що стосуються колізій законів про громадянство 1930 року регулює питання дипломатичного захисту біпатридів.

У науці і практиці виділяють різні способи усунення біпатризму. Так, до внутрішньодержавних способів відносять, по-перше, надання біпатридам права відмови від одного зі своїх громадянств (оптація); по-друге – негативну оптацію, яка означає, що у випадку народження дитини в іноземців, один з яких народився в цій країні (так званий принцип подвійного народження), ця дитина набуває громадянство цієї країни. Але з досягненням повноліття така особа має право відмови від громадянства цієї країни протягом певного строку, пропустивши який, вона це право втрачає (такою є практика у Франції). По-третє, з метою запобігання необмеженому набуттю громадянства емігрантами, що втратили

реальний зв’язок з батьківщиною, законодавство деяких держав встановлює кількість поколінь осіб, що постійно проживають за кордоном і можуть передавати дітям своє громадянство за «правом крові». Визначаються також умови втрати громадянства особами, що народилися за кордоном. Так, згідно із законом про шведське громадянство громадянин Швеції, який народився за кордоном, ніколи не проживав у цій державі і «не перебував у ній таким чином, щоб це могло свідчити про його приналежність до Швеції», утрачає шведське громадянство з досягненням 22 років [1, с. 402]

Для вирішення питань біпатризму держави використовують, як правило, два основних принципи: рівність і ефективне (переважне) громадянство. Перший принцип дозволяє біпатридам визнаватися громадянином усіх країн громадянства і реалізовувати в них усі права та обов'язки. Другий принцип полягає в тому, що біпатрид повинен реалізовувати права та обов'язки громадянства тільки в одній країні, наприклад державі доміцилія.

На сьогодні інститут подвійного або множинного громадянства визнається у понад третині країн світу. За ставленням до нього держави можна умовно поділити на три групи: 1) держави, що дозволяють множинне громадянство (наприклад, Іспанія, Канада, Франція); 2) держави, які дозволяють подвійне громадянство за певних умов (наприклад, Литва, Австралія, Бразилія, Болгарія, Греція, Ірландія, Ізраїль, Молдова, Панама, Польща, Росія, США, Словаччина, Туреччина, Швейцарія, Угорщина, Румунія, Фінляндія; 3) держави, котрі не визнають множинного та подвійного громадянства (наприклад, Єгипет, Індія, Кенія, Китай, Куба, Монголія, Норвегія, Лівія, Сирія, Україна, Швеція, Данія, Білорусь тощо) [3].

Серед країн, що визнають множинне громадянство, здебільшого держави, які мали в минулому колонії або держави, утворені іммігрантами. Відповідно, подвійне або множинне громадянство полегшує зв’язок між колишніми метрополіями та їх колоніями, підтримує вплив колишніх метрополій у відповідних країнах та спрощує зв’язок між іммігрантами та їх історичною батьківщиною.

Проблему множинного громадянства можна розв’язати тільки або визнавши це явище, прийнявши при цьому єдиний міжнародний акт, який би детально регламентував кожний аспект проблеми, або повністю ліквідувавши його шляхом застосування обов’язкової оптації одного з громадянств і встановленням норм, які б запобігали в майбутньому можливостям виникнення випадків множинного громадянства. Множинне громадянство існує об’єктивно, незалежно від ставлення до нього тієї або іншої держави.

Література:

1. Піскун І. І. Множинне громадянство: позитивні та негативні наслідки / І. І. Піскун// Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2 – С. 401-404.
2. Суржинський М. І. Інститут громадянства України: конституційно-правовий аспект / М. І. Суржинський // Суржинський М.І. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К.: Наук. думка, 2011. – 214 с.
3. Лагутов Ю. Е. Проблема подвійного громадянства в Україні: аналіз ситуації, зарубіжний досвід, шляхи вирішення, законодавчі пропозиції / Ю. Е. Лагутов [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/monitor/May2009/12.htm.

Безвербна І. Ю.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальність «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

Підвищення добробуту населення України, розширення кола об'єктів страхування, зростання кількості функціонуючих юридичних осіб на ринку потребує розвитку та вдосконалення механізмів правового регулювання страхування за участю юридичних осіб. Страхування забезпечує безперервність, збалансованість і стабільність суспільного розвитку. Відносини, що виникають між особами, зацікавленими у страхуванні свого життя, майна, відповідальності та інших майнових інтересів, що не суперечать чинному законодавству України (страхувальниками), з однієї сторони, та особами, які здійснюють страхування (страховиками), з іншої, опосередковуються договором страхування. Цей договір є правовим засобом, який опосередковує процес надання страхової послуги страховиком страхувальникові.

Актуальність дослідження питань укладання, виконання та припинення договорів страхування за участю юридичних осіб зумовлена, з одного боку, практичними проблемами розвитку та трансформації суспільства у бік пошуку господарюючими суб'єктами засобів захисту майнових інтересів та мінімізації ризиків у ринковому середовищі в цілому і гармонізації чинного страхового законодавства України до міжнародного, зокрема, а з іншого - теоретичними проблемами подальшого вдосконалення нормативно-правових актів з регулювання страхової справи в Україні та правового забезпечення процесу оформлення страхових відносин між сторонами договору страхування – страховиком та страхувальником – юридичною особою.

Теоретичну базу дослідження становлять праці учених-юристів з загальних питань теорії цивільного права С. М. Братуся, Л. М. Баранової, В. І. Борисової, П. А. Варула, О. В. Дзери, О. О. Красавчікова, Н. С. Кузнєцової, Г. К. Матвєєва, В. В. Паришкури, В. Г. Ротаня, О. А. Старцева, Є. О. Харитонової, Я. М. Шевченко та ін.; праці, присвячені загальним питанням страхування та проблемам майнового страхування Т. Г. Александрової, В. Д. Базилевича, К. С. Базилевич, М. І. Брагінського та інших.

Договір страхування є правовим документом, який опосередковує процес надання страхової послуги страховиком страхувальникові. Страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору. Зміст договору страхування як спільного вольового юридичного акта сторін становлять умови, на яких укладена їх відповідна угода. Зміст договору страхування чітко визначено законодавством України, а саме визначені умови, які повинні міститися в договорі страхування, а також передбачається, що договори страхування укладаються відповідно до правил страхування - локальний нормативний акт страховика, який містить умови конкретного виду страхування і підлягає реєстрації в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг при видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування.

Дія договору страхування вимагає від сторін – страхувальника і страховика – дотримуватися встановлених норм, які вказують на їх права й обов'язки. Обв'язки сторін за договором страхування умовно можна розділити на три групи: обов'язки, які сторони

повинні виконати в процесі укладення договору; обов'язки, які сторони виконують протягом дії договору; обов'язки, які виникають після настання страхового випадку.

Сплата страхових внесків – головний обов'язок страхувальника. Головний обов'язок страховика – виплатити страхову винагороду страхувальнику. На страховика і страхувальника можуть покладатися й інші обов'язки, що випливають із специфіки укладеного договору страхування.

У юридичній літературі зазначається, що договір страхування виконує дві функції. По-перше, цей договір – юридичний факт, з яким норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення зобов'язань. Відповідне зобов'язання, оскільки воно виникає на основі договору, називається договірним, а даний договір є юридичним фактом, на підставі якого виникло договірне зобов'язальне правовідношення. По-друге, оскільки сторони договору не лише встановлюють між собою правовий зв'язок, а й тією чи іншою мірою визначають його зміст, то договір є ще й засобом регулювання відносин, формування умов, на яких будується правовий зв'язок між його учасниками.

Розгляд судової практики свідчить про відсутність єдності у тлумаченні та застосуванні судами відповідних норм матеріального права. При вирішенні спорів, що виникають із договорів страхування, нерідко виникають різні труднощі, пов'язані з застосуванням до спірних страхових правовідносин норм чинного законодавства України. Перш за все, це стосується норм цивільного законодавства, що встановлюють відповідальність за порушення зобов'язань страховиками щодо виплати страхового відшкодування за зазначеними договорами. Вищевикладене, потребує прийняття відповідних роз'яснень. В той же час, за відсутності зазначених роз'яснень доцільно орієнтуватись на останню практику Верховного Суду України з відповідних питань.

Отже, по-перше, договір страхування є оплатним договором, оскільки діям страхувальника відповідає обов'язок страховика вчинити зустрічну дію. По-друге, даний договір є двостороннім, оскільки у кожної із його сторін виникають права та обов'язки. Важливо, що права однієї сторони співвідносяться з обов'язками іншої сторони таким чином, що відповідному обов'язку страховика кореспондує відповідне право страхувальника і навпаки. По-третє, договір страхування є реальним, оскільки він набирає чинності з моменту внесення першого страхового платежу, якщо інше не встановлено договором. Диспозитивність даної норми дає можливість сторонам визначити інший момент набрання чинності договором страхування.

Література:

1. Цивільне право України: Підручник / Харитонов Є.О. Старцев О.В. – Вид. 2, перероб. і доп. – К.: Істина, 2009. – 816 с.
2. Цивільне право України: підручник / Борисова В.І., Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – Т. 2. – 552 с.
3. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40. - Ст. 356.
4. Страхування: підручник / за ред. Осадець С.С. - К.: КНЕУ, 2010. - 528с.
5. Про страхування: Закон України від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 18. - Ст. 78.

Безвербна І. Ю.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОМПЕТЕНЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ : ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Оскільки Україна є правовою державою, то її обов'язковим атрибутом якої є незалежна судова влада, що здійснюється у формі правосуддя. Ст. 124 Конституції України передбачає

необмежену юрисдикцію судів і побудову судової влади на засадах спеціалізації. Це потребує чіткого розмежування компетенції по вирішенню справ між господарськими, загальними і адміністративними судами. Однак відповідне процесуальне законодавство, зокрема, Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України), Кодекс адміністративного судочинства України, Цивільний процесуальний кодекс України, в окремих випадках нечітко визначає юрисдикцію судів, як наслідок, виникає «конкуренція юрисдикцій» між судами різних спеціалізацій, у тому числі господарськими. Аналіз судової практики на підставі статистичної звітності господарського суду однієї з області України показав, що кількість припинених господарським судом справ з приводу непідвідомчості постійно зростає. Це свідчить про те, що заінтересованими особами не завжди правильно визначається судовий орган, до компетенції якого відноситься розгляд тієї чи іншої справи, і вказує на недоліки правового регулювання відповідних питань.

Потребує вирішення також низка інших практичних проблем, що виникають через недосконалість розмежування компетенції господарських судів з іншими юрисдикційними органами. Так, утворення спеціалізованих судових органів обумовлює необхідність визначення належного компетентного суду, який розглядатиме конкретну справу відповідно до міжнародно-правових стандартів здійснення правосуддя.

На жаль, у вітчизняній господарсько-процесуальній та цивільно-процесуальній літературі питанням компетенції судів присвячено небагато матеріалу. Окремі висновки щодо цих питань зроблені в межах досліджень С. В. Васильєва, С. М. Пелевіна, І. В. Полянчукова, Д. М. Притики, М. Й. Стефана, Ю. С. Червоного, Г. С. Волосатого, М. І. Черленяка та деяких інших. Підхід до складу компетенції судових органів зазвичай протистоїть обґрунтуванню категорії судової підвідомчості у порівнянні з предметом відання інших юрисдикційних органів та не виходить на рівень розмежування компетенції між судовими органами.

У науковій літературі є певні здобутки стосовно визначення поняття «компетенція». Одні під цим юридичним явищем розуміє сукупність передбачених у законі або іншому нормативно-правовому акті прав та обов'язків органу держави. Аналогічного погляду дотримуються і деякі інші фахівці з юриспруденції, які відзначають, що компетенція – це сукупність прав, обов'язків, повноважень і предметів відання органів держави, посадових осіб і організацій, що визначені конституцією та іншими нормативними актами для вирішення завдань, що стоять перед ними. Господарський суд як спеціально створений орган для захисту економічних прав підприємств, організацій і установ, суб'єктів підприємницької діяльності, вирішує специфічні завдання. Тобто, здійснюючи функцію захисту прав суб'єктів господарської діяльності, він діє у властивій для нього формі, застосовує властиві йому методи і засоби розгляду господарських спорів. Як самостійна частина судової системи, спеціалізований суд системи судів загальної.

Підхід до складу компетенції судових органів зазвичай протистоїть обґрунтуванню категорії судової підвідомчості у порівнянні з предметом відання інших юрисдикційних органів та не виходить на рівень розмежування компетенції між судовими органами.

Господарський суд у межах своєї компетенції здійснює захист охоронюваних прав і законних інтересів організацій, роз'яснення правових актів, внутрішньосистемне управління, управління внутрішньоструктурними підрозділами господарського суду й інші та поділяє всі допоміжні функції суду на три великі групи: організаційно-кадрові; організаційно-розпорядчі; організаційно-виконавчі.

Актуальними залишаються проблеми поточної правової дискусії щодо розмежування підвідомчості справ.

У юридичній літературі немає загальноприйнятого визначення поняття підвідомчості господарських справ. Висловлені з цього приводу думки зводяться в основному до того, що під підвідомчістю розуміється компетенція певних органів або коло справ, віднесених до неї.

Для розмежування справ, що належать до відання того чи іншого арбітражного суду, застосовується термін «підсудність справ».

Господарським судам підвідомчі:

1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав, крім:

- спорів про приватизацію державного житлового фонду;
- спорів, що виникають при погодженні стандартів та технічних умов;
- спорів про встановлення цін на продукцію (товари), а також тарифів на послуги (виконання робіт), якщо ці ціни і тарифи відповідно до законодавства не можуть бути встановлені за угодою сторін;
- спорів, що виникають із публічно-правових відносин та віднесені до компетенції Конституційного Суду України таадміністративних судів;
- інших спорів, вирішення яких відповідно до законів України та міжнародних договорів України віднесено до відання інших органів;

2) справи про банкрутство;

3) справи за заявами органів Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції;

4) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів;

5) справи у спорах щодо обліку прав на цінні папери;

6) справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів.

Підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами на вирішення третейського суду, крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, спорів, передбачених пунктом 4 частини першої статті 12 ГПК України, та інших спорів, передбачених законом. Рішення третейського суду може бути оскаржено в порядку, передбаченому Господарським процесуальним кодексом України.

Отже, ГПК України передбачає тільки два провадження господарського процесу: позовного та провадження по справах про банкрутство. Тому до підвідомчості господарських судів не відносяться на сьогодні справи про встановлення фактів, які мають юридичне значення, що створює практичні труднощі.

Ст. 12 ГПК України передбачено коло справ, які відносяться до підвідомчості господарського суду. Зазначений перелік доповнюється положеннями окремих норм інших законодавчих актів, які містять вказівки про можливості вирішення спорів в судах без уточнення їх юрисдикції. Обговорюючи питання вдосконалення господарського процесуального законодавства, що гостро стоїть на часі, необхідно визначитися із перспективами закріплення в ГПК України додаткових категорій спорів, що становлять виняткову компетенцію господарських судів. Адже вдосконалення системи судоустрою може відбуватися не лише шляхом уведення нових ланок судів, а шляхом віднесення тих чи інших справ до виключної компетенції окремих судових органів та утворенням у цих органах відповідних колегій, що спеціалізуватимуться на їх розгляді.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс Українивід 06.11.1991 № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 6, Ст.56

2. Господарський процес. Практикум : навчальний посібник / В. І. Горевий, А. М. Куліш, В. Д. Чернадчук. – 3-тє видання, виправлене і доповнене. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 308 с.

3. Господарський процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами / Уклад. В.Е. Беляневич. - К.: Юстініан, 2002. -544 с
4. Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Основи господарського процесуального права: Навчальний посібник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. - 220 с

Богдан Е. С.,
соискатель 3 года обучения,
Брестского государственного университета
имени А. С. Пушкина

К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ РАЗВИТИИ ПРОЦЕССА РАЗРЕШЕНИЯ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ КОНФЛИКТОВ

Развитие экономических связей в современном обществе предполагает не только их модификацию, но и возможность эффективного управления, как самими отношениями, так и конфликтами, возникающими в хозяйственном обороте.

По нашему мнению, управление юридическим конфликтом должно выражаться в осуществлении прямых или косвенных правовых и других форм воздействия на поведение сторон с целью побудить их к необходимой мере контроля над конфликтом и обращению к юридическим средствам его разрешения. Так, управляемый конфликт имеет больше шансов на разрешение [1, с. 268].

Сегодня разнообразие содержания юридических споров предполагает использование различных способов их разрешения. Например, переговоры; медиация; обращение к третейскому арбитру; судебные процедуры и т.д.

Хотелось бы остановиться на рассмотрении некоторых из приведенных вариантов.

Итак, медиация – наиболее доступный, понятный, наименее дорогой, занимающий наименьшее количество времени и наиболее вероятно дающий результат способ согласования интересов сторон. В законодательстве Республики Беларусь данная процедура впервые получила свое нормативное закрепление с августа 2004 года.

В настоящее время Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь (далее – ХПК) [2], а также Закон Республики Беларусь «О Медиации» [3] содержат прямые нормы, регламентирующие медиацию как особый комбинированный вид альтернативного разрешения споров. В ХПК последовательно проводится линия на повышение роли экономических судов в урегулировании споров между субъектами предпринимательской деятельности вне рамок судебного заседания. По нашему мнению, одной из причин широкого применения и интереса к современной медиации, ее популярности, как во многих странах, так и в Беларуси, является спрос на эту услугу.

Таким образом, альтернативный способ разрешения спора привлекает к себе пристальное внимание, поскольку он сделал большой скачок вперед в своем развитии и максимально адаптировался к интересам сторон. Его формированию, развитию и совершенствованию способствует положительный опыт европейских государств, а также поддержка отечественного адвокатского и судейского сообщества.

Отметим, что избранная Республикой Беларусь концепция развития альтернативных способов разрешения споров, – от судебной медиации к внесудебной, – была признана правильной с учетом исторически сформировавшегося у участников гражданского оборота правового менталитета и, в частности, традиции обращения к судебной форме защиты права.

Начавшаяся с 2008 года практическая реализация положений гл. 17 ХПК об урегулировании споров в порядке посредничества с участием должностных лиц судов способствовала формированию у субъектов хозяйствования определенной степени доверия к указанной альтернативной процедуре, на базе чего стал возможным переход к следующему этапу – привлечению к осуществлению примирительной процедуры внесудебных посредников.

Статистические данные по Беларуси также указывают на постоянный рост количества назначаемых процедур медиации. Количество расчетных дел составляет 96 % от общего числа дел, переданных на примирение. Об эффективности процедуры судебной медиации свидетельствуют статистические данные о выданных судебных приказах, за которыми стороны обращаются в случае неисполнения обязательств, закрепленных в соглашениях об урегулировании спора в порядке медиации.

Однако некоторые нормы ХПК в рассматриваемом контексте нуждаются в детализации и совершенствовании. Так, одним из основных принципов медиации, закрепленных на международном уровне, в частности в Директиве № 2008/52/ЕС Европейского парламента и Совета относительно некоторых аспектов медиации в гражданских и коммерческих делах от 21 мая 2008 г. (далее – Директива) является принцип компетентности. В соответствии со ст. 4 Директивы государство должно обеспечить качество медиации, содействуя первоначальному обучению и повышению квалификации медиаторов с целью проведения медиации эффективным, объективным и компетентным образом по отношению к сторонам.

Соответственно, считаем, что и в национальном законодательстве целесообразно закрепить правовые гарантии, направленные на обеспечение защиты статуса субъектов гражданского оборота – участников медиативного процесса.

Однако заметим, что помимо примирительной процедуры, Гражданский кодекс Республики Беларусь допускает осуществление защиты субъективных гражданских прав третейскими судами в соответствии с подведомственностью, установленной процессуальным законодательством, а в предусмотренных законодательством случаях – в соответствии с договором. Следовательно, одной из альтернатив судебной защите нарушенных прав выступает также третейское разбирательство.

На сегодняшний день большинство государств закрепило юридическую допустимость третейского судопроизводства. В концентрированном виде эти положения нашли свое отражение в нормах международного частного права, содержащихся в таких международных документах, как: Типовой закон Комиссии Организации Объединенных Наций по праву международной торговли «О международном торговом арбитраже» (принят в г. Нью-Йорке 21.06.1985); Конвенция Организации Объединенных Наций о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений (заключена в г. Нью-Йорке 10.06.1958); Европейская конвенция о внешнеторговом арбитраже (заключена в г. Женеве 21.04.1961).

В Республике Беларусь Закон от 18.07.2011 № 301-З «О третейских судах» принят одним из последних на постсоветском пространстве. С одной стороны, «упущено» много времени для того, чтобы эффективно развивать третейское разбирательство как элемент гражданского общества и альтернативу государственному правосудию. Так, по данным Высшего Хозяйственного Суда Украины, третейские суды этой страны рассмотрели в 2011 - 2012 годах больше споров, чем государственные хозяйственные суды. В некоторых европейских странах органами государственного правосудия рассматривается только от 2 до 15 процентов имеющихся споров. Остальные – третейскими судами и в ином альтернативном порядке.

К числу нереализованных возможностей можно отнести и неиспользование потенциала третейских судов, что не позволяет добиться снижения нагрузки в общих и экономических судах, повысив тем самым качество правосудия, за счет применения освободившегося времени для рассмотрения наиболее сложных категорий дел.

Хотелось бы акцентировать вниманием на том факте, что Закон Республики Беларусь «О третейских судах» определяет лишь общие положения и правила (порядок образования третейских судов, их компетенцию и общие правила третейского разбирательства), при этом, подробно не регулируя все процедурные аспекты разрешения споров.

В постоянно действующих третейских судах подробные правила третейского разбирательства, и процедурные вопросы разрешения спора регламентируются локальными актами, утверждаемыми юридическим лицом, образовавшим третейский суд. Этими локальными актами являются положение и регламент постоянно действующего третейского

суда. Положение постоянно действующего третейского суда – локальный акт, утверждаемый юридическим лицом, образовавшим третейский суд, который регламентирует правовой статус, организацию, порядок деятельности постоянно действующего третейского суда, а также определяет его взаимоотношения с юридическим лицом, образовавшим данный третейский суд, и другими юридическими лицами.

Регламент постоянно действующего третейского суда – локальный акт, утверждаемый юридическим лицом, образовавшим третейский суд, содержащий правила третейского разбирательства [4].

В силу того, что указанные акты не являются нормативно-правовыми в соответствии с Законом Республики Беларусь «О нормативно-правовых актах», нормы, содержащиеся в Регламенте третейского суда, в отличие от соответствующих кодексов и законов, регулирующих процедуру разрешения спора в государственном суде, не носят общеобязательного характера. Однако, при заключении третейского соглашения о передаче спора на разрешение третейскому суду стороны, заключившие такое соглашение, делают Регламент соответствующего постоянно действующего третейского суда неотъемлемой частью третейского соглашения и тем самым, дают согласие подчиниться и следовать нормам, содержащимся в этом Регламенте, и при разрешении спора эти нормы носят обязательный характер для сторон третейского соглашения. В этой связи, одним из перспективных направлений в правовом регулировании деятельности третейских судов нам представляется формирование институтов третейского самоуправления. Примечательно, что положительные примеры уже имеются. Так, в Законе Украины от 11 мая 2004 года № 1701-VI «О третейских судах» третейскому самоуправлению посвящен целый раздел (VIII).

Таким образом, сегодня деятельность по осуществлению правосудия в рамках гражданского и хозяйственного процессов направлена на защиту нарушенных или оспариваемых прав, свобод и законных интересов граждан и юридических лиц. Динамическое развитие экономики вызвает большой рост договорных отношений как внутри государства, так и за его пределами. Споры, вытекающие из гражданских правоотношений, приводят конфликтующие стороны в суд. Однако сегодня законодательство большинства стран допускает разрешение юридического конфликта не только традиционным способом, но и альтернативным путем – путем его урегулирования без судебного разбирательства (медиация, третейский суд). В этой связи представляется целесообразным комплексный анализ проблематики негосударственных процедур урегулирования правовых споров, а также законодательных новаций европейских государств в данной области.

Литература:

1. Социология права: учебник / В. М. Сырых [и др.]; под ред. В.М.Сырых; Институт законодательства и сравнительного правоведения. - 3-е изд. - Москва: Юридический дом «Юстицинформ», 2004. - 464 с.
2. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: с изменениями и доп. По состоянию на 10 сентября 2014 г. – Минск: Нац.центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2014. – 336 с.
3. О Медиации: Закон Республики Беларусь от 2013 г. № 237-З: с изм. и доп.: текст по состоянию на 21 июля 2014 г.
4. Качицкая, Е. С. Актуальные вопросы и проблемы в правовом регулировании деятельности третейских судов / Е. С. Качицкая // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информации Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

Богданова А. В.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток економічних правовідносин в Україні обумовлює активну господарську діяльність суб'єктів господарювання та сприяє становленню та покращенню умов їх функціонування як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкти господарювання мають чітко визначити стратегію та тактику поведінки на ринку, яка забезпечується і гарантується ефективною організазацією та управлінням господарською діяльністю, як з боку менеджерів господарюючих суб'єктів, так і з боку держави. Визначення та вироботка ефективних механізмів організації та управління господарською діяльністю як на території України, так і за її межами, та втілення їх у діючі економічні відносини обумовлює актуальність теми дослідження.

Проблематика теми дослідження полягає у тому, що даному етапі існує низка критичних аспектів, які підкреслюють недосконаліть організації та управління господарською діяльністю на українському ринку, серед них: вищій рівень регулювання господарської діяльності, тобто, економіка країни, яка направлена на виготовлення та експорт сировини, що має низьку собівартість і не дає бажаного прибутку, як наприклад завершені товари. По-друге, середній рівень регулювання господарської діяльності, тобто, економіка певного регіону, Україна є яскравим прикладом розподілу на індустріальну частину держави, яка в більшій частині наповнює держбюджет, та частину, яка повною мірою не забезпечена робочими місцями для населення, а відповідно не є економічно розвиненою. Ця ситуація призводить до постійного перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами і неодноразово ставала підґрунтям для виникнення політичних скандалів. Є також певні проблеми у існуючій системі стандартизації, яка не відповідає євро стандартам, та робить українську продукцію не конкурентоспроможною на зовнішньому ринку, і ще раз підкреслює низький рівень якості української продукції та інші.

Окремі аспекти зазначеного питання розглядались у науковій юридичній літературі, серед них праці Д. В. Боброової, А. С. Васильєва, М. В. Гордона, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, В. М. Коссака, Н. С. Кузнєцової, І. М. Кучеренко, І. Ю. Краська, В. В. Луця, В. К. Мамутова, Н. М. Мироненко, О. А. Підопригори, О. О. Підопригори, О. А. Пушкіна, В. І. Семчика, Н. А. Саніахметової, Є. О. Харитонова, Я. М. Шевченко, В.С. Щербини, Ю. С. Шемшученка та ін.

Організація та управління господарською діяльністю на території України існувала з у примітивному вигляді з часів виникнення торгівельних відносин та розвивалася і удосконалювалася поряд з ними. Ефективність організації та управління господарської діяльності напряму пов'язана з прийняттям законодавчих актів, що регулюють господарські правовідносини. На даний час це Господарський кодекс та низка нормативних актів, що регулює господарську діяльність у тому чи іншому аспекті, серед них закони: «Про банки і банківську діяльність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про страхування», «Про режим іноземного інвестування», «Про концесії», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди» та інші [1, с. 25].

Характерними ознаками господарської діяльності, по-перше, є суспільне виробництво як сфера її здійснення. По-друге, зміст господарської діяльності полягає у виробництві та реалізація продукції, виконанні робіт, наданні послуг, які призначаються не для задоволення власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших осіб , як даному випадку – споживачів. По-третє, при здійсненні господарської діяльності відбувається передача зазначених благ іншим особам на платній основі, тобто «блага» виступають у формі товару [2, с. 411]. Також слід зазначити, що господарська діяльність здійснюється на професійних

засадах та виокремлюється спеціальним суб'єктом, який повинен зазвичай мати статус суб'єкта господарювання та ін. З врахуванням зазначених ознак можна дати таке визначення господарської діяльності: господарська діяльність - господарська діяльність це діяльність котра пов'язана із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами.

В залежності від масштабів та територіального поширення, можна виділити:

а) рівень регулювання господарської діяльності,що застосовується для забезпечення функціонування економіки країни в цілому та визначення параметрів діяльності її елементів, тобто загальнодержавний.

б) рівень регулювання господарської діяльності, який має враховувати специфіку господарювання конкретного регіону в межах законодавчих повноважень, тобто регіональний ;

в) рівень регулювання господарської діяльності, де суб'єкти господарювання (їх об'єднання) зважаючи на вимоги вищих рівнів регулювання визначають особливість господарських зв'язків між собою, особисті критерії діяльності, тобто локальний та проміжний.

Управління господарською діяльністю здійснюється в наступних формах: нормативного регулювання, планування,управління поточними справами, контролю. Ці форми не є самодостатніми і взаємодіють між собою, доповнюючи одна-одну, зважаючи на специфіку господарської діяльності [3, с. 241].

Державне управління є невід'ємним засобом регулювання господарської діяльності в будь - якій економічній системі. На думку більшості вчених, дане управління може здійснюватися у формі нормативного регулювання, планування, управління поточним справами, контролю. Основними засобами державного регулювання економіки є державне замовлення, державне завдання, ліцензування, патентування і квотування, сертифікація та стандартизація, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів та ін.

Спільними рисами управління господарською діяльністю в державному та комунальному секторах економіки є наявність владних повноважень у органів, які здійснюють організаційно-управлінську діяльність. Суб'єктами господарювання є організації, що функціонують на базі відповідної форми власності, а також суб'єкти, у статутному фонді яких частка відповідної власності забезпечує вплив відповідно - держави чи територіальної громади на такого суб'єкта [5, с. 546]. Зазначені суб'єкти функціонують на базі майна, що закріплюється за ними на праві власності, праві оперативного управління. Слід згадати про можливість визначення законом особливостей застосування процедури банкрутства до підприємств цих секторів. Проте існують і певні відмінності між державним та комунальним секторами, зокрема, щодо органів, які здійснюють організаційно-управлінські повноваження, компетенції останніх, порядку прийняття ними рішень, актів, в яких фіксуються такі рішення та ін.

Література:

1. Долішній М.І., Козоріз М.А. Національна економіка в умовах глобалізації / М. І. Долішній // Вісник НАН.- № 3. – 2002. – С. 26–36

2. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. Д. Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2001. – 538 с.

3. Кравчук С.Й. Господарське право України: Навчальний посібник / С. Й. Кравчук. — К.: Кондор, 2007.- 264 с.

4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 1. - Ст. 21.

5. Вінник О. М.Господарське право: Курс лекцій / О. М. Вінник - К.: Атіка, 2004.- 624 с.

Василенко С. І.,
старший викладач кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Збут сільськогосподарської продукції робить безпосередній вплив на інтереси виробників і споживачів цієї продукції. Тому він вимагає ефективної і якісної організації, а також належного юридичного забезпечення. Виконання вказаних умов можливе у разі чіткого розуміння, що є цим поняттям. В той же час на практиці сільськогосподарські виробники не замислюються над значенням збуту для підвищення ефективності своєї діяльності, не приділяють його організації належної уваги [1] чи зазнають значні труднощі у збуті своєї продукції [2].

Законодавець, не дивлячись на широке використання терміну збут не закріплює. Так, термін збут зустрічається в різних нормативно-правових актах аграрного законодавства: Законах України «Про засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про фермерське господарство», «Про особисте селянське господарство», «Про сільськогосподарську кооперацію»; Розпорядженнях Кабінету Міністрів України: від 19 листопада 2008 року «Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції», від 17 жовтня 2013 року «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року» та інших [1- 2]. Використовується цей термін в Господарському кодексі України (далі - ГК України). Також термін збут згадується в ряді статей Кримінального кодексу України, характеризуючи об'єктивну сторону злочину (наприклад, ст. 198, 199, 204 та інші) [4]. При цьому збутом в розумінні ст. 198 КК України є оплатне чи безоплатне відчуження майна іншій особі, яке може бути здійснено у формі продажу, дарування, обміну. Збутом для цілей ст. 204 КК України визнають платні або безкоштовні форми передачі підакцизних товарів, внаслідок чого вони переходять у володіння і розпорядження іншої особи, в тому числі поняттям збуту охоплюється торгівля підакцизними товарами [5, с. 34].

Очевидно, що в кримінальному праві збут в цілому означає передачу права власності на речі. Це дає деяке уявлення про дане поняття, проте визначення збуту в рамках кримінального права в силу вузької спрямованості та специфіки цієї галузі права не може бути використано в інших галузях права. Також можна підсумувати, що за відсутності в законодавстві загального визначення поняття збуту тлумачення цього терміну залежить від галузі права.

У сучасній юридичній науці поняттю збуту сільськогосподарської продукції самостійної уваги практично не приділяється. Опосередковано теми дослідження торкалися при написанні кандидатських дисертацій Головко Н.В. «Особливості правового регулювання закупівлі сільськогосподарської продукції для державних потреб», Станіславський В.П. «Правове регулювання вирощування і реалізації високопродуктивного насіння зернових культур», Поліводський А.А. «Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції». У той же час в економічній науці до аналізу різних аспектів збуту сільськогосподарської продукції звертаються досить активно. Особливо слід відзначити кандидатську дисертацію Андрушко А.М. «Ефективність постачальницько-збутової діяльності сільськогосподарських підприємств», де автор розглядає збут як діяльність з просування товару і в логічному зв'язку із постачанням продукцією виробничо-технічного призначення і товарами народного споживання. При цьому в юридичній та економічній науці єдиного визначення збуту сільськогосподарської продукції не розроблено.

Викладене свідчить про необхідність уточнення визначення збуту сільськогосподарської продукції. Можливо, в даний час немає необхідності нормативного закріплення такого визначення, проте рішення поставленого завдання в юридичному аспекті дозволить не тільки збагатити теорію аграрного права, а й сприятиме конкретизації суб'єктів

збуту сільськогосподарської продукції, розробці пропозицій щодо побудови ефективної системи збуту зазначеної продукції та системи договорів, які її опосередковують, визначенню завдань і напрямів діяльності держави у цьому процесі. Це, в свою чергу, дасть можливість проаналізувати відповідне законодавство та розробити пропозиції щодо його удосконалення.

Література:

1. Різак Л. Г. Формування ефективної системи збуту для сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Л. Г. Різак, О. О. Трохимець, Р. С. Білоусько // Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnau_ekon/2011_12/pdf/19.pdf
2. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 51–52. – Ст. 451.
Ціхановська В. М. Сучасний стан збутової діяльності сільськогосподарських підприємств України – виробників зернових культур / В. М. Ціхановська // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 4. – С. 262-266.
3. Хозяйственный кодекс Украины: научно-практический комментарий / под общ. ред. А. Г. Бобковой. – Харьков: Издатель Фл-П Вапнярчук Н. Н., 2008. – 1296 с.

Гераськін В. Г.,
студент ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ШТРАФНІ САНКЦІЇ, ЯК ВИД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Неможливо уявити господарську діяльність без укладання договорів з іншими учасниками господарських відносин. Трапляються випадки, коли одних домовленостей не вистачає, через що виникають спори та невиконання взятих зобов'язань. Одним з засобів, гарантування виконання умов договору – є штрафні санкції.

Ст. 230 Господарського кодексу України (далі - ГК) визначає штрафні санкції, як «господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання». Таким чином, є три види штрафних санкцій:

- неустойка;
- пеня;
- штраф.

Нажаль ГК, не дає визначення вказаним видам штрафних санкцій. Однак ст. 193 ГК передбачає при виконання господарських договорів «використання відповідних положень Цивільного кодексу України, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.»

Ст. 549 Цивільного кодексу України (далі - ЦК), дає наступне визначення неустойці :

«Неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання».

ЦК розмежовує неустойку на штраф та пеню.

П. 2. ст. 549 ЦК: «Штрафом є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.»

П. 3. ст. 549 ЦК: «Пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання».

Таким чином, є в наявності розходження між ГК та ЦК між визначення видів штрафних санкції, які застосовуються за невиконання господарських зобов'язань. Дане питання має велике значення, адже неправильне зазначення виду санкції може призвести до оспорювання в суді.

Згідно ст. 550 ЦК право на неустойку виникає незалежно від наявності у кредитора збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання.

Предметом неустойки може бути грошова сума, рухоме і нерухоме майно, яке боржник зобов'язаний передати кредиторові у разі порушення ним зобов'язання. Якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства.

На практиці, часто трапляються випадки, коли необхідно зазначити відповідальність за не грошове зобов'язання з прив'язкою до строку його виконання (наприклад, договір поставки – відповідальність постачальника). Використання терміну «пеня» при встановленні відповідальності може призвести до визначання судом даного пункту спірним та відмові у задоволенні вимог. Також, обмеження розміру відповідальності та додатковому ускладнення судового процесу, становить ст. 3 ЗУ «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань», котра обмежує пеню подвійною обліковою ставкою НБУ.

Постановою Вищого господарського суду України від 07.06.2005р. у справі № 35/475-041 було визначено наступне: «Рішенням суду першої інстанції було визнано недійсним пункт господарського договору, в якому сторони встановили відповідальність за порушення строків поставки товару у вигляді пені в розмірі 1% від вартості непоставленої продукції за кожен день прострочення поставки. Рішення суду першої інстанції було обумовлено тим, що спірний пункт договору суперечить ч. 3 ст. 549 ЦК, якою визначено пеню, як неустойку, що обчислюється у відсотках від суми грошового зобов'язання, а в даному випадку позивач просить стягнути пеню за несвоєчасну поставку продукції. Вищий господарський суд переглядаючи наведену справу доходить висновку, що визнання недійсним спірного пункту договору є безпідставним, оскільки відповідно до п. 4 ст. 231 ГК, якщо розмір штрафних санкцій законом не визначено, санкції застосовуються у розмірі, передбаченому договором. При цьому розмір санкцій може бути встановлено договором у відсотковому відношенні до суми невиконаної частини або у певній визначеній грошовій сумі, або у відсотковому відношенні до суми зобов'язання незалежно від ступеня його виконання, або у кратному розмірі до вартості товарів (робіт, послуг)».

Постанова судової палати у господарських справах Верховного суду України від 27.09.2005р., встановлює: «Суд нижчої інстанції визнав недійсним пункт договору про нарахування пені за прострочення поставки продукції, з підстав, що пункт не відповідає положенням ч. 3 ст. 549 ЦК України. Однак, визнання недійсним спірного пункту договору з наведених вище підстав є незаконним оскільки, відповідно до ст. 193 ГК України господарські санкції, в т.ч. пеня, застосовуються за порушення будь-яких господарських зобов'язань, а не тільки за невиконання грошового зобов'язання».

Отже, хоча практика Вищого суду не встановлює обмежень до розміру та виду штрафних санкцій, які використовуються в договорі, визначаючи головуючою волю сторін. Використання загального терміну «неустойка» при встановленні спірної санкціє буде більш коректним та мінімізує необхідність звертатись до апеляційної або касаційної інстанції задля задоволення законних вимог.

Гераськін В.Г.,
студент ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРЯДОК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Згідно чинного законодавства, а саме Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та Закону України «Про страхування» страхова діяльність не може здійснюватись юридичною особою — суб'єктом підприємництва без отримання ним спеціального дозволу (ліцензії).

Отримання ліцензії, а саме документа державного зразка, який засвідчує право фінансової установи здійснювати страхову діяльність із конкретного виду страхування протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов [1], можна умовно поділити на дві стадії. Перша – виконання всіх вимог нормативно-правових актів України, які регулюють страхову діяльність. Друга – безпосереднє отримання ліцензій, їх переоформлення, отримання дублікатів, та їх анулювання.

Перша стадія, це вимоги котрі ставить законодавець:

- організаційно-правова форма:
- статутного фонду;
- досвіду роботи, керівництва та технічного забезпечення;
- забезпечення платоспроможності;
- формування, обліку та розміщення страхових резервів;
- проведення фінансового моніторингу;
- правил страхування [1]

Страховик створюється в організаційно-правовій формі акціонерного, повного, командитного товариства або товариства з додатковою відповідальністю відповідно до Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII[2].

Наступною вимогою є сплачений статутний фонд. Мінімальний розмір статутного фонду страховика, який працює з іншими видами страхування ніж страхування життя, встановлюється в сумі, еквівалентній 1 млн євро, а для страховика, який займається страхуванням життя, – 1,5 млн євро за обмінним курсом валюти України [1].

Ліцензії на конкретний вид обов'язкового страхування видаються, якщо страховик має досвід здійснення добровільного страхування не менше ніж два роки, якщо інше не передбачено законодавством (під досвідом слід розуміти наявність упродовж усього зазначеного періоду чинної ліцензії і чинних договорів страхування). На підтвердження вимог цього пункту надаються відповідні копії договорів страхування.

До умов платоспроможності належать:

1. наявність сплаченого статутного фонду та гарантійного фонду страховика;
2. створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;
3. перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [1].

Вимоги щодо формування, обліку та розміщення страхових резервів встановлює ст. 31 Закону «Про страхування». Страхові резерви утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестрахування) [1].

Страхові резерви поділяються на технічні резерви та резерви із страхування життя (математичні резерви).

Вимоги щодо проведення фінансового моніторингу страховиками, які є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, затверджені Розпорядженням про ліцензійні умови Комісії «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами» від 5 серпня 2003 р. № 25. Вони містять обов'язкове проведення ідентифікації осіб, які здійснюють фінансові операції (сплата страхових премій та отримання страхових виплат), через заповнення відповідних анкет та перевірку оригіналів або належним чином завірених копій статутних документів.

Важливою ознакою у страхуванні, є форма його проведення. Так страхування поділяється на добровільне й обов'язкове. При обов'язковій формі умови здійснення окремого виду страхування передбачаються окремим нормативним документом, переважно постановами Кабінету Міністрів України. У випадку здійснення страховиком добровільного виду (видів) страхування він зобов'язаний прийняти та зареєструвати в Комісії правила страхування, які розробляються для кожного виду страхування окремо.

Відповідно до Ліцензійних умов провадження страхової діяльності затверджених Розпорядженням Держфінпослуг [3], ліцензування страхової діяльності здійснюється державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Після отримання відповідної ліцензії в Держфінпослуг страховик має право здійснювати страхову діяльність на всій території України. Зокрема, страховик має право здійснювати страхування через свій відокремлений підрозділ за умови внесення інформації про відокремлений підрозділ до державного реєстру фінансових установ (далі — Реєстр).

Якщо страховик має намір провадити зазначені в ліцензії види страхування після закінчення строку її дії або в разі його реорганізації, то він зобов'язаний отримати нову ліцензію.Нова ліцензія видається не раніше, ніж в останній робочий день дії попередньо виданої ліцензії.

Ліцензія, видана страховику Держфінпослуг, не підлягає передачі для використання іншими юридичними або фізичними особами для здійснення страхової діяльності.

Кабінет Міністрів України встановлює розмір плати за видачу ліцензій на провадження конкретних видів страхування. Відповідно до постанови КМ України №286 від 13 квітня 2005 року «Про встановлення розміру плати за видачу ліцензії на проведення конкретного виду страхування» плата за видачу ліцензії на проведення конкретного види страхування є разовою. Ліцензії на здійснення страхової діяльності є безстроковими і оформлюється на окремому бланку на кожен вид страхування [4]. Відповідно до вимог Закону України «Про захист прав споживачів» страховик повинен розмістити отриману ліцензію в доступному для огляду місці за своїм місцезнаходженням [5].

Отже, виходячи з вище сказаного, можна зробити висновки, що господарською діяльність із страхування життя можливо здійснювати тільки після практики з надання добровільного страхування, також високі вимоги щодо професійності, керівник ті його заступники обов’язково повинні мати вищу юридичну або економічну освіту.

Література:

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80
2. Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12
3. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг № 40 від 28 серпня 2003року «Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності» // Офіційний вісник України. - 2003. - № 038 (03.10.2003). -Ст. 2047.
4. Постанови КМ України №286 від 13 квітня 2005 року «Про встановлення розміру плати за видачу ліцензії на проведення конкретного виду страхування» // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/286-2005-%D0%BF
5. Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12

Голубенко Л. О.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

НЕДОСТОВІРНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЧОРНОГО PR ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ НИМ

Дуже часто, купуючи товар, продукт або послугу, ми навіть не замислюємося, звідки про нього знаємо і чому обираємо саме його. Отримання інформації про ту чи іншу річ, а так само підвищення довіри чи не довіри до неї відбувається під впливом пропаганди.

Зараз практично нічого не існує без інформаційної реклами. Щоб елементарно влаштувати концерт відомого виконавця організатори змушені вдаватися до маніпуляцій з його «розкрутки». Багато політичних кандидатів використовують її, щоб «очорнити» репутацію конкурента. Навчальні заклади проводять потужні профорієнтаційні заходи з метою набору більшої кількості абітурієнтів. Фармацевтичні компанії роблять все можливе (іноді й протиправне), щоб збути власні препарати. Отже, агітація заполонилаусісфери повсякденного життя: культуру, спорт, освіту, науку, медицину, політику, а головне торгівлю. Сьогодні така діяльність, спрямована на популяризацію, рекламу та пропаганду об'єдналася у часто-вживаному терміні «PR».

Оскільки даний термін є достатньо новим, то виникає запитання, а що ж таке PR, взагалі?

Для того щоб розібратися, що являє собою PR та «чорний PR», як його різновид, ми вирішили провести звичайний лексичний аналіз цього терміну.

Класичне визначення запропоновано СемомБлеком у його роботі, яка має назву «Що таке PR?», із змісту якої випливає, що це мистецтво і наука досягнення гармонії із зовнішнім оточенням за допомогою взаєморозуміння, заснованого на правді і повній інформованості. [1, с. 20]

У свою чергу Едвард Бернейз дає нам інше визначення, на його думку, PR - це зусилля, спрямовані на те, щоб переконати громадськість змінити свій підхід або свої дії, а також на гармонізацію діяльності організації відповідно до інтересів громадськості і навпаки [2, с. 34].

Найбільш реалістичне визначення, на наш погляд, міститься в книзі А. Н. Чумикова«Зв'язки з громадськістю». PR - це система інформаційно-аналітичних і процедурно-технологічних дій, спрямованих на гармонізацію взаємин усередині деякого проекту, а також між учасниками проекту та його зовнішнім оточенням з метою успішної реалізації даного проекту [3, с. 89].

Тобто це не «мистецтво досягнення гармонії», як було зазначено раніше, а «системи інформаційно-аналітичних і процедурно-технологічних дій», а точніше чітко продумана діяльність із встановленими правилами, процедурами та визначеною метою.

Однак, сьогодні, учасників правовідносин більше цікавить категорія «чорного PR».

У ході вивчення матеріалу, можна виділити два значення цього терміна

Одне з них доводить, що «чорний PR» - це діяльність, спрямована на зміну суспільної свідомості, але фінансується з неврахованих або незаконних джерел. Таким чином, PR-технологія може бути цілком чистою з точки зору відповідності закону або моральним нормам суспільства, але, тим не менш «брудною», за джерелом фінансування.

Однак, на наш погляд, найбільш вірне трактування дає І. В. Клоков у книзі «Чорний PR: заборонені прийоми нападу і захисту», воно пов'язане не з готівкою, а з «ганьбою». Тобто з наданням неправдивої та негативної інформації. Чорний піар - створення і розповсюдження інформації, направленої на формування в аудиторії, клієнтів, негативного ставлення до певного явища, події, процесу, товару [4, с. 6].

В останні роки намітилася тенденція до збільшення активності використання чорного піару, тобто навмисного підриву репутації компанії, товару або послуги, забруднення честі та гідності фізичної особи.

Суттю такого способу конкуренції на ринкуабо в будь-якій іншій соціальній сфері є розповсюдження безпідставно і цілеспрямовано неправдивої інформації, використання даних, що пропонують неперевірені витоки, заради власної вигоди та винагороди.

Дискусія щодо цивільно-правового врегулювання питань захисту честі, гідності та ділової репутації виникла у наукових колах досить давно. В ній беруть участь законодавці міжнародного та національного права, науковці та люди, які вже постраждали від чорного піару. Найбільш вагомий внесок у дослідження цього питання зробили відомі спеціалісти: О. М. Ерделевський, М. М. Малеїна, Р. О. Стефанчук, С. І. Шимон, Н. Чумикова, І. В. Клоков.

Проблемам маніпулювання масовою свідомістю присвячений ряд робіт західних дослідників: Г. Шиллера «Маніпулятори свідомістю», С. Блек «Що таке PR?», Едвард Бернейз «Пропаганда».

Міжнародні PR-кампанії «MainstreamCommunication&Consultingy» і «Bradberry» у 2012 році проаналізували взяті матеріали преси, статті, де використовувалися брудні технології конкуренції і вивели статистику – 30% випадків у світовій практиці за рік.

Діюче законодавство України не містить визначення поняттю недостовірної інформації і не окреслює фактичних ознак, які вказують на недостовірність інформації. Статтею 277 ЦКУ встановлюються тільки ознаки недостовірності, які можуть бути спростовані. Ми визначаємо це як прогалину нормативної бази нашої держави.

Однак, у статті 7 Цивільного кодексу Української РСР від 18 липня 1963 р., який уже втратив чинність, замість терміну «недостовірна інформація» вживався зворот «…відомості, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, які порочать… честь і гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди… інтересам…» Тобто в ЦК УРСР недостовірну інформацію було поділено на дві категорії: 1) відомості, які не відповідають дійсності; 2) відомості, викладені неправдиво. Перша категорія стосується інформації про «факти», яких насправді не було. Друга категорія стосується випадків, коли поєднується два чи більше блоки інформації, які самі по собі є повністю достовірними, але їх поєднання є некоректним і буде викривляти реальну картину [6, с.1].

Мета даної статті: звернути увагу саме на перший варіант – той вид «чорногоPR», внаслідок якого розповсюджується недостовірна інформація. Проаналізувати законодавчу базу з даного питання, виявити можливі шляхи спростування недостовірної інформації, та запропонувати методи ефективної протидії суб'єктам, що використовують брудні технології.

Якщо засіб масової інформації розміщує недостовірні відомості, що порочать кого-небудь, потерпілий може звернутися до суду, і у нього є шанс отримати компенсацію, а також змусити ЗМІ опублікувати спростування. І хоча, існуюча сьогодні навіть в поважних виданнях система не в усьому досконала (наприклад, на практиці журналіст, який вважає себе «акулою пера», може розмістити неперевірену інформацію – і ніхто не стане його дії контролювати), все ж можна спробувати притягнути до відповідальності ЗМІ. Це важко, довго, але можливо.

Судова практика показує,що існують два способи спростування недостовірної інформації, тобто «Чорного PR»: загальний та спеціальний.

При загальному, спростування здійснюється у такий самий спосіб, у який була поширена неправдива інформація. Спеціальний порядок спростування недостовірної інформації ми можемо умовно поділити на три види.Перший вид – цеспростування ганебної інформації за допомогою преси. (відповідно до ст. 37 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»). Другий вид – це відмова від недостовірної інформації шляхом телебачення і радіомовлення (згідно з ст. 64 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»). І третій вид спростування стосується неправдивої інформації, яка поширена іншими ЗМІ, наприклад інформаційними агентствами або через Інтернет. В таких

випадках процедура спростування відбувається за аналогією закону, якщо такий закон можливо підібрати. Саме тому в кожному з цих випадків слід користуватися основним принципом спростування – воно повинно проводитись у тому ж ЗМІ чи у той самий спосіб.

Варто також зазначити, що на сьогодні почастішала практика звернення до Європейського суду з прав людини, оскільки серед українських судів існує досить велика проблема визначення пріоритетів при здійсненні правосуддя під час розгляду справ щодо свободи поширення інформації, можливості її обмеження, спростування недостовірної інформації та захисту честі й гідності людини. Така проблема пов'язана перш за все із недосконалістю українського судочинства. Окрім того, згідно із сучасними стандартами захисту прав особи виникає необхідність забезпечення в Україні справедливої рівноваги при здійсненні конституційних прав на захист гідності та честі, з одного боку, та свободи слова – з іншого.

В нашому жорстокому сучасному світі, широкого розповсюдження інформаційних технологій, фактично будь-яка компанія або особистість може бути потенційною мішенню для зловмисників.Практика показує, що найефективнішими способами та методами боротьби з чорним піаром є: непряма відповідь на дезінформацію, шляхом опублікування спростування в інший газеті. Нейтралізація негативних відгуків позитивними. Публікації спростування чорного піару в офіційних джерелах. Доводьте свою правоту на великих ресурсах! Опублікуйте докази і спростування чорного піару на офіційних блогах, великих сайтах і в ЗМІ. Також можна використовувати спеціалізовану комп'ютерну програму SEO як спосіб витіснення всіх ресурсів з негативними відгуками про вашу компанію з перших сторінок пошукової видачі Яндекс або Google, сторінками з позитивною інформацією.

Пам'ятайте, якщо Ви не будете працювати зі своєю репутацією, то її можуть використати в корисних цілях ваші конкуренти. Грамотний захист від можливих дій недругівз дискредитації вашої честі і гідності - це запорука успіху у всіх ваших починаннях!

Література:

1. Блек С. «Що таке PR?» / С. Блек [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://a-h-o.ru/47552.html
2. Бернейз Едвард «Пропаганда» / Е. Бернейз [Електроний ресурс] – Режим доступу:http://royallib.com/book/berneys_edvard/propaganda.html
3. Чумикова А. Н. Зв'язки з громадськістю / А. Н. Чумикова [Електроний ресурс] – Режим доступу:http://www.twirpx.com/file/182693/
4. Клоков І. В. Чорний PR: заборонені прийоми нападу і захисту / І. В. Клоков [Електроний ресурс] – Режим доступу:http://modernlib.ru/books/igor_vladimirovich_klokov/cherniy_pr_zapreschennie_priemi_napadeniya_i_zaschiti/read_1/
5. Антиреклама конкурентів [Електроний ресурс] – Режим доступу:http://studiomir.net/uslugi/antireklama-konkurentov-zakazat-cherniy-pr.
6. «Цивільний кодекс Української РСР» [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=1540-06.

Головня В. І.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГОСПОДАРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ, ВІДМІННІСТЬ ВІД ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Для того, щоб успішно працювати в умовах ринкової конкуренції, підприємства прагнуть об'єднуватись у промислові, промислово-фінансові та інші групи.

Такі групи підприємств у теорії господарського права визначаються як господарські об'єднання, які слід відрізняти від господарських товариств, що є підприємствами, а не об'єднаннями. Наведене визначення з юридичної точки зору означає, що господарське об'єднання - це один з видів суб'єктів господарського права. Підприємства, які ввійшли до об'єднання, є його членами або його учасниками

У господарському законодавстві немає окремого спеціального нормативного акта, який би містив норми про господарські об'єднання.

Провідне місце в розробці цієї теми належить таким відомим вітчизняним вченим, як О. Віннис, В. Щербина, Н. Круглова, А. Пилипенко, Н. Кузнєцова, Н. Саніахметова, Г. Шершеневич, В. Дзери, О. Семерок, М. Тітов, Г. Пронська.

Об'єктом дослідження виступають ознаки, функції господарських об’єднань в Україні.

Предметом дослідження є сукупність господарських відносин, що виникають у процесі становлення видів об'єднань підприємств, адекватних новим умовам господарювання.

Господарське об'єднання є складною господарською організацією, яка створена на основі поєднання матеріальних інтересів підприємств-учасників, діє на підставі установчого договору або статуту і реєструється як юридична особа.

Об'єднання підприємств утворюються на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до законодавства мають таке право. До їх складу можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав. Вони утворюються на визначений строк або як тимчасові об'єднання.

Об'єднання підприємств наділяються правами юридичної особи, а підприємства, що входять до складу об'єднання, зберігають цей статус.

Залежно від порядку заснування об'єднання підприємств функціонують як господарські об'єднання, що утворюються на добровільних засадах за ініціативою самих підприємств, незалежно від їх виду, або як державні чи комунальні господарські об'єднання. Перші діють на основі установчого договору та (або) статуту, який затверджується їх засновниками, а другі — на основі рішення про їх утворення та статуту, який затверджується органом, що прийняв рішення про їх утворення.

Державне чи комунальне господарське об'єднання утворюється за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законодавством випадках, рішенням міністерств чи інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання, або рішенням компетентних органів місцевого самоврядування.

Підприємства, що входять до складу об'єднань, вправі добровільно вийти з об'єднання за умов, зазначених в законі і договорі про створення об'єднання чи в його статуті, делегувати частину своїх повноважень та повертати ці повноваження в порядку, визначеному установчими документами об'єднання; одержувати частину прибутку від спільної діяльності; мати інші права, обумовлені установчими документами об'єднання.

Підприємства можуть об'єднуватися в галузеві, міжгалузеві, регіональні та міжрегіональні господарські асоціації, концерни, корпорації, консорціуми та інші об'єднання [1].

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Господарським Кодексом, а саме главою 12 Об'єднання підприємств», визначаються основні поняття і види господарських об'єднань.

Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до цього Кодексу та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств.

В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав.

Об'єднання підприємств утворюються на невизначений строк або як тимчасові об'єднання. Об'єднання підприємств є юридичною особою. Державна реєстрація об'єднання підприємств здійснюється відповідно до статті 58 Господарського Кодексу [2].

Господарські об'єднання утворюються як асоціації, корпорації, концерни та інші об'єднання підприємств, передбачені законом.

Асоціація — договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є господарською асоціацією. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств — учасників асоціації. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

Корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Концерном визнається статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну [3].

Важливість існування об’єднань підприємств в умовах сучасної ринкової економіки є вкрай необхідним.

З посиленням західної та східної міжнародної конкуренції на ринку товарів та послуг, саме створення цих об’єднань на території України стало вкрай необхідним задля збереження здатності конкурувати.

Беручи до уваги усе вище зазначене, можна зробити висновок, що господарське об’єднання є складною господарською організацією, яка створена на основі поєднання матеріальних інтересів підприємств-учасників, діє на підставі установчого договору або статуту і реєструється як юридична особа, за виключенням промислово-фінансових груп.

Якщо на ринку підприємства не будуть об’єднуватись, то вони будуть у будь-якому разі поглинені більш потужними корпораціями чи іншими видами об’єднань.

Саме тому, об’єднання – це єдиний захист задля збереження свого існування як на внутрішньому так і на зовнішньому міжнародному ринку товарів та послуг.

Література:

1.Саніахметова Н. О. Правовий захист підприємництва в Україні / Н. О. Саніахметова // Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, – 2012 – С. 256.

2.Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22, – ст.144.

3.Щербина В. С. Господарське право.Практикум / В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. М. Вінник та інші// за редакцією В. С. Щербини. – К.: Юрінком Інтер, – 2010 – С. 52.

Горбоконь А. Г.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОЧИНСТВА В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ.

Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі поєднав у собі досягнення різнорідних правових систем. Слід погодитися з С. В. Глотової, яка зазначає, що Статутом МВТ була створена нова «змішана» процесуальна модель: «... заснована на принципах змагального процесу вона з'єднала в собі елементи як континентальної, так і інквізиційної моделі судочинства» [60]. Даний симбіоз можна пояснити розбіжністю позицій держав, щодо того, який метод правосуддя слід застосувати. Виною тому були відмінності в правових концепціях, а також традиціях держав. Проте, сторонам вдалося домовитися і прийняти необхідність віддалитися від власних процесуальних правових систем держав і виробити нові міжнародні правові норми. Прикладом може послужити компроміс щодо питання подання звинувачення. Так, перед судом всі докази повинні бути оголошені, але обвинувачення може надати додаткові документи, якщо вони стали відомі або отримані в цей час [61].

Завдяки стараннями радянської та французької систем та було закріплено принцип швидкості процесу, згідно з яким Трибунал обмежував судовий розгляд швидким розглядом питань, пов'язаних із звинуваченням; приймав суворі заходи для запобігання будь-яких виступів, які можуть викликати невиправдану затримку процесу, виключав питання і заяви, які не стосуються справи [60].

Дуже важливим моментом було закріплення права обвинуваченого на останнє слово (вплив радянського представника).

Щодо англо-американської моделі, то її прояв простежується в тому, що було закріплено розгорнутий перелік прав обвинуваченого. Цей перелік відображено в ст. 16 Статуту: «завчасне ознайомлення підсудного з обвинувальним актом; при будь-якому попередньому допиті і на суді підсудний має право давати будь-які пояснення з обставин висунутих проти нього звинувачень; попередній допит підсудного і судове засідання вестимуться або переводитися на мову, яка підсудний розуміє; підсудний має право захищатися на суді особисто або при допомоги захисника; підсудний має право особисто або через захисника представляти на суді докази на свій захист і піддавати перехресному допиту будь-якого свідка, викликаного обвинуваченням» [62].

Таким чином, створений Статут МВТ можна назвати політичним компромісним рішенням держав - учасниць Угоди 1945 року.

Аналізуючи історію зародження процесуальної моделі міжнародного кримінального судочинства можна говорити про наявність впливу на його становлення, такого фактора, як зіткнення різних правових систем і транспозиція окремих процесуальних інститутів.

Особливу увагу слід зосередити на особливостях судочинства в Міжнародному кримінальному суді.

Судочинство в Міжнародному кримінальному суді в юридичній літературі підрозділяється на певні стадії. Так, О. В. Касинюком виділено сім стадій, а саме: порушення розслідування; розслідування; попереднє судове виробництво; судовий розгляд; апеляційне провадження; виконання вироку; ревізійне проізводство [63, с. 155].

Н. В. Ільютченко має дещо іншу думку щодо цього, так він виділяє наступні стадії судочинства в Міжнародному кримінальному суді: вирішення питання про прийнятність справи; попереднього розслідування; судового розгляду справи; апеляційного виробництва [64, с. 253].

Слід зазначити, що єдиної системи стадій міжнародного кримінального судочинства ще не вироблено.

Загальновідомо, що двома «ідеальними» моделями організації кримінального судочинства як на національному, так і на міжнародному рівнях є змагальна та інквізиційна системи. В результаті поєднання цих систем в реальних, діючих кримінально-процесуальних системах виділилася змішана система кримінального судочинства.

Важливим досягненням Статуту Міжнародного кримінального суду, які відображають його зв'язок з міжнародним захистом прав і свобод людини, є закріплення в ньому широких прав потерпілих в процесі, а також приділення особливої уваги до захисту прав жінок і дітей [58, с. 254];

Крім особливостей і досягнень сучасного кримінального процесу та судочинства, слід вказати і суттєві недоліки в даній області. Так, враховуючи те, що переважна кількість норм містяться в міжнародних документах, які регулюють всю діяльність Міжнародного кримінального суду і спеціальних трибуналів – процесуальними, слід звернути увагу на прогалини як в понятійної базі, так і в регулюванні правового статусу учасників, які сприяють міжнародному кримінальному правосуддю.

В першу чергу, звертає на себе увагу факт відсутності визначення міжнародного кримінального судочинства і його принципів.

При визначенні поняття міжнародного кримінального судочинства слід виходити із загального поняття кримінального судочинства.

Окрім визначення також немає закріплення основних принципів судочинства, на відміну від основних принципів кримінального права. Одні автори не виділяють такого поняття, інші - говорять про їх існування як сукупності норм, а треті - згадують окремі принципи.

Так, вважається за доцільне наступне визначення, міжнародне кримінальне судочинство – врегульована нормами міжнародного права діяльність органів міжнародного кримінального правосуддя, що здійснюють на міжнародному та національному рівнях розслідування, кримінальне переслідування, розгляд і вирішення кримінальних справ про міжнародні злочини та інші злочини відносяться до юрисдикції органів міжнародного кримінального правосуддя, призначенням якого є захист світового співтовариства, попередження міжнародних злочинів, а також відновлення та підтримання миру і безпеки.

До принципів міжнародного кримінального судочинства варто зарахувати:

- принцип справедливого судового розгляду;
- презумпція невинуватості;
- принцип гласності;
- принцип змагальності;
- принцип забезпечення обвинуваченому права на захист;
- принцип незалежності та неупередженості суддів;
- принцип швидкості процесу.

Закріплення і дотримання даних принципів є важливим засобом забезпечення ефективності та успішності міжнародного кримінального судочинства.

Крім зазначеного мають місце прогалини в регулюванні правового статусу учасників сприяння Міжнародного кримінального правосуддя. Проблемні аспекти в цьому питанні мають важливе значення, та виправдовуються роллю и значенням цих суб’єктів у кримінальному судочинстві, адже в процесі здійснення виробництва в міжнародних органах кримінальної юрисдикції істотну допомогу в посвідченні даних, фіксації доказів, наданні іншої технічної допомоги надають свідки, експерти, перекладачі та ін. [74, с. 1].

Міжнародні кримінальні процесуальні норми загалом увагу значенню і ролі свідків як джерелу доказової бази в розслідуванні злочинів, що підпадають під їх юрисдикцію.

Суттєвою особливістю процедурно-процесуальних актів кримінальних трибуналів і судів є те, що правове становище свідка в них регламентується практично тими ж статтями, які визначають статус потерпілого, за винятком деяких особливостей.

Разом з тим в статутних документах міжнародних органів кримінальної юрисдикції відсутній як визначення поняття «свідок», так і стаття, яка б передбачала їх права і обов'язки.

Також, незважаючи на важливість та роль експерта в міжнародному кримінальному судочинстві, в актах жодного з існуючих міжнародних органів кримінальної юрисдикції не дано визначення поняття «експерт», а також не прописані права та обов'язки цієї категорії учасників судочинства. Виходячи з цього, скрутним є визначення категорії осіб, які можуть залучатися в якості експертів (фахівців); порядку залучення їх до справи; значення результатів і вимоги до форми фіксації їх роботи.

Згідно з вищевикладеним, необхідно відзначити доцільність нормативного закріплення норм з наступним змістом:

- свідок в міжнародному кримінальному судочинстві - незацікавлена особа, якій можуть бути відомі будь-які обставини, що мають значення для розслідування і вирішення по суті кримінальних справ щодо осіб, винних у вчиненні найбільш тяжких злочинів, що викликають стурбованість міжнародного співтовариства, а також у справах про інші злочини, віднесені до юрисдикції органів міжнародної кримінальної юстиції;

- експерт в міжнародному кримінальному судочинстві - незацікавлена особа, що володіє спеціальними знаннями, яка притягається за винагороду, для видачі кваліфікованого висновку з питань, поставлених перед ним при розслідуванні та розгляді міжнародних злочинів, а також інших злочинів, віднесених до юрисдикції органів міжнародної кримінальної юстиції.

Слід підкреслити, що Статутом МКС, ППД та іншими процедурно-процесуальними актами МКС не передбачається можливість участі адвоката у допиті свідка. З точки зору ефективності, участь у допиті адвоката в ряді випадків може служити на користь розслідування, будучи однією з гарантій його об'єктивності. така допомога особливо потрібна неповнолітньому свідку, тому що присутній при його допиті фахівець (психолог, педагог і т. д.) або батьки (опікун, піклувальник) надати її в повному обсязі не в змозі.

Резюмуючи вищевикладене можна зробити висновок, що міжнародне кримінальне судочинство є гарантією спокою всього міжнародного суспільства, метою якого є як притягнення до відповідальності за скоєння злочинів, які викликають стурбованість міжнародного співтовариства, так забезпечення безпеки у світі, а запропоновані заходи розвитку міжнародного кримінального судочинства сприятимуть вдосконаленню міжнародного кримінального законодавства.

Література:

1. Костенко Н. И. Развитие концепции международного уголовного права в отечественной литературе / Н. И. Костенко. // Государство и право. – 2001. – № 12. – С. 81–88.
2. Глотова С. В. Особенности международного уголовного судопроизводства на примере Международного уголовного суда / С. В. Глотова // Российский юридический журнал. – 2011. – N3. – (Електронний ресурс). – Режим доступу : URL : http://justicemaker.ru/view—article.php?id=11&art=2693)
3. Фоя В. В. Особенности судопроизводства в Международном военном суде / В. В. Фоя // Научный журнал. – 2012. – №4. – (Електронний ресурс). – Режим доступу : URL : http://www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=9999238
4. Устав Международного военного трибунала для суда и наказания главных военных преступников европейских стран оси; Международний документ от 08.08.1945. – (Електронний ресурс). – Режим доступу : URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_201
5. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів : автореф. дис. кандидата юрид. наук : спец. 12.00.11 : «Міжнародне право» / О. В. Касинюк ; нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2005. – 20 с., включ. Обкл. : іл. – Бібліогр.: с.15–17.
6. Ильютченко Н. В. Имплементация Римского Статута Международного уголовного суда: уголовно-процессуальные аспекты / Н. В. Ильютченко // Международное право. – 2007. –№1. – С. 253 – 260.
7. Ведерникова О. Н. Римский статут Международного уголовного суда : критический анализ / О. Н. Ведерникова // Государство и право. – 2009. – №5. – С. 70–78.

Горбунова А. С.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Актуальність дослідження обраної теми полягає у тому, що використання Інтернету з метою ведення господарської діяльності, бізнесу, вже давно набуло стратегічного значення. Сьогодні Інтернет може бути як додатковим каналом реалізації продукції, так і інструментарієм для вирішення окремих маркетингових завдань. В міру зростання загальної кількості відвідувачів Інтернету, він перетворився на основний інформаційний та бізнесовий канал. Інтернет дає можливість фізичним особам, приватним підприємцям та компаніям вийти зі своїми товаром на величезний світовий ринок. При цьому значно знизити витрати, що виникають із ланцюжків попиту й пропозиції, обслуговувати замовників на високому рівні, вийти на раніше недоступні за географічними причинами ринки, створити нові робочі місця й потоки доходів населення. Нарешті, переглянути сам характер своєї діяльності. Розвиток економічних країн зумовлено розвитком їх господарської діяльності.

Проте держава, безсумнівно, має важелі регулювання здійснення такої діяльності у мережі Інтернет. Нажаль, не кожна людина, яка займається господарською діяльністю в Інтернеті, досконало знає свої права та обов’язки. Деякі законодавчі акти не є загальновідомими, а отже, не є доступними для суб’єктів.

Мета статті – дослідити та визначити нормативно-правову базу, що регламентує здійснення господарської діяльності у мережі Інтернет та запропонувати варіанти її централізованого регулювання державою.

Питанням правових проблем регулювання господарської діяльності в мережі Інетрнет зокрема займалися такі вчені як: І. Жилінкова, В. Манус, Д. Макар’ян, І. Свидрук, Н. Скачков, А. Серго, М. Расолов, С. Петровський та зарубіжні вчені: Hsiu-Fen Lin, Tony Ahn, Seewon Ryu, Ingoo Han, Edieal J. Pinker.

Сучасна дійсність характерна появою глобальної інформаційної гіпермедійної системи, що отримала назву Інтернет. Вона одночасно є середовищем для співпраці та спілкування, засобом всесвітнього мовлення та розповсюдження інформації, віртуальним економічним середовищем та потужним інструментом ведення бізнесу. Він містить величезний інформаційний простір практично за усіма галузями знань та життєдіяльності суспільства, динамічно розвивається, представляє більшість провідних фірм світу та широкі маси користувачів, формує нові рушійні економічні сили та є найбільш привабливою сферою для інвестицій венчурного характеру.

Дуже багато людей сьогодні працюють саме в Інтернеті, окрім того, вести свою господарську діяльність у такий спосіб дуже зручно та вигідно.

Але, не звертаючи увагу на той факт, що у сучасній юридичній літературі дискусія про правові проблеми, пов’язані з використанням мережі Інтернет, продовжується вже достатньо тривалий період часу, на сьогодні в Україні відсутні будь-які апробовані дослідження, у рамках яких була б проведена повна систематизація нормативно-правової бази та юридичних проблем стосовно зазначеної теми.

Відповідно до Господарського Кодексу України, під господарською діяльністю у розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

На наш погляд, суб'єктом господарської діяльності в мережі Інтернет може стати будь-яка особа, яка використовує можливості глобальних інформаційних мереж для перетворення внутрішніх та зовнішніх економічних зв'язків з метою створення прибутку.

Закон також розподіляє господарську діяльність на комерційну та некомерційну. Критерієм такого розподілу є мета діяльності – тобто факт одержання прибутку. За предметом господарської діяльності розрізняють виробничу, торговельну, банківську, страхову, інноваційну, концесійну діяльність, спільне інвестування та ін. Залежно від ринку (внутрішній чи зовнішній), національної приналежності суб'єктів господарювання (вітчизняні товаровиробники/резиденти чи іноземні інвестори та нерезиденти) розрізняють господарську діяльність за участю вітчизняних товаровиробників (резидентів) та зовнішньоекономічну діяльність (за участю резидентів та нерезидентів), у т. ч. іноземне інвестування (за участю іноземного інвестора) [2, с. 84-95].

З огляду на загальне визначення видів господарської діяльності у мережі Інтернет вона набуває істотного значення в багатьох аспектах: законодавчому, організаційно-господарському, управлінському, міжнародному.

Загальною правовою основою регулювання відносин в сфері здійснення електронної комерції (торгівлі) є: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про захист прав споживачів», Закон України «Про рекламу», Закон України «Про електронні документи й електронний документообіг», Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Закон України «Про телекомунікації», Закон України «Про електронний цифровий підпис», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закон України «Про страхування», а також інші нормативно-правові акти України та міжнародні договори й угоди, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Ґрунтуючись на характерних рисах господарської діяльності, що здійснюється саме в мережі Інтернет, можливо говорити про чотири проблеми централізованого регулювання, що разом притаманні даній групі суспільних відносин:

1) проблему відсутності спеціального централізованого регулювання цілих груп суспільних відносин, регулювання яких є необхідним [3, с. 345];

2) проблему некоректно здійснення такого регулювання, в результаті чого не досягається мета – забезпечення однотипного здійснення суб'єктами своїх прав та обов'язків, а отже, і забезпечення стабільності господарського обороту;

3) проблему відсутності єдиного централізованого регулювання, в результаті якого, не звертаючи увагу на наявність публічно встановлених норм, такі норми застосовуються суб'єктами господарювання або органами влади в схожих випадках неоднаково а, отже, такі норми не досягають своєї мети – забезпечення однотипності діяльності всіх суб'єктів в аналогічних обставинах;

4) проблему регіональної роз'єднаності регулювання, яка вбачається в тому, що суб'єкти, які вступають у суспільні відносини, часто перебувають під юрисдикціями різних держав, а, отже, існує недостатнє розуміння контрагентів в питанні того, право якої держави їм слід застосовувати, а також існує проблема в примусовому виконанні рішень судового органу однієї держави на території іншої [4, с. 821-829].

Головне сьогодні для України та зокрема українського законодавця, не відставати від тих процесів, які вже наявні в області правового забезпечення Інтернет - економіки для формування відповідної нормативної бази і інтеграції до світового економічного простору.

Вирішення виявленого комплексу проблем централізованого регулювання може бути здійснено виключно шляхом всебічного інформування суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність в мережі Інтернет про нові нормативні акти в цій сфері та їх реалізацію, а також прийняття консолідованого закону. Загальні норми законодавства, які з огляду на специфіку мережі Інтернет не можуть бути застосовані до суспільних

відносин, що формуються між суб'єктами господарювання в цій сфері, можуть бути замінені лише більш спеціальними нормами, що прийняті на законодавчому рівні.

Тож, вважається необхідним інформування широких мас про норми, нещодавно прийнятого Закону України «Про електронну комерцію», який визначає засади здійснення господарської діяльності в Інтернеті та регулює права та обов'язки всіх сторін зазначених відносин. На сьогодні такий закон вже набув чинності, проте, на жаль, він не є активним.

Література:

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18 (Редакція станом на 03.01.2015) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/anot/436-15
2. Байтин М. И. Метод регулирования в системе права: виды и структуры / М. И. Байтин, Д. Е. Петров // Журнал российского права. – 2010. – №2. – С.84-95. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_3146.html
3. Черепахин Б. Б. К вопросу о частном и публичном праве / Б. Б. Черепахин. – М.: «Статут», 2011. – 479 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pravoznavec.com.ua/books/letter/9/683/674
4. Скачков Н. Г. Правовые особенности коммерческих сделок, совершаемых в сети Интернет / Н. Г. Скачков // Lex russica. – 2005. – №4. – С. 821-829. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1208219

Горицька Т. В.,
студенкта 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Економічне, політичне та соціальне становлення держави тісно пов'язано з процесами побудови цілісного механізму підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на підвищення економічного потенціалу країни в тому числі і в сфері реалізації та розвитку майнових відносин. Приватизація тісно пов'язана з багатьма процесами, що відбуваються в державі на сучасному етапі і тому її трансформація і сьогодні актуальна. Механізми здійснення приватизації майна постійно перебуває в режимі часткових змін та пристосувань до сучасного становища в Україні та світі. Ратифікація міжнародних норм та створення інших національних підзаконних актів та законів являються поштовхом до змін та пристосування існуючих моделей здійснення приватизації майна в Україні. Наприклад, велика кількість державних підприємств, у зв'язку зі складною економічною ситуацією в Україні, переживають занепад та руйнування. Одним з ефективніших способів виступає приватизація державного майна на користь фізичних та юридичних осіб, які можуть бути покупцями відповідно до законодавства, з метою покращення їх економічного стану. Для сьогодення процес здійснення та трансформації механізмів приватизації дуже актуальна тема.

Згідно із постановою Кабінету міністрів України Про затвердження Порядку продажу у 2008 році державними органами приватизації земельних ділянок державної власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації (Порядок, п.2) від 22 лютого 2008 р. № 110 м. Київ державні органи приватизації - Фонд державного майна, його регіональні відділення в областях, м. Києві, що становлять єдину систему державних органів приватизації [1].

Фонд державного майна України підпорядкований, підзвітний і підконтрольний Верховній Раді України. Приватизація державного житлового фонду здійснюється уповноваженими на це органами, створеними місцевою державною адміністрацією, та органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, організаціями, установами, у повному господарському віданні або оперативному управлінні яких

знаходиться державний житловий фонд. Як правило, це орган приватизації при Раді (міській, селищній, сільській), хоча підготовку та оформлення документів про передачу у власність громадян квартир (будинків) може бути покладено на спеціально створювані органи приватизації (агентства, бюро, інші підприємства).

Така велика кількість органів та їх відділень, що займаються приватизаційним процесом говорить про масштабність та необхідність проведення приватизації в Україні.

Згідно із типовим положенням про органи приватизації та адміністративно-територіальних одиниць затвердженим наказом Голови Фонду державного майна України від 2 листопада 1992 року № 465 органи приватизації адміністративно-територіальних одиниць є юридичними особами, мають самостійні баланси, розрахункові та інші рахунки в установах банків, печатки із зображенням Державного герба України і своїм найменуванням. Органи приватизації адміністративно-територіальних одиниць в своїй діяльності керуються Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів, актами місцевих Рад народних депутатів і місцевих органів державної виконавчої влади в межах їх повноважень, нормативно-методичними рекомендаціями Фонду

державного майна України з питань приватизації, а також цим Положенням [2].

Державні органи приватизації у межах своєї компетенції здійснюють такі основні повноваження:

- змінюють у процесі приватизації організаційну форму підприємств, що перебувають у державній власності;
- здійснюють повноваження власника державного майна у процесі приватизації;
- продають майно, що перебуває у державній власності, у процесі його приватизації;
- створюють комісії з приватизації;
- затверджують плани приватизації майна;
- розробляють проекти державних програм приватизації і подають їх на затвердження Верховній Раді України;
- здійснюють ліцензування комісійної, представницької та комерційної діяльності з приватизаційними паперами;
- виступають з боку держави засновником підприємств із змішаною формою власності;
- беруть участь у розробці міжнародних договорів України з питань державної власності та її використання;
- здійснюють захист майнових прав державних підприємств, організацій, установ, а також акцій (часток, паїв), що належать державі, на території України та за її кордоном;
- контролюють виконання умов договорів купівлі-продажу державного майна. Таке коло завдань не є вичерпним і всі вони тісно пов’язані з процесами переоформлення права власності. Так, приватизація державного майна (далі — приватизація) — це відчуження майна, що перебуває у державній власності, на користь фізичних та юридичних осіб, які можуть бути покупцями відповідно до Закону України «Про приватизацію державного майна», з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на структурну перебудову економіки України [3, с. 534].

Важливим є те, що приватизації не підлягають об’єкти, що мають загальнодержавне значення. До таких належать майнові комплекси підприємств, їх структурних підрозділів, основним видом діяльності яких є виробництво товарів (робіт, послуг), що мають загальнодержавне значення.

Велику роль в останній час відіграє конкурсний продаж державного майна. Державними органами приватизації створюються спеціальні конкурсні комісії, які займаються оцінкою майна, яке виставляється на продаж. Органи адміністративно-територіальних одиниць призначають голів комісій, затверджують акти інвентаризації та оцінки майна об'єкта приватизації. Переваги такого переоформлення містяться у кількох важливіших аспектах: по-перше, комісія має змогу вибрати найбільш підходящого кандидати, який зможе відновити, наприклад, невелике державне підприємство; по-друге,

збільшується шанс на скорішу приватизацію об’єктів, які знаходяться в стані занепаду. Також можлива більша ціна продажу майна, що приватизується. Фонд державного майна визначає державну програму приватизації на три роки, який затверджує Верховна Рада України.

У Державній програмі приватизації визначаються:

- завдання щодо приватизації майна, яке перебуває в державній власності, та державного майна;
- відповідні способи приватизації для різних груп об'єктів;
- завдання відповідним органам виконавчої влади щодо забезпечення проведення приватизації;
- заходи щодо залучення в процесі приватизації інвесторів;
- особливості участі в процесі приватизації громадян України, іноземних інвесторів та інших покупців;
- розрахунок витрат на виконання програми приватизації, порядок їх відшкодування та джерела фінансування;
- прогноз надходження коштів від приватизації та напрями їх використання [4].

Саме така програма дає змогу окреслити коло діяльності на кілька років та головне, шляхи вирішення проблем, які виникають з мінливою ситуацією в країні.

Ще одною проблемою на наш час, є складне становище в країні. Вимушені реорганізації структурних підрозділів та адміністративно-територіальних органів приватизації на місцях призводять до погіршення їх роботи та зміни підвідомчості. На сьогоднішній час можливе покращення приватизаційних процесів буде пов’язане з фінансуванням спеціальних органів, що займаються приватизацією та часом на їх відновлення.

Література:

1.Про затвердження Порядку продажу у 2008 році державними органами приватизації земельних ділянок державної власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації (Порядок, п.2) від 22 лютого 2008 р. : постанова Кабінету міністрів України // Офіційний вісник України. - 2008. - № 17. - ст. 30

2.Про органи приватизації та адміністративно-територіальних одиниць від 2 листопада 1992 року № 465: типове положення, затверджене наказом Голови Фонду державного майна України // Офіційний вісник України. - 2011. - №41. – ст. 84

3.Оришко В. Ф., Шульженко Ф. П., Шишман С. І. Правознавство / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон. - К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.

4.Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 № 2163-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №24. – ст. 348

Григор’єва І. І.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Будівельна діяльність є господарською діяльністю, пов'язаною із створенням нових, відновленням, розширенням і вдосконаленням наявних об'єктів виробничого та невиробничого призначення, що належить до основних фондів. Будівельна діяльність охоплює комплекс робіт: проектних, будівельних, монтажних та інших, пов'язаних із будівництвом об'єкта, що виконується у технологічній послідовності з метою створення будівельної продукції.

Актуальність даної теми полягає у тому, що будівельна діяльність є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в державі. Важливість цієї діяльності для

економіки будь-якої країни можна пояснити наступним чином: капітальне будівництво, напевне, як ніяка інша галузь економіки, створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. При розвитку будівельної діяльності паралельно будуть розвиватися виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія і металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробна промисловість, транспорт, енергетика тощо. І, вочевидь, будівельна діяльність сприяє розвитку підприємств малого бізнесу, особливо того, який спеціалізується на оздоблювальних і ремонтних роботах, на виробництві та встановленні вбудованих меблів і т. ін.

Таким чином, розвиток будівельної діяльності неминуче викликає економічний ріст держави, являється умовою виникнення необхідних умов для розв'язання багатьох соціальних проблем.

Ефективність функціонування будівельної діяльності залежить від державної політики щодо її підтримки та регулювання, спрямованого на інформаційне забезпечення, створення та нормативно-правової бази оптимального податкового навантаження тощо.

Державне регулювання є однією із функцій державного управління, в свою чергу функціями управління виступають: організація, регулювання, контроль, планування тощо.

Державне регулювання будівництва варто розглядати, як комплекс заходів державних органів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, спрямованих на стабілізацію та адаптацію чинної економічної системи.

Державне управління включає такі положення:

– формування цілей та завдань розвитку будівельного комплексу;

– визначення об'єктів регулювання;

– організація керуючої системи;

– виділення суб'єктів регулювання і формування їх структури;

– розмежування функцій і вибір необхідних методів регулювання.

Господарські правовідносини, що виникають при здійсненні будівельної діяльності, регулюються законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про основи містобудування», «Про архітектурну діяльність», Цивільним та Господарським кодексами, іншими законодавчими і підзаконними нормативними актами, відповідні державні будівельні норми.

Роль будівельної діяльності і продукції будівництва в житті суспільства, необхідність поєднання при її здійсненні державних, громадських, колективних та приватних інтересів обумовлюють пред'явлення до неї відповідних вимог.

Загальні вимоги до будівельної діяльності визначені Законом України «Про основи містобудування», згідно з яким при містобудуванні повинні бути, зокрема, забезпечені: розробка містобудівної документації, проектів конкретних об'єктів відповідно до державних стандартів, норм і правил, технічних умов; розміщення і будівництво об'єктів відповідно містобудівної документації та проектів цих об'єктів [1].

Будівельна діяльність відображається через будівництво. У зв'язку з цим звертає на себе увагу визначення терміну «будівництва», який передбачений у Рекомендаціях щодо безпеки та гігієни праці у будівництві від 20.06.1988 р. № 175. Так, відповідно до п. 2 розділу 1 термін «будівництво» охоплює:

1. будівельні роботи, серед них земляні роботи і спорудження, конструктивні зміни, реставраційні роботи, капітальний і поточний ремонт (куди входять чистка й пофарбування) та знесення усіх видів будинків чи будівель;

2. цивільне будівництво, куди входять земляні роботи й спорудження, конструктивні зміни, капітальний і поточний ремонт та знесення, наприклад аеропортів, внутрішніх водних шляхів, гребель, захисних споруд на берегах річок і морів поблизу зон обвалів, автомобільних доріг і шосе, залізниць, мостів, тунелів, віадуків та об'єктів, пов'язаних з наданням послуг, таких як комунікації, дренаж, каналізація, водопостачання й енергопостачання;

3. монтаж, демонтаж будівель і конструкцій з елементів заводського виробництва, а також виробництво збірних елементів на будівельному майданчикові.

З наведеного є очевидним, що поняття будівельна діяльність і будівництво не тотожні. При цьому, будівельна діяльність - це сукупність організаційно-правових засобів, спрямованих на забезпечення і координацію роботи проектних будівельних контролюючих суб'єктів організаційно-правових повноважень з метою забезпечення будівництва. Будівництво, як вже зазначалося це види робіт, пов'язані із спорудженням нових, відновленням, реконструкції, вдосконаленням об'єктів виробничого і невиробничого призначення.

Окрім термінів «будівельна діяльність» і «будівництво» у юридичній літературі розглядається ще й «капітальне будівництво». В юридичній літературі термін «капітальне будівництво» використовується в двох основних значеннях.

Перше з яких визначає капітальне будівництво як комплексну галузь економіки, сфери матеріального виробництва, завдання якої інвестування в основні фонди (будівлі, споруди, їх частини) шляхом їх створення, відтворення та консервації основних фондів, перетворення інвестицій в будівельну продукцію.

В іншому значенні воно розглядається як форма інвестиційної діяльності, а саме: господарської діяльності щодо виробництва основних фондів народного господарства, що полягає у здійсненні суб'єктами інвестиційної діяльності практичних дій щодо реалізації інвестицій в будівельну продукцію.

І насамкінець зазначимо, що відповідно до Господарського кодексу капітальне будівництво - це процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення діючих підприємств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів) [2].

Крім Кабінету Міністрів України, який здійснює загальне керівництво в галузі будівництва, спеціальним органом державного управління в цій галузі є Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Відповідно до покладених на нього завдань, він наділений такими повноваженнями:

- розробляє і подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо формування державної політики у сфері будівництва, містобудування, архітектури та промисловості будівельних матеріалів;

- бере в установленому порядку участь у розробленні Програми діяльності Кабінету Міністрів України, проектів Державної програми економічного та соціального розвитку України, Державного бюджету України на відповідний рік, забезпечує розроблення та виконання інших державних і галузевих програм;

- розробляє та подає в установленому порядку проекти нормативно-правових актів у сфері будівництва, містобудування, архітектури та промисловості будівельних матеріалів, захисту навколишнього природного середовища під час будівництва;

- розробляє і затверджує у межах своїх повноважень державні стандарти, норми і правила.

У сфері капітального будівництва Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України здійснює державне регулювання шляхом: видання державних будівельних норм і правил, державних стандартів; забезпечення через систему відповідних органів державної експертизи інвестиційних проектів будівництва, ліцензування спеціальних видів робіт у проектуванні та будівництві, сертифікації будівельної продукції; забезпечення здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду за якістю будівельних робіт тощо.

У межах своїх повноважень та відповідно до законодавства також видає накази, організовує і контролює їх виконання.

Контроль за дотримання вимог будівельного законодавства здійснює Державна архітектурно-будівельна інспекція, основним її завдання є здійснення державного нагляду і контролю у сфері архітектури та будівництва (надалі архітектурно-будівельний контроль).

Таким чином, будівельна діяльність є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в державі. Ефективність функціонування будівельної діяльності залежить від державної політики щодо її підтримки та регулювання, спрямованого на інформаційне забезпечення, створення та нормативно-правової бази оптимального податкового навантаження тощо.

Література:

1.Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 № 2780-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 52. - Ст. 683.

2.Господарський кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної ради України. – 2003. - № 18 – 22. - Ст. 144.

Гусейнова Гунай Магомед кизи
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ВЗАЄМОДІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ УКРАЇНИ З ТРЕТЕЙСЬКИМИ СУДАМИ

Запорукою стабілізації та збільшення інтенсивності економічної сфери в Україні виступає підприємницька динамічність суб'єктів господарювання. Мінливість показників даного процесу напряму залежать від показників кількості господарських спорів та їх якісного вирішення. Ніні в нашій державі сформовані певні юридичні механізми, які повинні забезпечувати оперативність та законність в питаннях захисту та відновленню прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та громадян. В першу чергу, державними органами, які втілюють дані механізми є господарські суди відповідно до Закону України від 07.07.2010 № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Така тенденція об'єктивно зумовлює потребу в активізації застосування альтернативних шляхів вирішення господарських спорів. У зв'язку з цим, саме регламентація діяльності третейських судів як недержавних юрисдикційних органів заслуговують теоретичного та практичного осмислення. Особливо гостро постає питання щодо їх взаємодії з ланкою господарських судів.

Деякі питання діяльності третейських та господарських судів досліджували В. В. Сухонос [2, с. 233-237], І. В. Решетнікова [3, с. 584], Д. М. Притика [4, с. 466], Р. Н. Гімазов [5, с. 12] та інші вчені. Слід зазначити, що, незважаючи на активний розвиток альтернативних форм вирішення господарських спорів, до яких, зокрема, відноситься третейський розгляд, в даний час практично відсутні сучасні теоретичні дослідження, присвячені проблемам взаємодії третейських судів з господарськими судами.

Ринкова економіка є фундаментом функціонування української держави, яка може існувати в умовах свободи підприємницької діяльності, захисту конкуренції. Дані принципи отримали своє закріплення в Конституції України та Господарському кодексі України. Не менш важливіший принцип ринкової економіки закріплено в ст. 627 Цивільного кодексу України, відповідно з якою сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості [6]. Із змістовно – тематичного аналізу даних принципів зумовлюється можливість свободи альтернативного вибору також і моделі врегулювання конфліктів, які виникають з певних правовідносин між суб'єктами господарювання.

Перехід України до ринкових відносин об'єктивно зумовил включення до правових реалій доктрини свободи договірних відносин, відображенням якої стало і нормативно – правове закріплення інституту третейського розгляду справ.

Порядок утворення та діяльності третейських судів в Україні, вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб закріплено в Законі України від 11.05.2004 № 1701-IV «Про третейські суди». На погляд В. В. Сухоноса цей закон також можна розглядати як певний аналог суддівського самоврядування, закріпленого у Законі України від 7 липня 2010 р. «Про судоустрій і статус суддів» [2, с. 233-237].

Норми Закону 1701 не встановлюють власних повноважень третейських суддів щодо забезпечення примусового виконання їх рішень, не забезпечують процедуру їх оскарження. Тому ряд питань, пов'язаних із провадженням у справах про оскарження рішень третейських судів та про видачу виконавчих документів на примусове виконання рішень третейських судів врегульовано Господарським процесуальним кодексом України (далі - ГПК). При цьому, в даному процесуальному кодексі відсутня чітка регламентація процесуального порядку здійснення відповідних проваджень, що стає причиною неоднаковості правозастосування в даній сфері.

Системний аналіз чинного законодавства, що регламентує третейське судочинство дає можливість констатувати відсутність детального законодавчого регулювання дослідженого інституту. Така ситуація компенсується судовою практикою, в якій відображені окремі практичні рекомендації щодо неврегульованих або спірних питань.

Думається, важливість викоренення розуміння органів судової влади як суто контролюючих органів має важливе теоретико - практичне значення для виключення можливості побудови взаємовідносин між державними та третейськими судами довільно - суб'єктивного характеру з боку перших. Такі відносини повинні бути жорстко регламентовані законом та судовими звичаями.

Досліджуючи питання правової природи господарського суду відомий науковець Д. М. Притика зазначив, що господарські суди, здійснюючи покладену на них функцію, мають, як і загальні суди, спеціальні державно-владні повноваження, характер і зміст яких визначаються завданнями, що поставлені перед ними, і методами діяльності їх органів. Це положення має бути вихідним у дослідженні взаємозв'язків і взаємодії господарських судів з іншими судовими і державними органами [4, с. 86].

Оскільки основною функцією господарських є розгляд та вирішення справ про право та інші правові питання, то для її виконання господарські суди наділяються повноваженнями, сукупність яких і утворює їх функціональну компетенцію. Зміст функціональної компетенції господарських судів в сенсі взаємовідносин з третейськими судами становлять сукупність прав та обов'язків на здійснення певних процесуальних дій (повноважень), а саме: прийняття заяви про скасування рішення третейського суд; винесення ухвали про відмову в прийнятті заяви; повернення заяви; витребування матеріалів та доказів справи третейського розгляду; розгляд справи; повідомлення осіб про час і місце розгляду; постановлення ухвали за наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду; прийняття та розгляд заяви про видачу виконавчого документа про примусове виконання рішення третейського суду; постановлення ухвали про видачу виконавчого документа або про відмову у видачі виконавчого документа.

Виокремлення законодавцем окремої групи компетенції господарських судів щодо рішень третейського суду, зокрема, направлено на практичне відображення існуючих зв'язків між ними, які, в свою чергу, обумовлені особливим правовим статусом даних органів. Так, можливо визначити функціональні та кореляційні зв'язки між господарськими та третейськими судами. Функціональні зв'язки забезпечують можливість впливу на унеможливлення порушення прав та законних інтересів в результаті допущення судової помилки третейським судом. Тобто діяльність третейського суду, об'єктивована у відповідних рішеннях, при наявності певних підстав викликає відповідний результат за

ознаками порушень. Ці функціональні зв'язки проявляються в результаті звернення до господарського суду із заявою про скасування рішення третейського суду сторони, третіх осіб, а також осіб, які не брали участь у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки з наступних підстав оскарження: 1) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 3) третейську угоду визнано судом недійсною; 4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 5) третейський суд вирішив питання про права і обов'язки осіб, які не брали участь у справі.

Кореляційні зв'язки первинно не викликають такого об'ємного циклу взаємодії як функціональні, а існують для досягнення чітко регламентованого результату - примусове виконання рішення третейського суду шляхом видачі виконавчого документа господарським судом. Дані зв'язки забезпечують перехід від формального підходу до більш дієвого та фактично - значущого третейського розгляду справ. Інспірує питання видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду господарським судом особа, на користь якої прийнято рішення третейського суду шляхом подання відповідної заяви.

З врахуванням запропонованого підходу до взаємодії господарських та третейських судів можливо окреслити її наступні форми: функціональна та предметна.

В юридичній літературі щодо форм взаємодії також спостерігається декілька поглядів. Зокрема, І. В. Решетнікова поділяє форми взаємодії між арбітражними і третейськими судами на дві групи: процесуально-правові та організаційно-правові [3, с. 584]. До процесуально-правових форм взаємодії належать провадження у справах про оскарження рішень третейських судів та про видачу виконавчих листів на їх примусове виконання, вжиття заходів забезпечення позову тощо. Організаційні форми, за її думкою, включають проведення навчальних семінарів для суддів третейських судів із залученням суддів арбітражних судів, спільних семінарів та круглих столів, а також направлення матеріалів узагальнення судово-арбітражної практики в третейські суди тощо. Р. Н. Гімазов [5, с. 12] також відзначає існування декількох форм взаємодії третейських і державних судів, а саме судоустрійні і судочинні. Зазначені підходи відрізняються критерієм до розуміння дослідженого питання і заслуговують уваги при подальшому дослідженні.

Враховуючи вищезазначене, необхідно зауважити, що взаємодія між господарськими та третейськими судами має ряд ознак, за якими можна її впізнати та відрізнити від інших, а саме:

- формально – юридичний характер, який виключає сутнісні характеристики по відношенню до рішення третейського суду;
- регламентованість нормами закону;
- сприяння в забезпеченні прав та законних інтересів управнених суб'єктів;
- невтручання господарських судів в сферу третейського розгляду справ;
- омпенсація обмежених повноважень третейського суду;
- інспірованість управненими суб'єктами, перелік яких вичерпно визначено господарським процесуальним законодавством.

Таким чином, питання взаємодії господарських та третейських судів є сьогодення актуальними, окремі практичні аспекти якої потребують подальшого дослідження.

Література:

1. Аналіз роботи судів загальної юрисдикції у І півріччі 2013 р. (за даними судової статистики) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/34DFFD847D91A549C2257C0B004E5AC0

2. Сухонос В. В. Теоретичний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку третейського суду в Україні / В. В. Сухонос // Право України. – 2011. - № 4. – С. 233-237
3. Решетникова И. В. Взаимодействие арбитражных и третейских судов / И. В. Решетникова. - Екатеринбург, 2005. - С. 584.
4. Притика Д. М. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів в Україні: дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.10 / Д. М. Притика. – Х., 2003. – 466 с.
5. Гимазов Р. Н. Процессуальные аспекты взаимодействия арбитражных и третейских судов: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Р. Н. Гимазов. - Саратов, 2006. - С. 12.
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40. – Ст. 356.

Данильченко Е. О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальність «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИРОДНІ МОНОПОЛІЇ, ЇХ СУБ'ЄКТИ ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ

Термін «монополія» походить від грецьких слів: «моно» - один, «Поліо» - продаю. Однак цей термін в даний час розглядається і більш широко, особливо економічній теорії та літературі [1, с. 22].

Згідно ст.1 Закону України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-III Природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва, а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) [5].

Термін «суміжний ринок» нерозривно пов'язаний з терміном «природна монополія». Суміжний ринок — товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без безпосереднього використання товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій [5].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про природні монополії» від 20.04.2000 р. під суб'єктом природної монополії розуміється суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності (монопольне утворення), який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії [5].

Класифікація суб'єктів природних монополій загалом здійснюється за сферами їх діяльності. Для певних цілей державою передбачений обов'язок складати зведений перелік суб'єктів природних монополій.

До Зведеного переліку включаються суб'єкти господарювання (юридичні особи), які виробляють (реалізують) товари на ринках, що перебувають у стані природної монополії та включені до реєстрів суб'єктів природних монополій у відповідних сферах органами, що здійснюють державне регулювання у сфері природних монополій.

Складання та ведення Зведеного переліку здійснюються Комітетом на підставі реєстрів суб'єктів природних монополій у сфері житлово-комунального господарства, що формуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, а в інших сферах, в яких діють суб'єкти природних монополій, – національними комісіями регулювання природних монополій у відповідній сфері або органами виконавчої влади, що здійснюють функції такого регулювання до створення зазначених комісій [3, с. 35].

Зведений перелік суб'єктів природних монополій розміщується щомісяця до 20 числа на офіційному веб-сайті Антимонопольного комітету України.

Відповідальність суб'єктів природних монополій, їх посадових осіб та органів, що регулюють їх діяльність, передбачено в четвертому розділі Закону України «Про природні монополії» [5]. Окремі положення про відповідальність суб'єктів природних монополій містяться в інших нормативно-правових актах.

Основним видом відповідальності суб'єктів природних монополій є накладання штрафів, вилучення незаконно одержаних прибутку, виручки та відшкодування діяльності. Посадові особи суб'єктів природних монополій несуть адміністративну відповідальність за невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, ненадання і несвоєчасне надання інформації цим органам або ненадання завідомо недостовірних даних у порядку, передбаченому КУАПП.

Предмет та принципи регулювання природних монополій відображені у Законі України «Про природні монополії». У ст.8 даного Закону, предметом державного регулювання діяльності суб’єктів природних монополій є:

- ціни, тарифи на товари, що виробляються (реалізуються) суб’єктами природних монополій;
- доступ споживачів до товарів, що виробляються (реалізуються) суб’єктами природних монополій;
- інші умови здійснення підприємницької діяльності у випадках передбачених законодавством.

Згідно п.1 ст.9 Закону України «Про природні монополії» регулювання діяльності суб’єктів природних монополій здійснюється на таких принципах:

- гласності та відкритості процедур регулювання;
- адресності регулювання, його спрямованості га конкретний суб’єкт природної монополії;
- самоокупності суб’єктів природних монополій;
- стимулювання підвищення якості товарів і задоволення попиту на них;
- забезпечення захисту прав споживачів;
- підвищення ефективності функціонування суб’єктів природних монополій та суб’єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії шляхом застосування стимулюючого регулювання [5].

Загальний державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції у сферах природних монополій здійснює Антимонопольний комітет України, компетенція якого визначена Законом України «Про Антимонопольний комітет України» . Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сферах їх діяльності здійснюють національні комісії регулювання природних монополій, які утворюються та функціонують відповідно до Закону.

Національні комісії регулювання природних монополій є центральними органами виконавчої влади із спеціальним статусом, які утворюються та ліквідуються Президентом України. Комісії діють на підставі положень, що затверджуються також Президентом України [5].

До проблемних питань регулювання природних монополій можна віднести відсутність прозорої методологічної основи, ефективних методів калькулювання витрат та визначення цінових параметрів на продукцію (послуги) суб’єктів природних монополій в Україні створює передумови для економічних зловживань. У структурі зловживань монопольним становищем переважають порушення цінового характеру, а саме: встановлення таких цін щодо придбання або реалізації товарів, які неможливо було б встановити за умови існування конкуренції на ринку; застосування різних цін до рівнозначних договорів із суб’єктами господарювання без об’єктивно виправданих причин; встановлення дискримінаційних цін (тарифів, розцінок) на свої товари, що обмежують права окремих споживачів; встановлення монопольно високих цін (тарифів, розцінок) на свої товари, що призвело або може призвести до порушення прав споживачів. При цьому розмір дискримінаційних цін (тарифів) нерідко перевищує економічно обґрунтований рівень у 1,5–2 рази [2, с. 67].

Однак ці методи не знайшли широкого використання у світовій практиці [4, с. 90]. Крім того, практично всі вони недосконалі або обмежені у застосуванні (виняток становить метод декларування зміни цін).

Недосконаліть існуючого механізму регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні призводить до гальмування їх науково-технічного розвитку, а їх монопольне становище і ті вигоди, що з нього випливають, послаблюють стимули до постійного вдосконалення виробничого процесу. Саме тому всі суб'єкти природних монополій, що діють на ринках України, мають, як правило, незадовільний технологічний стан і дуже великі втрати продукції, що покриваються за рахунок споживачів.

До того ж, характерною рисою природних монополій в Україні є те, що у їх складі знаходяться суб'єкти господарювання, які не приймають участі у безпосередньому виробництві продукту монополії, тому доцільно використати накопичений досвід розвинених країн, в яких набула значного поширення практика організаційного відокремлення діяльності суб'єктів природних монополій від суміжних ринків, а реформи призвели до зміни правового статусу природних монополій, до нових взаємовідносин з державою і до створення нових ринкових структур.

Не менш актуальною є Проблема визначення сфери природної монополії та виділення природно монопольного ядра, яка виникає внаслідок того, що в Україні природні монополісти мають досить складну структуру, багато елементів якої не є природно монопольними [6, с. 66], тому першочерговим кроком щодо підвищення ефективності державного регулювання цін у природних монополіях має стати їх повна реструктуризація з метою виділення природно монопольного ядра. «Немонопольні» ринки належить лібералізувати, а «немонопольні» підприємства – приватизувати. Об'єкти соціально-культурного призначення мають бути передані до комунальної власності [2, с. 71].

Дуже важливим кроком у реалізації всіх норм Закону України «Про природні монополії» є удосконалення державного регулювання природних монополій та передача функцій регулювання Національним комісіям, а також забезпечення належного рівня і змісту регулювання: обґрунтованість тарифів, забезпечення стандартів якості і доступності послуг, які забезпечуватимуться, насамперед створенням механізму прозорого, обґрунтованого формування тарифів на послуги [2, с. 67].

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновки, що в Україні існують природні монополії, діяльність яких регулюється спеціальним Законом «Про природні монополії». Суб'єкти природних монополій, які працюють на ринку, що знаходиться у стані природної монополії працюють у відповідних сферах та несуть відповідальність за порушення законодавства на підставі галузевого закону та інших нормативно-правових актів. Усі суб'єкти природних монополій вносяться до зведеного реєстру. Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій проводиться спеціальними Національними комісіями. Однак, не зважаючи на існування спеціального закону та підзаконних актів, у сфері регулювання діяльності природних монополій існують проблеми, які необхідно вирішувати. По-перше, необхідно розробити методику для виділення монопольного ядра та його відмежування від суміжних ринків, для чого необхідна реструктуризація природних монополій з метою виділення монопольного ядра. По-друге, необхідне удосконалення законодавства у сфері регулювання та визначення природних монополій, а також передача функцій регулювання національним комісіям.

Література:

1.Анохіна І. Поняття та правовий статус регулювання суб'єктів природних монополій/ І. Анохіна // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 8. - С. 32-35.

2.Венгер В. В. Державне регулювання природних монополій в Україні: напрями вдосконалення / В. Венгер // Економіка підприємства. – 2010. – №3. – с. 65-72.

3.Кравченко Ю. Природні монополії в економіці України/ Ю. Кравченко // Економіст. - 2005. - № 12. - С. 46-48.

4.Никеров Г. И. Монополизация рынка по законодательству США, ЕБС и России /

Г. И. Никеров // Экономика. Политика. Культура. – 1999. – № 6. – С. 83-90.
5. Про Природні монополії. Закон України від 20.04.2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1682-14 .- Назва з екрану.
6.Филюк Г. Соціально-економічні наслідки монополії: теоретичний і практичний аспект/ Г. Филюк // Економіка України. - 2008. - № 1. - С. 30-41.

Дереко О.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО РАХУНКУ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні важливу ланку займає ринок банківських послуг. Підвищення рівня концентрації банківського капіталу, організація та забезпечення ефективної діяльності універсальних та спеціалізованих банків, а також розвиток їх конкурентоспроможності, вдосконалення банківського законодавства – ось головні напрями діяльності органів державної влади в цій сфері.

Виникнення та поширення терміну «банківський правочин» зумовлене зростанням попиту на фінансові послуги, які надаються в процесі діяльності банків. Саме в цій сфері відбувається розвиток конкретних видів і форм банківських правочинів. Цей термін є узагальнюючим для групи цивільних правочинів, що вчиняються за участю банка, при здійсненні ним професійної діяльності. Маються на увазі кредитні, депозитні, розрахункові, а також менш поширені правочини, які пропонуються законодавством України.

Проблеми банківських правочинів криються в помилковому розумінні їх правової природи, специфіки суб'єктного складу, практиці застосування чинного законодавства, а також причин та процедури розірвання правочинів і правових наслідків цих дій.

Науковці, які досліджували та вивчали правову сутність банківських правочинів: М. М. Агарков, С. С. Алексєєв, В. В. Вітрянський, І. С. Гуревич, І. Б. Новицький, Н. С. Кузнецова, Н. Гаук, В. Примак та інші.

Для повного розуміння актуальності обраної теми більш детально розглянемо один із видів банківського правочину – договір банківського рахунку.

Банківський рахунок взагалі є важливим фінансовим інструментом для здійснення усіх видів банківських операцій, за допомогою нього забезпечується належне виконання грошових зобов'язань чисельних суб'єктів цивільного обороту. Згідно ст. 1066 Цивільного кодексу України за договором банківського рахунка банк зобов'язаний приймати та зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові, грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта щодо перерахування та видачі відповідних сум рахунка та проведення інших операцій [1]. Умови та правила здійснення операцій з рахунками клієнтів банку закріплені відповідними нормативними актами Національного банку України. Так, відносини учасників безготівкових розрахунків регулюються Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, а відносини щодо готівкових розрахунків – Інструкцією про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України та Інструкцією про касові операції в банках України. Ці правові акти затверджуються постановами Правління Національного банку України [2]. При здійсненні операцій за рахунками банк також повинен дотримуватись правил та звичаїв ділового обороту, які застосовуються у світовій практиці.

Щодо основних характеристик договору банківського рахунку можна сказати, що він є консенсуальним, тому що права та обов'язки сторін договору виникають з моменту досягнення згоди по всіх істотних умовах, при чому відкриття рахунка та зарахування на нього коштів може не співпадати за часом з вказаним моментом. Договір банківського

рахунку є двостороннім, оскільки кожна зі сторін має як права, так і обов'язки, та обов'язково повинен бути оформлений у письмовій формі.

Цивільним кодексом передбачено також правові наслідки неналежного виконання банком операцій за рахунком клієнта. Клієнт також несе відповідальність за: неповідомлення банку про помилково зараховані кошти, неодержання клієнтом замовленої суми готівки, несвоєчасну сплату послуг банку тощо. На користь такої характеристики договору банківського рахунку як платність вказує ч.4 ст. 1068 Цивільного кодексу, в якій закріплено, що клієнт зобов'язується сплатити плату за виконання банком операцій за рахунком клієнта, однак якщо це встановлено договором [1]. Відносини за договором вважаються безстроковими.

Законом України «Про банки та банківську діяльність» передбачено, що клієнт має право відкривати необмежену кількість рахунків. Відповідно до Інструкції про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валютах банки відкривають поточні та вкладні (депозитні) рахунки [2].

Дослідники договору банківського рахунку не можуть дійти згоди в питанні, чи є він публічним, чи приватним. Таке розмежування ґрунтується на тому, що Цивільний кодекс прямо не вказує на публічність договору банківського рахунку, як це наприклад, визначено стосовно договору банківського вкладу, де вкладником є фізична особа [1].

Так, І. А. Безклубий у своїй праці «Банківські правочини: цивільно-правові проблеми» зазначає, що договору банківського рахунка притаманні всі ознаки приватно-правового регулювання. А саме:

- відносини спрямовані на досягення певної економічної мети;
- виникають за волевиявленням сторін та регулюються методом юридичної рівності сторін;
- імперативні норми в цьому інституті виконують лише допоміжні охоронні та захисні функції [3].

Натомість О. М. Олійник вказує, що договір банківського рахунку об'єднує в собі публічно-правові та приватно-правові елементи правового регулювання [3].

Для того, щоб розібратись у цьому питанні, необхідно проаналізувати яке з двох норм є визначальним при складанні договору банківського рахунку. На користь публічно-правових норм свідчать такі факти:

- метою правового регулювання відносин договору банківського рахунку є забезпечення функціонування платіжної системи держави та грошового обігу;
- банк в цих відносинах виступає не тільки як сторона договору, а як представник банківської системи держави;
- імперативні норми регулюють кожний етап укладання договору і подальшого його використання [3].

На противагу до вищевикладеного, про диспозитивність свідчить:

- договірний характер відносин між банком та клієнтом, та можливість встановлювати свої права та обов'язки, але в межах закону;
- здійснення операцій за рахунком, як правило, за дорученням банку;
- відсутність у банка права визначати та контролювати напрями використання коштів на рахунку клієнта [3].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що перш за все договір банківського рахунку носить публічно-правовий характер, адже передумовою для виникнення цього договору є обов'язок підприємця зберігати кошти в банку, що дозволяє державним органам контролювати підприємницьку діяльність та сплату податків до бюджету. Присутній у договорі приватно-правовий елемент лише дозволяє сторонам співпрацювати, врегулювавши взаємні права та обов'язки в рамках закону.

Стосовно визначення предмета договору банківського рахунку серед науковців також немає сталої думки. Я. М. Шевченко стверджує, що предметом договору є грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку клієнта та з якими здіснюються обумовлені

договором операції. Л. Г. Єфімова зазначає, що предметом є надання послуг по відкриттю рахунка, здійснення розрахунково-касових та інших операцій за рахунком. Натомість такі науковці, як В. І. Борисова та Л. М. Баранова вважають, що протиріч можна уникнути, що враховувати той факт, що об'єкти зобов'язання у цивілістиці поділяються на юридичні (визначену поведінку зобов'язальної особи) та матеріальні (матеріальні блага) [4]. І тоді, юридичним об'єктом є дії, а матеріальним - грошові кошти.

Ми погоджуємось з останньою тезою, і в її підтримку можна визначити комплексний предмет договору банківського рахунку - грошові кошти, які знаходяться на банківському рахунку, та юридичні дії банку по здійсненню розрахункових операцій на вимогу клієнта згідно положенням договору.

Що стосується змісту договору банківського рахунку, то слід зазначити, що його складають права та обов'язки сторін, врегульовані положеннями Цивільного кодексу України, Закону України «Про банки та банківську діяльність», нормативно-правовими актами Національного банку України та конкретними договорами між клієнтом та банком.

Розірвання договору банківського рахунку є важливим питанням його загальної характеристики. Банк має право дострокового розірвання рахунку у випадках:

- якщо сума грошових коштів на рахунку залишилася меншою від мінімального розміру, передбаченого положеннями договору або банківськими правилами, і якщо ця сума не бде відновлена протягом місяця від дня попередження клієнта банком;

- у разі відсутності операцій за цим рахунком протягом року, якщо інше не встановлено законом;

- якщо протягом трьох років підряд за рахунком клієнта не проводяться операції та відсутні грошові кошти;

- в інших випадках, встановлених договором або законом (рішення суду щодо ліквідації або реорганізації підприємства) [1].

Згідно зі ст. 1075 Цивільного кодексу клієнт має право достроково в односторонньому порядку розірвати договір на підставі поданої заяви [1]. Умови договору, які обмежують це право клієнта є нікчемними.

Доцільним вважаємо також розглянути правове регулювання банківської таємниці та підстав її розкриття.

Банківська таємниця, згідно зі ст. 60 закону України «Про банки та банківську діяльність» це інформація з обмеженим доступом щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту [2].

Статтею 62 закону України «Про банки та банківську діяльність» закріплено, що інформацію щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю розкривається банком у таких випадках:

- на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;

- за рішенням суду;

- органам прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ, Антимонопольного комітету України - на їх письмову вимогу щодо операцій за рахунками суб'єкта підприємницької діяльності за певний проміжок часу;

- центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну одаткову політику, на його вимогу стосовно наявності банківського рахунку;

- ораганам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з пиатнь виконання рішень суду щодо стану рахунків суб'єкта підприємницької діяльності;

- центральному органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу на його письмову вимогу щодо здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу згідно законодавства про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;

- Національній комісї з цінних паперів та фондового ринку у випадках самостійного подання банком інформації про банк як емітент та адміністративних даних відповідно до законів про цінні папери та фондовий ринок [2].

Судова практика стосовно справ щодо розкриття банківської таємниці регламентується Цивільно-процесуальним кодексом України, а також Постановою Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про судову практику в цивільних справах про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб від 30.09.2011 р. №10.

Особливостями рішення по справах про розкриття банківської таємниці є те, що:

- воно привселюдно не оголошується, тому що розгляд справи проходить у закритому судовому засіданні;

- має необоротний характер - повернення виконання судового рішення неможливе.

Вважаємо за необхідне зазначити, що законом України «Про банки та банківську діяльність» використовуються такі поняття як «розкриття банківської таємниці» та «розголошення банківської таємниці». Акцентуємо увагу на це з приводу невірного розуміння цих термінів у практиці з боку клієнтів. Розкриттям є правомірна передача банками інформації, що становить банківську таємницю у зазначених нами випадках. А розголошення стосується випадків, коли особа розкриває таємницю, порушуючи норми чинного законодавства, та несе за це відповідальність. Саме неправильне розуміння клієнтом цих понять може призвести до безпідставних позовних заяв до суду, які заздалегідь приречені на відмову.

Так, 15.07.2013р. позивач звернулась до суду з проханням зобов'язати ПАТ «Укргазбанк» укласти з нею договір шляхом підписання заяви-анкети на приєднання до договору комплексного банківського обслуговування фізичних осіб без умови щодо надання неї згоди на обробку та використання банком персональних даних. Суд виніс рішення про відмову в задоволені позовних вимог з причин їх безпідставності та недоведеності [5].

Враховуючи вищевикладене, робимо висновок, що в багатьох випадках фізичні та юридичні особи утримються від відкриття банківського рахунка в тому чи іншому банку саме через витік конфіденційної інформації за межі банку. Саме тут важливу роль грає авторитет банку в банківській системі та серед клієнтів. Велика кількість банків у країні ще не є показником ефективності їх діяльності. Тому, вважаємо за доцільне розвивати відносини банків з клієнтами та посилити державний контроль і нагляд за забезпеченням захисту банківської інформації клієнтів.

Література:

1.Цивільний кодекс України 16.01.2003 № 435-IV у редакції від 27.09.2014 за № 1673-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - Ст.356.

2. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво. Офіційне опублікування нормативно-правових актів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: http://www.bank.gov.ua

3. Гетманцев Д. О., Шукліна Н. Г. Банківське право України: навч.посібник / Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна [Електронний ресурс]. - Режим доступу:URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/getmantsev_bpu/part4/401.htm

4. Цивільно-правове регулювання договору банківського рахунку. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: http://theold.ru/gosudarstvo_i_pravo/civilno-pravove_regulyuvannya_dogovoru.php

5. Узагальнення судової практики щодо вирішення спорів, що виникають із договорів банківського вкладу та банківського рахунку [Електронний ресурс]. - Режим доступу:URL :http://zib.com.ua/ua/print/95922-uzagalnennya_sudovoi-praktiki_schodo_virishennya_sporiv_sch.html

Дмитрієв О. Є.,
студент 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГОТІВКОВІ ТА БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

У функціонуванні ринкової економіки головну роль відіграють гроші і грошовий обіг у державі, який здійснюється у готівковій і безготівковій формах, що обслуговують реалізацію товарів, а також нетоварні платежі та розрахунки в господарстві. Актуальність даної теми полягає в тому, що готівкові розрахунки в усьому світі відходять на другий план, але процес становлення безготівкової форми грошового обігу в Україні є досить проблематичним. Також така форма безготівкових розрахунків, як електрона, є досить новітнім явищем та має велике значення для функціонування економіки.

Нормативна база, яка регламентує розрахункові відносини не є досить розглуженою. Сюди в першу чергу входить Цивільний Кодекс України, Господарський Кодекс України, Закон України «Про підприємства в Україні»; Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Інструкції Національного Банку України «Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України», «Про порядок ведення касових операцій у народному господарстві України», «Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України» тощо. Питання розрахунків регламентується окремими листами Національного Банку України та низкою інших нормативно-правових актів.

Щодо юридичної літератури то можна виділити підручник «Цивільне право» під редакцією Підопригори О. А., «Фінансове право» під редакцією Л. К. Воронової, навчалний посібник А.В.Демнівського «Сучасний вексельний обіг».

Окрім юридичної літератури, положення про готівкові та безготівкові розрахунки можна знайти у роботах економістів: В. М. Білінкс, Т. І. Валентинова, А. Г. Загородній, М. А. Коваленко, А. А. Мещеряков.

Готівкові грошові розрахунки

В організації грошового обігу завжди має місце готівково-грошовий обіг. Його суть полягає в тому, що обмінні операції супроводжуються рухом готівки На відміну від безготівкового, він характеризується низкою негативних особливостей, а саме:

- Готівково-грошовий оборот характеризується високими витратами на його організації Це пов'язано з випуском (емісією) готівки, транспортуванням, зберіганням, заміною зношених купюр.

- На основі цієї форми організації грошового обігу складно забезпечити належний контроль з боку держави за грошовим обігом

- Розрахунки між господарюючими суб'єктами в готівковій формі відкривають можливість для різних фінансових порушень, наприклад, для приховування прибутку, ухилення від податків.

Згідно з п. 1.4 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті безготівкові розрахунки - перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді. З 30-х років аж до 1993 року в нашій країні система безготівкових розрахунків була пристосована до витратного механізму господарювання і відповідала адміністративно-командних методів управління економікою.

Порівняно із іншими державами, то більшість з країн Західної Європи поступово відмовляється від використання готівки, але в Україні цей процес, як вже зазначалося, йде не так швидко. Близько 20% розрахунків в нашій країні все ще проходить по-старому – готівкою, хоча є країни, де цей показник в 30 разів менше: у Південній Кореї частка

готівкової маси взагалі не перевищує 2%, у Швеції вона становить лише 3%, а в середньому по ЄС - близько 9%, у Росії загальному обороті - 25%. Кроки щодо збільшення частки безготівкових розрахунків в Україні розробляються понад 10 років. Наприклад, Нацбанк намагався з 2003 року впровадити систему масових електронних платежів (НСМЕП). Однак бажаного ефекту регулятор так і не досяг. Картки НСМЕП, мали замінити Visa і Mastercard, але на сьогодні у загальному обороті платіжних інструментів вони не актуальні.

Серед чинників, які гальмують процес входження платіжних карт в споживчу середу, Хачатрян А. А. та Мочалина О. С., виділяють:

Багаторічну звичку платити готівкою. Розрахунок платіжною карткою вважають для себе звичною справою всього близько 6% жителів України;

Обмеженість мережі прийому платіжних карт, тобто кількості магазинів, які приймають картки;

Готівка - більша частина доходів українських домогосподарств;

Централізоване впровадження карткової системи нарахування зарплати;

Більшість людей отримують платіжну картку не по особистій ініціативі, а через бухгалтерію підприємства.

Безліч споживчих вигод, що сприяють позитивному сприйняттю платіжних карт:

Використовувати карту для безготівкових розрахунків економічно вигідно - не стягується банківська комісія;

Карта дозволяє використовувати більш сучасний і досконалий спосіб оплати;

Карта надає свободу у витрачанні грошей постійно і в будь-який момент, а також дає можливість отримати кредит швидше і дешевше.

«Бар'єри», що перешкоджають більш регулярному використанню платіжних карт для розрахунків:

Розрахунок карткою може спровокувати держателя витратити більше, ніж він запланував;

Магазини, обладнані терміналами, знаходяться далеко від будинку, тобто їх мало в цілому;

Існуючі стереотипи купівельної поведінки: люди звикли розраховуватися карткою за великі покупки, які відбуваються не дуже часто.

Єршова Д. С.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державнонго університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ПІРОТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

Недостатне регламентування на законодавчому рівні діяльності щодо виробництва, реалізації, перевезення та використання піротехнічних засобів в Україні, а також недостатній рівень правової культури та громадської свідомості населення з урахуванням нових реалій сьогодення викликає значну тривогу через збільшення кількості адміністративних правопорушень, пов’язаних із застосуванням піротехнічних засобів. В сучасному науковому середовищі, нажаль, практично відсутні наукові праці, в яких підіймалися б питання щодо проблем виробництва, реалізації та використання піротехнічних засобів.

Вирішення зазначеної проблеми слід починати з тлумачення терміну «піротехнічний виріб». Під ним розуміють пристрій, призначений для створювання необхідного ефекту (світового, іскрового, димового, звукового, змішуваного) за допомогою горіння (вибуху) піротехнічного складу.

Піротехнічні вироби бувають технічного та спеціального призначення, користування якими потребує спеціальних знань та навичок, відповідної атестації виконавців

(користувачів) і (або) забезпечення відповідних умов технічного оснащення та належать до І класу небезпечних вантажів згідно з ДСТУ 19433-88.

Відповідно до положень чинного законодавства піротехнічні засоби класифікують за багатьма характеристиками. Так, розрізняють піротехнічні засоби за призначенням, умовами застосування та ступенем потенційної небезпеки. До них відносять:

- побутові піротехнічні засоби – піротехнічні вироби І, ІІ і ІІІ класів небезпеки, користування якими не вимагає спеціальних знань та навичок, а використання їх з дотриманням необхідних вимог забезпечує за межами небезпечних зон безпеку здоров'я та життя людей та не призводить до пошкодження майна і завдання шкоди навколишньому середовищу. Побутові піротехнічні засоби підлягають вільному продажу для населення з дотриманням вимог чинного законодавства;
- піротехнічні засоби спеціального призначення – вироби IV класу небезпеки, користування якими потребує спеціальних знань і навичок, відповідної атестації виконавців і забезпечення відповідних умов технічного оснащення.

Обіг піротехнічних засобів включає їх виробництво, реалізацію, перевезення та використання. Вважаємо за доцільне акцентувати увагу саме на реалізації піротехнічних засобів, адже майже кожен дорослий хоча б раз використовував аналогічні вироби.

Перш за все, слід зазначити, що реалізація піротехнічних засобів відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [1] підлягає ліцензуванню. Здебільшого замовниками або кінцевими користувачами піротехнічних виробів є фізичні особи, які підпадають під сферу дії Закону України «Про захист прав споживачів» [2], що обумовлює додаткові вимоги щодо безпеки як здоров'я та життя людей, так і нанесення шкоди навколишньому середовищу.

Крім того, незважаючи на певні особливості реалізація піротехнічних засобів – це, перш за все, торговельна діяльність, на здійснення якої поширюються вимоги Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів торговельного обслуговування населення» від 15.06.2006 № 833 [3].

Законодавством України передбачена низка кваліфікаційних та організаційних вимог до ліцензіатів. По-перше, реалізація піротехнічних засобів повинна здійснюватися спеціально підготовленими до цього особами. Основною вимогою до осіб, що здійснюють продаж побутових піротехнічних засобів, є проходження відповідної підготовки з питань продажу побутових піротехнічних засобів в закладах, які мають затверджену програму підготовки, тематичний план та ліцензію на навчання фахівців з піротехніки, з обов'язковим отриманням свідоцтва про проходження такої підготовки.

Законодавством встановлені певні вимоги щодо приміщень, де відбувається продаж піротехнічних засобів. Так, на кожну торгівельну точку з торгівлі піротехнікою повинна бути копія ліцензії, у якій зазначається адреса місця здійснення діяльності. Торгівля без наявності копії ліцензії, виданої на конкретне місце торгівлі за певною адресою, якщо вона відрізняється від юридичної, заборонена.

Процедура ліцензування зазначеної господарської діяльності починається з подання ліцензіатом заявки особисто або через уповноважену ним особу, а також документів, визначених пунктом 62 постанови Кабінету Міністрів України від 04 липня 2001 року № 756 «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» до відділів, відділень, груп дозвільної системи управлінь (відділів) міліції громадської безпеки ГУМВС, УМВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі [4].

Особливості продажу піротехнічних засобів у спеціалізованих відділах або секціях підприємств з універсальним асортиментом товарів передбачають обов'язкове розміщення їх на верхніх поверхах торговельних приміщень за умови виконання Правил пожежної безпеки в Україні.

Продаж побутових піротехнічних засобів можливий виключно за наявності інструкції із застосування (експлуатації), розташованої на споживчому пакуванні. У випадку, якщо текст інструкції не вміщується на споживчому пакуванні, то аркуш з текстом інструкції має додаватись до кожного побутового піротехнічного засобу або до кожної упаковки, якщо засоби продаються споживачу упаковками. Основною проблемою, що виникає в умовах сьогодення є те, що незважаючи на те, що чинним законодавством передбачено усі основні вимоги до здійснення діяльності з реалізації піротехнічних засобів, існують випадки продажу піротехнічних засобів у невстановлених для цього місцях, випадки продажу не сертифікованих та саморобних піротехнічних виробів. Все це свідчить про недосконалість самого механізму контролю за здійсненням такої діяльності.

Вважаємо за необхідне зазначити, що особливу увагу на порядок продажу побутових піротехнічних засобів необхідно звертати напередодні новорічних та різдвяних свят, оскільки саме у цей час для громадян вельми актуальним постає питання придбання піротехнічної продукції. Паралельно з цим постає питання законності продажу такої продукції. У першу чергу, самі громадяни повинні звертати увагу на законність торгівлі такою продукцією, оскільки порушення встановлених законодавством України вимог може призвести до трагічних наслідків, що обумовлюється придбанням піротехніки у невстановлених для торгівлі місцях, придбанням не сертифікованих та саморобних піротехнічних виробів, порушенням правил їх використання. Крім того, контроль за законністю продажу піротехнічних засобів повинні здійснювати і працівники органів внутрішніх справ.

Організувати сучасне свято майже неможливо без застосування піротехнічних засобів. Інколи споживачі самостійно їх придбавають та використовують, але діюче законодавство дозволяє самостійно використовувати лише побутові піротехнічні засоби I-III класу небезпеки, які не потребують спеціальних навиків. Більш яскраве видовище здатна забезпечити піротехніка IV класу небезпеки, використання якої можливе лише персоналом, який пройшов спеціальне навчання. Особливі умови зберігання та реалізації піротехнічних засобів також покликані на забезпечення безпеки оточуючих.

Майже перед кожним постає вибір придбати той, чи інший товар, в тому числі і піротехнік вироби, в спеціально об лаштованій торговій точці, яка має ліцензію та товар якої відповідає встановленим чинним законодавством вимогам, але сплатити дещо більше, або «мінімізувати» витрати і придбати піротехніку у осіб, які не мають ані ліцензії, ані постійних законних місць реалізації. При цьому слід пам’ятати, що нехтування власною безпекою, а також безпекою оточуючих може привезти до трагічних наслідків, вартість яких неможливо виразити у грошовому еквіваленті.

Література:

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон від 01.06.2000 № 1775-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ 1775-14
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 30. - Ст. 379.
3. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів торговельного обслуговування населення: постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF
4. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 4.07.2001р. № 756 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 27. - Ст. 1212.

Загородня Н. В.,
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Джерелами господарського процесу є нормативно-правові акти, які містять правові норми, що регулюють процедуру досудового врегулювання господарських спорів та процедуру господарського судочинства.

Юридичною основою норм, яка безпосередньо регулює організацію і порядок діяльності господарських судів, є Конституція України, в якій закріплені принципові положення, що мають основоположні значення для господарського судочинства.

Усі інші джерела господарського процесу класифікуються за двома підставами – за юридичним значенням і за предметною спрямованістю.

За юридичним значенням виокремлюють такі джерела: закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, рішення органів державного управління та інших органів.

Предметна спрямованість нормативних актів поділяє їх на такі групи:

1) спеціалізовані акти (нормативні акти, які регулюють господарське судочинство);

2) інші акти (нормативні акти, які регулюють відносини в іншій сфері, але містять окремі норми, які зачіпають питання господарського судочинства або визначають особливості розгляду деяких категорій спорів) .

У ст. 6 Конституції України закріплено принцип здійснення державної влади в Україні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Ст. 8 Конституції проголошено, що Конституція має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з погляду відповідності Конституції, в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії.

Судові рішення мають ґрунтуватися на Конституції, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй:

- якщо зі змісту норм Конституції не випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом;
- якщо закон, який був чинним до прийняття чи введення в дію Конституції, після цього суперечить їй;
- якщо правовідносини, що розглядаються судом, законом не врегульовані, а нормативний акт, прийнятий Верховною Радою або Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, суперечить Конституції України;
- якщо Укази Президента України, які внаслідок їх нормативно-правового характеру підлягають застосуванню судами при вирішенні конкретних судових справ, суперечать Конституції України.

Постановою пленуму Верховного Суду України від 01 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» зазначено: якщо зі змісту конституційної норми випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом, суд при розгляді справи повинен застосовувати тільки той закон, який ґрунтується на Конституції і не суперечить їй.

У розділі VIII Конституції закріплені принципи організації судів (територіальність і спеціалізація), незалежність і недоторканність суддів, вимоги щодо суддів і порядок їх призначення та обрання, основні засади судочинства.

Основними нормативними актами, які регулюють організацію, компетенцію та порядок діяльності господарських судів, є Закон України «Про судоустрій і статус суддів» та Господарський процесуальний кодекс України.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, систему судів загальної юрисдикції, основні вимоги щодо формування корпусу професійних суддів, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування, а також установлює загальний порядок забезпечення діяльності судів і регулює інші питання судоустрою.

Господарський процесуальний кодекс України містить норми, які регламентують увесь господарський процес.

Як зазначає В. А. Кройтор, значення ГПК України полягає в тому, що встановлений ним порядок вирішення спорів у сферіпідприємницької та іншої економічної діяльності гарантує дотримання законності, рівності сторін, створює необхідні умови для встановлення істини у кожному спорі, оперативного відновлення порушених прав учасників економічних відносин.

До джерел господарського процесу належить і Закон України «Про Конституційний Суд України». Відповідно до ст. 22 зазначеного Закону рішення Конституційного Суду обов'язкові до виконання на всій території України всіма державними органами, органами місцевого самоврядування і регіонального управління, установами, організаціями, підприємствами, їх посадовими особами, громадянами, їх об'єднаннями.

Діяльність господарського суду регулюється й деякими нормами цивільного та цивільно-процесуального законодавства України. Так, згідно зі ст. 256 Цивільного кодексу України «Поняття позовної давності», позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Відносини, пов'язані зі справлянням державного мита з позовних заяв і заяв кредиторів у справах про банкрутство, що подаються до господарських судів, урегульовані Декретом Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року № 7-93 «Про державне мито».

Деякі норми господарського процесу містяться в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Норми цього Закону передбачають особливості провадження справ про банкрутство і є спеціальними стосовно норм ГПК України.

Законодавство, що регулює відносини, які виникають через недобросовісну конкуренцію, обмеження та попередження монополізму в господарській діяльності, регламентується главою 3 ГКУ, Законами України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про природні монополії», «Про захист прав споживачів», «Про рекламу» та ін. Окремі норми зазначених вище законів є також спеціальними щодо норм ГПК України.

Слід зауважити, що положення ст. 3 ГК України не поширюються на відносини, у яких беруть участь суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин, якщорезультат їх діяльності виявляється лише за межами України, якщо інше не передбачено чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України .

До джерел господарського процесу відносять і закони, які містять окремі норми, що стосуються провадження у господарських судах. Ними є Закони України «Про кооперацію», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про інвестиційну діяльність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про фермерське господарство» та ін.

Господарські суди України вирішують господарські спори на підставі міжнародних договорів. Наприклад, Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності (укладена 20 березня 1992 р. у м. Києві, яка ратифікована Верховною Радою України 19 грудня 1992 р.). Ця Угода чинна в межах СНД.

У ст. 4 ГПК зазначено, якщо в міжнародних договорах України згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Господарський суд у випадках, передбачених законом або міжнародними договорами, застосовує норми права інших держав.

У разі відсутності законодавства, що регулює спірні відносини за участі іноземного суб'єкта господарської діяльності, господарський суд може застосовувати міжнародні торгові звичаї.

Важливе значення для розгляду господарських справ, удосконалення правозастосовної практики господарських судів мають керівні роз'яснення Вищого Господарського Суду України, який дає спеціалізованим судам нижчого рівня рекомендаційні роз'яснення з питань застосування законодавства України щодо вирішення справ відповідної судової юрисдикції. Ці роз'яснення можна віднести до нормативного тлумачення норм права. Вони надаються з метою запобігання в процесі розгляду господарських спорів неправильному розумінню та неоднаковому застосуванню правових норм щодо практики застосування положень окремих законодавчих актів, предметом регулювання яких є господарськачи підприємницька діяльність, оподаткування, орендні відносини, захист права власності тощо.

Роз'яснення Вищого Господарського Суду не є офіційним тлумаченням. Останнє – це сформульоване у спеціальному акті роз'яснення змісту й мети правових норм, яке здійснюється уповноваженим органом і має загальнообов'язкове значення. І тому офіційне тлумачення є загальнообов'язковою вказівкою щодо правильного розуміння й застосування певної норми. Відповідно до ст. 147 Конституції України право офіційно тлумачити Конституцію та закони України надане лише Конституційному Суду України. Роз'яснення ж Вищого Господарського Суду України можна віднести до нормативного тлумачення норм права, яке має такі види:

- автентичне – зміст норми права роз'яснює той самий орган, який її установив;
- легальне – загальнообов'язкове тлумачення змісту дає орган, який цю норму не встановлював, але відповідним чином на це уповноважений чинним законодавством.

Загоруйко С. В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУДОВИЙ НАКАЗ – ОСОБЛИВА ФОРМА СУДОВОГО РІШЕННЯ АБО САМОСТІЙНИЙ ВИД СУДОВОЇ ПОСТАНОВИ?

Сучасні вимоги щодо розвитку цивільного процесуального законодавства основані на тому, що рівень правової захищеності особи, суб'єктів права залежать від ефективності судочинства. Інститут правосуддя необхідно розглядати одночасно і як форму здійснення прав і свобод людини та громадянина, і як самостійне соціальне та правове благо, що реалізуються через справедливе правосуддя і належні судові процедури [1].

Рішення, ухвали, постанови судів виступають процесуальною формою вираження діяльності по застосуванню права і мають узагальнюючу назву — судові постанови.

Постанови суду першої інстанції з приводу вирішення по суті справ позовного провадження, з адміністративно-правових відносин і окремого провадження закріплюються в процесуальній формі рішення.

Постанови суду, якими вирішуються лише окремі питання, заявлені перед судом особами, котрі беруть участь у справі, в заявах і клопотаннях, і що виникли самостійно в процесі порушення, розвитку і припинення судочинства у справі, називаються ухвалами.

З прийняттям нового ЦПК України, у цивільному процесі з'явився новий вид судової постанови, що ухвалюється судом першої інстанції – судовий наказ

Судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених статтею 96 Цивільного процесуального кодексу [2] , відповідно до якої судовий наказ може бути видано, у разі якщо:

1) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати;

2) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника;

3) заявлено вимогу про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

4) заявлено вимогу про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб;

5) заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів[3].

Судовий наказ одночасно є виконавчим документом, а тому відповідно до ч. 2 ст. 103 ЦПК зазначає, що судовий наказ має відповідати вимогам, які пред'являються до виконавчого документа, встановленим Законом України «Про виконавче провадження». Він пред'являється для виконання у порядку, встановленому для виконання рішення суду в разі ненадходження протягом тринадцяти днів (десять днів плюс три дні) заяви від боржника про його скасування та наявності даних про отримання боржником копії судового наказу (статті 104, 105 ЦПК).

Судовий наказ, як і інші судові акти, що набрали чинності, відповідності до ст. 14 ЦПК є обов'язковим для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – і за її межами.

Таким чином, судовий наказ за своєю суттю, метою і спрямованістю не відрізняється від значення і обов'язковості рішення суду.

На думку О. М. Шиманович [4] судовий наказ – це не особлива форма судового рішення, а самостійний вид судової постанови в цивільних справах. Судовий наказ не слід змішувати з судовим рішенням, тому що він ухвалюється судом поза межами таких процесуальних проваджень, як позовне і окреме, які передбачають дотримання загального регламенту судового захисту. Законна сила судового наказу інша ніж у судового рішення. Суд, який ухвалив рішення, не може сам його скасувати або змінити. Ухвалений же судовий наказ може бути скасований тим самим суддею за заявою боржника у передбаченому законом порядку.

Відповідно до положень ст. 106 ЦПК при надходженні до суду заяви боржника про скасування судового наказу у встановлений законом строк, суддя одноособово протягом п'яти днів без судового розгляду і виклику сторін скасовує свій судовий наказ, про що постановлюється ухвала, в якій теж роз'яснюється, що заявлені стягувачем вимоги можуть бути розглянуті в позовному провадженні з додержанням загальних правил щодо пред'явлення позову [5].

Ст. 100 ЦПК передбачає лише дві підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу, тобто має місце так званий вичерпний перелік, що для судової процедури є дуже важливим. Проте у судовій практиці можуть виникати й інші ймовірні перешкоди для прийняття заяви про видачу судового наказу, на які суд зобов'язаний буде звернути увагу, але вказана стаття цього не передбачає, хоча його загальний зміст направлений на це.

Наприклад, заява про видачу судового наказу може бути: подана не за правилами підсудності (п. 4 ч. 3 ст. 121 ЦПК); подана недієздатною особою (п. 2 ч. 3 ст. 121 ЦПК); у провадженні цього суду вже є аналогічне наказне провадження між тими ж особами, про той же самий предмет і з тих же підстав (п. 3 ч. 2 ст. 122 ЦПК; заява може не підлягати розгляду в суді через її непідвідомчість, тобто не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

(п. 1 ч. 2 ст. 122 ЦПК); у спорі між тими ж особами, про той же предмет і з тих же підстав уже видавався судовий наказ (п. 2 ч. 2 ст. 122 ЦПК); після смерті фізичної особи чи ліквідації юридичної особи спірні правовідносини не допускають правонаступництва (п. 5 ч. 2 ст. 122 ЦПК) тощо. Тобто, це випадки, що передбачені статтями 121, 122 ЦПК, які регулюють позовне провадження – повернення заяви та відмова у відкритті провадження у справі.

Таким чином, і в цих випадках суд не може прийняти заяву про видачу судового наказу. Законодавцю слід внести зміни до ст. 100 ЦПК і передбачити, що суд відмовляє у прийнятті заяви про видачу судового наказу і з підстав, передбачених статтями 121, 122 цього Кодексу. До прийняття таких змін до ЦПК, на нашу думку, судам можна було б застосовувати новелу проекту ЦПК – аналогію процесу, що передбачалась ч. 3 ст. 3 проекту ЦПК, яка була наявна після першого читання закону Верховною Радою України (після другого читання, на жаль, ця новела була виключена з проекту ЦПК) [6].

Література:

1. Проблемы науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова; Под ред. проф. В. В. Комарова. – Харьков: Право, 2002. – С. 4.
2. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 40-41, 42. - ст.492.
3. Луспеник Д. Судовий наказ у цивільному судочинстві: перші узагальнення судової практики / Дмитро Луспеник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.justinian.com.ua/print.php?id=2563
4. Шиманович Ольга Миколаївна. Судові постанови у цивільному процесі України (на матеріалі рішень і ухвал суду першої інстанції) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2005
5. Цивільне процесуальне право України: Навчальний посібник / За заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: Атака, 2006. – С.274
6. Луспеник Д.Д. Процесуальна аналогія в цивільному судочинстві: де-юре та де-факто (постановка проблеми) / Д. Д. Луспеник // Адвокат. – 2006. – № 2. – С. 12-17.

Загорулько Є. Г.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ЕВТАНАЗІЯ ЯК СПОСІБ ПОЗБАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ПРАВОЗДАТНОСТІ

Хвороба рак або інший страшний діагноз. Увесь сенс нашого життя, вся наша особистість перекреслена. Біль ... муки ... страждання ... нерозлучні супутники таких захворювань. Кожного з нас лякають ці слова, ми намагаємось якомога менше вимовляти їх, зустрічатися з ними в нашому житті. Боляче і нестерпно бачити, як страждають вмираючі.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щороку від онкологічних захворювань у світі помирають більше 7,5 млн. чоловік. За прогнозами, число випадків захворювання від раку буде продовжувати рости від 14 мільйонів у 2012 році до 22 мільйонів в наступні десятиліття [1].

Попри різко негативну думку нашого суспільства, усталені заборони (моральні, юридичні, медичні, релігійні), нерідко невиліковно хворий пацієнт, що страждає від нестерпного фізичного болю сам просить про полегшення його страждань – смерті.

Як же слід ставитися до подібного явища? Що ж таке евтаназія? Чим же може допомогти медицина, рідні та близькі в тому випадку, коли людина безнадійно хвора? Так що ж це - вбивство чи все таки найвищий прояв милосердя? В цій статті розкрито важливі аспекти такого складного, ситуативного та двоякого питання, як евтаназія, а також ведеться дискусія щодо можливості та потрібності її узаконення.

Життя священне і недоторканне, стверджують одні вчені. Життя не повинно перетворюватися на болісне і безглузде існування, заперечують інші [2, с. 17].

Сьогодні навколо проблеми і явища евтаназії не вщухає полеміка. Вона є одним із суперечливих питань національного та міжнародного права. Сучасна громадськість не має ні чіткого визначення даного явища, ні явно вираженого ставлення до нього. У суперечці беруть участь медики, філософи, юристи, віруючі та просто небайдужі люди. Наприклад Декан факультету права Яан Гинтер підтримує узаконення евтаназії, а професор Хелі Еверауса вважає, що у людини немає права переривати життя іншого. Вчені-християни України виступають зі зверненнями, різко осуджуючи евтаназію. Дуже яскрава робота на цю тему проведена в дисертаційному дослідженні доктора юридичних наук О. С. Капінус «Евтаназія як соціально-правове явище» [3].

Відомий письменник Террі Пратчетт, що страждає хворобою Альцгеймера, закликав Великобританію легалізувати евтаназію невиліковно хворих. Згідно з результатами опитувань, цю ідею підтримують, щонайменше, три чверті британців.

Евтана́зія (грец. ευ — добре + грец. θάνατος — смерть) — практика припинення (або скорочення) лікарем життя людини, яка страждає невиліковним захворюванням, відчуває нестерпні страждання, на задоволення прохання хворого в безболісній або мінімально болісній формі з метою припинення страждань [4].

Евтаназіровать - застосувати евтаназію. Евтаназепам - бензодіазепінових препарат.

«Короткий оксфордський словник» дає три значення слова «евтаназія»: 1 - «спокійна і легка смерть», 2 - «засоби для цього», 3 - «дії щодо її здійснення» [5, с. 26].

Також варто зазначити, що у теорії виділяються два види евтаназії: пасивна евтаназія (навмисне припинення медиками підтримуючої терапії хворого); активна евтаназія (введення вмираючому лікарських засобів або інші дії, які тягнуть за собою швидку і безболісну смерть). До активної евтаназії часто відносять і самогубство з лікарською допомогою (надання хворому на його прохання препаратів, що скорочують життя) [4].

Крім цього, необхідно розрізняти добровільну і недобровільну евтаназію. Добровільна евтаназія здійснюється на прохання хворого або з попередньо висловленого його згоди. Недобровільна евтаназія здійснюється без згоди хворого який, як правило, знаходиться в несвідомому стані.

Фактично всі країни в світі умовно можна розділити на три групи: ті, які не виключають можливості застосування евтаназії, держави, які легалізували «легку смерть» і хто категорично не сприймає цей варіант вирішення питання про закінчення життя хворого.

Вперше евтаназія була легалізована в нацистській Німеччині в період з 1918-1922 рр., але як потім виявилось це було своєрідною зброєю для знищення інакодумців.

Проблема добровільного відходу з життя безнадійно хворих вперше була юридично та гуманно вирішена в Голландії. У 1984 році в цій країні Королівська медична асоціація прийняла інструкцію з евтаназії, що має силу закону. У Бельгії закон про евтаназію набув чинності в 2002 році. В американському штаті Каліфорнія в 1977 році прийнято закон «Про право людини на смерть», за яким невиліковно хворі люди можуть відмовитися від медичного втручання і зажадати відключення реанімаційної апаратури. З 1998 року в штаті Орегон дозволена медична допомога у здійсненні самогубства. У Швейцарії з січня 2006 року Верховним судом дозволено самогубство невиліковно хворих на територіях клінік. [6]

Звернемося до статистики і соціологічними дослідженнями відношення до евтаназії лікарів, як способу вирішення медичної проблеми. Згідно з дослідженням 1994 51,5% і 44,8% українських лікарів у віці відповідно 41-50 і 51-65 років на запитання «Чи вважаєте Ви допустимої евтаназію?» Відповіли «ніколи про це не думав». Згідно з соціологічним опитуванням, проведеним навесні 2000 серед студентів Московської медичної академії ім. І. М. Сеченова евтаназію вважають допустимої 78,4% опитаних, неприпустимою - 18,9%, вагалися з відповіддю - 2,7% [7, с. 148].

У США при проведенні опитування виявилося, що більше половини американців, у тому числі і лікарів, за умертвіння лікарем пацієнта, що перебуває в останній стадії

смертельного захворювання, що заподіює нестерпний біль. Так, наприклад, у березні 2005 року служба Gallup задала питання громадянам США: Уявіть, що у Вас є дитина, яка перебуває у вегетативному стані і не має шансів на одужання. Ви віддасте перевагу штучно підтримувати його життя за допомогою спеціальної апаратури або вимкніть апаратуру. 56% американців відповіли, що вибрали б другий варіант (за перший проголосували 36%) [8, с. 24].

За даними опитувань громадської думки, 86% французів висловилися за дозвіл евтаназії у випадках смертельних і тяжких хвороб, як стверджується у звіті французької дослідницької організації BVA [9]. Всі вищевказані цифри показують нам тенденцію до збільшення числа людей, лояльних до застосування евтаназії, яка охоплює Європу протягом останнього десятиліття.

В Україні евтаназія вважається злочином. Національними правовими нормами не визнається будь-яка форма евтаназії в Україні, зокрема, про це йдеться в п. 2 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України, який забороняє пасивну евтаназію, а також в п. 3 ст. 52 цього нормативного акту, де забороняється й активна евтаназія. Крім того, в кримінальному кодексі України немає жодної статті, за якою б кваліфікувалося таке діяння. Це є однією з прогалин Українського законодавства.

Опитування, проведене центром соціологічних досліджень порталу «СуперДжоб» 17 квіт. – 10 трав. 2007 р., показало, що 51% українців вважають, що людина має право скористатися допомогою лікарів з метою добровільної смерті [10].

Можна виділити наступні позитивні фактори, легалізації евтоназії. Одним з основоположних принципів права – принцип гуманізму та людинолюбства. Евтаназія забезпечує реалізацію цих засад. Вона припиняє страждання і муки невиліковно хворого. Розкривається можливість безперешкодно реалізувати безумовне право людини розпоряджатися своїм життям, і як один із аспектів - приймати рішення про його припинення. Людина - найвища цінність, а отже, державою мають бути гарантовані й забезпечені повною мірою її реальне благополуччя, потреби і право на самовизначення, право на свободу, право на повагу гідності, право на гідну смерть. Держава і суспільство мають визнати таке право не заради всіх, а заради тієї невеликої групи людей, які дійсно його потребують в певній життєвій ситуації.

Однак, існують й негативні фактори. Моральний та духовний аспект. Бог дав людині життя, а тому і приймати рішення про його позбавлення може лише Він. Психологічне гальмо. Дозвіл застосовувати евтаназію з великою вірогідністю може стати гальмом в пошуку нових ефективних способів і засобів лікування пацієнтів, бо часто саме боротьба зі смертю спонукає медицину рухатися вперед. Тиск на фізично обмежених людей. Легалізація евтаназії може призвести до тиску на інвалідів, престарілих і невиліковно хворих осіб, які могли б ще жити і жити, але оточуючі та і вони самі вважають себе «тягарем». Засіб вчинення злочинів. Такий спосіб позбавлення життя може бути засобом вчинення злочинів, умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкупу медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайства тощо. Проблема добровільності.

Проблема евтаназії вимагає зваженого рішення, що враховує основні проблеми даного інституту, наявні суперечності і двозначності законодавства, позиції правових і громадських інститутів, в тому числі неправових міжнародних організацій, релігійних установ та об'єднань, а також громадську думку в цілому. Саме тому позиція міжнародного права повинна по можливості охоплювати найбільшу кількість думок, наділити їх у певну форму, найкращим чином відображати думки сторін.

Більшість вчених вважає, що евтаназія - це крайнє стан, кризовий стан хворого, коли він не отримує підтримки, допомоги від суспільства. Тому що в момент суїциду він відчуває себе самотнім, відчайдушним, тобто перебуває в реактивному стані, у стані депресії. У разі законодавчої легалізації евтаназії вкрай велика небезпека недобросовісного дотримання всіх етапів та умов здійснення евтаназії. Основна причина цього - людський фактор. Тому

держава має реформувати це питання, але обов'язково повинна, обговорювати, відображати аспекти цієї соціальної проблеми в законодавстві і контролювати виконання юридичних норм, шляхом введення державного примусу.

Ця тема ще довго буде змушувати вчених усього світу звертатися до неї знову і знову. Але що б в результаті цих суперечок не вирішили медики і законодавці, кінцевий вибір завжди за нами. Ніхто, крім нас самих, не визначить, що для нас краще, що для нас благо, в чому для нас вихід - в евтаназії або в прийнятті тих страждань, які нам надсилаються, в надії на світле майбутнє!

Література:

1. Всесвітня доповідь про рак, 2014 The Lancet Oncology 2012;13: 607-615.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.thelancet.com/journals/lanonc/issue/current
2. Романовський Г. Б. Евтаназія: аннали історії / Г. Б. Романовський // Медичне право. - Москва, 2007. - №3. - С. 16-19.
3. Капінус О. С. Евтаназія як соціально-правове явище:дісс.д-ра юридич. наук. - 2006. - 344 с.
4. Акопов В. И. Этические, правовые и медицинские проблемы эвтаназии / А. И. Акопов // Медицинское право и этика, 2000. - № 1. - С. 47-55 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Евтаназія
5. І. Маклін, А. Макмілан. Короткий оксфордський словник. К. «Ін Юре», 2007. – 432 с.
6. «Коммерсант», 17.04.2007/Довідки / Евтаназія - світовий досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.thelancet.com/journals/lanonc/issue/current
7. Національна бібліотека України ім.. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/node/421
8. Бикова С., Юдін Б., Ясна Л. Евтаназія: думка лікарів / С. Бикова, Б. Юдін, Л. Ясна // Людина. – 2000. - №2. - С.145-149.
9. Фокін Ю. М. Відродження союзу церкви та медицини // Разом проти раку. - 2005. - № 4. - С. 25-27.
10. Французы считают, что в исключительных случаях эвтаназия допустима [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.utro.ru/news/2003/10/23/243461.shtml
11. Евтаназія – право на смерть: за чи проти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/#ixzz3QA3Nttbh

Захряпин А. В.,
к.ю.н., доцент кафедры правовых дисциплин
ФГБОУ ВПО «Мордовский государственный
педагогический институт имени М. Е. Евсевьева»,
г. Саранск, Россия

Чебуренков А. А.,
К.ю.н., доцент кафедры правовых дисциплин
ФГБОУ ВПО «Мордовский государственный
педагогический институт имени М. Е. Евсевьева»,
г. Саранск, Россия

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЛЕДОВАТЕЛЯ

При расследовании и судебном рассмотрении уголовных дел участниками, складывающихся в сфере судопроизводства фактических и правовых отношений, часто становятся несовершеннолетние – лица, не достигшие возраста 18-ти лет. От того, каким образом и на каких принципах будет основана работа следователя (судьи) с несовершеннолетними подозреваемыми, обвиняемыми, потерпевшими и свидетелями, в какой форме будет организовано взаимодействие между несовершеннолетними и взрослыми участниками процесса во многом зависит полнота и объективность исследования

обстоятельств уголовного дела, результативность проводимых следственных и судебных действий.

Исследованиями психологов и педагогов, практическими наблюдениями выявлены основные интеллектуально-волевые, поведенческие, социально-психологические особенности несовершеннолетних, значимые в том числе и для процесса расследования уголовных дел о совершенных ими преступлениях. Следователю необходимо учитывать, что несовершеннолетний – это только формирующаяся личность, постепенно адаптирующаяся к взрослой жизни в обществе, познающая правила человеческого общежития, имеющая недостаточный жизненный опыт, обладающая повышенной внушаемостью, отличающаяся происходящими в организме своеобразными изменениями и т. д. Психика несовершеннолетних чрезвычайно своеобразна, характеризуется широкой вариантностью, обусловленной особенностями высшей нервной деятельности, бытовой средой, условиями воспитания и обучения [1, с. 3]. Кроме того, как утверждают современные психологи, несовершеннолетние – молодые люди, которым объективно свойственны ошибки в поведении, создающие благоприятные условия для совершения подростками противоправных деяний.

При сохранении указанных особенностей у подростков в 14–16-ти летнем возрасте поведение и поступки носят уже сознательно-волевой характер, для подростка становится очевидной общественная опасность многих преступлений. Поэтому с этого возраста к несовершеннолетним предъявляются более высокие требования и за совершение преступления они подлежат привлечению к уголовной ответственности (ст. 20 Уголовного кодекса Российской Федерации – далее УК РФ).

Значимость возрастной специфики развития несовершеннолетних обусловливает определение и законодательное закрепление особенностей производства по уголовным делам в отношении несовершеннолетних в отдельной главе 50 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации (далее – УПК РФ) и ряде других норм уголовно-процессуального закона, что соответствует международным актам и идее создания в России системы ювенальной юстиции.

Однако знание следователем одних процессуальных особенностей производства расследования по делам о преступлениях несовершеннолетних недостаточно, чтобы в полной мере гарантировать соблюдение прав и законных интересов несовершеннолетних подозреваемых и обвиняемых, а также обеспечить получение от них необходимой доказательственной и иной информации по делу. Для более полного учета возрастных особенностей психики и поведения несовершеннолетних при расследовании уголовных дел, оказания на них необходимого воспитательного воздействия требуются самое широкое использование знаний из области психологии, педагогики, этики и акцент на изучении социальных условий жизни, социально-психологических признаков личности несовершеннолетнего подозреваемого и обвиняемого.

Педагогические аспекты предварительного расследования имеют важное значение как одна из основ деятельности следователя по делам о преступлениях несовершеннолетних. Их разработка во многом обусловлена необходимостью создания условий для своевременного нравственно-психологического воздействия на конкретного подростка-правонарушителя. Чем раньше будет выявлен несовершеннолетний правонарушитель, чем полнее будут изучены его поведение, склонности, мотивация, возрастные особенности, тем больше появится реальных возможностей для исправления и перевоспитания подростка. С позиций педагогики следователем должны быть приняты меры воспитательного характера и к подросткам, находившимся в ближайшем окружении несовершеннолетнего обвиняемого, особенно к тем, кто попал под его отрицательное влияние.

Кроме этого, при расследовании дел о преступлениях несовершеннолетних могут возникать ситуации, требующие оптимального разрешения криминалистическими средствами, оценка которых должна производиться в том числе с позиции положений педагогики, учитывающих возрастную специфику личности несовершеннолетнего.

Педагогические основы предварительного расследования дел о преступлениях

несовершеннолетних образует совокупность правовых, организационных и воспитательных мер воздействия на психику подследственного в виде определенной научно обоснованной системы методов и приемов в целях выработки конкретных привычек и навыков сознательного и высоконравственного его поведения не только в ходе производства следствия, но и в жизни вообще.

Одним из эффективных средств, которое следователь может удачно использовать в процессе расследования в целях повышения активности несовершеннолетнего обвиняемого и воспитательного воздействия на него, является разъяснение подростку сущности чистосердечного раскаяния и активного способствования раскрытию преступления, признаваемых законом обстоятельствами, смягчающими наказание (п. «и» ч. 1 ст. 61 УК РФ) или влекущими освобождение от уголовной ответственности (ст. 75 УК РФ). Значимость данного разъяснения возрастает именно в отношении несовершеннолетних обвиняемых, так как их позиция на следствии часто бывает позитивной.

Литература:

1. Закатов, А. А. Психологические особенности тактики производства следственных действий с участием несовершеннолетних: учеб. пособие / А. А. Закатов. – Волгоград : Высш. следств. школа МВД СССР, 1979. – 96 с.

Зінович Г. Г.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР: НОВИЙ КРОК У РЕФОРМУВАННІ АПК АБО НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КОРУПЦІОНЕРІВ

Землі в Україні споконвіку були об’єктом підвищеної уваги. Сучасний стан земельних відносин та зацікавленість як українських так і іноземних бізнесменів земельними ресурсами обумовлюють особливу увагу у цій галузі як з боку держави в особі повноважних органів, так і з боку пересічних громадян, адже відповідно до ст. 13 Конституції земля та її надра є об’єктами права власності Українського народу. Земельні ресурси є основним об’єктом земельних відносин, як різновиду суспільних. В свою чергу земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Єдиним і головним об’єктом земельних відносин є землі в межах території України, а сам термін «земля» можна розглядати в багатьох аспектах, наприклад, як земна куля, основний просторово-операційний і територіальний базис проживання людини і суспільства, природний ресурс, джерело сировини у видобувній галузі тощо. Земля стає предметом земельних відносин у зв'язку з привласненням її продуктів і використанням її корисних властивостей. При цьому вона залишається неподільним об'єктом природи.

В умовах сьогодення земельні відносини в Україні продовжують перебувати в процесі постійного реформування. Земельна реформа здійснюється з метою забезпечення продовольчої безпеки держави, підвищення продуктивності виробництва сільськогосподарської продукції. Завдяки реалізації земельної реформи здійснено ліквідацію монополії державної власності на землю, проведено роздержавлення і приватизацію земель сільськогосподарського та іншого призначення, створено нормативно-правові передумови для розвитку різних форм господарювання на землі [1].

Після прийняття у 2001 році Земельного кодексу України було прийнято понад 70 законів, які регулюють земельні відносини в сфері використання та охорони. Ці акти є базовими для формування ринку земель як несільськогосподарського, так і сільськогосподарського призначення. Також прийнято велику кількість підзаконних та відомчих нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання та розвиток земельних відносин, основною метою яких є завершення земельної реформи.

Слід зазначити, що сфера земельних відносин в Україні перебуває в стадії пасивного реформування, при якому рівень життя селянина, соціальне і економічне становище українського суспільства знаходиться в незадовільному стані. Немає й серед науковців, практиків та державних діячів єдиного комплексного підходу щодо вирішення проблемних питань в земельній сфері, оскільки держава майже не впливає на спосіб використання та охорону земель, які знаходяться в державній, колективній і приватній власності. З цього породжуються негативні процеси у галузі земельних відносин [2].

Наприклад, у державному управлінні земельними відносинами зародилася корупція, яка ґрунтується на свавіллі чиновників і породжує злочинну діяльність.

Найбільші її прояви зосереджені в сфері суспільних відносин з приводу реєстрації земель.

Кадастр - це єдина геоінформаційна база даних про абсолютно усі ділянки країни. Відповідно до Закону «Про Державний земельний кадастр» всі відомості тепер зберігаються в єдиному місці, в електронному вигляді і в єдиному форматі [3].

Новелою зазначеного Закону є можливість забезпечення широкого доступу громадськості до інформації про об'єкти земельної власності. Починаючи з 1 січня 2013 р., кожен громадянин може в режимі он-лайн ознайомитись з Публічною кадастровою картою України, яка містить дані про межі адміністративно-територіальних одиниць, кадастрові номери земельних ділянок, межі земельних ділянок, цільове призначення земельних ділянок, вид функціонального використання земельної ділянки, нормативну грошову оцінку земель та земельних ділянок, угіддя земельної ділянки (із зазначенням контурів будівель, споруд, розташованих на земельній ділянці), обмеження у використанні земельних ділянок, розподіл земель між власниками і користувачами (відображаються: форма власності, вид речового права), зведені дані кількісного та якісного обліку земель.

З одного боку це реалізація принципів гласності, вільного доступу до інформації притаманних демократичним правовим державам.

Але аналіз норм чинного законодавства дозволяє навести приклади корупції у цій сфері. Так, Законом «Про Державний земельний кадастр» введено нову категорію державних службовців – державні кадастрові реєстратори, які здійснюють функції формування Поземельних книг на земельні ділянки та ведення Державного земельного кадастру, а також мають безапеляційне право надавати відомості з Державного земельного кадастру та відмову у їх наданні. З цього виникає питання про неможливість впливу на реєстратора, навіть з боку судової системи, що, на думку багатьох науковців та практиків, є потенційним джерелом виникнення випадків корупції. Корупційну небезпеку посилює норма права, зафіксована Законом: «втручання будь-яких органів, посадових і службових осіб, громадян чи їх об'єднань у діяльність Державного кадастрового реєстратора, пов'язану із здійсненням державної реєстрації земельних ділянок, забороняється».

Крім того, Закон України «Про державний земельний кадастр» покладає цілу низку додаткових обтяжень на громадян [3]. Так, обов'язковою умовою реєстрації земельної ділянки у системі земельного кадастру є оплата послуг Державного кадастрового реєстратора. До супутніх витрат громадян слід віднести й візит до реєстратора, що знаходитиметься у районному чи обласному центрі. Збільшуються й витрати потенційних землекористувачів під час складання проекту землеустрою.

Крім того, на нашу думку, тривогу викликає той факт, що попри наявність Земельного кодексу, в Україні відсутня цілісна система галузевого законодавства. Нормативно-правові акти із земельних питань не ув'язані в інтегральний комплекс з єдиними принципами організації, функціонування та розвитку. Здебільшого земельні правові норми розпорошено по галузевих кодексах і законах (Лісовий кодекс, Містобудівний кодекс, Водний кодекс, Закони України «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про надра» та ін.). Багато важливих аспектів державної політики у земельній сфері регулюються вибірково, фрагментарно та з порушеннями юридичної техніки. Даються взнаки колізії законодавства, правові «прогалини» та випадки дублювання юридичних норм.

Тому в умовах сьогодення неабиякою гостротою постає проблема криміналізації земельної сфери. Сфера земельних відносин вражена корупцією, вона стала живильним середовищем для діяльності організованих злочинних угруповань, у тому числі за участю представників публічної адміністрації та правоохоронних органів. Частішають випадки прийняття судами та іншими органами державної влади неправомірних рішень. Триває практика самовільного захоплення земельних ділянок. Масовим явищем стала забудова прибережних захисних смуг уздовж річок, морів, навколо озер та водосховищ.

Все це свідчить про необхідність подальшого реформування земельних відносин в Україні та обумовлює застосування перш за все європейського досвіду з урахуванням досягнень та помилок країн Європейського Союзу, більшість з яких вже завершила земельні реформи.

Література:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
2. Шкуропат О.В. Запобігання та протидія корупції в сфері земельних відносин / О. В. Шкуропат // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. - № 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=470
3. Сидорченко Т.Ф. Земельна реформа як умова розбудови національної економіки [Електронний ресурс] / Т. Ф. Сидорченко, В. А. Фоменко, О. О. Криницька // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 1 (11). – С. 125-133. – Режим доступу до журн.: http://www.economics.opu.ua/files/archive/2014/n1.html
4. Про Державний земельний кадастр: Закон від 07.07.2011 № 3613-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3613-17

Іванюта Н. В.,
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Велика вага питань вирішення господарських спорів на теоретичному, законодавчому, практичному рівнях залишаються не належно вирішеними або не вирішеними взагалі.

Передумовою такого становища є системна неузгодженість між законодавцем та органами судової влади в регулюванні та реалізації права на судовий захист в результаті відсутності засобів досягнення головної мети, які б дозволяли: аналізувати питання відповідності процесуальних (матеріальних) норм в практичній площині; досліджувати пропорційність меж та обсягів дії нормативно - правових актів в конкретних групах правовідносин; встановлювати залежність змін нормативних актів від об’єктивних факторів, які виявляються в судовій практиці; окреслювати показник ефективності діючого права в співвідношенні з наслідками його реалізації тощо. Все це має суттєве змістовне значення як на стадії правотворчості, так і на стадії правозастосування.

Такі цільові засоби можуть бути визначені в межах відповідного напрямку правового впливу, тобто певної функції права. В контексті господарського процесуального права мова може йти про функцію моніторингу.

Термін «моніторинг» в науці та практиці почали використовувати недавно. Офіційно даний термін з'явився в 1972 році на Стокгольмській конференції ООН з навколишнього середовища на противагу (або на додаток) до терміну «контроль», який окрім спостереження та отримання інформації містить і елементи активних дій, тобто управління.Енциклопедія соціології розглядає моніторинг як спеціально організоване, систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їх оцінки, контролю, прогнозу. У словнику бізнес-термінів моніторинг розглядається як методика і система спостережень за станом певного

об'єкта або процесу, що дає можливість спостерігати їх у розвитку, оцінювати, оперативно виявляти результати впливу різних зовнішніх факторів.

В юридичній літературі також існують різні тлумачення поняття «моніторінг». Так, в юридичній енциклопедії Шемшушенко Ю.С. моніторинг визначено як регулярне спостереження за станом природних, технічних і соціальних процесів з метою їх оцінки, контролю та прогнозування; інформація, отримана за допомогою моніторингу кладеться в основу рішень, що приймаються державними органами, політичними партіями, громадськими організаціями тощо.

В українсько-англійсько-російському тлумачному словнику «моніторинг» (monitoring) розглянуто як нагляд (спостереження, стеження) за виробничою і фінансовою діяльністю підприємства.

Під моніторингом законодавства розуміють систематичну комплексну діяльність органів влади, наукової спільноти, інститутів громадянського суспільства й громадських організацій щодо оцінювання, аналізу, узагальнення й прогнозування стану законодавства й практики його застосування з метою підвищення якості законотворчості, удосконалення системи реалізації законодавства в інтересах дотримання й захисту конституційних прав і свобод людини й громадянина. У науковій літературі можна знайти положення, згідно з якими моніторинг включає в себе розробку рекомендацій до подальшої раціональної організації досліджуваного об'єкта, для прийняття корекційно - попереджувальних управлінських рішень.

Резюмуючи наведенні підходи до розгляду даного поняття в різних сферах можливо зазначити наявність певної діалектичної схожості і взаємозв'язку. Але для системного осмислення і усвідомлення даного напрямку в конкретній галузі треба виходити не тільки з із загального розуміння, але й виокремлювати приватний підхід для позначення межі змісту досліджуваного елемента.

Безумовно, моніторинг в ГПП не може існувати сам по собі, а тільки у складі особливого комплексу моніторингу правового простору України. Але на сучасному етапі моніторинг законодавства та правозастосовної практики не визначено самостійним та комплексним напрямом державної діяльності. Як наслідок – поняття моніторингу правового простору, правозастосування, процесуальних норм не отримали свого нормативного закріплення та одноманітне наукове обґрунтування.

В аспекті ГПП пріоритетними сферами функції моніторингу можуть виступати:

- міжнародні положення в сфері судового захисту;
- виконання рішень ЄСПЛ;
- форми взаємовідносин національної системи судового захисту із іноземними системами;
- якість процесуальних норм, їх межи та обсяги дії;
- рекомендації щодо нівелювання колізій та прогалин в законодавстві;
- обсяг повноважень господарських судів, їх реалізація;
- обсяг прав та обов’язків учасників господарського судочинства, їх реалізація;
- дія правових процесуальних інститутів, рекомендації щодо їх трансформації
- обсяг відповідальності за порушення процесуальних норм тощо.

Крім того, в основу функції моніторингу в ГПП важливо запровадити принцип справедливого судового розгляду, орієнтиром якого в цій сфері повинні виступати рішення ЄСПЛ. При цьому буде вирішуватися багаторівневе завдання - виявлення дефектів в сфері судового захисту та трансформація відповідно до європейського алгоритму.

Каци В. Є.,
студент ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

В останні роки світова економіка переживає процеси інтернаціоналізації та глобалізації, що сприяє розширенню кордонів господарювання. Господарська діяльність окремих суб'єктів більше не обмежується територіальними рамками однієї країни, що проявляється в постійному збільшенні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Україна, як досить молода держава не може стояти осторонь від світових економічних процесів. Залучення іноземних підприємств для діяльності на території нашої держави позитивно впливає на становлення сучасної ринкової економіки.

Стаття 123 Господарського процесуального кодексу України надає іноземному суб'єкту господарювання такі самі процесуальні права і обов'язки, якими наділені суб'єкти господарювання України, крім винятків, встановлених прав і свобод які пов'язані з реєстрацією суб'єкта господарювання за Українським законодавством [1].

Однак іноземний суб'єкт господарювання має деякі особливості, які необхідно враховувати при провадженні господарських справ за участю таких суб'єктів.

В зв'язку з цим досить актуальним є питання досліджень особливостей провадження господарської справи за участю іноземного суб'єкта господарювання.

Дослідження окремих аспектів участі іноземного суб'єкта в провадженні господарських справ займалися зокрема: В. В. Баранова, С. В. Васильєв, О. М. Вітник, І. І. Дахно, А. С. Довгерт, Н. В. Іроденко, В. А. Комаров, Є. С. Кубко, Т. В. Степанова, Г. С. Фединяк, Л. С. Фединяк, М. І. Черняк, Ю. В. Черняк, М. І. Штефан, О. Х. Юлдашев та інші.

У розгляді справ у спорах за участю іноземних підприємств і організацій господарським судам України слід виходити із встановленої ч. 3 ст. 4 ГПК пріоритетності застосування правил міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо правил, передбачених законодавством України [1].

Першою проблемою з якою стикаються господарські суди при вирішенні спорів за участю іноземного суб'єкта є закріплення міжнародними договорами норми, за якої сторони можуть передбачити окремою угодою підсудність справи конкретному господарському суду України [2, с. 212]. Оскільки в ГПК відсутній інститут договірної підсудності, заінтересована сторона може звернутись до місцевого господарського суду лише у відповідності з вимогами ст.ст. 13—16 ГПК про територіальну та виключну підсудність справ, що підлягають розгляду у першій інстанції [3].

Окрему увагу правова наука приділяє питанням отримання судових документів та доказів за кордоном в рамках вирішення господарським судом України справи по суті.

Господарський суд приймає як докази офіційні документи, що походять з інших держав, за умови їх легалізації дипломатичними або консульськими службами України.

Міжнародними договорами України про правову допомогу може передбачатися надання іноземних офіційних документів без консульської легалізації. Зокрема, без будь-якого спеціального засвідчення приймаються на території інших держав — учасниць СНД — документи, які видано або засвідчено установою чи спеціально уповноваженою особою в межах їх компетенції за встановленою формою та скріплено офіційною печаткою на території однієї з держав — учасниць СНД [4].

Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів (Гаага, 1961), якою передбачено спрощений порядок засвідчення документів шляхом проставляння на них спеціальної печатки — апостилю, ратифікована Верховною Радою України відповідно до Закону України від 10.01.2002 р. № 2933-III «Про приєднання України до

Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів» і діє на території України з часу набрання чинності зазначеним Законом [5].

Вирішуючи питання забезпечення своєчасного повідомлення у належній формі іноземних учасників судового процесу про час і місце розгляду справи, господарському суду слід враховувати, що взаємодія судів України з судовими органами інших держав з цього питання, а також щодо виконання за кордоном інших процесуальних дій регулюється Конвенцією з питань цивільного процесу (Гаага, 1954) та угодами про взаємну правову допомогу, укладеними Україною з іншими державами. Відповідно до Законів України від 19.10.2000 р. № 2052-ИИ та № 2051-ПІ з 26.11.2000 р. набрали чинності для України Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів з цивільних або комерційних справ (Гаага, 1965) і Конвенція про отримання за кордоном доказів з цивільних і торгових справ (Гаага, 1970) із заявами та застереженнями[6]. Цими заявами і застереженнями передбачено, зокрема, що названим у конвенціях центральним органом в Україні є Міністерство юстиції України, яке надає підтвердження про вручення документів і забезпечує передачу документів у цивільних або комерційних справах центральному органу юстиції іншої держави [7].

Окрему увагу при дослідженні участі іноземного суб'єкта в господарському процесі слід приділити виконанню рішень у таких справах. Згідно зі ст. 81 Закону України «Про міжнародне приватне право» в Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних справах у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили [8].

Рішення іноземного суду визнається та виконується в Україні, якщо його визнання та виконання передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності за домовленістю з іноземною державою, рішення суду якої підлягає виконанню в Україні.

Як правило компетентним органом з розгляду господарських спорів є господарський (арбітражний) суд. Особа безпосередньо або через компетентний суд України подає клопотання в відповідний іноземний суд, якому належить право виконання цього рішення.

Щодо форми в якій подається клопотання у разі відсутності норм про це в міжнародному договорі, таке клопотання складається письмово на чистих аркушах без штампів суду та у формі передбаченому законом. До клопотання обов'язково додаються документи які підтверджують статус заінтересованої особи та рішення яке підлягає визнанню та виконанню.

Цікавим є питання мови, на якій складається клопотання. З одного боку мовою українського судочинства є державна мова, тобто українська. З іншого, розгляд клопотання та виконання рішення входить в юрисдикцію іноземної судової установи, таким чином вірним буде подання клопотання на мові держави на території якої підлягає визнанню та виконанню рішення. У відношенні додатків, судова практика також передбачає переклад їх на мову держави-виконавця рішення з засвідчення перекладу згідно норм українського законодавства.

Клопотання про визнання та виконання рішення іноземного суду передається через Міністерство юстиції України, яке проводить перевірку клопотання та повертає його органу іноземної держави який його направив. У разі відсутності необхідності в доопрацюванні клопотання Мін'юст протягом 14 днів передає клопотання до Головного управління юстиції до відання якого входить господарський суд України до якого направлене клопотання. В разі відсутності перешкод Головне управління юстиції передає клопотання до відповідного господарського суду для виконання.

Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду проводиться суддею одноособово у відкритому судовому засіданні.

Розглянувши подані документи та вислухавши пояснення сторін, суд постановляє ухвалу про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання. Копія ухвали надсилається судом стягувачеві та боржникові у триденний строк з дня постановлення ухвали.

Ухвала, постановлена відповідним судом України про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання, може бути оскаржена стягувачем або боржником у порядку і строки, передбачені ЦПК України.

На підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, компетентний суд України видає виконавчий лист, який надсилається для виконання в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження». Дії та заходи з примусового виконання рішення іноземного суду проводяться державними виконавцями у порядку, передбаченому Законом та іншими нормативно-правовими актами [9].

Проблемним при цьому є строки яки займає процедура визнання і виконання судового рішення, оскільки як правило поки триває процедура визнання та виконання судового рішення підприємство несе збитки.

У зв'язку зі стрімким розвитком світової економіки та процесами глобалізації, які можна спостерігати в останні роки, більшість підприємств значно розширює кордони своєї господарської діяльності, створюючи філії та представництва, дочірні підприємства та набуваючи право власності на майно за кордоном. При виникнення процедури банкрутства таких підприємств, все актуальнішим стає питання, так званого «міжнародного банкрутства», або транскордонного банкрутства. Цей досить молодий інститут господарського судочинства дозволяє взаємодіяти судам окремих країн при банкротстві багатонаціональних підприємств або транснаціональних корпорацій.

Донедавна вітчизняне законодавство не визнавало іноземних процедур банкрутства, а ведення спільного з іноземними судами провадження, спрямованого на відновлення платоспроможності або визнання банкрутом транснаціональної компанії, узагалі не існувало. Однак, в редакції Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22 грудня 2012 року з'явився новий розділ «Процедури банкрутства, пов'язані з іноземною процедурою банкрутства». Цим розділом покладена правова основа визнання іноземної процедури банкрутства. Поняття «визнання іноземної процедури банкрутства» є одним з центральних в цій сфері, оскільки лише після визнання іноземної процедури банкрутства господарські суди України можуть відкрити відповідне провадження або надати допомогу іноземному суду в провадженні ним справ про банкрутство з іноземним елементом [10, с. 23-25]. Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції 22 грудня 2012 року встановлені основні аспекти взаємодії стосовно питань банкрута іноземного підприємства яке, наприклад, має майно на території України, або здійснювало на її території господарську діяльність.

У якості висновку хотілося б зазначити, що питання участі іноземного суб'єкта господарювання у провадженні справ господарським судами України є досить неоднозначним. Не зважаючи на всю привабливість залучення іноземного суб'єкта господарювання до господарської діяльності на території України, в нашій держав досі відсутня кодифікація нормативно-правових актів в цій сфері. Залучення іноземного суб'єкта господарювання до діяльності на території України неможливе без створення правових гарантій захисту їх прав і свобод у разі їх порушення. Відсутність таких гарантій і механізмів їх виконання є основною проблемою вибраної теми.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України : станом на 8 травня 2014 // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 6 – ст. 56.

2. Кузьменко С.Г. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник / За ред. С. Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
3. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005 р. – № 32. – ст. 422.
4. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності : Міжнародний документ від 20.03.1992 // Офіційний вісник України. – 2005 р. – № 12. – ст. 587.
5. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів : Міжнародний документ від 05.10.1961 // Офіційний вісник України. – 2003 р. – № 46. – ст. 2419
6. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Міжнародний документ від 15.11.1965 // Офіційний вісник України. – 2004 р. – № 31. – ст. 2124.
7. Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах : Міжнародний документ від 18.03.1970 // Офіційний вісник України. – 2005 р. – № 44. – ст. 2821.
8. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005 р. – № 32. – ст. 422.
9. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій : Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 31.05.2002 № 04-5/608 [Електронний ресурс] – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02
10. Бірюков О. М. Транскордонні банкрутства і міжнародне приватне право / О. М. Бірюков // Українське комерційне право. – 2013. – № 13. – С. 23-25.

Квач С. С.,
к.ю.н., доцент кафедры гражданского права и процесса
Нижневартовского экономико-правового института (филиала) ФГБОУ ВПО «Тюменский государственный университет»,
Россия, г. Нижневартовск

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ КЛАСТЕРЫ КАК ОБЪЕКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Последние десятилетия породили процессы глобальных системных изменений основных принципов организации и функционирования крупного предпринимательства, обеспечивающего на сегодняшний день подавляющую часть производимого мирового объёма продукции. Ведущие экономисты и производственники развитых стран, подчиняясь проникающим во все сферы жизни процессам глобализации, под влиянием экономических и финансовых кризисов интенсифицировали работу по повышению конкурентоспособности производств, за счёт создания различных форм взаимной интеграции объектов промышленной инфраструктуры. Всё более значительное количество современных производственных мощностей функционируют в рамках структур предпринимательских сетей и объединений различных типов: корпораций, холдингов, трестов, концернов, индустриальных (промышленных) парков и промышленных кластеров.

Среди таких объединений принципиально новыми, для национальных производств стран участников СНГ являются промышленные кластеры. Как указывает С. И. Рекорд, горизонтально ориентированный подход к организации бизнеса, ведущий к развитию взаимодействующих между собой «сообществ» компаний, сегодня воспринимается как один из наиболее эффективных, зарубежный опыт их организаций уже сегодня активно

используется в России в процессе осмысления и разработки концепций формирования промышленных кластеров [1, с. 4-5].

Безусловным является тот факт, что такие процессы ставят перед юридической наукой задачи выработки доктрины построения и функционирования комплексного правового механизма создания кластерных экономических образований, их правового закрепления, а также обеспечение легального механизма взаимодействия отдельных элементов кластера.

В самом общем виде «кластер» (англ. Cluster - скопление) необходимо понимать как объединение нескольких однородных элементов (или элементов со схожими характеристиками или параметрами), которое может быть рассмотрено в качестве самостоятельной единицы, обладающей определёнными свойствами.

Фундаментальные основы процессов создания и функционирования кластеров были заложены американским учёным, автором теории конкурентных преимуществ стран, Майклом Портером, который указывал на важную роль экономического партнёрского окружения компании в её конкурентоспособности [2]. Именно взаимодействие различных по целям своей деятельности, но взаимосвязанных и необходимых друг другу автономных образований лежит в основе создания производственных кластеров.

М. Портер даёт определение кластера как - «сконцентрированных по географическому признаку групп взаимосвязанных компаний, специализированных поставщиков, поставщиков услуг, фирм в соответствующих отраслях, а также связанных с их деятельностью организаций в определенных областях, конкурирующих, но вместе с тем и ведущих совместную работу» [3].

Существуют и несколько иные подходы к определению данного вида интеграционных образований, так С. Р. Древинг даёт определение экономического кластера как «мезоэкономической сетевой структуры, основанной на сочетании вертикальной и горизонтальной региональной и межрегиональной интеграции юридически независимых предприятий различных технологически связанных отраслей под руководством совета представителей этих предприятий с участием региональной власти и общественности» [4, с. 10,11].

Таким образом, в структуру кластера могут входить как организации-конкуренты, осуществляющие однородную по характеру предпринимательскую деятельность (цель их взаимодействия в рамках кластера заключается в более плотной работе по обмену опытом, достижение стабильности выпуска продукции за счёт эффективной загрузки производственных мощностей, в разработке совместных хозяйственных и технологических связей, в разработке единых технических стандартов и др.), так и предприятия осуществляющие деятельность различной направленности, являющиеся по сути элементами единого технологического процесса.

Легальное определение промышленного кластера дано в Федеральном Законе № 488 «О промышленной политике в Российской Федерации» от 31 декабря 2014 года, согласно которому промышленным кластером признаётся совокупность субъектов деятельности в сфере промышленности, связанных отношениями в указанной сфере вследствие территориальной близости и функциональной зависимости и размещенных на территории одного субъекта Российской Федерации или на территориях нескольких субъектов Российской Федерации [5].

Как указывают современные экономисты, в отличие от обычных форм кооперационно-хозяйственных взаимодействий малого, среднего и крупного бизнеса, кластерные системы характеризуются следующими особенностями [6]:

- наличием крупного предприятия–лидера, определяющего долговременную хозяйственную, инновационную и иную стратегию всей системы;
- территориальной локализацией основной массы хозяйствующих субъектов участников кластерной системы;

- устойчивостью хозяйственных связей хозяйствующих субъектов – участников кластерной системы, доминирующим значением этих связей для большинства ее участников;
- долговременной координацией взаимодействия участников системы в рамках её производственных программ, инновационных процессов; основных систем управления, контроля качества и пр.

Приведённые характеристики кластерных образований указывают на возникающий в их деятельности сложный комплекс внутрихозяйственных взаимоотношений, который обуславливает и особенности процедуры юридического сопровождения деятельности кластера.

На практике, в структуру кластера могут входить как промышленные и обслуживающие предприятия, инжиниринговые, консалтинговые и другие компании, так и образовательные, лечебные, культурные и другие учреждения. Взаимодействие элементов системы кластера осуществляется, как правило, на базе долгосрочных контрактов и соглашений заключаемых самостоятельно субъектами. Закон [5] предусматривает возможность заключения специальных инвестиционных контрактов.

Процедура же создания и развития кластерных структур является определяющей задачей, которая стоит перед государством в условиях необходимости повышения конкурентоспособности национальных производителей и является логическим продолжением политики импортозамещения. Роль государства и его органов на этапе создания кластеров состоит в следующем:

1. Введение в компетенции Правительства и органов исполнительной власти полномочий в сфере промышленной политики касающихся деятельности промышленных кластеров;
2. Создание государственных фондов развития промышленности;
3. Правовое обеспечение мер по поддержке научно-технической и инновационной деятельности;
4. Создание и внедрение пилотных программ развития инновационных территориальных кластеров;
5. Разработка и реализация региональных и местных программ поддержки деятельности вновь создаваемых территориальных кластеров;
6. Правовое закрепление порядка информационно-консультационной поддержки субъектов деятельности в сфере промышленности (для чего в РФ создаётся «Государственная информационная система промышленности»);
7. Законодательное закрепление обеспечения финансовой поддержки субъектов деятельности в сфере промышленности (предоставление налоговых льгот и субсидий из федерального бюджета, бюджетов субъектов Российской Федерации, местных бюджетов).

Таким образом, современное развитие производств требует тщательной проработки правовой базы создания и функционирования кластерных структур, что включает в себя как задачу правового обеспечения внутрихозяйственных отношений предприятий, так и принятия необходимой законодательной базы, которая позволила бы надлежащим образом реализовать государственную промышленную политику.

Литература:

1. Рекорд С. И. Развитие промышленно-инновационных кластеров в Европе / С. И. Рекорд. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 109 с.
2. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Майкл Портер; Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 715 с.
3. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2003. – 508 с.
4. Древинг С. Р. Кластер как организационно-экономическая форма межотраслевой народохозяйственной системы (на материалах рыбопромышленного комплекса Камчатского края) / С. Р. Древинг авт. дис. доктора экономических наук 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (специализации: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами (промышленность); региональная экономика). –

Санкт-Петербург. – 2010. – 48 с.
5. Федеральный Закон РФ «О промышленной политике в Российской Федерации» от 31 декабря 2014 года [электронный ресурс]. – режим доступа:
http://www.consultant.ru/
6. Ферова И. С. Кластерные принципы организации производственного взаимодействия / И. С. Ферова [электронный ресурс]. – режим доступа:
http://econom.dgu.ru/Content/files/seminar/2012.09.20_15-24-530114673.pdf

Князькин Ю. П,
ФГБОУ ВПО «Мордовский государственный
педагогический институт им. М.Е. Евсевьева»,
г. Саранск, Россия

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ МОРДОВИЯ

Улучшение жилищных условий является одной из приоритетных потребностей населения многих регионов России, в частности Республики Мордовия. Несомненно, реализация права граждан на жилое помещение во многом зависит от надлежащего правового механизма. Регулирование жилищных отношений носит довольно сложный характер и осуществляется главным образом на базе сочетания принципов жилищного и гражданского законодательства.

В современном праве законодательство в сфере недвижимости представляет собой совокупность законов, иных нормативных правовых актов, посредством которых государственные органы устанавливают, изменяют или отменяют соответствующие правовые нормы.

Источники права, в том числе жилищного, подразделяются на три основные группы: федеральные законы в сфере недвижимости и иные принятые в соответствии с ними нормативные правовые акты; законы и иные нормативные правовые акты субъектов РФ (региональное законодательство); законодательство о местном самоуправлении и местные нормативные правовые акты [5, с. 26].

Согласно Конституции РФ, являющейся правовой основой развития всего российского законодательства, жилище является одним из главнейших материальных условий жизни человека. Надлежащее жильё входит составной частью в понятие достойного жизненного уровня человека, а право граждан иметь жилище и пользоваться им гарантируется Конституцией и обеспечивается государством (ст. 40).

До недавнего времени среди федеральных законов особое место занимал Закон РФ «Об основах федеральной жилищной политики», принятый 24 декабря 1992 года и определявший наиболее важные, общие начала правового регулирования разнообразных жилищных и связанных с ними иных общественных отношений, которые подлежат конкретизации в нормах и актах жилищного, а также земельного, гражданского, административного и иного законодательства.

Данный закон определял основные принципы реализации конституционного права граждан РФ на жилище в новых социально-экономических условиях и устанавливал общие начала правового регулирования жилищных отношений при становлении различных форм собственности и видов пользования недвижимостью в жилищной сфере. Но с принятием нового жилищного кодекса РФ в 2004 указанный закон утратил силу.

На сегодняшний день наиболее полным и кодифицированным законодательным актом, регулирующим жилищные отношения в России, является Жилищный кодекс, в котором правовые нормы систематизированы по отдельным институтам жилищного законодательства. Наряду с обеспечением малоимущих и других указанных в кодексе граждан бесплатными жилыми помещениями всё более широкое применение получают другие формы обеспечения граждан жильем, в частности повышенное внимание в России и в

Мордовии уделяется вопросам развития ипотеки, особенно актуальной в настоящее время, когда значительно сократилось государственное бюджетное финансирование на жилищное строительство.

Ипотека – это залог недвижимости с целью получения денежной ссуды – ипотечного кредита (кредита под закладную). Иными словами, ипотека – это такой вид залога недвижимости, при котором закладываемое имущество не передается в руки кредитора, а остается у должника (залогодателя) в его владении и пользовании [4, с. 14].

Координацию деятельности участников системы ипотеки, выдачу и обслуживание ипотечных займов, строительство нового жилья в Республике Мордовия осуществляет ОАО «Мордовская ипотечная корпорация», созданное в 2001 году. Целью создания Общества является объединение материальных, интеллектуальных и финансовых средств учредителей для создания организационных и финансовых основ внедрения механизма ипотечного кредитования, а также расширения объемов жилищного строительства в Республике Мордовия и привлечения денежных средств граждан в жилищную и инвестиционную сферу.

Так, с 2002 по 2006 гг. в Мордовии действовала Республиканская целевая программа развития ипотечного жилищного кредитования на 2002-2006 гг. С 2006-го – подпрограмма «Обеспечение жильем молодых семей» Республиканской целевой программы «Жилище» на 2002-2010 гг., целью которой является господдержка решения жилищной проблемы молодых семей с помощью предоставления субсидий.

В 2010-м году было завершено действие данной подпрограммы, в которой участвовали 3253 молодых семьи. С 2011 года обеспечение жильем молодых семей в Республике Мордовия осуществляется в соответствии с Постановлением Правительства Республики Мордовия от 13 декабря 2010 г. № 487 «Об утверждении Республиканской целевой программы «Жилище» на 2011-2015 годы и подпрограммы «Обеспечение жильем молодых семей».

В рамках реализации этих Программ Корпорация отработала технологию предоставления ипотечных кредитов (займов), по которой сотрудники Корпорации сопровождают заёмщиков на всех этапах, с подбора варианта жилья до получения займа после регистрации сделки купли-продажи и залога в Федеральной регистрационной службе.

Критический взгляд на ипотечное законодательство позволяет отметить имеющиеся недостатки и проблемы в правовом регулировании, однако мы считаем, что чёткое и гармоничное правовое регулирование ипотечных отношений может послужить фактором стабилизации многих отраслей экономики.

Литература:

1. Конституция Российской Федерации от 12 декабря 1993 г., ст. 40.
2. Постановление Правительства Республики Мордовия от 13 декабря 2010 г. № 487 «Об утверждении Республиканской целевой программы «Жилище» на 2011-2015 годы и подпрограммы «Обеспечение жильем молодых семей».
3. Федеральная целевая программа «Жилище» на 2002-2010 гг. от 14 марта 2001 г. №346-р.
4. Шевчук Д. А. Ипотека: просто о сложном / Д. А. Шевчук. – М. : Гросс-Медиа, 2008 г. – 376 с.
5. Шешко Г. Ф. Жилищное право : учебн. пособие / Г. Ф. Шешко. – М. : АСТ, Контакт, 2007. – 256 с.

Миколенко В. А.

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Стадія виконання судових рішень є однією з основних. Адже саме у швидкому виконанні судового рішення знаходить своє відображення захист прав людини і громадянина. Так, саме задля відновлення прав та інтересів особи і відбувається судовий розгляд заяви. У разі відсутності такої стадії судового процесу, як виконання судового рішення втрачається сама суть правосуддя в Україні. Для затвердження верховенства права щодо виконання судових рішень в Україні встановлено особливий порядок примусового виконання судових рішень. Задля цього в Україні діє Закон України «Про виконавче провадження», Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства. В кожному з цих процесуальних законів встановлено загальний порядок виконання судових рішень.

Для виконання наказів виданих господарським судом обов'язковим атрибутом є вказування повного найменування юридичної особи. Суди в свою чергу задля економії часу, або з нерозуміння цього питання вказують стислу назву підприємства. В свою чергу державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження. Для стягувача це привід звернутися до суду за виправленням помилки.

А для держави це необхідність проведення подвійної роботи: спочатку суд розглядає справу, потім виносить рішення, видає наказ – на це витрачається час державних службовців та кошти держави, що направлені на оплату праці цих службовців. В подальшому стягував пред'являє виконавчий документ до виконавчої служби і знову відбувається марна трата коштів держави: в першу чергу на оплату часу праці державного виконавця, який він направить на винесення постанови у відмові відкриття виконавчого провадження. По-друге, потрібні кошти на відправку цієї постанови стягувачу, згідно Закону України «Про виконавче провадження » постанова про відмову у відкритті виконавчого провадження надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення [1].

Таким чином,на плечах держави лежить тягар подвійної сплати коштів, спочатку на винесення одного рішення, потім на відмову у відкритті виконавчого провадження, а потім ці дії повторюються, але вже з прийняттям до виконання державної виконавчою службою виконавчого документа.

У зв'язку з тим, що через допущення помилок при видачі виконавчого документу затягується процес реального виконання виконавчого документу, то цим самим порушується дія принципу верховенства права. для вирішення цієї проблеми потрібно в першу чергу зменшити навантаження на судову систему, задля кращої концентрації уваги її працівників, що відповідальні за видачу виконавчих документів.

Якщо розглядати виконання судових рішень з розгляду цивільних справ, то потрібно звернути увагу на те, що законодавець для того аби досягти максимального захисту прав та інтересів осіб ввів у цивільне провадження особливий порядок виконання певних категорій справ.

По-перше, законодавець передбачив негайне виконання судових рішень за певними категоріями справ. Так, згідно статті 367 Цивільного кодексу України «Суд допускає негайне виконання рішень у справах про:1) стягнення аліментів - у межах суми платежу за один місяць; 2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць; 3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, - у межах суми стягнення за один місяць; 4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника; 5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала; 6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб; 7) примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу» [2].

Таким чином, для забезпечення природних прав та свобод осіб законодавець встановлює негайне виконання судових рішень для найважливіших категорій справ.

Після винесення рішення на користь позивача, позивач має право на звернення до виконання цього рішення. Виконання рішення відбувається на основі виконавчого листа виданого місцевим судом, у разі якщо судове рішення було змінено у суді апеляційної інстанції, то виконавчий лист за аналогією з господарським процесом видається апеляційним судом.

Досить часто невиконання виконавчих документів досить часто пов'язане з роботою державної виконавчої служби. Незадовільна робота цієї важливої організації досить явно прослідковується у тому, що до місцевих судів загальної юрисдикції надходять численні скарги на дії або бездіяльність державних виконавців. Таке положення справ у виконанню виконавчих документів недопустиме, адже скарги надходять досить часто обґрунтовано. В цьому випадку затягування виконання виконавчих документів та порушення права стягувачів чи боржників також виступає у якості порушення принципу верховенства права.

Стадія виконання судового рішення є складовою частиною принципу верховенства права, а отже має вдосконалюватися в подальшому. В першу чергу це стосується питання про збільшення чисельності державних виконавців, так, наприклад, за даними Звіту про роботу органів державної виконавчої служби за 2013 рік на виконання до державної виконавчої служби надійшло 5311607 виконавчих документів та залишок виконавчих проваджень становив 2973268, при цьому реально працювали задля виконання цих документів 6155 державних виконавців,. Тобто, у загальному на одного державного виконавця приходилося 1346 виконавче провадження. При цьому виконано було лише 2966218 виконавчих документів. Таке навантаження на одного державного виконавця є достатньо суттєвим, аби вони у зв'язку з завантаженістю не встигали виконувати судові рішення у нормальному порядку та повному обсязі.

Встановлено, що виконання судових рішень є обов'язковою умовою затвердження верховенства права. На виконання принципу верховенства права в Україні діє державний апарат представлений державною виконавчою службою та державною кримінально виконавчою службою. Принцип верховенства права проявляється у дотримані законів при здійсненні виконання рішення, рівності сторін, обов'язковості виконання судового рішення, та виконання у примусовому порядку рішення, що винесено законним судом.

Література:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24, ст.207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-14/print141089800050399.

2. Цивільний процесуальний кодекс України: за станом на 06.11.2014 // Офіційний вісник України. – 2004 р.. – № 16. – с. 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15.

Колосов Р. В.,
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ПРАВО НА ЖИТЛО ЯК ЮРИДИЧНА КАТЕГОРІЯ

Кожна людина потребує житло, ця потреба є постійною і невід'ємною, тому право житло є одним з найважливіших у правовому статусу громадянина. Незважаючи на це правова природа права на житло є недостатньо дослідженою і визначеною. Передусім це стосується участі держави у вирішенні житлових проблем громадян. Безумовно, в переважній більшості, громадяни України вирішують свої житлові проблеми самостійно за допомогою індивідуального житлового будівництва або укладення цивільно-правових угод: купівлі-продажу, міни, дарування, придбання житла в порядку спадкування або через

житловий кооператив. Але, гострота та ступінь вирішення житлової проблеми від цього не стає менше. Напрями її вирішення можуть бути різними за своєю суттю. Так, держава за допомогою різних економічних чинників може стимулювати житлове будівництво, створювати умови для пільгового іпотечного кредитування, що дозволяє вирішувати житлову проблему на індивідуальному рівні. Не менш важливим є створення нормативно-правової бази, яка була б ефективним регулятором суспільних відносин у житловій сфері.

Варто зазначити, що право на житло з'явилося в українському законодавстві порівняно недавно. Так, спочатку воно було встановлено в Конституції УРСР 1978 р, а потім знайшло відображення в кодифікованих житлових законах (Основах житлового законодавства УРСР та ЖК УРСР та ін.). Так, згідно ст. 42 Конституції УРСР громадяни Української РСР мають право на житло. Це право забезпечується розвитком і охороною державного і громадського житлового фонду, сприянням кооперативному та індивідуальному житловому будівництву, справедливим розподілом під громадським контролем жилої площі, яка надається в міру здійснення програми будівництва благоустроєних жител, а також невисокою платою за квартиру і комунальні послуги. Громадяни Української РСР повинні дбайливо ставитись до наданого їм житла [1]. В свою чергу, ст. 47 Конституції України встановлює, що кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду [2]. Названі вище, конституційні положення про право на житло служать юридичною базою для розвитку всієї системи житлових правовідносин та вдосконалення житлового законодавства.

Закріплення в Конституції України права на житло має велике значення, оскільки означає право кожного мати житло, мати гарантовану можливість бути забезпеченим житлом і не побоюватися того, що громадянин може бути безпідставно позбавлений свого житла або хтось проникне в житло всупереч волі особи, що у ньому проживає. Тим самим Конституція України створила конституційні основи стабільного користування житлом. Це може бути: можливість поліпшення житлових умов за договором житлового найму (у тому числі безкоштовно або за доступну плату); можливість стабільного користування житловим приміщенням, неприпустимість свавільного позбавлення житла. З цим же правом безпосередньо пов'язане конституційне право на недоторканність житла. Житлові права громадян охороняються законом. Забороняються дії, що перешкоджають здійсненню права на житло. Конституція України гарантує громадянам безперешкодне здійснення суб'єктивного права на займане ними житлове приміщення, це передусім стосується права користування житлом. Це означає , що ні органи державної влади , ні органи місцевого самоврядування, ні їх посадові особи не мають права здійснювати будь-які дії , пов'язані з неправомірним позбавленням громадян права на житло.

З метою забезпечення житлових прав в законодавстві встановлюються юридичні гарантії шляхом надання громадянам України житлових приміщень на умовах договору найму в межах норми житлової площі або іншими способами. Гарантії права на житло, передбачені Конституцією, носять економічний характер і виступають у вигляді тих обов'язків , які взяло на себе держава для забезпечення наданого громадянам права. Так, органи державної влади та місцевого самоврядування в межах наданих повноважень мають сприяти громадянам в реалізації права на житло. Вони мають заохочувати житлове будівництво та створювати інші умови для здійснення права громадян на житло. Зокрема, це може виражатися у виконанні наступних дій:

- у створенні необхідних умов для задоволення потреб громадян у житлі;
- надання пільг та субсидій для придбання житла чи компенсацій для оплати житлово-комунальних послуг;
- надання громадянам в установленому порядку житлових приміщень в будинках державного житлового фонду;
- надання житлових приміщень із житлового фонду соціального призначення;
- надання земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва;
- забезпеченні захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Отже, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити реалізацію конституційного права громадян на одержання жилого приміщення різними способами (наданням житлових приміщень на загальних та спеціальних підставах, надання житла із житлового фонду соціального призначення чи земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва або надання пільг і субсидій для придбання житла, тощо.)

Реалізація права на житло забезпечується можливістю громадян вільно пересуватися і обирати місце перебування і проживання. Це право передбачає свободу вибору громадянином житлового приміщення, в якому він постійно або переважно проживає, або власником якого він є, або яким він користується за договором найму або з інших підстав, передбачених законом. Свобода пересування та свобода вибору жилого приміщення гарантується в межах України та забезпечується функціонуванням реєстраційного обліку громадян. Обмеження права громадян на свободу пересування, вибір місця перебування і проживання не допускаються, за винятком випадків, передбачених у законі. (наприклад, у разі введення воєнного стану). Крім того, право на житло тісно пов’язане з нормами про недоторканність житла.

В українському законодавстві поняття «право на житло» розкривається не повно, що викликає на практиці різні суперечки. Не викликає сумнівів лише конституційна природа права на житло та його значення, тобто за допомогою цього права має забезпечуватися потреба кожної людини у житлі. Як же має трактуватися поняття «право на житло» та як тлумачити суть і зміст юридичної категорії «кожен має право на житло». З цього приводу є різні думки та висловлювання. За переконанням одних конституційне право на житло зводиться до гарантованої державою можливості отримання житла. Так, В. Р. Скрипка зазначає: «Конституційне право на житло означає гарантовану для кожного громадянина можливість бути забезпеченим постійним житлом. Це право передбачає юридичну можливість стабільного користування житловим приміщенням, його недоторканність, недопущення свавільного позбавлення житла, а також можливість поліпшення житлових умов шляхом придбання іншого» [3]. На думку інших, право на житло – це можливість користуватися тим житлом, яке у нього є, а держава приймає на себе обов'язок сприяти тому, щоб кожен громадянин був забезпечений житлом [4, с. 149].

Інші ж автори, розглядаючи право на житло зводять його до трьох можливостей:

а) стабільне, стійке, постійне користування житловим приміщенням;

б) сприяння держави в поліпшенні житлових умов;

в) забезпечення здорового середовища проживання [5, с. 8-9].

Викликає інтерес в юридичній літературі порівняльно-правова характеристика «право на житло» та «право а житлову площу». За переконанням автора, конституційне поняття «право на житло» є набагато ширшим ніж «право на житлову площу», під якою зазвичай розуміють комплекс прав та обов’язків наймача щодо користування та розпорядження житловим приміщенням, наданим йому за договором найму чи з інших юридичних підстав.

Право на житло може забезпечуватися шляхом надання житлових приміщень у будинках державного житлового фонду на умовах договору найму в межах норми житлової площі; на умовах оренди або шляхом придбання або будівництва житла за власні кошти без обмеження площі. Громадянам, які не забезпеченим житлом за встановленими нормативами, держава надає допомогу, розвиваючи житлове будівництво, а також використовуючи систему компенсацій (субсидій) і пільг по оплаті будівництва, утримання і ремонту житла.

Таким чином, суб’єктивне право на житло лежить в основі всіх житлових правовідносин, є юридично закріпленим в Конституції України, гарантується нею і є невідчужуваним правом кожної людини. Дане право є багатогранним за свою сутністю. З його забезпеченням тісно пов’язані норми Конституції України про недоторканність житла та захисту його від проникнення в нього інших осіб, положення про свободу пересування та вільного вибору жилого приміщення та право на судовий захист.

Література:

1. Конституція (Основний закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20 квітня 1978 року. // Відомості Верховної Ради УРСР від 11.07.1978. – 1978 – № 18. – стаття 268.
2. Конституція України від 28.06.1996р. // Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск /, стор. 15, стаття 2598.
3. Скрипка В. Р. Право граждан Российской Федерации на жилище / В. Р. Скрипка // Государство и право. - 1996. - № 2. – С. 29-43.
4. Корнеев С.М. Пользование жилыми помещениями. Договор найма (аренды) жилого помещения / С. М. Корнеев // Гражданское право. - Т. 2. - М.: - Бек, 1994.
5. Литовкин В. Н. Жилищное законодательство. Комментарий (комментарий к ст. 1 ЖК РСФСР) / В. Н. Литовкин. - М: Юридическая литература, 1991.

Кольцова М. В.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Вироби науково-технічного прогресу займають особливе місце в житті сучасної людини. Наукові відкриття, зокрема: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці – є результатами чиєїсь розумової діяльності, тому розглядаються як об’єкти права інтелектуальної власності.

Поняття «інтелектуальна власність» виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами їхніх прав на результати розумової діяльності у сфері науки, виробництва, мистецтва і літератури [1].

Уперше термін «інтелектуальна власність» ужив у 1845 р. Чарльз Вудбарі, суддя Окружного суду штату Массачусетс. В Європі вперше це поняття зустрічається у трактаті Альфреда Ніона «Цивільні права авторів, артистів та винахідників», що був опублікований у 1856 р. [2].

Але справжня історія цього поняття бере початок від 1967 р., коли було створено Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ, англ. WIPO). Ця організація доклала чимало зусиль для світового визнання щодо закріплення терміну, який є ключовою складовою частиною її назви. У 1967 р. у Стокгольмі було підписано Конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, якою було визначено, зокрема, що інтелектуальної власності стосуються права на: літературні, художні та наукові твори; виконавську діяльність артистів, звукозапис, радіо і телевізійні передачі; винаходи в сферах людської діяльності; наукові відкриття; промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування і комерційні позначення; захист від недобросовісної конкуренції; усі інші права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах [3].

Правовідносини у сфері інтелектуальної власності в Україні регулюються окремими положеннями Конституції України (ст. 41, 54), нормами Цивільного кодексу України (Книга IV «Право інтелектуальної власності»), Кримінального кодексу України, Митного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу законів про працю.

Незважаючи на те, що Книга IV Цивільного кодексу України регулює загальні положення у сфері індивідуальної власності, їх доповнює ряд спеціальних законів. Серед яких:

1) Закон України «Про авторське право і суміжні права»;
2) Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм»;
3) Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;
4) Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»;
5) Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаних з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування»;
6) Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»;
7) Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»;
8) Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»;
9) Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»;
10) Закон України «Про захист економічної конкуренції».

Окремі норми, що стосуються інтелектуальної власності, містяться в багатьох інших законах України та міжнародних угодах.

У випадку, коли необхідно врегулювати спори щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності між резидентами та нерезидентами, верховенство перед національними законами мають міжнародні договори, до яких приєдналася Україна та які ратифіковані Верховної Радою України. На сьогодні наша держава є учасницею 18 багатосторонніх міжнародних договорів у цій сфері.

Нажаль, в сучасній економіці нашої країни інтелектуальній власності з боку держави не приділяється така увага, як, наприклад, в США, де підприємства і організації, які використовують об'єкти інтелектуальної власності, щороку роблять приріст ВВП до 5%. А якщо говорити про прибуток, то з інтелектуальної власності держава отримує більше ніж від інших галузей господарства. Така сама картина спостерігається в Німеччині та Японії.[4]

Тобто, якщо державабуде виділяти достатні кошти на розвиток промислової власності та захист суб'єктів від недобросовісної конкуренції – то отримає гарний прибуток.

Мета цієї статті – довести, що популяризація основ інтелектуальної власності в освітньому процесі дасть поштовх економічному розвитку країни, створить робочі місця, сприятиме підвищенню іміджу на міжнародній арені, зміцнить обороноздатність та сприятиме покращенню побуту населення.

На розвиток економіки України деякий вплив здійснює людський фактор, тобто обізнаність та зацікавленість індивідів як процесом так і власне результатом інтелектуальної діяльності, яка повинна формуватися якомога раніше.

Проблему освіти особи в цій галузі розглянув професор, керівник сектора права інтелектуальної власності Київського університету права НАН України Ю. Л. Бошицький і прийшов до висновку, що доцільним і необхідним є розробка та впровадження на державному рівні Концепції розвитку освіти в сфері інтелектуальної власності, яка була б спрямована на практичне виконання потреб суспільства. Ці заходи сприятимуть посиленню інформованості суспільства в питаннях охорони прав інтелектуальної власності, активізують потребу введення об'єктів права інтелектуальної власності в цивільний оборот. А це по значиться на економічному розвитку держави та отриманні належного прибутку фізичними і юридичними особами від впровадження результатів інтелектуальної діяльності та різних об'єктів права інтелектуальної власності [5].

Будь-яка особа має розуміти, що об'єкти інтелектуальної власності – це продукти творчої діяльності розуму людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах, на які законодавчо закріплені права.

Відіграє в цьому питанні не останню роль і освіта, яка визначається як цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або щодо їх вдосконалення. В Україні освіта складається з трьох рівнів: початкової(час формування в кожній людині особистості), середньої (дає або загальну або професійну освіту та право продовжувати навчання у ВНЗ) та вищої (знання, які людина здобуває у вищих навчальних закладах на базі повної загальної середньої освіти, для отриманняфахівця вищої кваліфікації в певній галузі господарства, науки чи культури).

Крім здобуття загальної освіти, в України усі бажаючі можуть займатися самоосвітою. При цьому вдосконалюючи професійну компетентність, яка полягає в поглибленні знань, засвоєнні, оновленні й узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів [6].

Що ж стосується освітнього процесу, зокрема, щодо інтелектуальної власності, то він має бути популяризований, тобто викладений в популярній, загальнодоступній для всіх формі. Саме це зробили М. В. Паладій, Н. А. Побірченко та ін. автори.Результатом їхпраці стало написання першого в Україні підручника «Основи інтелектуальної власності» для учнів 10-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. У ньому подаються знання про інтелект, про те, що завдяки праці інтелекту можна бути успішним у школі, а в майбутньому стати вченим, забезпеченою чи й багатою людиною – суб'єктом права інтелектуальної власності. Проте цей підручник може бути корисним і для учнів професійно-технічних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів І і ІІ рівня акредитації, а також для вчителів, батьків та всіх, хто цікавиться цією темою. Запровадження цієї дисципліни розширить освітній простір для учнів й спрямує їх на усвідомлений вибір професії [7, с. 5].

Отже, без популяризації освіта нічого не дасть. Але якщо Україна почне розвивати основні напрями інтелектуальної власності, зокрема винахідництво і раціоналізаторство, то можливо в найближчому майбутньому економіка нашої держави вийде із депресивного стану.

Для підвищення освіченості людей у сфері інтелектуальної власності можна запропонувати такі заходи:

- забезпечити фінансування сфери інтелектуальної власності, відповідно до чинної нормативної бази
- залучити ЗМІ та Інтернет провайдерів у процес створення науково-пізнавальних фільмів та телепередач, що сприятимуть популяризації винахідництва;
- для малолітніх осіб друкувати ілюстровану пізнавально-розважальну літературу з питань інтелектуальної власності, що сприятиме розвитку креативного світосприйняття;
- ввести предмет «Основи інтелектуальної власності» для учнів середньої школи;
- для осіб, які бажають займатися самоосвітою організувати безоплатні консультативнігрупи із питань ІВ;
- внести відповідні зміни до чинного законодавства.

Література:

1.Інтелектуальна власність / Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – http://uk.wikipedia.org/wiki.

2.http://revolution.allbest.ru/law/00290935_0.html

3.Кудіна О. В. Інтелектуальна власність у сучасних ЗМІ / О. В. Кудіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2013

4.Проблеми і перспективи розвитку системи охорони інтелектуальної власності України **[**Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libr.dp.ua/site-libr/?ida=742&idm=1&idp=163

5.Бошицький Ю. Л. Проблеми удосконалення парвової освіти у сфері інтелектуальної власності / Ю. Л. Бошицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_4/zzzzz/255.pdf

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mmk.edu.vn.ua/index.php/2011-10-04-12-01-08/2012-02-12-20-40-59
7.Основи інтелектуальної власності. 10 клас : підручник для загальноосвітніх навчальних закладів / Микола Васильович Паладій, Неоніла Антонівна Побірченко, Оксана Павлівна Сергєєнкова, Олена Миколаївна Онаць . – Київ : Прок-бізнес, 2008 . – 207 с.
8.Інтелектуальна власність. У запитаннях і відповідях: навч. посібник / уклад. К. В. Манжул. - Кіровоград, 2009. – 231 с.
9.Сляднєва Г. О. Право інтелектуальної власності. – О.: Фенікс, 2009 – 179 с.
10. Потєхіна В. О. Інтелектуальна власність: Навч. посібник. - К.: Центр учбовоїлітератури, 2008. - 414 с.

Костенко О. О.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

БІРЖОВИЙ ПРОЦЕС: ОСОБЛИВОСТІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Час проведення торгів суворо лімітований і встановлюється Біржовим комітетом. З огляду на «млявий» період у розвитку вітчизняного біржового ринку, торги на більшості бірж відбуваються раз або двічі на тиждень.

Вхід у частину залу, де проводяться торги, дуже обмежений. Як правило, тут можуть бути лише брокери (учасники біржових торгів) та їхні помічники. Обмежено також доступ і в зали біржі (у правилах біржової торгівлі є перелік осіб, яким дозволяється входити в торговельний зал).

Брокер (помічник брокера) зобов'язаний бути біля біржового кола в момент оголошення його пропозиції на торги біржовим маклером. Його відсутність у цей час розцінюється як неявка на торг, і запропонований ним товар знімається з торгів, що проводяться в цей біржовий день, а до брокера застосовуються санкції (його брокерська контора відшкодовує витрати біржі, пов'язані з підготовкою торгів за зазначеною пропозицією). Брокер також не може зняти свою заявку у процесі торгу.

Веде торг біржовий маклер (з помічниками), які сидять у біржовому колі. Про початок біржового торгу повідомляють потрійним звуковим сигналом. Третій сигнал означає початок біржового торгу; біржовий маклер представляє нових брокерів, робить оголошення, пов'язані з особливостями проведення торгу. Потім починається власне торг, техніка проведення якого передбачає певні дії.

На біржах, де встановлено інформаційне табло, товари, виставлені на торги і включені в інформаційний листок, послідовно (по три позиції) висвічуються на табло. Повідомляється номер кожної позиції, номер брокера-продавця, найменування товару, ціна пропозиції, умови розрахунків. Товари, не включені в інформаційний листок, але прийняті до реалізації на цих торгах, оголошуються біржовим маклером через певні проміжки часу за допомогою табло і з голосу.

На біржах, де відсутнє інформаційне табло, торги здійснюються з голосу, тобто маклер біржі почергово виголошує пропозиції на продаж товару.

Під час оголошення біржовим маклером товару брокер-продавець і брокер-покупець, який виявив інтерес до оголошеної позиції, з допомогою голосу і професійних жестів протягом 30 секунд домовляються про угоду.

Цей процес, який називається обмірковуванням умов угоди, регламентується правилами біржової торгівлі і здійснюється залежно від ситуації, що складається у процесі дискусії, перебуває під наглядом біржового маклера, який веде торг, та його помічників. Досягнута у процесі публічної дискусії усна згода брокерів фіксується біржовим маклером

(він оголошує про цю згоду та її деталі) і стає підставою для укладення біржової угоди [89, с. 8].

Зафіксована біржовим маклером усна згода між брокером-продавцем і брокером-покупцем оформляється та реєструється на біржі відповідно до правил біржової торгівлі.

Угода вважається біржовою, якщо її подано на реєстрацію і зареєстровано на біржі не пізніше наступного за днем укладення угоди дня, і є дійсною з моменту реєстрації на біржі.

Біржова угода реєструється товарною біржею за її відповідності наступних правових умов: а) якщо вона представляє купівлю-продаж, поставку та обмін товарів, допущених до обігу на товарній біржі;

б) якщо її учасниками є члени біржі;

в) якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня (Закон України «Про товарну біржу», ст.15).

Угоди, які укладаються на товарних біржах, мають такі ознаки: угода - це згода про купівлю-продаж біржового товару з коротким строком поставки або визначеним строком його поставки в майбутньому; порядок укладення угод регулюється чинним законодавством та правилами біржової торгівлі кожної біржі; учасники біржових угод обов'язково є учасниками біржових торгів; угода виконується за межами товарної біржі; угода підлягає обов'язковій реєстрації згідно з діючими правилами біржової торгівлі; товарна біржа є гарантом виконання угод, які укладені і зареєстровані на її торгах; товарна біржа уповноважена (має право) застосовувати санкції до учасників біржової торгівлі, які здійснюють позабіржові угоди; біржові угоди не можуть здійснюватися від імені і за рахунок біржі, оскільки укладення угод – це функція учасників біржових торгів, а саме членів біржі і брокерів, які виступають як посередники.

Згідно з чинним законодавством України, зміст біржової угоди (за винятком найменування товару, кількості, ціни, місця і строку виконання) не підлягає розголошенню. Цю інформацію може бути надано тільки на письмову вимогу судам, органам прокуратури, служби безпеки, внутрішніх справ, арбітражному суду та аудиторським організаціям у випадках, передбачених законодавством України.

Угоди, зареєстровані на біржі, не підлягають нотаріальному засвідченню.

Підготовка до укладення біржової угоди здійснюється поза біржовою долівкою та в межах правил біржової торгівлі, що прийняті на даній біржі.

У процесі біржових торгів уповноважені особи товарної біржі затверджують та реєструють учасників біржових торгів, призначають біржових ведучих, спостерігають за дотриманням маклерами та брокерами Правил біржової торгівлі при проведенні торговельних сесій, затверджують укладені угоди, контролюють їх виконання та інформують через засоби масової інформації про результати торгів.

Особи, які контролюють проведення біржових торгів, не мають прав на укладення угоди. Особи, крім виконавчого директора та відповідального члена Біржового комітету, не можуть прямо або опосередковано втручатися у процес їх ведення.

До обов'язків виконавчого директора та відповідального члена Біржового комітету входить контроль за дотриманням правил біржової торгівлі і вирішення проблем, які виникають у ході біржових торгів, їх розпорядження і рішення є обов'язковими для всіх учасників біржових торгів.

У роботі біржової сесії можуть брати участь особи, присутні на біржовій сесії з дозволу виконавчого директора, відповідального члена Біржового комітету, голови ревізійної комісії, або ті, що мають акредитацію, однак вони не можуть укладати угоди і втручатися у процес проведення біржових торгів.

Визначення біржового товару і прийняття його до обігу на товарній біржі.

До біржових торгів допускається тільки асортимент товарів, який поіменовано товарною біржею у біржовому стандарті (перелік стандартизованої продукції) і зареєстровано на біржі.

Отже, біржовий процес на товарних біржах України має такі найважливіші організаційно-правові особливості: а) під біржовим процесом слід розуміти саму форму та процедуру проведення торгів на товарній біржі, що має наслідком та кінцевим результатом укладання біржових угод та передбачає наявність декількох основних процедурних стадій, особливості яких встановлюються правилами біржової торгівлі на кожній окремій біржі; б) належна організація біржових торгів на товарній біржі та їх ефективність залежать від багатьох чинників – спеціалізації біржі, особливостей біржового товару, механізму ведення торгів і власне технології торгів; в) основним документом, який регламентує організацію біржової торгівлі, є правила біржової торгівлі, що розробляються і затверджуються кожною біржею самостійно.

Кравченко О. О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Згідно з ЗУ «Про страхування», особисте страхування – це галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я, працездатність та пенсійне забезпечення людини. Особисте страхування спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового благополуччя. Особисте страхування є істотним доповненням до системи державного соціального страхування.

Особисте страхування проводиться з метою організації страхового захисту окремих громадян і членів їх родини на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності громадян.

Світова практика виділяє наступні види страхування:

Це, по-перше - змішане страхування, страхування дітей, страхування до вступу в шлюб, довічне страхування та страхування додаткової пенсії.

Щодо об'єктів особистого страхування , то вони не мають якоїсь вартісної оцінки, тому вважається, що не відбувається компенсація матеріальної шкоди, а мають місце виплати страховика на користь страхувальника або його родини, які наносять характер фінансової допомоги.

Договір особистого страхування регулюється ЗУ «Про страхування без виділення окремих його видів. Водночас на практиці існують окремі види договорів особистого страхування зі своїм особливим режимом. Індивідуалізація у такому випадку забезпечується нормами, що містяться в прийнятих на різних рівнях актах, включаючи спеціальні закони, зокрема, ЗУ «Про обов'язкове особисте страхування».

В особистому страхуванні розглядають такі страхові ризики:

Смерть страхувальника (застрахованого);

Тимчасова втрата працездатності; постійна втрата працездатності;

Закінчення страхувальником (застрахованим) активної трудової діяльності у зв'язку із виходом на пенсію; - дожиття страхувальника (застрахованого) до закінчення строку страхування.

До підгалузей особистого страхування належать страхування життя (пенсій), страхування від нещасних випадків і медичне страхування.

Останні дві підгалузі в економічній літературі об'єднуються під назвою «страхування здоров'я». Здійснення особистого страхування пов'язане з певними труднощами. При його проведенні дуже важко, зокрема, правильно оцінити ті ризики, які приймаються на страхування. Через це таке страхування пов'язане, по суті, із встановленням умовної страхової суми, яка лише наближено відбиває збиток, що його може завдати страховий випадок.

Розвиток особистого страхування має велике значення щодо соціального захисту окремої людини та соціально-економічного стану держави в цілому. Так, з одного боку воно захищає здоров'я, працездатність та добробут людей, а з другого боку - стабілізує розвиток економіці шляхом накопичення коштів та інвестування їх в економіку держави, яке має довготривалий характер.

В країнах з розвинутою економікою та високим рівнем життя обсяг операцій особистого страхування дорівнює обсягу операцій загально-ризикового страхування, а в ряді країн і перевішує їх. Це зумовлено тим, що особисте страхування взагалі, а страхування життя ,зокрема, є дуже важливою формою соціального захисту людей. В жорстких ринкових умовах ці види страхування, особливо медичне страхування і страхування життя, часто з найбільш доступними і надійними способами захисту людини при нещасних випадках, хворобах, інвалідності і вагомим джерелом пенсійного забезпечення. За результатами 2013 року основні показники страхової діяльності набрали тенденції якісних змін щодо скорочення падіння та стабілізації, кількість зареєстрованих страховиків – 441 млн. чоловік, із 27% - рівень валових витрат. У 2014 р. показники вже перевищили клієнтську базу, яка становить близько 2 млн. укладених договорів страхування, кількість забраних страхових платежів складає більше, ніж 503 млн. гривень.

Зараз ризикове страхування життя займає 9% портфеля страхових компаній, накопичувальне страхування життя – 10%,

Для того, щоб механізм втілення соціальних виплат мав місце на існування, потрібне створення фонду гарантування виплат ризикових страхових компаній в рамках особистих видів страхування – добровільного медичного страхування і страхування від нещасних випадків. По виплатах, як і у випадку банківських компенсацій, буде введений ліміт. Страховики підрахували, що сума на рахунках цього фонду може становити від 1,5 – до 2 млрд гривень. Нажаль, на його створення потрібні законодавчі зміни, так як особисті види страхування – добровільні, і створення спільних фондів для них непередбачене ЗУ.

Література:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.- № 18.
2. Плиса В. Особливості становлення, проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в Україні / В. Плиса - 2001. - С. 158-167.
3. Свириденко А. А. Стан та перспективи розвитку страхового ринку в Україні / А. А. Свириденко. Фінанси України. — 2005. —С. 146—147.

Крохмальова О. В.,
студенкта 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

1991 року із здобуттям незалежності Україна започаткувала становлення демократичної, правової, соціальної держави, зокрема, Конституція України 1996 року закріпила як найвищу соціальну цінність права та свободи людини. Одним з таких прав є право людини на відшкодування завданої її шкоди [1].

В різні часи розробкою проблем теорії та практики, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, займались А. М. Бєлякова, Д. В. Боброва, А. І. Загорулько, М. С. Малєїн, В. П. Маслов, С. Д. Русу, В. Т. Смирнов, О. А. Собчак, М. Я. Шимінова, К. К. Яїчков. Останнім часом актуальними є дослідження Т. С. Ківалової, В. М. Кравчука, О. О. Мельника.

Протягом останнього століття, починаючи з радянських часів та до сьогодення, зобов'язання з відшкодування шкоди називались та реалізовувались по-різному. Але, все одно, велика кількість питань є невирішеною, що помітно у контексті оновлення вітчизняного законодавства у зв'язку з приведенням його до відповідності з європейськими

стандартами. Таким чином, аналіз правового регулювання зобов'язань з відшкодування шкоди є актуальним як з теоретичної, так і з практичної позицій.

Правовою основою відшкодування шкоди є багато нормативно-правових актів, як загальних, так і профільних, зокрема, Конституцією України, Цивільним кодексом України (далі – ЦК), Законом України (далі – ЗУ) «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», ЗУ «Про захист прав споживачів», ЗУ «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Також деякі питання стосовно відшкодування шкоди державою містяться у ЗУ «Про міліцію», ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про державну виконавчу службу», ЗУ «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення», ЗУ «Про дорожній рух», а також у Податковому кодексу України та Кодексі законів про працю. Тлумачення окремих норм стосовно відшкодування шкоди міститься і в актах судової влади.

Також міжвідомчою робочою групою Міністерства юстиції розроблено проект закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів», що пов'язано з підготовкою до ратифікації Європейської Конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів (1983 р.), що була підписана Україною у квітні цього року.

Цей перелік не є вичерпним. Однак, навіть ці нормативно-правові акти містять протиріччя. Зокрема, порядок відшкодування немайнової (моральної) шкоди, визначений ЦК та ЗУ «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», містять деякі відмінності. До того ж, це єдиний законодавчий акт, що містить чітко встановлений порядок та розмір моральної шкоди, що підлягає відшкодуванню. Таким чином, навіть зважаючи на велику кількість досліджень у даній сфері, законодавство досі не є досконалим.

Необхідно зазначити, що поряд з виключно цивільними зобов'язаннями, внаслідок порушення яких може виникати зобов'язання з відшкодування шкоди, такий вид зобов'язань може виникати також внаслідок деліктів в адміністративній та кримінальній сферах. В даному випадку можна казати про шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади або органу місцевого самоврядування під час здійснення нею своїх повноважень. Суддя Львівського окружного адміністративного суду Кравчук В. М. зазначає, що у більшості випадків особи, які оскаржують в судовому порядку дії, рішення чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, ставлять питання лише про визнання незаконними та скасування певних рішень, визнання незаконними дій чи бездіяльності або зобов'язання вчинити певні вчинки. В той же час, лише в одиничних випадках суб'єкти оскарження ставлять вимогу щодо відшкодування шкоди, спричиненої такими неправомірними рішеннями. Зокрема, в країнах ЄС та інших державах, де на високому рівні реально знаходяться права людини, за кожне підтверджене порушення прав настає реституція - відновлення становища, яке існувало до порушення, компенсація шкоди - майнової та моральної, реабілітація особи, чиї права порушено - медичні, соціальні послуги, сатисфакція (задоволення державою-правопорушницею правомірних нематеріальних вимог особи, чиї права порушено, принесення публічного вибачення, притягнення порушника до відповідальності) [2]. Тобто, механізм відшкодування шкоди, спричиненої внаслідок прийняття незаконних рішень, дій чи бездіяльності посадової або службової особи органу державної влади або органу місцевого самоврядування під час здійснення нею своїх повноважень, в Україні не є реалізованим повною мірою.

В чинному законодавстві міститься положення, згідно з яким є право відшкодування шкоди, завданої злочином. Але, разом з цим, механізму реалізації гарантій на компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів не визначено. Щороку Міністерством внутрішніх справ реєструється більше 300 тис. осіб, які потерпіли від злочинів [3]. Тобто наразі існує

проблема існування статичної норми, але відсутності правового механізму її реалізації. Така прогалина в праві стосується не лише даного випадку.

Як зазначає Мельник О.О., міжвідомчою робочою групою Міністерства юстиції розроблено проект закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів». Розроблення законопроекту пов'язано з підготовкою до ратифікації Європейської Конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів (1983 р.), що була підписана Україною у квітні цього року. Поряд з виконанням цілої низки міжнародних зобов'язань, які встановлюють необхідність забезпечення рівного доступу осіб до правосуддя та справедливого суду, прийняття зазначеного закону наблизить українське законодавство до духу Конвенції, яка приділяє особливу увагу статусу потерпілого від злочину, поновленню його морального та матеріального блага. Сфера дії майбутнього закону не поширюватиметься на відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду тому, що це питання вже врегульовано спеціальним законом. Здійснення компенсаційної виплати державою гарантується у випадках, коли не встановлено особу, що вчинила злочин, або цю особу не знайдено, або вона знаходиться під юрисдикцією іншої держави та не підлягає видачі. Таким чином, за проектом зазначеного закону держава бере на себе зобов'язання компенсувати шкоду, спричинену навмисним насильницьким злочином у частині, яка не охоплена іншими категоріями зобов'язань з відшкодування, що реалізуються згідно з чинним законодавством [3].

Прийняття такого законопроекту не лише наблизить Україну до найуспішніших держав світу, але й також виконає свій обов'язок щодо забезпечення основних прав людини, зробить ще один крок на шляху розбудови соціальної, правової держави та громадянського суспільства.

Таким чином, не завжди наявний реальний правовий механізм відшкодування шкоди, відсутність чіткого порядку обчислення моральної шкоди, існування великої кількості нормативно-правових актів та судових прецедентів, що іноді по-різному вирішують те чи інше питання, робить проблему відшкодування шкоди однією з найбільш актуальних у цивільному праві. Зважаючи на велику кількість теоретичних досліджень з даного питання, доцільно було б узгодити їх результати та впроваджувати в законодавство, адже теоретичні здобутки є більш цінними та корисними, коли їх практично реалізовано. Саме вдосконалення практичної реалізації теоретичних та законодавчих розробок слугуватиме тим фактором, що дозволить успішно виконувати обов'язок держави перед людиною з забезпечення реалізації її прав та свобод, а також виявити себе як соціальну, правову, демократичну державу.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996.– № 30.– Ст. 141.
2. Кравчук В.М. Якщо влада завдала шкоди: чи вимагати відшкодування? / В. М. Кравчук [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
URL: http://www.volynnews.com/news/authority/yakshcho-vlada-zavdala-shkody-chy-vymahaty-vidshkoduvannia/
3. Мельник О. О. Компенсація шкоди жертвам насильницьких злочинів в Україні / О. О. Мельник [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
URL: http://www.minjust.gov.ua/6808
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Голос України. – 2003. - №45.
5. Ківалова Т.С. Поняття зобов'язань відшкодування шкоди за цивільним законодавством України / Т.С. Ківалова /Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література. - 2007. - № 36. - С.336-341.

Куркуріна К. М.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГРОМАДЯНИН-ПІДПРИЄМЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю докорінного переосмислення ролі громадян як суб'єктів господарювання в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи в поєднанні з потребами законодавчого реформування господарських відносин в Україні. Фізичні особи - підприємці становлять основу малого бізнесу, який у розвинутих країнах виконує ключову соціальну роль в господарській системі: забезпечує зайнятість населення.

Основні засади господарського та цивільного законодавства, повага до власності, свобода підприємництва, свобода укладення договору, становлять фундаментальну базу для правового забезпечення захисту і розвитку національного підприємництва. Форма приватного підприємництва фізичними особами є найпростішою формою здійснення підприємницької діяльності, тобто без створення юридичної особи. Ринкова економіка надає можливості особі, яка має бажання, знання, кошти або майно і на яку не поширюються законодавчі заборони, розпочати справу і втілити у життя своє уявлення про ефективну, прибуткову діяльність та, як наслідок, досягти матеріального добробуту.

Чинне законодавство України переважно тлумачить термін «підприємець» як фізичну особу, що здійснює підприємницьку діяльність, тобто ініціативну, систематичну, на власний ризик діяльність з метою одержання прибутку, без створення юридичної особи, і зареєстрована як підприємець у встановленому законом порядку. Повна офіційна назва особи, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи – «Суб'єкт підприємницької діяльності - фізична особа». Особливістю ведення господарської діяльності без створення юридичної особи є відповідальність (підприємець відповідає всім своїм майном) порівняно з юридичною особою та дещо обмежені права.

Громадянин-підприємець є самодостатнім суб'єктом і не потребує для здійснення діяльності додаткових організаційно-правових форм. Зважаючи на визначення господарської діяльності, що наводиться у ст. 3 Господарському кодексі України, у широкому значенні вони можуть виготовляти та реалізовувати продукцію, виконувати роботи чи надавати послуги вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

Таким чином за предметом діяльності фізична особа може здійснювати:

1) виробничу підприємницьку діяльність, тобто діяльність, у процесі якої виробляється певна продукція;

2) невиробничу підприємницьку діяльність, у межах якої виділяють:

- діяльність із виконання робіт, надання послуг (виконання ремонтній робіт, надання інформаційних послуг, здійснення транспортних перевезені);
- діяльність із зайняття торгівлею;
- інша невиробнича діяльність, зокрема діяльність на фінансовому ринку.

Проте законодавство містить обмеження щодо можливості провадження фізичними особами певних видів підприємницької діяльності.

По-перше підприємницька діяльність, що її бажає провадити фізична особа, не має належати до тих видів діяльності, які забороняє закон. Під це обмеження підпадають і незаконні види діяльності, і види діяльності, що не можуть стати об'єктом підприємництва через підвищені вимоги до безпеки роботи та доконечну потребу централізації функцій управління.

По-друге обмеження права особи на підприємницьку діяльність встановлено в Конституції та деяких законах. Наприклад, провадити банківську, страхову діяльність дозволено лише юридичним особам; певні обмеження накладено також на підприємницьку діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування.

Індивідуальний підприємець вправі здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, щодо якої законом не встановлено заборони для даної категорії суб'єктів.

Так, індивідуальні підприємці не вправі здійснювати такі види діяльності:

1)що становлять монополію держави (діяльність, пов'язана з обігом наркотичних речовин, прекурсорів, психотропних речовин, виготовлення та реалізація військової зброї та боєприпасів до неї, вибухових речовин, видобування бурштину, охорона особливо важливих об'єктів права державної власності, перелік яких визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, а також діяльність, пов'язана із розробленням, випробуванням, виробництвом та експлуатацією ракет-носіїв, діяльність, пов'язана з технічним обслуговуванням та експлуатацією первинних мереж (крім місцевих мереж) та супутникових систем телефонного зв'язку в мережах зв'язку загального користування (за деякими винятками);

2)провадження яких передбачається законом у певній організаційній формі: ломбардні операції (державні підприємства чи повні товариства), страхова діяльність (господарські товариства, крім товариства з обмеженою відповідальністю), банківська діяльність (комерційні банки, що створюються у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю чи кооперативного банку) та ін..

Окрім того фізичній особі-підприємцю заборонено:

1) надавати фінансові послуги, якщо інше прямо не передбачене законом. Згідно із Законом України від 12 липня 2001 р. № 2664-1II «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансовими вважаються, зокрема, такі послуги:

- випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;
- довірче управління фінансовими активами;
- діяльність з обміну валют;
- залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- фінансовий лізинг;
- надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- надання гарантій та поручительств;
- переказ грошей;
- послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;
- торгівля цінними паперами;
- факторинг [2].

Право здійснювати підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом має фізична особа з повною цивільною дієздатністю. Але досягнення певного віку (реєстрація шлюбу, народження дитини тощо) не є безумовним свідченням наявності у особи повної цивільної дієздатності.

Цивільна дієздатність є обмеженою коли йдеться про фізичну особу, яка страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними; особи, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище або визнання її недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Підприємницька діяльність як суб'єкта підприємницької діяльності - фізичної особи є найзручнішим способом провадження бізнесу на початковому етапі. Це не потребує складання статуту або установчого договору, не потребує формування статутного фонду, а отже й великого початкового капіталу. Не потрібно мати окрему юридичну адресу, оскільки адресою суб'єкта підприємницької діяльності буде домашня адреса підприємця. Не обов'язково відкривати рахунок у банку і виготовляти печатку: підприємець може зробити це за власним бажанням.

Нарешті, якщо фізична особа-підприємець не буде використовувати працю найманих працівників, їй не обов'язково реєструватися в органі Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, у центрі зайнятості, в органі Фонду соціального страхування від нещасних випадків: це можна зробити на добровільних засадах.

Але незважаючи не те, що така організаційно-правова форма підприємництва є найпростішою, фізична особа підприємець діє на ринку, вступаючи у відносини та набуває при цьому відповідних прав та обов'язків.

Фізична особа підприємець здійснює діяльність в межах універсальної правоздатності - права займатися підприємницькою діяльністю, передбаченого ст. 42 Конституції України. Це означає можливість особи займатися будь-яким видом підприємницької діяльності, здійснення якого не суперечить законодавству. Вона діє без установчих документів на відміну від юридичної особи, яка діє в межах спеціальної правоздатності та обмежена видами діяльності, встановленими засновниками в установчих документах [3].

Згідно з ч. 5 ст. 128 ГК України громадянин-підприємець здійснює свою діяльність на засадах свободи підприємництва та відповідно до принципів, передбачених у ст. 44 ГК України, зокрема, він може здійснювати самостійно будь-яку діяльність відповідно до потреб ринку, на власний розсуд приймаючи відповідні рішення, що не суперечать закону [1].

Підприємницька діяльність здійснюється громадянином-підприємцем від свого імені, на свій ризик. Він є рівноправним учасником господарського обігу, має право наймати і звільняти працівників, розпоряджатися на свій розсуд прибутком, що залишається після сплати податків, тощо.

Фізична особа-підприємець має можливість обрати спосіб оподаткування доходів за спрощеною системою.

Фізична особа-підприємець має можливість не відкривати банківський рахунок, працювати виключно за готівкові кошти і використовувати готівкову виручку на свій розсуд.

У той же час на фізичну особу що займається підприємницькою діяльністю покладено низку обов'язків, невиконання яких може потягти за собою юридичну відповідальність.

Громадянин-підприємець зобов'язаний:

- у передбачених законом випадках і порядку одержати ліцензію на здійснення певних видів господарської діяльності;
- повідомляти органи державної реєстрації про зміну його адреси, зазначеної в реєстраційних документах, предмета діяльності, інших суттєвих умов своєї підприємницької діяльності, що підлягають відображенню у реєстраційних документах;
- додержуватися прав і законних інтересів споживачів, забезпечувати належну якість товарів (робіт, послуг), що ним виготовляються, додержуватися правил обов'язкової сертифікації продукції, встановлених законодавством;
- не допускати недобросовісної конкуренції, інших порушень антимонопольно-конкурентного законодавства;
- вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства;
- своєчасно надавати податковим органам декларації про доходи, інші необхідні відомості для нарахування податків та інших обов'язкових платежів; сплачувати податки та інші обов'язкові платежі в порядку і в розмірах, встановлених законом [1].

Таким чином, особливостями статусу громадянина-підприємця є те, що:

1) громадянин-підприємець є фізичною особою;

2) фізична особа повинна мати повну цивільну дієздатність;

3) громадянин-підприємець діє самостійно і не потребує для здійснення діяльності додаткових організаційно-правових форм;

4) громадянин-підприємець здійснює діяльність в межах універсальної правоздатності - права займатися підприємницькою діяльністю, передбаченого ст. 42 Конституції України;

5) фізична особа набуває статусу суб'єкта підприємницької діяльності за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом.

Література:

1. Господарський кодекс України: Закон України: від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. -2003. - № 18, № 19-20, № 21-22 ст. 144

2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України: від 12.07.2001 № 2664-III / Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 1, ст. 1
3. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996.– № 30.– ст. 13

Кушнир И. В.,
студентка 3 курса,
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРАВОСПОСОБНОСТЬ И ДЕЕСПОСОБНОСТЬ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ

Субъектами гражданского права, помимо физических лиц, являются также организации: государственные предприятия, хозяйственные общества и объединения граждан. Все организации, признаваемые субъектами гражданского права, в науке и законодательстве принято называть юридическими лицами. Как и физические лица, юридические лица - реальные субъекты гражданского права. Возникновение и существование юридических лиц обусловлено развитием экономики и социальными потребностями, а законодательство лишь содействует их становлению и упрочению, признавая их в качестве субъектов права. В условиях современного капиталистического уклада общества, всё больше организаций, учреждений, предприятий создаются с целью получения материальной прибыли, то есть предметом их уставной деятельности является, к примеру, торговля. Это как правило обусловлено экономическими потребностями общества – потребность в финансовых средствах, и социальная потребность – потребность общества в товарах и услугах. Именно эта связь между социальными и экономическими потребностями общества, побуждает законодателя к нормативно-правовому содействию в сфере осуществления юридическим лицом своей уставной деятельности.

Согласно ст. 91 ГК Украины, юридическое лицо способно иметь такие же гражданские права и обязанности, как и физическое лицо, кроме тех, которые по своей природе могут принадлежать только человеку. Таким образом, на смену специальной правоспособности юридического лица, предложенной советским гражданским законодательством, пришел принцип универсальной правоспособности, который является отражением современной тенденции развития концепции гражданского права Украины, как права частного.

Следует отметить, что правоспособность юридического лица расширилась не только за счет предоставления ей черт универсальности, но также и благодаря изменению подхода к решению вопроса о том, какие права может иметь такое лицо. Если раньше традиционно подчеркивались имущественные права юридического лица, то теперь наравне с ними в ГК Украины закреплены и его личные неимущественные права. В частности, ст. 94 ГК Украины устанавливает, что юридическое лицо имеет право на неприкосновенность его деловой репутации, на тайну корреспонденции, на информацию и прочие принадлежащие ему личные неимущественные права. На основании Постановления Пленума Верховного суда Украины «О применении судами законодательства, регулирующего защиту чести, достоинства и деловой репутации граждан и организаций» от 28 сентября 1990 года, юридическое лицо имеет право в судебном порядке защищать нарушенные личные неимущественные права (честь, достоинство и деловая репутация). Вместе с тем, объем гражданской правоспособности юридического лица не является безграничным, поскольку определяется его учредительными документами. Это означает, что коммерческие организации, если в их учредительных документах не содержится исчерпывающий перечень видов деятельности, которую они могут осуществлять, могут заниматься любой предпринимательской деятельностью, не запрещенной законом. Реализуя собственную правоспособность, юридическое лицо может заключать любые соглашения. Тем не менее, если, например, уставом юридического лица определен исчерпывающий перечень возможных видов его деятельности, — оно наделено специальной правоспособностью,

выходить за пределы которой не имеет права. Заключённые, таким юридическим лицом за пределами его правоспособности, сделки являются недействительными.

Гражданские права и обязанности юридических лиц возникают по различным основаниям, прежде всего из соглашений (договоров). Предприятия свободны в выборе предмета договора, в смысле содержания обязательств, любых других условий хозяйственных взаимоотношений, не противоречащие законодательству.

Имущественные права и обязанности юридического лица могут возникать с односторонних сделок (завещания, объявление конкурса и т.д.), а также неправомерных действий (причинение вреда, приобретение или сохранение имущества за счет средств лица без достаточных оснований и т.п.).

Гражданская дееспособность юридического лица — это его способность приобретать собственными действиями гражданские права и принимать на себя гражданские обязанности. Гражданскую дееспособность юридическое лицо реализует через свои органы, действующие в соответствии с законом, иными правовыми актами и учредительными документами. Орган юридического лица – это правовой термин, обозначающий лицо (единоличный орган) или группу лиц (коллегиальный орган), представляющих интересы юридического лица в отношениях с другими субъектами права без специальных на то уполномочий (доверенности). Юридическое лицо может иметь как один орган, так и несколько одновременно. Гражданский кодекс Украины, вводит общее правило на случай совершения органом юридического лица сделок с превышением его полномочий, установленных учредительными документами. Подобные сделки могут признаваться недействительными только в случае, если другая сторона знала или заведомо должна была знать о таком превышении.

Один из немаловажных аспектов юридического лица, лежит в его сущности. Поскольку участниками гражданских правоотношений являются не только физические лица, но и юридические – организации, специальные создаваемые для участия в гражданском обороте. Так как гражданский оборот имеет имущественный, товарный характер, участвовать в нём могут лишь независимые, самостоятельные товаровладельцы, имеющие собственное имущество. Поэтому юридические должны иметь своё имущество, обособленное от имущества их создателей (учредителей, участников). Закрепление определённого имущества за организацией в целом означает его выбытие из состава имущества ее учредителей (участников). Но одновременно значительно уменьшается риск их возможных потерь от участия в обороте. Ведь именно учредители управляют деятельностью созданного ими субъекта, а нередко даже прямо или косвенно участвуют в ней и тем самым в имущественном обороте, тогда как неблагоприятные имущественные последствия этой деятельности по общему правилу относятся на имущество этого субъекта (организации), а не на их собственное. В этом состоит смысл конструкции юридического лица.

Для реализации правосубъектности юридического лица им могут создаваться филиалы и представительства (ст. 95 ГК Украины). Филиалом является обособленное подразделение, выполняющее все или часть функций самого юридического лица от его имени. Филиалы создаются для осуществлении деятельности юридического лица вне места его нахождения. Такие филиалы наиболее часто создаются учебными и научными учреждениями. Тем не менее, это могут быть и предприятия по производству товаров, предоставлению услуг, осуществлению другой предпринимательской деятельности.

Представительства создаются юридическим лицом для представительства и защиты его интересов вне места его нахождения. Чаще такие представительства создаются большими предприятиями в местах нахождения поставщиков, покупателей, потребителей. Филиалы и представительства не являются субъектами гражданского права, а их должностные лица могут действовать от имени юридического лица, частью которого является филиал или представительство. Должностным лицам на их имя (а не на имя филиала или представительства) выдается доверенность, оторой определяется круг полномочий. Ответственность за действия филиалов, представительств и их должностных лиц несет

юридическое лицо, образовавшее эти филиалы и представительства. Таким образом, филиалы и представительства хотя и являются обособленными подразделениями юридического лица, тем не менее, продолжают оставаться его составными частями. Собственной юридической правосубъектностью и правоспособностью они не наделены.

Правоспособность и дееспособность юридических лиц, как и аналогичные свойства физических лиц, охраняются законом. Поэтому надо считать, что и юридическое лицо может быть ограничено в право- и дееспособности лишь в случае и в порядке, предусмотренных законодательными актами. Так, например, при нарушении коммерческими юридическими лицами антимонопольного законодательства, они могут быть ограничены Антимонопольным комитетом в осуществлении определенной деятельности. Органы надзора (например, санитарного) и комитеты по охране окружающей среды своими постановлениями также могут запрещать и приостанавливать осуществляемую юридическими лицами деятельность, если она нарушает соответствующее законодательство.

Следовательно, можно сделать вывод, что гражданская правоспособность и дееспособность возникает у юридического лица одновременно, с момента внесения в Единый государственный реестр сведений о юридических лицах. Такая гражданская правосубъектность реализуется непосредственно органами юридического лица. На сегодняшний день юридическое лицо, является самым выгодным субъктом хозяйствования, так как осуществляя свою предпринимательскую деятельность, учредители (участники) не рискуют своим имуществом, а обособленным имуществом юридического лица, что позволяет значительно уменьшить риск имущественной ответственности его учредителей.

Лузан А. В.,
здобувач Київського університету
права НАН України,
викладач Маріупольського коледжу
ДВНЗ «Приазовський державний
технічний університет»

РОЗВИТОК ВИНАХІДНИЦЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

Історія розвитку винахідницької думки триває вже не одну тисячу років, починаючи від найпростіших способів обробки каміння та методів здобуття вогню до високотехнологічних об’єктів інтелектуальної власності сьогодення. Характерною ознакою винаходів поряд із новизною, винахідницьким рівнем та промисловою придатністю є створення їх виключно людиною.

Сама ж людина є істотою із найвищім ступенем розвитку життя – суб’єктом суспільно-історичної діяльності. Людина, як суб’єкт та продукт трудової діяльності в суспільстві, є системою, в якій фізичне та психічне, генетично обумовлене та життєво сформоване, природне та соціальне створюють нерозривну єдність [1, с. 391].

Саме тому для багатогранного вивчення хронології винахідництва необхідно враховувати історичні аспекти формування, становлення та закономірностей розвитку власне самих суб’єктів, завдяки розумовій діяльності яких створювалися об’єкти оточуючого нас середовища. Антропологія, соціологія, філософія, етнографія, педагогіка, анатомія, фізіологія, генна інженерія, астрологія, теологія та багато інших наук спрямовані, зокрема, і на те, щоб зрозуміти та пояснити природу та суть людської особистості. На даний час в психології особистості найбільшого поширення набули наступні теорії: біхевіоризм, психоаналіз та гуманістична психологія. Остання виникла в США у ХХ столітті, ґрунтуючись на екзистенціальній філософії (погляд на людину як окрему індивідуальну істоту, що існує в конкретний момент часу та простору). Найяскравішим представником гуманістичної психології, без сумніву, можна назвати АбрахамаМаслоу, хоча його думку також поділяли Еріх Фром, Голдон Олпорт, Карл Роджерс, Віктор Франкл та Ролло Мей.

Винахідником може стати будь-яка людина незалежно від віку, стану фізичного та психологічного розвитку, наділена інтелектом, оскільки саме його наявність відрізняє нас від інших істот: риб, комах чи тварин. Так шовк є дійсно результатом життєдіяльності личинок шовкопрядів, однак лише внаслідок інтелектуальних зусиль стародавніх китайців був винайдений спосіб перетворення його на тканину. Саме тому природа людської особистості, шляхи її формування та розвитку є достатньо стабільним підґрунтям дослідження історіографії винахідництва, його еволюції та впливу на сучасність і майбутнє.

Метою даної публікації є розробка та обґрунтування концептуально нового методологічного підходу дослідження теми «Цивільно-правова охорона винаходів в Україні та ЄС», в основу якого покладена теорія гуманістичної психології особистості, що дозволяє проводити багатоаспектний аналіз як самого об'єкту-винаходу, так й історичного становлення системи його правової охорони, її впливу на сучасне винахідництво та прогнозування майбутніх технологічних, соціальних та економічних надбань.

Для цього автор ставить ряд завдань, вирішення яких сприятиме досягненню комплексного та науково-обґрунтованого результату. По-перше, ґрунтуючись на ієрархії потреб Маслоу, закладається фундамент для предметного аналізу розвитку світової винахідницької думки. По-друге, обґрунтовується закономірність створення та впровадження світової системи правової охорони винаходів та інших об'єктів права інтелектуальної власності. Таким чином, формується підґрунтя для подальшої роботи над темою дисертаційного дослідження,фундаментальнимипроблемами якого стане аналіз змісту та сучасних проблем системи цивільно-правової охорони винаходів, зокрема, в Україні.Вони утворять «дерево проблем», вирізняючи з них пріоритетні, головні, другорядні та інші, на підставі чого сформується «дерево цілей». Таким чином, буде створена база для досягнення кінцевого результату, який, за сприятливих умов, розширить можливості суспільства в питаннях реалізації його потенціалу в усіх сферах життя.

У своїх дослідженнях А. Маслоу запропонував інноваційну для того часу теорію розвитку особистості.Він заклаву її основу мотиваційні процеси та припустив, що всі потреби людини вроджені та інстинктовані й утворюють ієрархічну систему пріоритету чи домінування. А також схематично визначив п'ять видів потреб у порядку їх черговості та доводив, що задоволення потреб, розташованих внизу ієрархії, робить можливим усвідомлення потреб, що розташовані вище та їх участь у мотивації. Основоположними, а відтак і найбільш потужними та невідкладними, є фізіологічні потреби, які безпосередньо стосуються біологічного виживання, і мають бути задоволені на хоч якомусь мінімальному рівні перед тим, як потреби наступних рівнів стануть актуальними [2, с. 487-489].

До біологічних, а отже, першочергових потреб, можна віднести спрагу, голод, тепло. Тому перші винаходи в історії людства, яким від 2,4 мільйонів до 10 тисяч років, були створені для задоволення саме найпростіших фізіологічних вимог. Кам'яна сокира та ніж, вогонь, човни, бумеранг, гарпун, землеробство, гончарство та інші речі допомагали людині уникнути голодної смерті, тобто забезпечували її потреби в їжі та воді. У подальшому ця індустрія розвивалася, і внашому тисячолітті кількість винаходів, що забезпечують людську потребу в харчуванні, навіть не можливо перелічити. Проте, ґрунтуючись на дослідженнях британських вчених, можна виділити основні з них: холодильник, пастеризація, консервування, духова піч, іригація, зернозбиральний комбайн, хлібопечення, селекція, молотьба, плуг, ферментація, риболовні сіті, горщик, ніж, столові прибори, бочка, мікрохвильова піч, жарка [3].

Так само для задоволення потреб у теплі спочатку був винайдений одяг, фарба, голка, нитки. А на даний час ми маємо розвинену індустрію, що забезпечує мільйони людей робочими місцями, а головне – можливістю захисту від природних примх, незалежно від місця перебування: чи то за полярним кругом, чи то у спекотній екваторіальній зоні.

Так чи інакше, коли фізіологічні потреби були в достатній мірі задоволені, для людини набули значення й інші – потреби безпеки (довгострокове виживання та стабільність). До

них належить організація співжиття, стабільність, здоров'я, захист від сил природи та інших істот (в тому числі й інших людей) і, нарешті, потреба в законі [2, с. 490].

Які ж речі могли задовольнити дану категорію потреб? Їх можна поділити на декілька груп. До першої віднесемо інженерно-будівельні та промислові. Вони надавали можливість безпечного життя на певній території: глиняні будинки, мур та, найголовніше, – міста. Саме поява міста надало потужний поштовх розвитку винахідницької думки, адже необхідно було нагодувати, напоїти та зігріти його мешканців. Як наслідок були винайдені багатоповерхові помешкання та матеріали, з яких вони будувалися (цегла, бетон, метал, скло тощо), акведуки, каналізація, плани міст та нумерація споруд, дороги, колеса, а згодом – пожежні машини, адометри, сейсмографи, вуличне освітлення, гроші та багато іншого.

Потреби людини в здоров'ї сприяли розвитку медицини, починаючи з відкриття властивостей певних дарів природи, їх поєднання та застосування для лікування хвороб і закінчуючи винайденням в Китаї перших алкогольних напоїв, що, на тому етапі розвитку, допомагало уникнути вживання брудної, а отже, небезпечної води.

Окрім того, одним з напрямів винахідництва була та залишається військова справа. Технологія ведення війн та нові види озброєння не можна залишати поза увагою, адже в усі часи шанси вижити мав найсильніший як фізично, так і технологічно.

І, врешті решт, людству необхідні були предмети, які могли зробити його існування більш комфортним, цивілізованим та різнобарвним – так звані соціальні винаходи. До них можна віднести усі продукти та технологіїу сфері мистецтва, науки, комунікацій, спорту і, безумовно, способів фіксації та передачі інформації. Але також хотілося б акцентувати увагу на ще одному напрямі винахідництва, який повсякчас залишається в тіні, хоча має величезне значення – це способи взаємодії людини із тваринним світом. Одомашнення тварин сприяло і полюванню, і розвитку скотарства та бджілярства, і текстильній промисловості, і військовій справі.А сьогодні на задоволення потреб братів наших менших спрямований достатньо потужний промислово-технологічний сегмент, що приносить його власникам мільярдні статки та сприяє появі нових технічних рішень.

Таким чином, виходячи з концепції мотивацій та потреб, ми можемо виділити наступні категорії винаходів, що започаткували еволюцію світового винахідництва. Вони стануть основою восьмигранної піраміди, де: А1 – винаходи харчової промисловості; А2 – текстильні винаходи; А3 – інженерно-будівельні та промислові винаходи;А4 – медичні та хімічні винаходи (винаходи у сфері охорони здоров'я); А5 – військові винаходи; А6 – інформаційні винаходи; А7 – соціальні винаходи; А8 – винаходи в сфері тваринництва. Досліджуючи їх проектування до сучасного правового регулювання, з'явиться підґрунтя для подальших досліджень «дерева проблем» та «дерева цілей».

Безумовно, на етапі зародження людської цивілізації грань між різними категоріями винахідництва була непомітною, вони виникали та розвивалися хаотично, в різних країнах та за різних умов. Однак саме історично-науковий підхід дослідження появи та еволюції цих речей дозволяє зрозуміти суть та значення оточуючих нас предметів, а отже, спрямувати зусилля на розвиток відповідної сфери задля добробуту всього суспільства.

Але повернемося до часів середньовіччя. Винайдені до того часу речі та способи ставали загальновідомими, незважаючи на спроби окремих країн тримати їх в таємниці.А отже, із плином часу втрачалися такі початково-притаманні їм ознаки новизни та винахідницького рівня, що призвело до потреби правового убезпечення. Це мотивувало правлячі еліти на формування правової системи охорони винаходів.

Ми можемо припустити, що мотивацією для цього стала нагальна необхідність суб'єктів у приналежності та любові, самоповазі та самоактуалізації відповідно до ієрархії потреб Маслоу. При цьому потреба у приналежності та любові є проміжною сходинкою на шляху до самоповаги та самоактуалізації індивіда. Однак приналежність особи до винахідницьких кіл, коли його ідеї підтримуються (полюбляються) як в родинному колі, так і з боку держави, значно впливає на процес міграції «великих умів». Саме відсутність поваги та підтримки українського винахідника сприяло масовій еміграції їх у ті місця, де був

належний рівень «державної любові». І це потрібно враховувати. Способом прояву «державної любові», на нашу думку, і є раціональне формування системи цивільно-правової охорони винаходів як в кожній окремій країні, так і в світовому масштабі. Іншими словами, від міри державної підтримки винахідників, а також якості механізмів, прийомів, заходів, спрямованих на визнання та захист їх прав, залежить забезпечення потреб у приналежності й любові. Все це надасть можливість цим суб'єктам наблизитися до останніх сходинок мотивації особистості та отримати геометричнопрогресуючі результати.

Комплексний та системний підхід у питаннях світової охорони винаходів завершився у минулому столітті; цьому сприяло й запровадження Міжнародної класифікації патентів на винаходи. Законодавство багатьох країн відповідає міжнародним принципам охорони об'єктів інтелектуальної власності, до них належить й Україна. Однаку нашій державі існує ряд нагальних проблем, що не дають практичної можливості винахідникам подолати потреби в самоповазі та самоактуалізації.

Література:

1. Краткий психологический словарь / Сост. Л. А. Карпенко; под общ.ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевського. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.;
2. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с. – (Серия «Мастера психологи»).
3. Изобретения, помогающие кормить человечество [Электронный ресурс] – Режим доступа: - http://www.lynix.biz/izobreteniya-pomogayushchie-kormit-chelovechestvo

Малихіна Я. П.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема ліцензування є актуальною, бо в умовах ринкових відносин, заснованих на розвитку всіх форм власності, об'єктивною реальністю залишається діяльність державних органів управління у сфері економіки. Суб'єкти як приватної, так і державної та комунальної власності у своїй господарській діяльності орієнтуються на отримання прибутку, дбають про свої інтереси, які не завжди співпадають з інтересами держави та суспільства. Відсутність або недостатність регулювання з боку державних органів призводить до можливості приховування прибутків, ввезення на територію держави токсичних речовин, запровадження небезпечних виробничих технологій, недобросовісної конкуренції, негативного ставлення до навколишнього природного середовища, тому держава вводить певне регулювання господарської діяльності, яким є ліцензування.

Ліцензування - це видача і переоформлення та анулювання документів державного зразка, які засвідчують право суб'єкта господарювання на здійснення зазначених в них видів господарської діяльності протягом визначеного строку при виконанні ліцензійних умов. Ліцензійні умови - це нормативно-правовий акт, положення якого встановлюють кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження певного виду господарської діяльності [1].

Предметом ліцензування є ліцензія, власне, на дії з якою (видача, переоформлення, анулювання тощо) спрямовані дії уповноважених державою суб'єктів.

Основними принципами державної політики у сфері ліцензування є: забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання; захист прав, законних інтересів та здоров'я громадян, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави; встановлення єдиного порядку ліцензування господарської діяльності на території України; встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Відносини, пов'язані з ліцензуванням певних видів господарської діяльності, регулюються Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».

Він встановлює, що ліцензія є єдиним документом, який дає право на провадження певного виду господарської діяльності, визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, передбачає державний контроль у цій сфері, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства, що регулює відносини, пов'язані з ліцензуванням [4].

Ліцензія засвідчує право ліцензіата на провадження відповідної діяльності. Якщо йдеться про юридичних осіб, їх права на провадження будь-якого виду діяльності первісно закріплюються в установчих документах. Права ж фізичної особи на провадження такої діяльності, випливають з конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом. Проте до моменту отримання ліцензії на провадження діяльності, що підлягає ліцензуванню, їх права мають лише потенціальний характер. Реально користуватися цими правами як юридичні, так і фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності можуть лише після отримання ліцензії.

Ліцензія видається на певний строк, тобто право, засвідчене ліцензією, є строковим. Строки дії ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності визначені Кабінетом Міністрів України у вищенаведеній постанові від 29 листопада 2000 р. № 1755 «Про термін дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу»; мінімальний строк - 3 роки [2].

Основні напрями державної політики у сфері ліцензування та законодавчі основи її реалізації, Законом «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», визначає Верховна Рада України, а її реалізацію здійснюють Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган з питань ліцензування, а також органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів, виконавчі органи рад, уповноважені провадити ліцензування певних видів господарської діяльності.

Уповноважений органу з питань ліцензування розробляє проекти нормативно-правових актів з питань ліцензування, узагальнює практику застосування цих актів. А орган ліцензування, яким є орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів, або спеціально уповноважений виконавчий орган для ліцензування певних видів господарської діяльності забезпечує виконання законодавства у сфері ліцензування, затверджує спільно із спеціально уповноваженим органом ліцензійні умови та порядок контролю за їх виконанням, видає і переоформлює ліцензії та анулює їх, формує і веде ліцензійний реєстр. Ліцензійний реєстр містить відомості про суб'єкта господарювання - ліцензіата, вид господарської діяльності згідно з виданою ліцензією, строк її дії. Відомості ліцензійних реєстрів та ідентифікаційні коди органів ліцензування містить Єдиний ліцензійний реєстр, який веде спеціально уповноважений орган з питань ліцензування (ст. 19 Закону) [3].

Закон «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» встановлює єдиний перелік певних видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, починаючи з пошуку (розвідки) корисних копалин і закінчуючи посередницькою діяльністю митних брокерів та митних перевізників. Законом визначено перелік документів, які подаються суб'єктами господарювання в органи ліцензування для одержання ліцензії, строк (десять днів) для прийняття рішення про видачу ліцензії або відмову в її видачі. Рішення про відмову у видачі ліцензії може бути оскаржено в судовому порядку.

Відповідно до спеціальних законів ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

1) банківська діяльність;
2) професійна діяльність на ринку цінних паперів;
3) із надання фінансових послуг;
4) зовнішньоекономічна діяльність;
5) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення;
6) діяльність у сфері електроенергетики та використання ядерної енергії;

7) діяльність у сфері освіти;

8) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами;

9) діяльність у сфері телекомунікацій;

10) будівельна діяльність;

11) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажу повітряним транспортом.

Відповідно до Закону «»Про ліцензування певних видів господарської діяльності» ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

пошук (розвідка) корисних копалин;

виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, окремих видів пневматичної зброї, а також торгівля зазначеними товарами;

виробництво вибухових матеріалів промислового призначення (за переліком, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці та державного гірничого нагляду);

виробництво особливо небезпечних хімічних речовин (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України);

видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин;

видобуток дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;

виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;

виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцшиого каміння, торгівля виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорого-дінного каміння;

виробництво лікарських засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами;

виробництво ветеринарних медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами і препаратами (всього стаття налічує понад 60 найменувань видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню).[4].

Отже, Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності має бути спрямований на реалізацію інтересів всіх учасників цього процесу, а саме, суб'єктів господарювання, споживачів, держави і забезпечувати: більш простий вихід на ринок максимального числа підприємницьких структур; зниження до мінімуму ліцензійних зборів та інших витрат, пов'язаних з отриманням ліцензії, гарантії від проникнення на ринок небезпечних для життя і здоров'я, неякісних товарів і послуг, розвиток і цивілізоване функціонування ринку; створення належних умов дотримання балансу інтересів суб'єктів господарювання, споживачів, суспільства в цілому; пряме і непряме збільшення податкових надходжень до бюджету.

Література:

1. Несинова С. В. Господарське право України: Навчальний посібник / С. В. Несинова, В. С. Воронко, Т. С. Чебикіна за заг. ред. С. В. Несинової. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 564 с.

2. Про строк дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу: Постанова від 29 листопада 2000 р. № 1755 // Відомості Верховної Ради України. – 2000.

3. Харитонова Е. И. Хозяйственный кодекс Украины: Научно-практический комментарий: Учебник / Е. И. Харитонова, Е. О. Харитонов, В. Н. Коссак и др.; под ред. Е. И. Харитоновой. – Х.: ООО «Одиссей», 2008. - 752 с.

4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000, N 36, ст.299.

Манько Ю. В.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Перехід до ринкової економіки в Україні позначений економічними перетвореннями, реформуванням законодавчої та виконавчої влади, необхідністю перебудови аграрного сектора на основі формування приватної та колективної власності, розвитку підприємництва, рівноправністю різних форм ведення сільськогосподарського виробництва. Здійснення цих перетворень, а також у цілому аграрної реформи викликає необхідність формування відповідних виробників сільськогосподарської продукції (продуктів харчування, сировини, рослинного і тваринного продовольства). Такими виробниками є аграрні підприємці, в основному нові їх види і типи, які раніше практиці господарювання в аграрному секторі були невідомі. Це - приватні виробничі формування, селянські (фермерські) господарства, орендні підприємства, сільськогосподарські кооперативи, спілки селян, сільськогосподарські товариства і спільні підприємства, міжгосподарські товариства і об'єднання та ін. Вони виступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків і наділені спеціальною правосуб'єктністю. Правосуб'єктність надає правову можливість виробникам аграрного сектора брати участь в агарних правовідносинах, тобто бути їх суб'єктами. Аналіз основних ознак правосуб'єктності підприємців АПК дозволяє дати таке визначення поняття учасників аграрних правовідносин — суб'єктів аграрного права.

Поняття «суб'єкт» має латинське походження і складається з двох частин: «sub» означає «під, до», а «jec» - «акт, акція, дія». Отже, суб'єкт перебуває перед певною дією. Тому під суб'єктом розуміється особа, наділена властивістю здійснювати певні дії, діяльність. В юридичному значенні суб'єкт розглядається як носій відповідних прав і обов'язків. Обсяг прав і обов'язків визначає правовий статус або правове становище суб'єкта (особи). У теорії права під суб'єктом права розуміється абстрактна особа (фізична чи юридична), передбачена правовими нормами, яку наділено певним обсягом абстрактних юридичних прав і обов'язків.

В Україні відповідно до змісту національного законодавства поняття «суб'єкт підприємництва», «суб'єкт аграрного підприємництва (аграрний підприємець)» за своїм юридичним змістом і значенням майже тотожні поняттю «суб'єкт аграрного права».

Такий висновок випливає зі змісту законів «Про підприємництво» (ст. 2); «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (ст. 1); «Про сільськогосподарську кооперацію» (ст. 1); «Про господарські товариства» (ст. 1).

Тому поняття «аграрний підприємець (суб'єкт аграрного підприємництва)» як узагальнююче охоплює всіх виробників товарної маси продуктів харчування, сировини зі статусом юридичної особи всіх форм власності і легальних організаційно-правових форм, так і селянських (фермерських) господарств, і громадян, які зареєструвались як підприємці.

Суб'єкти аграрного права мають найзагальніший поділ на фізичних і юридичних осіб.

До фізичних осіб-суб'єктів аграрного права належать члени особистих селянських господарств, автори селекційних досягнень (сорту рослин чи породи тварин), суб'єкти насінництва і розсадництва, садівництва, бджолярі-пасічники тощо.

Юридичними особами як суб'єктами аграрного права є сільськогосподарські підприємства, організації й установи. Крім сільськогосподарських підприємств, які безпосередньо здійснюють виробництво, переробку й реалізацію сільськогосподарської продукції, суб'єктами аграрного права є організації та установи, які здійснюють функції організаційно-управлінського та матеріально-технічного забезпечення аграрної політики.

Учасники аграрних правовідносин або суб'єкти аграрного права — це виробники сільськогосподарської продукції, що володіють відособленим майном, наділені спеціальною правоздатністю і дієздатністю (правосуб'єктністю), господарська діяльність яких

здійснюється при використанні землі як основного засобу виробництва для забезпечення населення міста і села необхідними продуктами харчування, сировиною і продовольством рослинного і тваринного походження.

Суб'єкти аграрного господарювання мають загальну цивільну правоздатність (здатність мати цивільні права та обов'язки) і дієздатність (здатність набувати цивільних прав та обов'язків). Відповідно до цього вони мають господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), відокремлене майно, рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, відповідають за своїми зобов'язаннями своїм майном, можуть від свого імені набувати та здійснювати майнові та особисті немайнові права, бути позивачами та відповідачами в суді. Важливою ознакою суб'єктів аграрного господарювання є також обов'язкова державна реєстрація, з моменту якої юридичні особи та фізичні особи-підприємці набувають статус суб'єктів аграрного права.

Основна ознака суб'єктів аграрного права, як і суб'єктів інших галузей права (господарського, цивільного та ін.) — наявність відособленого майна. Правовою формою такого відособлення є самостійний баланс, наявність якого дає власнику можливість займатися безпосередньо підприємницькою діяльністю.

Суб'єктів аграрного права можна умовно поділити на суб'єктів організаційно-господарських повноважень у сфері управління господарською діяльністю та суб'єктів господарювання.

Таким чином, можна зробити висновок, що суб'єктом аграрного права є особа, визначена законодавством, яка наділена сукупністю прав і обов'язків, достатніх для забезпечення участі у аграрних відносинах.

Література:

1. Про підприємництво: Закон України від 07.01.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 698-XII. - ст. 2.
2. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 2114-XII. - ст. 1.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 469/97-ВР. - ст. 1.
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 1576-XII. - ст. 1.

Менделев А. О.,
студент 3 курса,
специальности «Правоведение»
Мариупольского колледжа ГВУЗ
«Приазовский государственный
технический университет»

НЕЗАВИСИМОТЬ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ: РЕАЛЬНОСТЬ ИЛИ МИФ

В XX веке, для человечества открылись новые возможности для общения и передачи информации, широкое использование радио, телевиденья и печатной продукции дали возможность быстро распространять новости и влиять на мировоззрение людей. В настоящее время, мы, не можем себе представить жизнь, без телевиденья и Интернета. Глобальная сеть хранит в себе массу информации, для многих это основной источник новостей.

Сущностные особенности СМИ – обращенность к массовой аудитории, общедоступность, периодичность, ориентация на определенную категорию людей, способность оказывать идеологическое, политическое, экономическое или организационное воздействие на мнение и поведение человека.

В настоящее время СМИ, по факту, являются четвертой ветвью государственной власти. Они должны быть независимы. Однако вопрос об их независимости в современном

обществе является крайне актуальным. Многие могут даже и не задумываться, что информацию, которую они получают из теле-радио программ, а так же из печатных изданий может быть орудием манипуляций.

Так, Наполеон говорил: «Три враждебно настроенные газеты опаснее ста тысяч штыков». СМИ это достаточно сильное оружие, таккак доводя до масс, информацию в определенном ракурсе, можно повлиять на настроение всего общества. Манипуляция информацией, позволяет скрыть или выявить определенные факты, недочеты власти и приближенных к ней людей, а так же навязать аудитории точку зрения выгодную заказчикам.

Цель исследования заключается в том, чтобы проанализировать степень зависимости средств массовой информации от аппарата управления и отдельных личностей в историческом аспекте и современности. А также, на основании действующего законодательства, выделить ряд проблем, которые провоцируют ограничение свободы СМИ, дабы положить их в основу дальнейшего исследования данной темы.

Основная часть работы базируется на ряде исследований, в частности на материалах научных конференций, лекциях Г. Явлинского, а так же публикацияхО. Мясниковой, О. Кузина, и других.

Распространение информации в массы имеет многовековую историю своего становления. Мы можем видеть, что периодичное распространение информации среди населения имело место во всех обществах (от наскальных надписей и глиняных табличек древних шумеров до глашатаев, зачитывающих указы царствующих особ). Однако в современном понимании СМИ возникли лишь в конце XVI — начале XVII вв., с расширением торговых и культурных контактов между европейскими странами, которые потребовали создания новой системы обмена информацией. Прообразы газеты, появились в Венеции во второй половине XVI в. Первоначально они были рукописными и отличались невысокой ценой (1 газета за экз. — название этой мелкой монеты вошло во многие языки мира). Значительный толчок развитию СМИ дало изобретение книгопечатания (1440-е гг., И. Гуттенберг), сделавшего технологически возможным массовое создание сообщений. [1]

По мнению крупнейшего теоретика, рассматривающего историю СМИ, М. Маклюэна, именно широкое распространение многотиражных печатных изданий, в т. ч. газет, позволило «перебороть сложности древнего феодального и устного общества» и привело к развитию национальных языков и государств и в дальнейшем — к промышленной революции.

Первая печатная газета была выпущена в Страсбурге (Германия) в январе 1609 г. К 1630 г. еженедельные газеты появились уже в 30 городах Европы. Политики быстро оценили возможности печатных СМИ как инструмента систематического воздействия на общественное мнение. Так, кардинал Ришелье в 1624 г. взял под свой контроль популярнейший альманах «Французский Меркурий», а в 1631 г. — вновь созданную газету «LaGazette».

В XX в. газета приобрела особое значение. Вожди революции прекрасно понимали значение печатного слова. Газета идеально подходила для схематического изложения и публицистических упрощений идей, в которых нуждаются обыватели, очевидны были и ее мобилизационные функции. В. Ленин подчеркивал исключительную роль газеты не только как «коллективного пропагандиста и агитатора», но и как «коллективного организатора» российских революционеров [2].

Как считает О. Мясникова, подконтрольность средств массовой информации властным структурам вызывает порицание, как со стороны аудитории, так и со стороны журналистов.

Кроме того, О. Кузин также отметил, что независимых СМИ нет! Во-первых, государства на 100% влияет на те СМИ, в которых выступает учредителем. Во-вторых, так называемые независимые СМИ могут быть ими лишь условно, так как многие из них получают дотации из бюджета. Хотя дотации он считает не единственным способом давления на СМИ: «Государство имеет огромное количество рычагов давления. Например,

замена главного редактора независимых СМИ. Нецелевое расходование бюджетных средств – самая частая статья устранения главных редакторов» [3].

Сейчас правительство нашей страны совершает ряд действий относительно правового регулирования деятельности СМИ, которые создают впечатление возврата к временам тоталитарного режима. А именно, в Верховную Раду Украины подано ряд законопроектов, смысл которых заключается, на наш взгляд, в создании новых приемов борьбы с неугодными. Этими законопроектами предлагается введение «независимого» органа, с неограниченными полномочиями в вопросах цензуры, а также ликвидация компаний, которые финансируются нерезидентами.

Можно рассматривать независимость СМИ с разных сторон, например,зависимыми СМИ могут быть как от власти, так и от олигархов.

Первая модель: возьмем частные компании, их много, они выдают не информацию, а свою точку зрения, по поводу событий которые происходят. Они в любом случае будут зависимы, от мнения их спонсора, но их много а значит есть теоретическая возможность сопоставлять различные точки зрения. И если канал неоднократно был уличен во лжи, он рискует потерять аудиторию, что в условиях жесткой конкуренции является безусловным негативом.

Вторая модель: это модель СМИ аналогичная всемирному каналуBritish Broadcasting Corporation (BBC).А именно – общественные каналы, которые не подчиняются государству, имеют независимый от него контроль, но при этом и спонсорскую поддержку власти. Их независимость гарантируется международным статусом, хотя и он не является панацеей. [1].

В Украине деятельность СМИ регулируются следующими законами :

- Закон Украины «Об информации»;
- Закон Украины «О доступе к публичной информацииhttp://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-17»;
- Закон Украини «О телевидении и радиовещании».

Анализ нормативной базы позволяет выделить следующие проблемы:

1.СМИ зависят от государства, так как получают дотации из бюджета;

2. Информация контролируется государством, не угодная информация блокируется цензурой;

3. Гарантии государства прописанные в ЗУ «Про информацию» не выполняются в том объеме, в котором должны.

Сделать СМИ независимыми практически нереально, потому как информация в современном мире является товаром.Большое распространение в наше время, получили заказные статьи и репортажи. Между конкурирующими политическими группами и противоборствующими государствамиведутся настоящие информационные войны (фейковые сюжеты) зомбирующие читателей, слушателей и телезрителей 24 часа в сутки. В современном мире это бескровное оружие существенно влияет на позицию граждан. Во время Второй мировой войны один излидер нацисткой Германии, министр пропаганды Третьего Рейха, доктор Геббельс, говорил: «Чтобы в ложь поверили, она должна быть ужасающей». Поэтому вопрос о независимости СМИ и журналисткой этике остается открытый.

Литература:

1. Явлинский Г. А. Лекции со студентами / Г. А. Явлинский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://forum.dpni.org/showthread.php?t=1479.

2. Большая актуальная политическая энциклопедия / Под общ. ред. А. Белякова и О. Матвейчева. - М.: Эксмо, 2009 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://politike.ru/dictionary/839/word/smi

3. Мясникова О. и Кузин О. Эксперты: Полная независимость СМИ недостижима в любой стране / О. Мясникова, О. Кузин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lenizdat.ru/articles/1100335/

4. ЗУ«Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2938-17
5. ЗУ «Про доступ до публічної інформації» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2939-17

Мурза О. В.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Менеджмент організацій та адміністрування»
Маріупольського державного університету

ОСНОВИ СЕРТИФІКАЦІЇ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі економічного розвитку у світі повсюдно відбувається збільшення значення сфери послуг. Сектор готельних послуг є на сьогоднішній день найбільш динамічно розвиненим сектором економіки України.

Одним з актуальних питань розвитку української готельної індустрії є підвищення постійної якості пропонованих готельних послуг та самого продукту для досягнення світових стандартів.

Метою статті є аналіз процесу сертифікації послуг, які надаються готелями, в Україні.

Сертифікація - сукупність дій і процедур,проведених з метою підтвердження того, що послуга відповідають певним стандартам чи технічним умовам. Саме сертифікація гарантує, що послуга відповідає певним вимогам і має відповідну якість.

Суб'єктами сертифікації виступають підприємства туристичної діяльності, які надають готельні послуги.

Об'єкти сертифікації - готельні послуги, які надаються суб'єктами туристичної діяльності (готелі, мотелі, туристичні бази, гірські притулки, кемпінги, оздоровчі заклади, будинки відпочинку, місця для короткочасного проживання в інших приміщеннях), процес надання послуг.

Сертифікація готельних послуг здійснюється з метою:

–не допустити реалізацію послуг, товарів, окремих видів робіт, небезпечних для життя, здоров'я споживачів, їх майна та навколишнього середовища;

–сприяти споживачам у свідомому виборі послуг, товарів і видів робіт;

–забезпечення дотримання обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;

–гармонізації стандартів, норм і правил з міжнародними стандартами, рекомендаціями, нормами і правилами, які стосуються вимог до об'єктів розміщення та туристичних послуг.

В залежності від того, хто буде проводити сертифікацію, вона буде трьох типів:

1. Самосертифікація, яка буде проводитися самим туристичним підприємством - безпосереднім виробником продукції або послуг.
2. Сертифікація, яка проводиться споживачами продукту або послуги.
3. Сертифікація, яку здійснює третя сторона. Цю сторону буде представляти спеціальна організація, повністю незалежна від виробника і споживача.

На території України діє обов'язкова і добровільна сертифікації. Добровільна сертифікація, як правило, проводиться за ініціативою суб'єктів господарювання на відповідність продукції ряду вимог, які не є обов'язковими. Обов'язкова сертифікація проводиться уповноваженими на це органами сертифікації. Під час такої сертифікації, проводиться перевірка і випробування туристичного продукту або послуг з метою визначення їх характеристик і показників, з метою подальшого державного нагляду за сертифікаційними виробами.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про туризм», всі готельні послуги, які будуть надаватися суб'єктами туристичної діяльності, підлягають обов'язковій сертифікації на

відповідність їх вимогам нормативних актів і відповідність вимогам міжнародних стандартів ISO серії 9000.

Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг та Правила обов'язкової сертифікації послуг по харчуванню затверджені Наказом №37 Держкомстандарту України від 27.09.1999 року. У свою чергу Держстандарт України визначив термін обов'язкової сертифікації вказаних послуг - з 01.10.1999 року.

Перелік готельних послуг, які підлягають обов'язковій сертифікації:

- Послуги готелів з ресторанами.
- Послуги готелів без ресторанів.
- Інші місця для короткочасного проживання, в тому числі:

–Послуги кемпінгів, в тому числі майданчики для автофургонів.

–Послуги молодіжних баз та гірських притулків.

–Послуги центрів та будинків відпочинку.

- Послуги дитячих та студентських літніх таборів.
- Послуги з надання спальних місць у спальних вагонах та інших транспортних закладах.
- Послуги курортних закладів оздоровчого характеру.

В Україні обов'язкову сертифікацію готельних послуг мають право здійснювати підприємства (організації, установи) державної форми власності, уповноважені як органи сертифікації готельних послуг у системі УкрСЕПРО.

I. Порядок проведення сертифікації передбачає:
II. Подачу заяви на сертифікацію наданих готельних послуг.
III. Розгляд та прийняття рішення за заявою. Визначення схеми сертифікації протягом місяця з дня реєстрації заяви.
IV. Проведення перевірок з метою обов'язкової сертифікації.
V. Проведення аналізу отриманих результатів і прийняття рішення про можливість видачі сертифіката відповідності і підписання ліцензійної угоди.
VI. Реєстрація сертифіката відповідності.
VII. Подальший технічний нагляд за наданням обов'язкових сертифікованих послуг сертифікованою системою якості надання послуг.
VIII. Інформування про результати обов'язкової сертифікації готельних послуг.

Термін дії сертифіката відповідності буде залежати від встановленої заявником схеми сертифікації. Термін дії може складати 1 рік, 3 роки, 5 років.

Не пізніше, ніж за три місяці до закінчення строку дії сертифіката, заявник зобов'язаний подати нову заявку для отримання нового сертифіката на наступний період.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що задля ефективної роботи підприємств готельної індустрії вони мають відповідати існуючим державним та міжнародним стандартам. В Україні готельні підприємства мають проходити сертифікацію послуг на відповідність якості, правилам та нормам надання послуг тощо.

Література:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.95р. із змінами, внесеними згідно із Законами / Верховна Рада України. - Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 2014. – 23 с.
2. Наказ №37 Держкомстандарту України «Про затвердження Правил обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання) та Правил обов'язкової сертифікації послуг харчування» від 27.01.99р.
3. Максименко С. В. Туристская деятельность: международно-правовые аспекты / С. В. Максименко. - Одесса: Латстар, 2011. – 168 с.
4. Мальська М. П Готельний бізнес: теорія і практика / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. - К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

Ніколенко О. О.,

студенкта 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Господарсько-правова відповідальність – це різновид юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань суб'єктами господарської діяльності.

Господарсько-правова відповідальність може бути визначена як правовідносини, які виникають внаслідок вчинення господарського правопорушення між суб'єктами господарювання або між суб'єктом господарювання та органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, в результаті чого суб'єкт господарювання, винний у вчиненні правопорушення зазнає несприятливих наслідків майнового або організаційного характеру, які передбачені господарсько-правовими санкціями.

Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання.

Господарські санкції — визнаються заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, у результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки.

У сфері господарювання застосовуються такі види санкцій:

а) відшкодування збитків;

б) штрафні санкції;

в) перативно-господарські санкції;

г) адміністративно-господарські санкції.

Таким чином, господарсько-правова відповідальність покликана стимулювати належне виконання учасниками господарських відносин господарських зобов'язань. Її головною метою є забезпечення правопорядку в сфері економіки в господарських відносинах.

Реалізації цієї мети покликані сприяти принципи, на яких базується господарсько-правова відповідальність, закріплені в ч. 3 ст. 216 ГК:

- потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;

- передбачена законом відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції застосовується також незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;

- сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання і також
відшкодування збитків не звільняють правопорушника і без згоди другої
сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;

- у господарському договорі неприпустимі застереження щодо
виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції.

Функції господарської відповідальності:

- компенсаційна функція (відновлення порушеного майнового стану потерпілого шляхом застосування на його користь компенсаційних, майнових санкцій, які стягуються з правопорушника й усунення наслідків неправомірної поведінки суб'єкта господарювання);

- превентивна (попереджувальна) функція (завдяки застосуванню відповідальності, не тільки усувається факт правопорушення, але й застосовується правові заходи, спрямовані на усунення його причин та умов);

- охоронна функція (полягає в охороні законних прав та інтересів учасників господарського обігу та споживачів);

- стимулююча функція (можливість чи загроза застосування до правопорушника економічних (майнових) санкцій у разі вчинення ним правопорушення спонукає особу до припинення правопорушення і реального виконання зобов'язання);

- інформаційна функція (для учасників господарського обігу інформація про застосування до суб'єкта господарювання - правопорушника заходів відповідальності є питанням доцільності продовження чи існування господарських відносин з таким суб'єктом).

Залежно від юридичної підстави (норм, які порушуються) розрізняють: договірні та позадоговірні порушення. Відповідно, виділяють і договірну та позадоговірну господарсько-правову відповідальність. Договірна відповідальність пов'язана з невиконанням або неналежним виконанням суб'єктом господарювання договірних зобов'язань. Позадоговірна відповідальність настає у випадку спричинення шкоди, порушення законодавства про економічну конкуренцію, придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав тощо).

В залежності від розміру господарсько-правова відповідальність може бути:

а) солідарною (ґрунтується на принципі «один за всіх», що означає її неподільність між солідарними боржниками. Кредитор має змогу задовольнити свої вимоги відразу від одного боржника, наприклад, найбільш платоспроможного. Солідарні боржники залишаються зобов'язаними до моменту повного виконання свого обов'язку, незважаючи на факт виконання іншим боржником певної частини вимог. Така відповідальність має місце у випадках спільного спричинення шкоди, учасників повного товариства між собою за зобов'язаннями такого товариства тощо);

б) часткова (окрема відповідальність кожного із співборжників перед кредитором у певній частині, визначеній договором або законом, наприклад, учасників товариства з обмеженою відповідальністю, за зобов'язаннями товариства);

в) субсидіарна (має додатковий щодо відповідальності правопорушника характер.

Насамперед вимоги висуваються до боржника, і лише у разі неотримання від нього їх задоволення повністю або частково - до особи, яка несе додаткову (субсидіарну) відповідальність. Таку відповідальність, наприклад, несуть учасники товариства з додатковою відповідальністю за зобов'язаннями товариства.

Омельченко М. С.,
студенкта 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕКЛАМУ

На межі XX-XXI століть реклама, що традиційно є однією з найважливіших форм соціальних та масових комунікацій, трансформувалася в якісно нову царину суспільно-економічної системи. Реклама формує уявлення та обізнаність споживачів щодо товару чи послуг, однак іноді уявлення може бути хибним або навіть призводити до негативних наслідків. Останнім часом зовнішня реклама відіграє важливу роль на ринку рекламних послуг. Не менш актуальними є питання розміщення реклами в Інтернеті, розповсюдження її через електронну пошту, смс-повідомлення, по телефону.

Актуальність формування теоретико-методологічної бази державного управління рекламною діяльністю в Україні зумовлюється, передусім, відсутністю на поточний момент її комплексного системного дослідження. Лише окремі питання державного управління рекламною діяльністю, і переважно останнім часом, почали привертати увагу вчених і спеціалістів. Отже, проблема регулювання різних видів реклами набуває все більшого значення як на міжнародному, так і та національному рівнях.

Важливу роль у формуванні сучасної методології державного управління рекламною діяльністю відіграли роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як В. Б. Авер'янов, Р. Акофф, Т. Ю. Базаров, М. Бернард, Б. Гурне, Г. Райт, В. А. Ребкало, І. В. Розпутенко, О. П. Романюк, Г. Саймон, Ф. Тейлор, В. В. Тертичка, Г. В. Щокін, В. В. Цвєтков та інші.

Проблемним є те, що в Украиїні не визначені теоретичні засади здійснення рекламної діяльності підприємства. В процесі застосування закону України «Про рекламу» стали проявлятися окремі недоліки та прогалини цього документа, його суперечливий понятійний аппарат [1].

Реклама - інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [2].

Фактично згідно з законом будь-яка розповсюджу вальна інформація щодо особи чи товара, що містить назву торгівельної марки, фірми чи товару є рекламою, за деякими виключеннями.

Зараз дуже розповсюдженою стала реклама в Інтернеті, тому необхідно її законодавче закріплення та встановлення норм правового регулювання її створення, обігу і охорони, та відповідальності за їх порушення.

Необхідно ввести поняття «електронна реклама». Та її види:

1. Інтернет-реклама;
2. мобільна реклама;
3. реклама на електронних табло, що підключені в мережу тощо [3].

На правовому рівні потрібне закріплення вимог до реклами: вимоги до електронної реклами та вимоги до змісту інформації в електронній рекламі.

Спонсорство – добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації виключно свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг [2].

Стан правового регулювання в сфері зовнішньої реклами в Україні слід визначити недостатньо розвинутим. Як свідчить зарубіжний досвід, законодавство окремих розвинутих країн відрізняється нормативно-визначеною суттєвою роллю громадських організацій у здійсненні контролю за діяльністю суб’єктів ринку зовнішньої реклами [4]

В странах ЄС проводиться активна політика спрямована на зменшення вживання алкоголю, роз’яснення негативних наслідків алкогольної залежності, а також на пропаганду здорового способу життя. Основою цієї політики є Директива про транскордонне телебачення [5].

Можна зазначити, що обмеження встановлені законом України «Про рекламу» є дуже схожими на положення Директиви, а окремі обмеження навіть більш жорстокі.

Переважна більшість адміністративних стягнень за порушення законодавства в сфері реклами завдає юридичній особі-порушникові, матеріальних збитків, які певною мірою спрямовані на компенсацію шкоди, завданої діями порушника. Вони можуть виявлятись як у прямих, безпосередніх майнових чи грошових втратах, так і в інших, наприклад, організаційних обмеженнях. Зазначається, що адміністративні стягнення, які застосовуються до юридичних осіб, не приведені до чіткої системи. Їх повний перелік не зафіксований у жодному нормативному акті. Аналіз чинного законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб дав можливість до числа адміністративних стягнень, які можуть бути до них застосовані, віднести: попередження, штраф, пеню, конфіскацію предметів, що безпосередньо пов'язані зі скоєнням проступку і перебувають у власності правопорушника, вилучення незаконно отриманої виручки, безоплатне вилучення незаконно добутих продуктів моря, вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням або копій виробів іншого господарюючого суб'єкта, офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей, анулювання дозволу чи ліцензії, зупинення певного виду діяльності, зупинення всієї діяльності юридичної особи на певний строк, припинення юридичної особи (примусовий поділ (реорганізація) або ліквідація).

Отже, необхідно заповнити прогалини в законі «Про рекламу», уточнити понятійний апарат, законодавчо закріпити поняття «електронна реклама», та встановити норми її правового регулювання. Необхідно звернути увагу на зарубіжний досвід для удосконалення

правового регулювання. Використання міжнародного досвіду було б корисним для подальшого розвитку українського законодавства у сфері зовнішньої реклами. При цьому нагальними питаннями залишаються доповнення та взаємопогодженості законодавчих норм та законів України.

Література:

1. Крамаренко О. М. Проблеми державного регулювання рекламної діяльності підприємств та шляхи їх вирішення / О. М. Крамаренко // Харчова промисловість. – №7. – 2008. – ст. 184-185
2. Про рекламу // Закон України від 24.09.1996 // Відомості Верховної Ради України – № 39. – Ст.181
3. Левченко А.О. Правова природа електронної реклами про проблеми правового регулювання її створення, обігу і охорони / А. О. Левченко // Часопис київського унівестету права. – 2014/1. – С. 363-366
4. Воргуль Т. В. Правове регулювання зовнішньої реклами в Україні / Т. В. Воргуль // Управління розвитком. – №6(169). – 2014. – С. 37-40
5. Журавльова Н.М. Правове регулювання реклами алкогольних та тютюнових виробів в України та країнах ЄС / Н. М. Журавльова // Управління розвитком. – №6(169). – 2014. – С. 78-80

Остапенко А. В.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ОХОРОНА СУМІЖНИХ ПРАВ ШНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

«Людський геній є джерелом усіх витворі мистецтва та винаходів. Ці витвори є гарантією життя, гідного людини. Обов'язок держави – забезпечити надійну охорону всіх видів мистецтв і винаходів» - такий напис зроблено на куполі штаб-квартири Всесвітньої організації інтелектуальної власності у Женеві.

Культура, науково-технічний рівень виробництва, ефективність економіки,соціально-технічний прогрес в цілому і врешті-решт добробут суспільства значною мірою залежать від рівня й ефективності творчої діяльності в цьому суспільстві.

Творча інтелектуальна діяльність є однією з рушійних сил розвитку цивілізації. Людина за своєю природою схильна до творчості, вона завжди в пошуку кращих умов життя, засобів його поліпшення, своєї безпеки тощо.

Проте в силу тих або інших причин рівень творчої діяльності в різних країнах неоднаковий.

У сучасних умовах будь-який вид діяльності людини – виробництво чи оборона, охорона здоров'я чи освіта – без належного науково-технічного забезпечення просто неможливе, як неможливий соціально-економічний прогрес суспільства взагалі без духовного розвитку.

Питанням розвитку всіх видів творчості надає великої уваги діюча Конституція України. У ст. 54 Конституція проголошує, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

Держава гарантує надання захисту інтелектуальної власності, авторських прав громадян, їх моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Право інтелектуальної власності – це сукупність цивільно-правових норм, що регулюють відносини, пов'язані з творчою діяльністю.

Творча діяльність притаманна кожній людині і може проявлятися в усіх сферах її життя, а широке коло видів такої діяльності зумовлює, в свою чергу, і багатоманітність її результатів.

Творчість умовно можна поділити на духовну творчість, тобто творчість переважно гуманітарного спрямування (література, мистецтво, архітектура, фотографія, наукові твори) і науково-технічну творчість (винаходи, корисні моделі, промислові зразки тощо).

Інститути права інтелектуальної власності – авторське право і право промислової власності сформувалися з урахуванням особливостей зазначених видів творчої діяльності. При цьому, відносно новим, з точки зору визнання та правового регулювання, є інститут суміжних прав.

Метою цього дослідження є виокремлення специфічних об'єктів права інтелектуальної власності, таких як виконання, фонограми, відеограми та програми (передачі) організацій мовлення в окремий вид, огляд нормативно-правової бази, що забезпечує їх регламентацію, правову охорону та захист.

У чинному законодавстві України про інтелектуальну власність у 2004 році з'явилося нове поняття – «суміжні права». Зокрема, Закон України «Про авторське право і суміжні права» містить розділ ІІІ, який так і називається «Суміжні права».

Суміжні права – це права осіб на результати творчої діяльності, а саме на виконання творів, виробництво фонограм, відеограм, програм організації мовлення.

Об'єктами суміжного права є: виконання фонограми, відеограми, програми (передачі) організації мовлення. Цивільний кодекс розрізняє первинних суб'єктів суміжного права (виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організатор мовлення) та похідних суб'єктів (за браком доказів, суб'єктом суміжного права вважають особу, ім'я (найменування) якої зазначено у фонограмі, відеограмі, їх примірниках чи упаковці, а також під час передачі організації мовлення).

Крім цього, суб'єктом суміжного права може бути особа, яка набула таких прав відповідно до договору або закону. Чинність майнових прав на об'єкти суміжного права триває протягом 50 років з моменту першого запису виконання, вироблення фонограми, відеограми. першого здійснення передачі (програми) організації мовлення.

Особливістю суміжних прав є те, що вони ґрунтуються на використанні, як правило, об'єктів авторських прав. Суміжні права випливають із творчої діяльності з реалізації, інтерпретації, використання уже оприлюднених творів літератури і мистецтва. Наприклад, поет написав слова пісні, композитор – музику до цієї пісні. Але пісня може бути донесена до слухачів (користувачів) тільки певним виконавцем – співаком. Творчість співака є суміжною творчою діяльністю з реалізації самої пісні. Це не просто використання чужого твору, а й його реалізація, якою може бути інтерпретація, подання тощо. Із цієї творчої діяльності випливає право співака на власне виконання пісні, яке одержало назву суміжного права.

Суміжні права останнім часом набули прискореного розвитку. Сучасні технічні засоби надають можливість певним чином фіксувати виконання будь-якого виконавця (артиста, диригента тощо) без його дозволу і в такий спосіб одержувати неправомірні доходи з чужо майстерності, таланту. Щоб цьому запобігти і запроваджено охорону суміжних прав.

Положення стаття 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та суміжних прав здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Проте найбільше значення для правоволодільця має цивільно-правовий захист виключних прав, бо саме він дозволяє усунути шкідливі наслідки правопорушення, компенсувати майнові втрати та моральну шкоду, яких зазнала особа внаслідок порушення цих прав. Цивільно-правовий захист здійснюється в судовому порядку шляхом подачі позовної заяви до суду загальної юрисдикції або господарського суду із зазначенням сутності порушення, вимог його припинення та відновлення прав інтелектуальної власності. У разі існування реальної загрози порушення авторських чи

суміжних прав особа може звернутися до суду із заявою про вжиття запобіжних заходів для пред'явлення позову.

Право на захист належить будь-якому суб'єкту авторських або суміжних прав, у тому числі спадкоємцям та правонаступникам автора, виконавця, виробника фонограм або відеограм та організації мовлення.

Специфічними способами захисту авторських та суміжних прав є міри цивільно-правової відповідальності, що передбачені статтею 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та застосовуються альтернативно до стягнення збитків. Так, замість відшкодування збитків особа може вимагати стягнення з порушника доходу, одержаного внаслідок порушення, або стягнення компенсації у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат (що станом на 2015 рік складає від 12 180 грн. до 68 900 000 грн.) . Розмір компенсації заявляється позивачем на свій розсуд залежно від тяжкості наслідків порушення і остаточно визначається судом для стягнення із врахуванням обсягу порушення та намірів відповідача.

Законом передбачено випадки, що дають підстави для судового захисту авторського права та суміжних прав:

1) відтворення, розповсюдження та інше використання, а також ввезення в Україну примірників творі, фонограм, програм мовлення без дозволу авторів та осіб, які мають суміжні прав;

2) виготовлення і розповсюдження з порушенням авторського права та суміжних прав примірників творів, фонограм;

3) ввезення на територію України примірників творів і фонограм, що охороняються на території України, із держави, в якій ці твори і фонограми не охоронялися або перестали охоронятися.

Отже, за вказані дії особи, які мають авторське право та суміжні права, можуть вимагати від порушника відшкодування збитків, завданих ним у результаті порушення авторського права та суміжних прав, включаючи упущену вигоду, вилучення та спрямування на їх користь прибутків порушника, одержаних ним у результаті порушення авторського права та суміжних прав зобов'язаний відшкодувати особам, які мають авторське право та суміжні права, моральну шкоду.

Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть вимагати від порушника відшкодування моральної шкоди в розмірі, який визначається судом.

Суд може ухвалити рішення про знищення або відчуження всіх примірників твору або фонограми, щодо яких встановлено, що вони були виготовлені або розповсюдження з порушенням виключних прав суб'єктів авторського права та суміжних прав.

За рішенням суду знищеними можуть бути усі кліше, матриці, форми, оригінали, магнітні стрічки, фотонегативи та інші предмети, за допомогою яких відтворюються примірники твору, фонограми, програми мовлення, а також матеріали і обладнання, що використовуються для їх відтворення.

Таким чином, від вирішення питання створення ефективної системи охорони інтелектуальної власності залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку України, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності в світовій соціально-економічній системі.

Від цього, у свою чергу, зростають перспективи створення робочих місць у нових галузях, що базується на знаннях.

Суміжні права охороняють права автора, і стосуються особливих форм творчості, що мають відношення головним чином до засобів масових комунікацій – не тільки до друкованих публікацій, а й і до радіо- та телепередач, прокату фільмів, комп'ютерних систем збереження та відтворення інформації.

Права, які стосуються виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення прийнято називати «суміжними правами», тобто правами в галузях, суміжних з авторським правом.

Для того, щоб навчитися вчасно виявляти у свій продукції, розробках створювані при цьому об'єкти інтелектуальної власності, необхідно набути певних знань у зазначеній сфері. Це дасть можливість одержати не тільки право на охорону інтелектуально власності в країні та за кордоном, а й перетворити її у особливо конкурентоспроможний на ринку товар, нерідко дуже дорогий і високоприбутковий, в разі правильного його використання.

Література

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №13 – ст.. 181.
2. Конституція України. – Харків: ФОП Стеценко І.І., 2015.
3. Афанасьева К. О. Авторське право : практичний посібник / К. О. Афанасьева. – Київ: Атіка, 2006.
4. Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Київ: Юрінком Інтер, 2004.
5. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.А. Підопригори, О.Д. Святоцького. – 2-ге вид., перероблене та доповнене – Київ: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре»», 2002;
6. Цибульов П. М. Основи інтелектуальної власності. – Київ, 2005.

Побережна В. М.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах нестабільної політичної і як наслідок економічної ситуації в Україні, стає все більш неможливим існування конкурентоспроможного сектору підприємств як малого та середнього бізнесу. Нерентабельність підприємств досить часто стає ініціювання процедури банкрутства. Недостатнє фінансування з боку держави на відновлення та оновлення технічного обладнання, удосконалення технологій виробництва відповідно до сучасних стандартів призводить до того, що потерпають державні підприємства, які є так званим пережитком радянської системи. Як бачимо, тема дослідження охоплює досить широке коло господарських правовідносин і потребує ретельного вивчення.

Проблематика теми дослідження полягає в тому, що для України є характерним перехід державного підприємства до приватних рук шляхом штучного ініціювання та проведення процедури банкрутства, для того щоб значно зменшити собівартість підприємства та не виконувати боргові зобов'язання. В результаті таких процедур потерпає як державний бюджет, так і пересічні громадяни, які позбавляються робочих місць та в повному обсязі не отримують заробітної плати. Практика судів свідчить, про недосконаліть діючого законодавства, яке регулює судові процедури, що застосовуються до боржника, серед них: недосконалий порядок порушення провадження у справі, неврегульованість процесуальних прав та обов'язків окремих учасників провадження, підстав зупинення провадження у справі та ряд інших [2]. Проблеми правового регулювання процесуальних відносин при здійсненні провадження у справах про банкрутство в науковій літературі висвітлено фрагментарно. Ще однією проблемою, про яку говорять практики - відшкодування витрат та оплати послуг арбітражного керуючого, особливо коли кредиторами є податкові органи та державні цільові фонди. При недостатності вартості активів для задоволення вимог цих кредиторів фактично на винагороду ліквідатору кредитори витрачають кошти, що могли би надійти в державний бюджет.

Теоретичною основою для дослідження проблем судових процедур, що обслуговують інститут банкрутства та вирішення поставлених у роботі завдань стали праці наступних вчених: О. М. Вінник, Г. В. Смоліна, І. О. Вечірко, О. М. Олейник, Р. Г. Афанасьєва,

В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана, О. Н. Саніахметової, С. Й. Кравчука, А. Я. Пилипенка, І. Б. Гуркова, Г. М. Заболотного, О. О. Терещенко, О. В. Третяк, О. В. Дзери, В. К. Мамутова, В. С. Щербини, О. В. Старцева та інших.

Почнемо з того, що процедура банкрутства – це визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність внаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства. Характерними рисами провадження у справах про банкрутство є наявність особливого порядку розгляду справ, формування окремої категорії справ, наявність спеціальних цілей і завдань, особливість суб'єктного складу, тривалість судового провадження [4, с. 311]. Різні стадії банкрутства вимагають різного підходу до рішення виникаючих у процесі проблем. До боржника в процесі провадження у справі про банкрутство застосовуються такі судові процедури, як розпорядження майном боржника, мирова угода, санація, ліквідаційна процедура.

На думку більшості вчених, суб'єктами банкрутства виступають суб'єкти підприємницької діяльності, а саме боржники, неспроможність яких виконати свої грошові зобов'язання встановлені господарським судом, що є обов'язковою умовою. Наступним суб'єктом процедури банкрутства є кредитори, які поділяються на конкурсних та поточних залежно від періоду виникнення вимог до боржника [5, с. 231]. Окрім зазначених, у справі про банкрутство, учасниками провадження є також арбітражний керуючий та інші особи у випадках, передбачених законодавством. Слід зазначити, що з приводу теоретичного визначення та правового закріплення статусу суб'єктів інституту банкрутства серед вчених спостерігається більш-менш тотожна точка зору.

Процедура розпорядження майном це дуже важливий, складний етап у справі про банкрутство. Від того, як пройде розпорядження майном, буде залежати подальша доля боржника. На цьому етапі не менш важливим є призначення арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна, кандидатура якого визначається судом самостійно. Поряд з цим відповідно до норм чинного законодавства, існує можливість покладення обов'язків ліквідатора на голову ліквідаційної комісії незалежно від наявності у нього статусу арбітражного керуючого. Таким чином, виникає питання кого саме має обрати та якими критеріями господарський суд має керуватися при визначені ліквідатора при застосуванні процедури банкрутства до боржника, що ліквідується власником. Ця проблема, на думку автора, потребує вирішення шляхом вдосконалення порядку призначення ліквідаторів у таких категоріях справ, встановлення чітких меж та критеріїв, з яких повинен виходити суд.

Судова практика свідчить про те, що передбачений законодавством порядок виявлення інвесторів, на жаль, не завжди сприяє позитивному результату. Проблема полягає, насамперед, в тому, що інвестори, не маючи інформації про розмір визнаної судом кредиторської заборгованості та характеру виробництва підприємств, не звертаються з заявами про участь у процедурі санації безпосередньо після публікації оголошення про порушення справи у зв'язку з банкрутством. У таких умовах за відсутності пропозицій інвесторів господарський суд стає перед необхідністю визнання підприємства банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Мирова угода - це процесуальний інструмент, який сприяє вирішенню спору без затягування судового розгляду та надмірних грошових витрат. Але на ряду з цим, виникає багато проблем, якщо відповідач, як сторона мирової угоди, затягує виконання останньої, або зовсім її не виконує. Як результат позивач звертається до виконавчої служби, щоб та відкрила виконавче провадження та стягнула заборгованість в установленому порядку, але і тут можливі проблеми, тому що іноді ухвала суду, якою мирова угода затверджена, немає сили виконавчого документу, тобто не відповідає вимогам, яким закон наділяє виконавчий документ. В цьому випадку необхідно, щоб ухвала, яка затверджує мирову угоду мала ознаки виконавчого документу:назва і дата видачі документа, найменування органу,

прізвища та ініціали особи, яка його видала; дата прийняття та номер рішення, згідно з яким його видано і т. д.

Основним призначенням ліквідаційної процедури у справі про банкрутство є усунення визнаної судом заборгованості банкрута шляхом продажу майна банкрута та проведення розрахунків по його боргах. На данному етапі існує проблема, яка виникає при задоволенні в установленій черговості вимог кредиторів. Законодавством створені нерівні умови для кредиторів. Конкурсні кредитори беруть участь в комітеті кредиторів, який розроблятиме план санації, або ліквідації боржника. Поточні кредитори не мають таких прав, але можуть заявити про свої вимоги до боржника після 30-денного строку з порушення справи про банкротство, тобто їх вимоги будуть включатися в шосту чергу, тобто в останню. Найчастіше грошей вистачає тільки на задоволення вимог кредиторів першої, другої, третьої і четвертої черги. Відсоток задоволення вимог кредиторів п'ятої та шостої черги дуже невисокий. Безумовно, вимоги таких кредиторів визнаються, але навряд чи такі кредитори зможуть повернути свої гроші.

Література:

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 31. – Ст. 440.
2. Банкрутство, санація і реструктуризація підприємства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: http://www.kpi.kharkiv.edu. - Назва з екрану.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 1. - Ст. 21.
4.Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій / О. М. Вінник - К.: Атіка, 2004. - 624 с.
5. Смолін Г. В. Господарське право України. Загальна частина: навч. посіб. / Г. В. Смолін. - Л.: Атіка, 2008. - 646 с.

Преснакова Н. Б.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Азартні ігри як суспільне явище виникло на ранньому етапі цивілізації, що сприяло формуванню цілого комплексу нерозривно пов'язаних між собою відносин певного характеру: пізнавального (зацікавленість в ознайомленні з новим явищем, яке не насаджується державою, а визначається особистим вільним вибором), емоційного (відчуття азарту, переживання в разі виграшу або програшу), психологічного (захоплення грою, бажання приймати участь у грі та вигравати), економічного (зацікавленість у виграші, бажання мати кошти для участі у грі), політичного (здійснення державою політики сприяння чи заборони гри) та правового (потреба у врегулюванні відносин стосовно азартних ігор).

Чинне законодавство України визнає, що азартна гра – це будь-яка гра, обов'язковою умовою участі в якій є сплата гравцем грошей, у тому числі через систему електронних платежів, що дає змогу учаснику як отримати виграш (приз) у будь-якому вигляді, так і не отримати його залежно від випадковості [1].

Ваблення більшості гравців й організаторів до азартних ігор та парі пояснюється суспільною потребою людини отримувати майнову вигоду та/або задоволення від процесу таких ігор. А також в силу, природно-притаманній людській істоті, одвічної агресивності і схильності до конкуренції, зосередження в ній добра і зла, альтруїзму та егоїзму. Азартні ігри завжди були об'єктом вивчення науковців різних сфер дослідження. Так, гра як явище є об'єктом дослідження таких сучасних наук, як: філософія, соціологія, психологія та

культурологія. В їх контексті гра розуміється як діяльність, зміст і цінність якої полягає у самому процесі гри [2, с. 77]. За час опрацювання даної проблеми було сформульовано достатня кількість соціально-філософських теорій ігор, зупинимося на деяких із них.

Відомий американський психолог Е. Берн вважає, що азартна гра є різновидом гри як соціального явища, з якого більшою частиною складається суспільне життя. Будь-яка гра є серією ходів, що містять пастку, певну хитрість (каверзу, підступ). Крім того, зауважує вчений, гра ґрунтується на індивідуальному плануванні й має своїм змістом послідовність трансакцій у вигляді соціальних контактів, що дають можливість отримати «винагороду» у вигляді задоволення, підтримання соматичної й психічної рівноваги [3, с. 16, 42].

А австрійський психіатр та невролог – З. Фрейд – акцентує увагу на тому, що психологічним підґрунтям гри є не фізіологічне роздратування й певна рефлекторна схема, а саме психічне роздратування, яке діє зсередини та існує як потреба, що задовольняється шляхом зміни джерела внутрішнього роздратування [4, с. 20].

Враховуючи нестабільність сучасної державної економіки, легалізація грального бізнесу є досить перспективною галуззю для поповнення державного бюджету.

Тому метою дослідження є акцентування уваги на ролі азартних ігор та індустрії ігорного бізнесу як джерела надходжень для стабілізації економіки України.

Раніше тема азартних ігор досліджувалась вченими різноманітних сфер але, в основному в її соціальному, психологічному, економічному, правоохоронному та інших аспектах. Однак всі ці дослідження проводилися фрагментарно без застосування комплексного та узагальненого підходів.

У глобальному масштабі легалізація грального світу охоплює країни на всіх континентах: США, Японія, Германія, Тайвань, Казахстан, Малайзія. Це лише невеликий перелік країн, які вже відкрили чи планують відкрити свої ринки для ігрових операторів.

Надходження від усіх видів грального діяльності (букмекерство, лотереї, казино) щорічно приносять у бюджети країн Європейського Союзу більше 20 млрд. євро і ця цифра збільшується щорічно по мірі того, як країни признають бюджетний потенціал грального сектору та забезпечують його законодавче признання.

Враховуючи, що Україна підтвердила свій європейський вибір, то питання легалізації грального бізнесу є цілком правомірним та відповідає демократичним принципам.

Головним недоліком азартних ігор, за думкою противників таких розваг, є їх соціальні наслідки, найнебезпечнішим з яких є розвинення лудоманії (грального залежності) чи ігроманії (пристрасті до азартних ігор) що синонімічні за своїм змістом та визнаються хворобою [5]. Немає сенсу заперечувати існування подібного, адже це є досить розповсюджене і потребує особливого підходу до його запобігання. Наприклад шляхом введення вікового цензу для гравців, обмеження розміру ставок та фіксоване розміщення грального точок. У більшості розвинених країн гральний бізнес давно легалізований, він є одним з джерел поповнення бюджетів, особливо на місцевому рівні. У багатьох казино запроваджено ліміт ставок, які може зробити гравець, з тим, щоб він не зняв з себе останню сорочку. Тобто заклад бере на себе певну відповідальність за свого клієнта і, відповідно, дбає про свою репутацію. Гральна індустрія, за умов дотримання усіх необхідних мір соціального контролю, здатна стати – а для багатьох країн вже стала – однієї з найбільших статей доходів державного бюджету [6].

До того ж, відношення до гравців, як до сліпо віруючих у вдачу – невірне. Особливо це несправедливо до букмекерства. Участь у прийнятті ставок на спортивні події потребують від гравців досвіду, аналізу та тверезості у оцінці шансів виграшу. Це скоріше спорт, ніж азартна гра. Парі будь-якого роду, включаючи спортивні ставки, є грою вмінь, а не удачі. Саме тому організація парі та ставок, по суті, є індустрією масових розваг и повинно сприйматися суспільством саме так. Ставки на спортивні події у європейських країнах взагалі сприймаються як інтелектуальні розваги, якими захоплюються люди, які добре розбираються у спорті та аналізують.

Також існують дані, які підтверджують взаємодію туристичної та грального сфер. Найбільш показовим у даному співвідношенні є туризм у Франції, який на такій взаємодії заробляє до 2 млрд. євро в рік[7].

Висновки правників і світовий досвід свідчать, що за умови жорсткого регулювання та системного контролю галузі азартних ігор, податкові надходження від діяльності стають суттєвим джерелом поповнення державного бюджету й бюджету органів місцевого самоврядування, хоча регулювання певної сфери суспільних відносин не можна звужувати лише до фіскальної політики.

Як ми знаємо, Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» був прийнятий 15 травня 2009 року, після пожару у залі гральних автоматів у Дніпропетровську у наслідок якого загинули люди. Після цього було встановлено тотальну заборону на ведення грального бізнесу та участі в азартних іграх. Проте очікуваних наслідків ця заборона не принесла. Ні для кого не секрет, що гральні автомати та казино продовжують працювати, але - нелегально, а влада «показово» з цим бореться. Прийнявши цей закон, за п'ять років Україна втратила надходження до бюджету у розмірі декількох мільярдів гривень та тисяч робочих місць.

Таким чином, питання актуальності повернення грального бізнесу у правове поле для України на даному етапі є досить перспективним, бо ця сфера допоможе значно поповнити державний бюджет за рахунок продажу ліцензій на право зайняття цією діяльністю та інших податкових надходженнями. Крім того, це дозволить створити більше 8 тисяч нових робочих місць та щомісячно поповнювати соціальні фонди. Інакше індустрія так і залишиться у тіньовому стані, що призведе до подальшого росту корупції, зловживанню окремими службовими особами своїм службовим становищем, і держава не зможе отримати значні суми, які можна витратити на невідкладні потреби (соціальні виплати, армію тощо).

Ні для кого не секрет, що на даному етапі, розваги формують значну частину сучасної глобальної економіки. Об'єднання азарту та Інтернету у єдиний гральний бізнес створило один з найбільш динамічних та технічно-досконалих бізнес-секторів сучасності. Тому наші вітчизняні шанувальники гри будуть, як і раніше, робити ставки на зарубіжних ресурсах, а заробляти на цьому будуть компанії Великобританії, Росії та інших країн. По даним міжнародної аудиторської компанії Baker Tilly через світовий он-лайн ринок азартних ігор щорічно проходять мільярди доларів і ця цифра дедалі збільшується (таблиця.1).

Рік	Обіг, млрд. доларів
2007	14,6
2008	16,5
2009	18,2
2010	20,0
2011	20,5
2012	21,7
2013	23,7

таблиця.1

Звичайно у цьому приймають участь і наші співвітчизники, то чому б не дозволити їм продовжувати розважатися але в легалізованих державою гральних закладах, таким чином, включаючи ці гроші в національний обіг?

На основі усього вище сказаного можна зробити наступні висновки стосовно того, які переваги дає легалізація грального бізнесу для України. По-перше, залучення додаткових коштів до державного бюджету. По-друге, створення додаткових робочих місць і, як наслідок, зменшення безробіття у країні. По-третє, вихід грального ринку з тіні, що дасть можливість захищати громадян від недобросовісних підпільних організаторів, забезпечити контроль за дотриманням стандартів та вимог.

Відтак, в Україні існує нагальна потреба в системному врегулюванні сфери азартних ігор спеціальним законом, який повинен, з одного боку, легалізувати діяльність, яка на

сьогодні знаходиться в тіні, і повністю заборонити яку практично неможливо, а з іншого – захистити населення від шкідливого впливу азартних ігор й обмежити доступ до них широким верствам населення. Вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері грального бізнесу, на наш погляд, можливе шляхом прийняття єдиного комплексного законодавчого акту про азартні ігри, який має наблизити українське законодавство до загальноєвропейських стандартів.

Література:

Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1334-17

1. Павлюкова Т. Бизнес казино / Т. Павлюкова // Крупье. – Ростов н / Дону : Феникс, 2000. – С. 133–134. – (Серия «Учебный курс»).
2. Берн Э. Игры, в которые играют люди : Психология человеческих взаимоотношений ; Люди, которые играют в игры : Психология человеческой судьбы : пер. с англ. ./ Э. Берн. – М. : Фаир-Пресс, 2002. – 480 с.
3. Фрейд З. Влечения и судьбы влечений / З. Фрейд // Психоанализ. – 2003.– № 1. – с. 20. http://royallib.com/book/freyd_zigmund/vlecheniya_i_ih_sudba.html
4. Значення терміну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/
5. Игра в подарок. Дмитро Драгун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forbes.ua/ 24.12.2014
6. Ковтун Євген. Правове регулювання грального бізнесу в Україні та іноземних державах. К.: зат «ИГ-Р-ОК», 2008. – 341с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.azartvsssr.ru/uploads/kovtun_ukr.pdf

Свірський Б.М.,
к.ю.н., доцент, професор кафедри
конституційного, адміністративного та
міжнародного права
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Події останнього часу які відбулися в Україні під час революції гідності, втеча за межі України багатьох із числа колишнього керівництва держави які скоїли безліч кримінальних правопорушень, в тому числі вбивств мирних мешканців.

Органами досудового слідства з цього приводу відрити кримінальні провадження відносно цих посадових осіб, але практично всі вони перебувають за межами України як правило в Росії, яка на багаточисельні вимоги їх екстрадицію не реагує. В зв'язку з чим набула негайна необхідність процесуального розв'язання проблеми, що сталася перед слідчими органами щодо притягнення їх до кримінальної відповідальності в умовах коли вони переховуютьс від кримінального переслідування, а країна (Росія) не бажає їх екстрадивувати.

Кримінальний – процесуальний кодекс України (2012 р.) не передбачав інституту «заочного» кримінального провадження, що реально заважало провести досудове розслідування в повному обсязі, а також судове провадження відповідно до норм чинного законодавства.

В 2014 року був прийнятий Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини». (Закон України від 07 жовтня 2014 року № 1689-VII, (далі Закон) Цим Законом внесені зміни до Кримінального кодексу України в частині конкретизації прийняття такого виду додаткового покарання як конфіскація майна у осіб які скоїли тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Разом з тим значна частина новел Закону відноситься до нового інституту КПК «спеціального досудового розслідування, спеціального судового провадження кримінальних правопорушень».

Так, Законом (ч. 2 ст. 7 КПК) визначається, що зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження…

Виконуючи принципи кримінального судочинства щодо презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, права на захист та ін. Закон вимагає, що сторона обвинувачення зобов'язана використати всі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого у разі здійснення кримінального провадження за відсутності цих осіб (in absentia). У зв'язку з чим участь захисника у спеціальному досудовому розслідуванні або спеціальному судовому провадженні є обов'язковою.

Закон визначив, (ч.5 ст.139 КПК) що **підставою** для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження є: - ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним чи обвинуваченим, який перебуває поза межами України.

Щодо визначення запобіжних заходів при здійсненні спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження відносно осіб які ухиляються від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду, то Законом визначено (ч.5 ст.176 КПК), що запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту, застави не можуть бути застосовані до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчинені злочинів передбачених ст. ст. 109-114-1, 258-258-5, 260, 261 КК України.

Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів перелік яких обмежений (ч.2 ст. 297-1 КПК) крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, якщо він перебуває за межами України.

Законом передбачений особливий порядок (ст.297-5 КПК) вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування. Так повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційних веб - сайтах органів, що здійснюють досудове розслідування. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження підозрюваний вважається належним чином ознайомлений з її змістом.

У спеціальному судовому провадженні досліджуються всі надані докази.

Разом з тим необхідно зазначити, що КПК 1960 року передбачав норму, яка давала змогу розглядати кримінальну справу у разі відсутності підсудного.

Так ч.2 ст. 262 (КПК 1960) регулювала перелік обставин які давали змогу суду розглядати справи при відсутності підсудного. Так розгляд цих видів справ допускався лише у виняткових випадках, а імено:

1) коли підсудний перебуває за межами України і ухиляється від явки до суду;

2) коли справу про злочин, за який не може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, підсудний просить розглянути у його відсутності.

Разом з тим, суд має право і в цьому разі визнати явку підсудного обов'язковою.

Аналізуючи цю норму (КПК 1960 р.,) можливо зробити висновок, що сам по собі факт не дає права суду розглядати справу у відсутності підсудності: для вирішення цього питання, суд повинен мати достовірні дані про те, що підсудний знає про місце і час розгляду справи і не бажає з'являтися до суду, тобто ухиляється від судового процесу.

Таким чином можливо зробити висновок, що внесені зміни до чинного КПК дали можливість здійснювати кримінальне провадження за відсутності підозрюваного,

обвинуваченого з додержанням міжнародних норм щодо забежбечееня прав і свобод людини і громадянина, у тому числі захисту прав від обвинувачення.

Серпик Ю. О.,
студенкта 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МИРОВА УГОДА В СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

Мирова угода у господарському процесі вважається однією з процедур, що застосовуються до боржника при вирішення спорів у справах про банкрутство. Вона розглядається як вигідний засіб уникнення банкрутства боржника, відновлення його платоспроможності, врегулювання спорів із кредиторами. Також по своїй суті мирова угода є найбільш вигідною та безболісною для боржника, бо не призводить до втрати контролю над підприємством.

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що в сучасний період кількість випадків завершення проваджень у справі про неспроможність укладення мирової угоди доволі значна та має тенденції до зростання.

У радянські часи проблемі мирової угоди приділялось багато уваги, але у зв'язку зі скасуванням приватної власності та впровадження адміністративно-командної системи даний інститут забувся. Знову згадали про інститут банкрутства вже у сучасну добу у зв'язку з появою нових форм господарювання та реформування господарського законодавства.

Згідно сучасного українського законодавства про банкрутство, під мировою угодою у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та (або) розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін.

Треба сказати, що мирова угода- це насамперед судова процедура, яка застосовується у межах відкритого провадження у справах про банкрутство. Судова процедура це порядок застосування до боржника спеціальних традиційних засобів неплатоспроможності з метою створення необхідних умов для відновлення платоспроможності чи ліквідації.

Закон містить спеціальні норми, які мають пріоритет у застосуванні при розгляді справ про банкрутство щодо інших законодавчих актів України.

Поняття «мирова угода» за змістом Закону має два основних значення. Перше, це назва судової процедури, у межах якої відбувається врегулювання розбіжностей між кредитором і боржником. А друге - результат даної процедури у вигляді самої угоди як документа, який фіксує домовленості сторін.

Мирова угода у провадженні у справах про банкрутство за своїм змістом є засобом отримання грошових коштів шляхом використання цивільно-правових механізмів погашення заборгованості. Вона відновлює функціонування боржника як самостійного і повноправного учасника цивільного обороту, а кредитору дає можливість, хоч і часткового і тривалого у часі, але задоволення своїх вимог.

Мирову угоду можна назвати одним з найдієвіших способів фінансового оздоровлення підприємства. Умови прощення та/або розстрочення чи відстрочення боргів, реструктуризація підприємства та інші способи виведення боржника зі скрутного становища, призводять до пошуку компромісу між кредиторами та боржником. А домовленість між сторонами у справі про банкрутство, в свою чергу, сприяє розвитку ринкових відносин та уникненню ліквідації підприємства-боржника.

Іншими словами, якщо учасники хочуть вирішити питання погашення боргу, то вони можуть використовувати мирову угоду на будь-якій стадії процедури банкрутства. Мирова угода як судова процедура ставить своєю задачею досягнення згоди між кредиторами та боржником по врегулюванню боргу і відновлення платоспроможності господарюючого суб'єкта. Сторони узгоджують умови мирової угоди – відстрочку (розстрочку) чи прощення

боргу шляхом складання спеціального документа. Поряд з обов’язковими умовами мирова угода має на меті використовувати такі заходи по фінансовому оздоровленню боржника як обмін боргів на акції, виконання зобов’язань третіми особами тощо. Мирова угода - це така ж сама реабілітаційна процедура як і санація, але з меншою ефективністю, оскільки реалізація умов мирової угоди виконується уже позаконтролем комітету кредиторів і господарського суду. У той же час мирова угода більш вигідна боржнику, ніж санація, так як він не втрачає контроль над суб’єктом господарювання. Підписання мирової угоди має результатом припинення провадження у справі про банкрутство.

Спочатку процедура мирової угоди отримала широкий попит, але потім кредитори втратили до неї цікавість. А виражається це в тому, що власник і органиуправління боржника після укладення мирової угоди зберігають свій статус, а кредитори фактично втрачають контроль над боржником і лише виникнення надзвичайних обставин дає їм підстави вимагати захисту у суді своїх інтересів. Через це для кредиторів більш привабливою є процедура санації.

Варто звернути особливу увагу на види вимог, що можуть підлягати та не підлягають прощенню при укладенні мирової угоди: страхові внески та податки.

Не підлягає прощенню (списанню) за умовами мирової угоди заборгованість із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Згідно ст. 31 Закону про банкрутство, то мирова угода не укладається щодо: виплати вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута, включаючи відшкодування кредиту, отриманого з такою метою; витрат Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; витрат, пов’язаних із провадженням у справі про банкрутство в господарському суді, включаючи витрати на роботу ліквідаційної комісії, оплату праці арбітражних керуючих, витрати арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), пов’язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута; оплати державного мита, на публікацію будь-яких оголошень у справі про банкрутство;проведення аудиту, якщо він проводився за рішенням господарського суду.

Однією з переваг мирової угоди є те, що у випадку, якщо мирова угода передбачає розстрочку, відстрочення або ж прощення (списання) боргів або їх частини, орган податкового стягнення зобов'язаний погодитися на задоволення частини вимог по податках, зборам (обов'язковим платежам) на умовах такої мирової угоди з метою забезпечення відновлення платоспроможності підприємства.

Крім того, прощенню (списанню) і розстрочці (відстроченню) підлягають всі види пені, штрафних і фінансових санкцій, які зараховуються до бюджетів всіх рівнів, а також плата за наданий податковий кредит.

Дослідники стверджують, що мирову угоду в господарському процесі можна визначити як одну з форм прояву свободи в реалізації сторонами господарського процесу своїх прав, що проявляється в укладенні між ними угоди про заміну зобов’язання, на підставі якого й виник спір, іншим зобов’язанням з метою врегулювання такого спору. Відповідно до ч. 4 ст. 78 Господарського процесуального кодексу, мирова угода затверджується ухвалою суду, якою одночасно припиняється провадження у справі.

Що стосується умов укладення мирової угоди, варто зазначити, що у кожному випадку умови мирової угоди затверджуються ухвалою суду, є обов’язковими для сторін, які її уклали, і повинні виконуватися ними належним чином. Умови укладення мирової угоди повинні бути справедливими та не суперечити вимогам законодавства України. Господарський суд не затверджує мирову угоду, якщо вона не відповідає закону, або за своїм змістом є такою, що не може бути виконана відповідно до її умов, або якщо така угода остаточно не вирішує спору чи може призвести до виникнення нового спору.

Зміст мирової угоди включає істотні умови: положення про розміри, порядок і строки виконання зобов’язань боржника, відстрочку чи розстрочку або прощення боргів чи їх

частини. Крім істотних, мирова угода може містити додаткові умови, зокрема щодо обміну вимог кредиторів на активи боржника або його корпоративні права.

Коли умови мирової угоди передбачають розстрочку чи відстрочку або прощення боргів чи їх частини, орган стягнення зобов'язаний погодитися на задоволення частини вимог з податків, зборів на умовах такої мирової угоди з метою забезпечення відновлення платоспроможності підприємства.

При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом календарним рокам до дня подання заяви про порушення справи про банкрутство до Господарського суда, визнається безнадійним і списується, а податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли у строк протягом трьох останніх календарних років, перед днем подання заяви про порушення справи про банкрутство до Господарського суда, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах мирової угоди.

Зазначену мирову угоду підписує керівник відповідного податкового органу за місцезнаходженням боржника.

Мирова угода має містити положення про: 1) розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника; 2) відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини. Крім цього, мирова угода може містити умови про: виконання зобов'язань боржника третіми особами; обмін вимог кредиторів на активи боржника або його корпоративні права; задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону.

Мирова угода набирає чинності з дня її затвердження господарським судом і є обов'язковою для боржника (банкрута), кредиторів, одностороння відмова від мирової угоди не допускається; мирова угода може містити умови про виконання зобов'язань боржника третіми особами.

Порядок укладення мирової угоди, її розгляд у господарському суді та наслідки невиконання передбачено у розділі IV Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Мирова угода як судова процедура провадження у справах про банкрутство складається з таких стадій:

1. Ініціювання укладення мирової угоди та визначення її умов.

2.Прийняття рішення комітетом кредиторів про схвалення мирової угоди та підписання її сторонами.

3. Затвердження мирової угоди господарським судом.

4. Виконання мирової угоди здійснюється лише після її затвердження господарським судом. Виконання мирової угоди є належним, якщо боржник здійснює всі платежі та дії у визначені строки у мировій угоді. Закон не передбачає внесення змін до мирової угоди за згодою боржника і конкурсних кредиторів під час її виконання.

Таким чином, мирова угода – це спосіб вирішення судового спору «миром», сприяння застосуванню механізму відновлення платоспроможності боржника без винесення судового рішення, а також виключення можливості втрати контролю над підприємством.

Мирова угода у позовному провадженні спрямована на усунення спору між сторонами і врегулювання правового конфлікту. На час укладення мирової угоди вимоги позивача ще не підтверджені судом. Натомість у провадженні у справах про банкрутство всі вимоги встановлені і визнані судом. Зміст мирової угоди полягає в наданні відстрочки та розстрочки платежів, заміні одного способу виконання іншим. Для укладення мирової угоди у позовному провадженні необхідна згода позивача та відповідача, тобто згода всіх осіб, які беруть участь у справі.

Мирова угода є зручною та простою у використанні, але часто мирова угода не є ефективним механізмом захисту прав кредиторів, тому більшість вважають, що дану процедуру треба вдосконалювати.

Syvolap Yegor,

Business Administration II course
Akademia Polonijna w Częstochowie

PECULIARITIES OF PRIVATIZATION OF THE B GROUP OBJECTS

Throughout history, the state tried to control the most lucrative and important branches of the economy. This was expressed in the monopolization as the strategic enterprises whose activity is in the production of weapons and energy so the individual, «small», but very important branches (for example, in Sweden, in the last 40 years, functioned state pharmacy monopoly).

The modern market relations require a flexible and multifaceted approach to the management of property that can`t provide the inertial mechanism of governance. All this leads to the need for privatization of various types of enterprises.

The Law of Ukraine «On privatization of state property» (Art.5) relate to a special category B integral property complexes of state enterprises (including leased), their structural units, in which the number of employees in the reporting (financial) year exceeds 100 persons and the amount of the gross income from realization of goods (works, services) for a period in excess of 70 million hryvna, and / or value of the property of which is sufficient for the formation of the statutory capital stock company, including in conjunction with land plots of state property on which they are located, shares of joint stock company, formed in the process of privatization and corporatization (except G group objects); integral property complexes of enterprises and organizations of agriculture, fisheries and agro-industrial complex, regardless of the value of the property and the number of employees, including those with state ownership of land plots on which they are located.

The world practice shows that the large-scale privatization is carried out after the privatization of small ones. This sequence makes it possible to accumulate capital for the purchase of large objects. Large-scale privatization in Ukraine is carried along with the processes of small privatization, which according to the State Property Fund of Ukraine (SPF) at the beginning of 1997 was almost over, but continue today.

Moreover at the beginning of the privatization process were sold not unprofitable large enterprises, but those which in the existing conditions were relatively profitable and able to function. Thus, among the first large state-owned facilities that were privatized, can be distinguished: «Ukraine river flot» Odessa Meat Plant, Trostjanetska Chocolate Factory «Ukraine» and others.

Classic stages of large-scale privatization are: pre-privatization stage, the actual privatization and post-privatization stage. Each of these steps involves a certain system of measures aimed at achieving the maximum effect from the change of ownership of the object of privatization. Privatization in Ukraine began spontaneously, almost without preparation of enterprises for this process.

In the 1992-1995 in Ukraine started mixed (monetary-certificate) form of privatization, which involves determining the proportional comparison between paid and free privatization, given the current economic conditions and the combination of the interests of the state, businesses and individuals. And, although the privatization was carried out through the purchase for the minimum prices at domestic buyers are still facing difficulties, associated with finding internal cash reserves, despite minor own savings and underdeveloped financial capital market.

Volumes of internal financing did not match the market needs, so needed the extra income of capital from both external and internal sources. Negatively affected by the lack of an interested owner capable of long time payback projects, ineffective management, and others.

On change the monetary-certificate method of privatization came corporatization, which is still in effect. It is carried out for the B Group with the following features:

1) state-owned shares of the company, the state share in the authorized capital of which is 25 percent or less, offered for sale on the stock exchange;

2) in the case of purchase of securities traders, in particular by financial intermediaries shares, representing more than 25 percent of the share capital, a requirement for participation in the sale is a

representation of the buyer in accordance with legislation Fund information about a person, in the interest of which is acquired shares ;

3) The tender for the sale of shares of the company belongs to a group of B is performed, provided that the sale is the object of a majority stake. If the tender is not was held, shares may be offered for sale at auctions or stock exchanges, including by crushing it;

4) to determine the market value of the shares, privatization is carried out through the contest, before the contest the State Property Fund of Ukraine offers for the sale on the stock exchange shares of the company of 5-10 per cent of the share capital, except the cases when as a result of such sale size of the stake, remained for realization, would smaller than the controlling shareholder;

5) The shares which are not sold on stock exchanges are offered for sale at specialized auctions for cash or cash regional public auction in the manner prescribed by the State Property Fund of Ukraine;

6) The stakes in the company, which failed to sell in any other way, offered for sale at auction without naming the price.

In accordance with the State Program of Privatization 2012-2014 envisaged public decision-making procedures to secure the package stakes in the company of state-owned, which corresponds to the world standards. State ownership can be secured only shares of 50% plus one share, and for all smaller packages stakes in the company will be decided about premature sale, especially this concerns 25% of the shares allocated to the state. Privatization program also establishes a clear relationship between enterprises belonging to the corresponding group and the method of privatization.

Making conclusions we can say that the greatest demand is for those objects are subject to previous restructuring and sanation, because selling of such enterprises provides significant fiscal effect. One way to improve the efficiency of large-scale privatization is improving or holding strategic restructuring of domestic enterprises, improving the investment climate, the use of an individual approach to the sale of every large enterprises.

Скворцова Г. А.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальність «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Значення договору про спільну діяльність, його місце в цивільному обороті головним чином обумовлені тим, що це єдиний передбачений ЦК України договір, що регулює спільну діяльність його учасників. Така діяльність може бути спрямована на досягнення будь-якої законної мети. Відносини сторін за договором про спільну діяльність регулюються гл. 77 ЦК України.

За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові (ч. 1 ст. 1130 ЦК України).

Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників.

Договір про спільну діяльність може бути двостороннім або багатостороннім. Оскільки для укладення такого договору достатньо згоди сторін за всіма істотними умовами, його можна вважати консенсуальним. Договір про спільну діяльність укладається у письмовій формі.

Сторонами (учасниками) договору про спільну діяльність можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи, а також фізичні особи-підприємці. Крім того, виходячи зі змісту ст. 23 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р., учасниками таких договорів можуть бути й іноземні інвестори.

Договір про спільну діяльність вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх його істотних умов. Істотними умовами договору про спільну діяльність є умови про предмет договору; умови, які є необхідними для договорів даного виду; а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди (ч. 1 ст. 638 ЦК України).

Предметом даного договору є спільна діяльність сторін для досягнення певної мети без створення юридичної особи.

Згідно з ч. 2 ст. 1131 ЦК України умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників або ведення їх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результатах спільних дій та інші умови, визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

За договором простого товариства сторони беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Вкладом учасника вважається все те, що він вносить у спільну діяльність, в тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки. Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо інше не випливає із договору простого товариства або фактичних обставин. Грошова оцінка вкладу учасника провадиться за погодженням між учасниками.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо інше не встановлено договором простого товариства або законом.

Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства.

Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення цього правочину було необхідним в інтересах усіх учасників. Учасники, яким внаслідок таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування.

Рішення щодо спільних справ учасників приймаються учасниками за спільною згодою, якщо інше не встановлено договором простого товариства.

Кожний учасник договору простого товариства має право ознайомлюватися з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників. Відмова від цього права або його обмеження, в тому числі за погодженням учасників, є нікчемною.

Порядок відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із спільною діяльністю учасників, визначається за домовленістю між ними. У разі відсутності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки пропорційно вартості його вкладу у спільне майно.

Договір простого товариства припиняється у разі:

1) визнання учасника недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

2) оголошення учасника банкрутом, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

3) смерті фізичної особи - учасника або ліквідації юридичної особи - учасника договору простого товариства, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників або заміщення учасника, який помер, його спадкоємцями (правонаступниками);

4) відмови учасника від подальшої участі у договорі простого товариства або

розірвання договору на вимогу одного з учасників;

5) спливу строку договору простого товариства;

6) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

7) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим.

У разі припинення договору простого товариства речі, передані у спільне володіння та користування учасників, повертаються учасникам, які їх надали, без винагороди, якщо інше не передбачено домовленістю сторін.

Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства не пізніш як за три місяці до виходу з договору.

Література:

1. Блажівська О.Є. Права та обов´язки сторін за договором про сумісну діяльність / О.Є.Блажінська / О. Є. Блажівська // Держава і право. - 2006. -№13. - С. 262.

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua /laws/show/435-15

Соловйова К. Р.,
студентка 3 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського коледжу ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»

ДЕРЖАВНИЙ МОНІТОРИНГ ПРОБЛЕМ ДИТЯЧОГО ВИХОВАННЯ

В кожній країні однією з найголовніших цінностей є сім’я. На сьогоднішній час суспільна та юридична думка базується саме натому, що дитина повинна виховуватись у сім’ї й ніщо не може замінити дитині повноцінну родину. Сім'я – це найважливіше джерело соціального та економічного розвитку суспільства. Тому держава, як головний носій влади, повинна слідкувати та робити моніторинг такого соціального інституту як – сім’я: створювати необхідні умови, надавати допомогу малозабезпеченим сім’ям, сприяти розвитку дитини, як майбутнього члена суспільства.

Взагалі, держава в усі часи активно підтримувала сім'ю і допомагала їй. Ще в Стародавньому Китаї місцева влада, проводячи податкову політику, намагалася не образити вдів і сиріт. Будинки для престарілих вперше з'явилися на Стародавньому Сході.

Не залежно від державного устрою і форми правління в країні, суспільні інститути відіграють основну роль у діяльності держави. Сім'я - це своєрідна зменшена копія державної моделі. Вивчаючи окремо взяту родину можна побачити повну картину держави, в якій дана сім'я розвивається. На користь цього говорить сама історія [1].

Мета даної роботи полягає у тому, щоб проаналізувати процедуру державного моніторингу сім’ї, що здійснюється уповноваженими органами влади,для повноцінного контролю за процесом виховання. Виявити недоліки даної процедури та запропонувати шляхи їх подолання.

Одним із найважливіших програмних документів у сфері соціального захисту стала Державна цільова соціальна програмаподолання та запобігання бідності на період до2015 року (далі – Програма).

Метою цієї програми є зменшення кількості бідного населення серед працюючих, сімей з дітьми, особливо багатодітних, дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, безпритульних дітей, безробітних, інвалідів, пенсіонерів, бездомних осіб в містах та сільських місцевостях та запобігання хронічній бідності.

Серед основних заходів Програми у сфері соціального захисту варто відзначити:

1. розроблення та впровадження системи моніторингу та оцінки програм соціальної допомоги (термін виконання: 2011–2012 рр.);
2. наближення рівня забезпечення прожиткового мінімуму під час призначення соціальної допомоги відповідно до ЗУ «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» до прожиткового мінімуму (термін виконання: 2011–2015 рр.);
3. підвищення розміру державної допомоги сім'ям з дітьми;
4. удосконалення системи соціального обслуговування (термін виконання: 2011–2015 рр.);
5. забезпечення соціального захисту інвалідів (термін виконання: 2011–2015 рр.);
6. розв'язання проблем бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі;
7. збільшення видатків державного бюджету на забезпечення житлом соціально незахищених верств населення та молоді (термін виконання: 2011–2015 рр.);

Однак варто віддати належне намірам переглянути порядок розрахунку прожиткового мінімуму, забезпечити доступність соціальних послуг та процедури призначення соціальної допомоги.

В Україні спостерігається стійка тенденція негативної оцінки як економічної ситуації, так і якості власного життя: дуже добрим і добрим статок своїх сімей вважають 12,8 % українців, середнім – 54,9 %, поганим і дуже поганим – 30,9 % [2, ст.14].

Також спостерігалася динаміка зростання показників по виплаті державної допомоги малозабезпеченим сім'ям протягом 2012, 2013 та першого кварталу 2014 року (табл.1), однак після революційних подій у Києві держава скоротила видатки за даним напрямом.

Сума державної субвенції	Кількість одержувачів допомоги / (у них дітей)	Середньомісячна кількість одержувачів за відомостями	Сумма державної субвенції для виплати допомоги за 1 квартал
За 2012 рік - 7317,5 тис.грн.	На 01.01.2013 року - 1322 сімей / 2267 дітей	За 2012 рік - 850 чол.	У 2013 році - 2170,2 тис.грн.
За 2013 рік - 15436,2 тис.грн.	На 01.01.2014 року1966 сімей / 3267 дітей	За 2013 - 1330 чол.	У 2014 році - 5814,60 тис. Грн.

Таблиця 1.

Таким чином, ми бачимо, що наша держава спрямовує кошти та зусилля на всебічну підтримку та охорону сім'ї.

Однак, відповідно до першого пункту Програми, для того, щоб надати цільову та корисну допомогу, необхідно проводити моніторинг.

Державний моніторинг — це комплексна система спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації, яка дає оцінку і прогнозує його зміни, розробляє обґрунтовані рекомендації для прийняття управлінських рішень.

Система державного моніторингу ґрунтується на таких принципах:

- об'єктивність, чіткість, достовірність;
- систематичність спостережень;
- узгодженість нормативного та методичного забезпечення;
- оперативність проходження інформації між окремими ланками системи та вчасне інформування органів державної виконавчої влади;
- відкритість, доступність інформації для населення.

Державний моніторинг дитячого виховання нами розуміється, як комплексна система прийомів та заходів по збору, обробці, систематизації та аналізу інформації щодо виконання громадянами своїх батьківських (опікунських) обов'язків відносно власних дітей у відповідності до норм сімейного законодавства. Мета його полягає у виявленні

неблагополучних сімей та своєчасному наданню їх соціальної, психологічної, медичної та консультативної допомоги.

Для того щоб здійснювався державний моніторинг у сфері підтримки сім'ї та дітей, поряд із давно діючими, були створені спеціальні установи - соціальні служби, в тому числі центри соціальної допомоги сім'ї та дітям.

Ці органи діють на підставі Конституції та законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства соціальної політики та інших нормативно-правових актів з питань сім'ї, дітей та молоді. Спеціальним нормативним документом, що визначає їх повноваження є Загальне положення «Про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді».

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – це спеціальний заклад, що проводить соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

Мережа центрів складається з обласних, районних, міських, районних у містах центрів.

Регіональні центри забезпечують участь місцевих центрів у виконанні загальнодержавних та інших соціальних програм з питань соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю,забезпечують впровадження нових соціальних технологій, спрямованих на раннє виявлення сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також здійснюють моніторинг за дотриманням державних стандартів соціальних послуг під час проведення місцевими центрами соціальної роботи з сім'ями, дітьми, та молоддю. Що стосується місцевих центрів, то вони виявляють сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах на місцях, проводять інформаційно-просвітницьку роботу з сім'ями, дітьми, і забезпечують взаємодію із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також залучають потенціал територіальної громади до проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Створення спеціальних органів та установ має великий плюс та вплив на сім'ї з дітьми, особливо в тих випадках, коли вони дійсно потребують підтримки.

Однак, не можна не відмітити ряд проблем, які в першу чергу пов'язані із людським фактором. Він включає в себе, як низку компетентність працівників до повноважень яких входить функція із моніторингу, так й елементарну відсутність фінансового заохочення їх з боку держави, яке має компенсувати важкі психологічні умови праці. Дані проблеми не стільки помітні у великих містах, скільки у сільській місцевості, тому що там повноваження соціальних структур, як правило, виконує сільський голова. А у нього не завжди знаходиться час та бажання вирішувати побутові проблеми своїх односельчан, зокрема і стосовно дитячого виховання.

Дані проблеми можна уникнути наступним чином. По-перше, ввести індивідуальну відповідальність до працівників, які несумлінно виконують покладені на них обов'язки у сфері державного моніторингу. По-друге, запровадити у сільській місцевості створення відповідної посади (можливо з числа небайдужих вчителів, вихователів чи лікарів), яким будуть делеговані повноваження сільського голови із цих питань.

Підводячи підсумки,варто зазначити, що будь-яка держава, яка починає підміняти і руйнувати сімейні цінності, приречена на глибоку державну «депресію». Зміцнення сім'ї як суспільного інституту повинно бути пріоритетним завданням держави. Програми направленні на підтримку і зміцнення сім'ї з боку держави - це зміцнення держави, утворення фундаменту. Неможливо побудувати міцну і благополучне державу, без міцної благополучної сім'ї. Звісно, Україна далека від ідеалу, далека від тих норм та стандартів, які є в Європейських країнах. Але Україна намагається впровадити стандарти, умови, які б поліпшували соціальне становище сім'ї.

Література:

1.Ласько А. И. Семья и государство / А. И. Ласько// Политика, государство и право. 2012. № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://politika.snauka.ru/2012/10/524

2.Реформа соціального захисту: результати громадського моніторингу. Авторський колектив: Стадник В. К., Єлькіна Г. С., Панцир С. І., Чернинська Т. О. ст.14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fsb.net.ua/files/book_irf_45350_02.pdf
3.Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.

Тарасьєв Р. О.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС АВІАПЕРЕВІЗНИКІВ

В Україні за роки незалежності було прийнято велику кількість нормативно-правових актів, що покликані регулювати роботу авіаційних підприємств і безпеку польотів в Україні. Крім того Україна приймає участь у впливових міжнародних організаціях таких як ІАТА, ІКАО, JAA та інших. Водночас перед Україною стоїть завдання наближення законодавства України до вимог міжнародної спільноти.

Отже, важливе значення для сучасної економіки нашої країни має проблема вдосконалення законодавства в авіаційній сфері. В останні роки фахівці дедалі більше звертають увагу на авіаційне законодавство, зокрема, висловлюють свої пропозиції щодо вдосконалення цієї сфери законодавства України.

Україна поступово виходить на міжнародний ринок. Вже сьогодні в Україні є цілком самодостатні авіаційні підприємства. Наприклад, Державне підприємство обслуговування повітряного руху, яке вивело систему управління повітряним рухом на рівень європейських стандартів.

Авіаційна промисловість є однією з найбільших галузей української економіки. Літаки українського виробництва експлуатуються як на Україні, так і в багатьох країнах світу.

У галузі авіаційного приладобудування в Україні працюють 26 конструкторських бюро і заводів, що проектують і серійно розробляють різне бортове устаткування. Однак, їм все важче конкурувати з західними виробниками.

З метою виведення деяких авіаційних підприємств із кризи необхідно всебічно аналізувати перспективи галузі – глобальну та регіональну конкурентоздатність української авіаційної промисловості

Однією з найактуальніших і найболючіших проблем сьогодення для України є роздержавлення і приватизація державної власності, зокрема і в сфері авіації.

Існує практика, коли підприємства, що штучно доведені до банкрутства продаються за безцінь приватним структурам.

В той же час необхідно відмітити, що приватизації стратегічних підприємств властиві такі злочинні прояви, як штучні судові позови від фізичних осіб з метою затягування термінів, перегляду результатів конкурсів або взагалі недопущення приватизації привабливих об`єктів застосування «тіньових» схем приватизації через механізм податкової застави, примусового продажу майна, тощо.

Одним з найважливіших питань у сфері авіації є забезпечення безпеки авіації.

Підвищення рівня безпеки авіації можна досягти шляхом створення нових нормативно-правових актів та приведення у відповідність до міжнародних норм вже існуючих, шляхом контролю з боку держави за дотриманням нормативно-правових актів, норм і правил в сфері авіації авіаційними підприємствами.

Усвідомлення важливості питань безпеки й ефективності авіації є головною рушійною силою її постійного розвитку. Саме в авіації в першу чергу впроваджуються найсучасніші технології, в тому числі й інформаційні, які потребують високої кваліфікації персоналу, що обслуговує авіаційну техніку та запобігає небезпеці.

Найактуальнішим завданням сьогодення є гарантування безпеки польотів, авіаційної безпеки (недопущення актів протизаконного втручання в діяльність цивільної авіації) та екологічної безпеки. Ці питання є предметом особливої уваги в діяльності ІСАО, тому, відповідно до умов Конвенції про міжнародну цивільну авіацію, вона вивчає найкращі зразки врегулювання їх у різних регіонах світу, розробляє стандарти і дає рекомендації для впровадження їх на національному ґрунті. Стандарти і рекомендована практика ІСАО є запорукою ефективності й безпеки цивільної авіації. Вивчення їх і використання на науковій основі — першочергове завдання нашої національної авіаційної галузі.

У вересні 1992 року Україна стала членом ІСАО, у травні 1993 року прийняла власний Повітряний Кодекс та встановила повітряні мости з багатьма країнами світу. Європейська інтеграція є стратегічним пріоритетом для України, вже розроблено й ухвалено Національну програму інтеграції України до ЄС. Обраний шлях передбачає багато змін у всіх сферах, включаючи й цивільну авіацію. У рамках загальної адміністративної реформи в України, початок якої співпав з прийняттям України 15 грудня 1999 року у члени Європейської конференції цивільної авіації, відбувається реформування системи управління цивільною авіацією.

Україна — одна з не багатьох країн світу, яка має повний цикл авіаційних видів діяльності — від проектування авіаційних двигунів і літаків до їх експлуатації, обслуговування та ремонту. Дуже важливими є також освітянські та наукові напрями діяльності, оскільки саме вони забезпечують підготовку кадрів, ефективність і безпеку авіаційної галузі.

Однак, за роки незалежності авіаційна галузь України постраждала у зв’язку з відсутністю достатньої для її нормального функціонування правової бази, невідповідності законодавства України міжнародним стандартам, прогалинами у національному законодавстві, безхазяйним відношенням з боку держави до державного майна, що призводить до банкрутства та незаконної приватизацією державних авіаційнихпідприємств.

Топалова В. С.,
студенкта ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІЙ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Призначення господарського права, як комплексної галузі в системі права України, проявляється в її функціях.

Функції господарського права – основні напрями впливу на суспільні відносини, які виникають в галузі господарювання – в процесі організації та здійснення господарської діяльності. Вони виражаються через його діяльність, що направлена на врегулювання відносин у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, впорядкування взаємовідносин між учасниками господарських відносин – суб’єктами господарювання, споживачами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, які наділенні господарською компетенцією.

Даній галузі права притаманна чисельна кількість функцій. Тому, необхідна їх систематизувати. Для цього в теорії господарського права виділяють поняття «класифікація функцій господарського права».

Класифікація функцій господарського права — це їх поділ на окремі види, групи залежно від тих чи інших критеріїв, що має практичне значення для вироблення рекомендацій по удосконаленню певних напрямків її діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства вирішення проблеми класифікації функцій господарського права є дуже актуальною. У той же час вона складна. По цій проблемі серед

вчених немає єдиної думки. Їх погляди розходяться в основному у визначенні критеріїв для даної класифікації.

І це твердження з одного боку є обґрунтованим. Зокрема, функціям господарського права властива така ознака, як динамізм. Тобто, за різних соціально-політичних умов можуть з'являтися різні соціальні цінності, формуватися або зникати відповідні види господарської діяльності. У зв'язку із цим господарське право може виконувати нові функції, на перший план можуть виходити ті функції, які мали допоміжний характер.

Це пояснюється й існуванням різних класифікаційних критеріїв. Виділяють такі критерії: за ступенем соціальної значущості, по спрямованості дії, за основним суб'єктом правозастосування, залежно від основних завдань, що стоять перед господарським правом, за сферами діяльності (об'єктами впливу).

Отже, за найбільш розповсюдженою теорією, за ступенем соціальної значущості в суспільному житті функції господарського права поділяються на основні та допоміжні (або головні та похідні). До основних (головних) функцій належать найважливіші комплексні напрямки впливу, по здійсненню завдань і цілей, що стоять перед господарським правом, які мають пріоритетне значення на конкретному етапі розвитку суспільства, їх здійснення є основою забезпечення його нормального розвитку, а саме:

Регулятивна функція - полягає у врегулюванні, впорядкуванні та забезпеченні чіткої організації господарських відносин (господарсько-виробничих, організаційно-господарських, внутрішньогосподарських). Впливає на господарські відносини шляхом їх закріплення в нормативно - правових актах.

Охоронна функція – напрям впливу, що виражається в охоронні суспільних відносин, виникаючих в сфері здійснення господарської діяльності.

Допоміжні (похідні) функції — це такі, які мають супроводжувальний, допоміжний або обслуговуючий характер. Такими функціями є:

Політична функція – регулює діяльність суб'єктів політичної системи в галузі господарювання, антимонопольного законодавства, захисту прав споживачів тощо.

Економічна функція – направлена на підвищення ефективності суспільного виробництва, затвердження єдиного суспільного господарського порядку в економічній системі України, стимулює ініціативу і підприємливість господарюючих суб'єктів тощо.

Інформаційна функція – направлена на забезпечення доступу учасників господарських відносин до інформації в сфері господарювання.

Комунікативна функція – виступає способом зв'язку між суб'єктом і об'єктом управління.

Виховна функція – пов'язана з формуванням у суб'єктів мотивації правомірної поведінки на виконання правових приписів.

Стимулююча функція – виражається в побудові таких положень, які б дозволили в майбутньому отримати належний результаті - ефективне здійснення різних видів господарської діяльності.

Систематизаційна функція – дозволяє закріпити правові основи господарювання у правових нормах, а також розподілити ці норми господарського права по різним нормативно-правовим актам з урахуванням тих відносин, які вони регулюють. В наслідок чого створюється система джерел господарського права.

Міжнародна функція – полягає в запозиченні окремих положень міжнародного законодавства в сфері господарювання з метою удосконалення національного законодавства.

Організаційно-управлінська функція – розподіляє суб'єктів господарювання на окремі рівні (макро-, мікрорівні), визначає права та обов'язки суб'єктів господарської діяльності тощо.

Оціночна функція – виражається у наданні оцінки поведінки суб'єктів господарської діяльності з точки зору правомірності чи неправомірності.

Інструментальна функція – направлена на розроблення та затвердження певних підходів і засобів для удосконалення господарської сфери виробництва.

Прогностична функція – направлена на створення довгострокової цільової програми вдосконалення господарського законодавства.

Окремі автори класифікують функції господарського права за наступними критеріями:

1. По спрямованості дії: економічна, соціальна, політична, екологічна та ін.

2. За основним суб'єктом правозастосування: законодавча, виконавча, судова.

3. За соціальним призначенням: виховна, культурна, інформаційна тощо.

4. Залежно від основних завдань, що стоять перед господарським правом, виділяють дві функції - регулятивну і охоронну.

Аналізуючи теорію права в цілому, можна виділити ще один критерій для класифікації функцій – за сферами діяльності (об'єктами впливу). За даним критерієм розмежують внутрішні та зовнішні функції господарського права. Внутрішні функції дають уявлення про напрями впливу, що перебувають у рамках самого права. Зовнішні – дають уявлення про напрями впливу поза його межами.

В свою чергу, регулятивна та охоронна функції господарського права мають свої підфункції.

В рамках регулятивної функції господарського права виділяють дві підфункції: статичну і динамічну. Статична функція полягає в тому, що вона закріплює ті суспільні відносини, які є основою стабільного існування суспільства. Динамічна функція виражається у впливі господарського права на суспільні відносини за допомоги процесу динаміки. Вона відбиває процес розвитку суспільства, його економічної бази, соціально-правових уявлень.

У межах охоронної функції можна виділити такі підфункції, як відновлювальна (відновлення порушеного права або правового становища); компенсаційна (компенсація заподіяної шкоди або завданої шкоди); обмежувальна (обмеження суспільно небезпечної поведінки); каральна (покарання правопорушника).

З урахуванням викладеного вище систему функцій господарського права можна представити таким чином: 1) основні функції господарського права: а) регулятивна, що в свою чергу поділяється на статичну та динамічну; б) охоронна, що включає в себе: відновлювальну, компенсаційну, обмежувальну, каральну підфункції; 2) допоміжні функції господарського права: а) політична; б) економічна; в) інформаційна; г) комунікативна; д) виховна; є) стимулююча; е) систиматизаційна; ж) міжнародна; з) організаційно-управлінська; і) оціночна; й) інструментальна; к) прогностична.

Література:

1. Господарський кодекс України: прийнятий від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.

2. Подцерковний О. П. Господарське право: Підручник / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного, - Х.: Одіссей, 2010. - 640 с.

3. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. / В. С. Щербина / 2-е вид., перероб. і доп. - К.: Юрінком Інтер,.2005 - 592 с. 200.

4. Дабіжа Я. І. Поняття та зміст економіко-стимулюючої функції господарського права: стаття / Я. І. Дабіжа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://apdp.in.ua/v66/67.pdf

Чертова О. С.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В РЕГУЛЮВАННІ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Транспорт є важливим аспектом та впливовим важелем економічних відносин між такими суб’єктами як держави, юридичні та фізичні особи. Виходячи з цього, важливим та необхідним є реформування та вдосконалення транспортного законодавства, зокрема шляхом його адаптації до європейських вимог та стандартів. Крім того, ефективним засобом

визначення недоліків національного транспортного законодавства та пошуку шляхів його покращення є дослідження досвіду зарубіжних країн в сфері регулювання транспорту.

Для всіх без винятку країн транспортна галузь та транспортна політика є однією з найголовніших напрямків державної стратегії та знаходиться під пильним державним контролем.

Здійснення порівняльно-правової характеристика транспортного законодавства зарубіжних країн є непростим завданням, що пояснюється тим, що дана галузь має доволі великий об'єм, вона нечітко окреслена, є комплексною та включає в себе ряд підгалузей, що присвячені регулюванню суспільних відносин в сферах окремих видів транспорту, а також таких окремих самостійних інститутів як страхування в сфері транспорту, безпека та якість руху та інші.

Порівнюючи правове регулювання транспортних послуг в зарубіжних країнах, перш за все необхідно почати з цивільно-правових основ перевезення пасажирів, вантажів та багажу. Для багатьох країн характерним є зосередження норм цивільно-правового характеру, що представляють собою основу договірних транспортних правовідносин в єдиних цивільних кодифікованих актах.

Зокрема, цивільні кодекси Російської Федерації, Республіки Білорусь та Республіки Казахстан закріплюють основи правового регулювання перевезень пасажирів, багажу та вантажів, правового становища сторін, загальні положення щодо умов укладення договорів в транспортній сфері. Крім того дані акти містять положення, що стосуються відповідальності за договорами перевезення.

Якщо говорити про правове регулювання основ транспортних відносин в Німеччині, то варто наголосити на базовій ролі таких кодифікованих актів як Німецьке торгове уложення та Німецьке цивільне уложення. Особливістю Німецького цивільного уложення є не відокремлення сфери транспортних відносин як окремого предмету правового регулювання. А Німецьке торгове уложення закріплює загальні норми щодо договорів перевезення та їх основних видів. Крім того, транспортні та суспільні відносини суміжні з ними регулюються спеціальними кодексами та законами. В цьому можна прослідити певну схожість систем правового регулювання транспортних відносин в різних країнах.

Також в Німеччині відсутній єдиний кодифікований акт, який містив би конкретизовані положення, що регулювали б всі галузі транспортних правовідносин.

На сьогоднішній день такий підхід в регулюванні транспортних правовідносин є характерним і для України. Транспортне законодавство є значним за обсягом та дуже розгалуженим, що безпосередньо пов'язано з самою транспортною системою та відображає її.

Загальні положення в сфері перевезень закріплені в Цивільному та Господарських кодексах України, а детальне конкретизоване регулювання окремих сфер транспортних відносин покладене транспортні кодекси, статути, окремих видів транспорту, такі як Повітряний кодекс України, Кодекс торговельного мореплавства України, Статутом залізниць України, а також Закони України: «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про автомобільний транспорт» та ін..

Для Сполучених штатів Америки характерною особливістю правового регулювання транспортної сфери є наявність Єдиного транспортного кодексу на загальнодержавному рівні, який є основою для прийняття своїх правил кожним штатом. Крім того, існує велика кількість галузевих правових актів, зокрема закони «Про федеральну авіацію», «Про світовий океан», «Про морську транспортну безпеку», «Про боротьбу проти крадіжок автомобілів» та ряд інших актів. Особливим джерелом регулювання транспортної сфери саме цієї країни є судові транспортні прецеденти.

Розмежування сфер дії транспортного законодавства федерації і штатів в часто представляє труднощі, оскільки нерідко одні й ті ж правові інститути регулюються як тими, так і іншими законами.

Федеральне законодавство США публікується у вигляді Зводу законів, що складається з 50 розділів, кожний із яких присвячений певної галузі права в тому числі і транспортній. За складом Звід є неоднорідним. Деякі його розділи являють собою просто зібрання близьких за змістом актів, виданих у різний час і мало пов'язаних між собою. Інші, навпроти, включають кодекси законів відповідної галузі права, складені за певною схемою. Звід законів США перевидається кожні 6 років [1, с. 76].

Пріоритетні напрямки розвитку транспортної системи США закріплені в Довгостроковій концепції розвитку в XXI ст. Зокрема до них належать: прагнення до зменшення негативного впливу транспорту на навколишнє середовище; формування транспортної системи, яка б сприяла економічному зростанню США та підвищення рівня якості та безпеки транспортних послуг [2].

Для Республіки Білорусь характерною є політика збереження державної власності в транспортній сфері, зокрема і залізничній. В свою чергу, Російська Федерація проводить певне реформування даної сфери та відступає від такої категоричної політики щодо питань державної власності. Так, п. 6 ст. 1 Федерального Закону від 10 січня 2003 року «Про залізничний транспорт в Російській Федерації» закріплює, що «майно залізничного транспорту може перебувати у державній, муніципальної, приватної та інших формах власності згідно із законодавством Російської Федерації» [3].

На сучасному етапі науковці різних країн підіймають питання створення єдиного кодифікованого акту в транспортній сфері. Зокрема, це питання активно обговорюється російськими науковцями.

На пострадянському просторі єдина, мабуть, держава, в якій потужно зроблена спроба по розробці проекту Транспортного кодексу, є Республіка Казахстан. Згідно з Планом Уряду Республіки Казахстан за законотворчій роботі на 2005-2007 рр., затвердженим постановою Уряду № 824 від 3 серпня 2004 р., міністерством транспорту і комунікацій планується розробка Транспортного кодексу в 2006 р. В даний час проект Транспортного кодексу РК внесений Урядом Республіки Казахстан в Мажиліс для доопрацювання [2].

Доцільність створення єдиного кодифікованого акту в транспортній сфері є спірним та неоднозначним питанням, оскільки багато доводів можна привести як на користь розробки даного акту, так і проти цього. Зокрема, до переваг та позитивних сторін створення такого нормативно-правового акту можна віднести те, що це привнесло б впорядкованість в обширну систему транспортного законодавства, в значній мірі посприяло б подоланню прогалин та колізій, які, нажаль, характерні томі великому масиву, який представляє собою транспортні нормативно-правові акти. Зважаючи на комплексність транспортного права, яка передбачає регулювання транспортних правовідносин нормами цивільного, адміністративного та інших галузей права, створення єдиного кодифікованого акту забезпечило б єдність та узгодженість правового регулювання.

До недоліків можна віднести, по-перше, складність як самого процесу систематизації транспортного законодавства, так і величезний об'єм, який мав би цей акт в разі його створення. Крім того, дана кодифікація не є абсолютною гарантією відсутності прогалин та інших недоліків в регулюванні транспортних відносин.

Деякі вчені вважають недопустимим створення даного кодексу по причині того, що існування транспортного права як самостійної галузі є спірним та неоднозначним. В якості критики даної думки можна привести цілком ефективного існування та дії Бюджетного кодексу України за відсутності бюджетної галузі права, Водного кодексу України при тому що на сьогоднішній день не існує такої галузі як водне право та безліч інших прикладів.

Таким чином, для більшості країн є характерним таке будування транспортного законодавства, яке передбачає, перш за все, кодифікований акт цивільного права, який закріплює основи договірних відносин в сфері транспорту, а також велика кількість спеціальних законів та кодифікованих актів вузької направленості регулювання, які зазвичай присвячені або перевезенню окремим видом транспорту, або іншим попутнім послугам, що пов'язані з перевезенням.

Для законодавства майже всіх країн властива відсутність єдиного кодифікованого акту, який би зосереджував у собі норми, що регулюють всі правовідносини щодо всіх видів транспорту та пов'язані з ними питання. Не дивлячись на те, що в США існує єдиний Транспортний кодекс, він далекий від такого акту в нашому розумінні, оскільки від представляє собою звід законів, об'єднаних предметом правового регулювання та являється результатом інкорпорації.

Але, варто наголосити на активізації наукових ідей та розробок навколо створення єдиного транспортного кодексу. Важко однозначно та впевнено сказати про нагальну необхідність та важливість його прийняття, оскільки є багато доводів, які свідчать як про позитивні сторони, так і про перешкоди для його розробки та ефективної діяльності.

Для України необхідність створення такого акту ще не вирішена ні науковцями ні законодавцем, але однозначно можна сказати, що допомогти в підвищенні єдності, узгодженості, а відповідно і якості правового регулювання цілком можна досягти і проведенням періодичної систематизації.

Література:

1. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В. О. Ріяка (керівник авт. кол.), В.С. Семенов, М.В. Цвік та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. — К.: Юрінком Інтер, 2002. - 512 с.
2. Белых В. С. Концепция единого Транспортного кодекса России / В. С. Белых [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bmpravo.ru/show_stat.php?stat=386
3. Про залізничний транспорт в Російській Федерації: Закон Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.transportmm.ru/zheleznodorozhnye-perevozki/85-zakon-rf-qo-zheleznodorozhnom-transporte.html

Чухно Я. В.,
студентка 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОММЕРЦІЙНИЙ БАНК ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДОРЮВАННЯ

Механізм створення та функціонування українських банків, як і інших суб'єктів підприємництва, діяльність яких заснована на комерційному розрахунку, визначається чинним законодавством. Разом із тим до банків як унікальних установ, що працюють зі специфічним товаром — грошовими ресурсами, висувають особливі вимоги та умови створення і реєстрації, що визначено Законом України "Про банки і банківську діяльність", "Про Національний банк України" та відповідними нормативними актами Національного банку України, зокрема, Положенням про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень. Банки, незалежно від місця їх розташування та територіального характеру діяльності, зобов'язані проходити реєстрацію у Реєстрі юридичних і фізичних осіб, а також у Національному банку України. Саме з моменту реєстрації банку Національним банком України в Державному реєстрі банків він вважається створеним та набуває статусу юридичної особи.

На сьогоднішній день однією за проблем є оцінка кредитоспроможності позичальника. Саме це вважается важливою складовою надання кредитів комерційними банками. Швидкі темпи зростання кредитних операцій комерційного банку зумовлюють пошук нових, ефективніших та дієвіших методів і підходів до визначення кредитоспроможності позичальника, своєчасного та повного погашення банківських позик. Ситуація зі своєчасним поверненням кредитів обумовлена не тільки економічною нестабільністю, але й недосконалістю методичних підходів, недостатнім науково-теоретичним обґрунтуванням оцінки кредитоспроможності позичальників.

Проблемі аналізу кредитоспроможності суб'єктів господарювання комерційними банками присвячено велику кількість наукових публікацій, у яких започатковано вирішення цього питання. Провідне місце в розробці цієї теми належить таким відомим вітчизняним

вченим, як Л. Примостка, Р. Тиркало, О. Васюренко, С. Мочерний, Н. Тарасенко, В. Вітлинський, О. Пернарівський, Я. Чайковський, О. Терещенко, В. Галасюк, А. Мороз. Значний внесок у розробку цього питання зробили такі сучасні закордонні економісти: Е. Брігхем, Л. Гапенські, П. С. Роуз, Дж. Сінкі.

Комерційний банк — банк, який здійснює універсальні банківські операції з різними організаціями, установами, здебільшого за рахунок власних коштів та залучення кредитних ресурсів своїх клієнтів. Залежно від економічного змісту всі види діяльності комерційних банків можливо поділити на пасивні операції, активні операції та банківські послуги.

За рахунок пасивних операцій формуються ресурси комерційного банку, які необхідні йому понад власний капітал для забезпечення нормальної діяльності, підтримання ліквідності на належному рівні та отримання запланованого доходу. Акумульовані в результаті пасивних операцій грошові кошти складають переважну частину ресурсів банку, що визначає важливу роль цих операцій в його діяльності.

Пасивні операції включають: залучення коштів юридичних осіб та вкладів населення; отримання кредитів від комерційних банків та центрального банку; випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань. Результати пасивних операцій відображаються в пасиві балансі банку.

Активні операції - це розміщення банком власних та залучених коштів з метою отримання прибутку. До активних операцій належать: надання кредитів юридичним та фізичним особам, вкладення в цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів (придбання приміщень, обладнання тощо). Результати активних операцій відображаються в активі балансу банку. Активні операції тісно пов'язані з пасивними операціями. Комерційний банк, розміщуючи грошові кошти в активи, постійно стежить, щоб частина коштів знаходилась у вигляді обов'язкових та вільних резервів і терміни вкладень в активи відповідали термінам залучення коштів в пасиви. Крім того, кредитні операції банків призводять до появи додаткових коштів в пасивах. Все це вимагає від банку управління активами та пасивами в їх взаємозв'язку як єдиним комплексом банківської діяльності.

Крім операцій, пов'язаних з формуванням банківських пасивів та активів, комерційні банки займаються і іншими видами діяльності, які дістали назву банківських послуг.

До банківських послуг належать: розрахункові, касові, трастові (довірчі), посередницькі, консультаційні та інші. Істотною ознакою банківських послуг є те, що для їх надання банку не потрібні додаткові ресурси. Свою діяльність щодо надання послуг банк здійснює як правило у процесі проведення пасивних і активних операцій. Доходи від послуг банки отримають не у вигляді відсотків, а у формі комісійних виплат. Банківські послуги приносять банку стабільний дохід і є практично безризиковим видом діяльності.

На відміну від інших підприємств продукт банку не підлягає складуванню, його не завжди можна відчути фізично, але це завжди діяльність, що має у своїй основі суспільні витрати. Особливість банківських операцій полягає в тому, що вони мають не стільки грошовий відтінок, скільки властивість самозростаючої вартості. Кошти, одержані від вкладників, не безплатні для банку, тому він повинен використовувати їх так, щоб не тільки повернути їх власникам, але і отримати прирощення, достатнє для виплати відсотків за вкладами, компенсації витрат і одержання хоча б мінімального прибутку.

Виходячи з цього, комерційний банк є насамперед підприємством, що спеціалізуються на посередницькій діяльності, яка пов'язана, з одного боку, з купівлею вільних грошових коштів на ринку ресурсів, а з другого - їх продажем підприємствам, організаціям та населенню. Така діяльність банку приносить реальну користь усім зацікавленим сторонам: вкладникам, позичальникам, засновникам, самому банку та суспільству в цілому. Так, вкладники користуються тим, що можуть зберегти свої заощадження, захистити їх від інфляції та отримати певну величину доходу. Позичальники мають можливість брати значні суми коштів на достатньо тривалі проміжки часу. Якби не було банків, ні одній великій

фірмі взагалі не вдалося б здійснювати господарські операції, позичаючи кошти у дрібних фірм, що мають тимчасово вільні кошти. Засновники банку одержують максимальний доход на вкладений капітал тільки у тому разі, коли банківські працівники видають позики за максимальними із можливих відсоткових ставок. Комерційні банки, ефективно розміщуючи кредити, приносять користь суспільству. Здійснюючи цілеспрямований вибір майбутніх позичальників і надаючи позики лише тим із них, хто в змозі заплатити максимальну відсоткову ставку, банки спрямовують потік грошових коштів на будівництво виробничих підприємств, реконструкцію та розширення існуючих підприємств та придбання нової техніки, що забезпечує отримання високої віддачі.

Шакунова М. П.,
магистрант кафедры
гражданско-правовых дисциплин,
специальность «Юриспруденция»,
Брестского государственного университета
имени А.С. Пушкина

ПРИВАТИЗАЦИЯ И НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ КАК СПОСОБЫ ПРЕКРАЩЕНИЯ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Право собственности – основное вещное право, реализации и защите которого законодательство любой страны обязано уделять огромное внимание по причине его значимости в экономическом обороте. Собственность является надежной базой для полноценного социального и экономического развития общества.

Как в экономической, так и в правовой науке существует общепринятое мнение о том, что эффективное регулирование института собственности является необходимым условием развития страны. Одной из фундаментальных гарантий существования права частной собственности является Конституция Республики Беларусь, в которой закреплено, что государство гарантирует каждому право собственности и содействует ее приобретению (ст. 44Конституции). [1]

Возникновение и прекращение права собственности связанно с фактическими обстоятельствами, определенными законодательством.

Гражданско-правовая наука классифицирует способы прекращения права собственности в зависимости от воли собственника. Соответственно выделяют способы прекращения права собственности, зависящие от воли собственника и не зависящие от его воли.

Рассмотрим некоторые способы, по которым допускается принудительное прекращение права собственности. Перечень этих оснований ограничен и расширительному толкованию не подлежит, следовательно, можно сделать вывод, что принудительное отчуждение допускается как исключение. Гарантирует обеспечение стабильности и неприкосновенности отношений собственности статья 44 Конституции Республики Беларусь.

При этом следует отметить, что особенности некоторых оснований утраты прав на имущество не получили еще достаточно глубокого изучения, а правоприменительная практика еще сталкивается с рядом нерешенных вопросов. Между тем, единообразное понимание и применение закона, а также его соответствие Конституции страны, имеет важное значение, как для защиты интересов собственников, так и для развития института собственности и общества в целом. В виду этого рассмотрим некоторые виды оснований принудительного прекращения права собственности. Так, в перечне оснований принудительного прекращения права собственности ГК называет: национализацию (ст. 245 ГК) и приватизацию (ст. 218 ГК).

Одним из путей перехода от государственной формы собственности к частной, является приватизация. В развитых западных странах, с помощью приватизации уменьшается влияние государства на хозяйственные процессы и создается свободное пространство для развития частной инициативы. [8]

Приватизация – сложный процесс, который нельзя рассматривать в отдельности от микроэкономической либерализации, макроэкономической стабильности и других институциональных реформ. К сожалению, в белорусской действительности приватизация – скорее автономный процесс, который сведен к сбору иностранной валюты для того, чтобы финансировать дефицит текущего баланса и внешний долг.[8]

Препятствия, которые стоят на пути приватизации, можно разделить на общие институциональные барьеры для развития частного сектора, деловой климат и технические барьеры. Государственная власть должна содействовать ликвидации барьеров на пути к приватизации.

Важным основополагающим принципом, имеющим всеобщий характер, является необходимость признания того, что приватизация не может быть конечной целью обновления общества и экономики. Она является лишь одним из средств достижения множества разнообразных целей. И прежде чем что-либо приватизировать, необходимо понять, с какой конкретной целью это делается.

Национализация является также одним из способов прекращения права собственности, а точнее ее переход от частной к государственной, что также требует детального правового регулирования и закрепления гарантий собственника. В ст. 245 ГК определяются общие требования национализация.

В сложных экономических условиях, государство вынужденно прибегать к национализации предприятий. За последнее время некоторые стратегические предприятия были национализированы, такие как: ОАО «Спартак», ОАО «Коммунарка», ОАО «Пинскдрев».[9]

Единого закона о национализации в Республике Беларусь нет, что в значительной степени усложняет процесс национализации и уменьшает доверие инвестора. В действующем законодательстве, упоминается об этом сложным процессе, так в статье 12 Закона «Об инвестициях» определено, что имущество не может быть безвозмездно национализировано, за исключением по мотивам общественной необходимости. При этом законодатель устанавливает условие своевременной и полной компенсации стоимости национализируемого имущества и других убытков, причиняемых национализацией. На практике нормы данного закона не работают в полном объеме. Инвесторы при национализации предприятий не получают полной компенсации, что значительно подрывает уровень доверия к государству. [4]

Законы о национализации в Беларуси планируется принимать в каждом конкретном случае — в них будут прописаны и условия, и порядок национализации на момент ее проведения. Тем самым для заинтересованных лиц нет полноценной видимой перспективы развития их бизнеса. [6]

Право государств национализировать собственность иностранных инвесторов было одним из наиболее дискуссионных вопросов международного права. Государства - реципиенты капитала выступают за то, что вопросы права собственности, прежде всего, являются прерогативой национального законодательства, которое может допускать изъятие собственности иностранных инвесторов, например, по цене ниже рыночной.[4] Когда экспроприация сопровождается серией недружественных акций, из-за чего инвестор в конечном итоге лишается своих ценностей, данную ситуацию обобщенно можно назвать скрытой или косвенной экспроприацией (национализацией). [7]

На данный момент Беларуси нужны открытые общественные обсуждения, как приватизации, так и национализации с участием всех заинтересованных лиц, чтобы гарантировать прозрачность и подотчетность процесса.

Процесс национализации нуждается в законодательном закреплении, причем не для каждого отдельно взятого предприятия, а в целом для государства, что обеспечит стабильную и доверительную обстановку в этой области жизнедеятельности. Возросла необходимо разработки закона, который бы отвечал всем требованиям международного и национального права. В частности подлежат закреплению на законодательном уровне множество важнейших аспектов, в частности, порядок национализации, основополагающие принципы, гарантии для собственников и инвесторов и другие.

Литература:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября2004 г.). – Минск: Амалфея, 2015. – 48 с.
2. Гражданский кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 28 окт. 1998 г.:одобрен Советом Респ. 19 нояб. 1998 г. : в ред. Закона Респ. Беларусь от 03.07.2011 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр»,Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь.– Минск, 2015.
3. Гражданское право. Общая часть: учебник: в 4 т. / Е. А.Суханов [и др.]; отв. ред. Е. А. Суханов. –3-е изд., перераб и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2004–2006. – Т. 2. – 496 с.
4. Закон РБ «Об инвестициях» [Электронный ресурс].- 2014. - Режим доступа: http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=V19302103- Дата доступа: 09.02.2015.
5. Гражданское право. Общая часть : учебник : в2 т. /Д.А.Колбасин [и др.] ; отв. ред. Д.А.Колбасин.– 3-е изд., перераб и доп. – Мн. : Акад. МВД Респ.Беларусь, 2004. – 496 с.
6. Минэкономики: Законы о национализации будут приниматься в каждом конкретном случае [Электронный ресурс]. - 2014. - Режим доступа: http://news.tut.by/economics/360611.html - Дата доступа: 09.02.2015.
7. Зимовец А. В. Международные расчеты и финансирование / А. В. Зимовец [Электронный ресурс]. - 2014. - Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m208/10_2.htm- Дата доступа: 09.02.2015.
8. Боричевский В. Г. Разгосударствление и приватизация собственности. Государственное регулирование отношений собственности на современном этапе Республики Беларусь / В. Г. Боричевский [Электронный ресурс]. -2014. - Режим доступа: http://knowledge.allbest.ru/economy/3c0a65625a3ac69b5c43b89521306d27_0.html - Дата доступа: 09.02.2015.
9. Кирсанова И. А. Проблемы заимствования институтов корпоративного управления и белорусская национализация / И. А. Кирсанова [Электронный ресурс]. - 2014. - Режим доступа: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/55255/1.pdf - Дата доступа: 09.02.2015

Шпак А. В.,
студент 4 курсу,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ

На даному етапі одним з пріоритетних напрямків розвитку України є спрямування політики держави на запровадження інновацій шляхом поступової, але в той же час кардинальної перебудови, як окремих галузей господарювання, так і економіки держави в цілому. Цей процес потребу є затвердження ефективного механізму мобілізації інвестиційних ресурсів та управління ними, що обумовлює необхідність вдосконалення

інвестиційного законодавства України, яке має здійснюватися зважаючи на зовнішньополітичний курс України, а саме - інтеграцію до Євро Союзу. У зв'язку з чим, виникають протиріччя, в подальшому постають проблеми що до гармонізації національного законодавства з нормами та вимогами міжнародного права стосовно договорів інвестування.

Спірність багатьох питань правового регулювання інвестиційних договорів в Україні та недосконаліть відповідного законодавства також обумовлюють актуальність дослідження зазначеної теми.

Окремі аспекти зазначеного питання розглядались у науковій юридичній літературі, серед них праці Т. Є. Абової, С. С. Алексєєва, В. К. Андрєєва, О. А. Беляневич, І. А. Бланка, Д. В. Боброві, А. Г. Богатирьова, О. М. Вінник, Н. Н. Вознесенської, Д. В. Задихайла, І. Є. Замойського, О. Р. Зельдіної, Г. Л. Знаменського, Дж. Кейнса, О. Р. Кібенко, Д. І. Кокуріна, В. М. Коссака, В. К. Мамутова, В. С. Мартем'янова, О. І. Онуфрієнка, В. Ю. Полатая, Г. В. Пронської, О. В. Северина, О. С. Семерака, В. М. Стойки, Д. Е. Федорчука, В. В. Хахуліна, В. С. Щербини та інших.

Почнемо з того, що термін «інвестиційний договір» використовується у двох значеннях: широкому і вузькому. В першому (широкому) розумінні цей термін застосовується що до договорів, які укладаються між інвестором та іншими учасниками інвестиційної діяльності і спрямовані на реалізацію будь-якихвидів і форм інвестицій з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту.

У другому (вузькому) розумінні термін «інвестиційний договір» застосовується що до угод між іноземним інвестором і вітчизняними учасниками інвестиційного процессу що до вкладення та реалізації іноземних інвестицій. Саме в цьому розумінні зазначений термін використовується у міжнародній комерційній (господарській) практиці [1, с. 97]. На думку автора, інвестиційний договір можна визначити як добровільну угоду між двома (кількома особами), права і обов'язки у відносинах між сторонами якої встановлюються на певний строк з приводу вкладання всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, ціллю якого є отримання прибутку або, як виняток, досягнення соціально корисного ефекту. Якщо враховувати ціль інвестиційного договору, то його слід віднести до групи договорів з надання послуг, через те, що діяльність замовника наділена ознаками послуги. Сутність діяльності полягає в переміщенні інвестицій в об'єкт, що є цікавим для інвестора. Саме цей процес як найкраще віддзеркалює процес трансформації майна, що вкладається в об'єкт інвестування, який в свою чергу зростає в вартості.

Під змістом інвестиційного договору розуміють сукупність його умов.

Вчені- теоретики, розрізняють:

а) істотні умови, тоб-то такі, без яких договір вважається неукладеним, а також умови, на включення яких до інвестиційного договору наполягає хоча б одна зі сторін;

б) звичайні, відсутність яких не впливає на юридичну силу договору; вони мають диспозитивний характер і включаються до договору за згодою (бажанням) сторін;

в) випадкові умови, які не є характерними для інвестиційного договору[2, с. 18].

На думку автора, щодо змістуінветиційного договору, то його складають, перш за все, істотні умови до яких слід віднести: інвестиції, як предмет договору, по - друге, кількісні та якісні характеристики предмету інвестицій, по-третє, ціну договору, а також умову про одержання прибутку. Що стосується звичайних умов до них належать умови про строки, порядок передачі інвестицій, визначення порядку виконання та прийняття виконання, відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань. Зазначені умови не є вичерпними і тим чи іншим чином доповнюють зміст інвестиційного договору. Відповідно до норм чинного законодавства, форма інвестиційного договору повинна відповідати загальним правилам про форму договорів і тому є письмовою, що не позбавляє сторін можливості за взаємною згодою укласти договір в кваліфікованій письмовій формі, тоб-то нотаріально посвідченій. При цьому вимога нотаріального посвідчення інвестиційного

договору обмежена, оскільки застосовується тільки до конкретних його видів, що чітко визначено законодавством.

Єдиного порядку укладання інвестиційного договору не існує. Якщо за адміністративно-командної економіки інвестиційні договори укладалися, як правило, на планових засадах у традиційному порядку, то в зв'язку з запровадженням в економіку України елементів ринкової системи господарювання широкого застосування набули нові форми: шляхом торгів (тендерів) на реалізацію майна, робіт, послуг, шляхом торгів (тендерів) на придбання майна, визначення виконавця робіт або послуг; шляхом конкурсу;

шляхом переговорів[3, с. 234-235]. Зберігся також і традиційний спосіб укладання інвестиційного договору як різновиду господарського, порядок якого регулюється Господарським кодексом України. Аналіз чинного законодавства щодо змісту інвестиційних договорів свідчить про недостатній рівень забезпечення захисту прав і законних інтересів кожної зі сторін зазначених договорів. Чинне законодавство встановлює виключні права і обов'язки інвестора, які ні яким чином не можуть бути визнані достатніми. В діючому законодавстві слід чітко врегулювати питання виконання інвестиційних зобов'язань, на сам перед це стосується визначення наслідків в процессі не виконання іноземними інвесторами покладених на них зобов'язань. Крім того, важливим є встановлення строків виплати компенсації та відшкодування збитків, які завдані іноземним інвесторам. Поряд з цим, необхідно визначити тих осіб (органи) які конкретно мають виконувати ці обов'язки.

Ефективність ведення спільної підприємницької діяльності серйозно ускладнюється недосконалістю нормативно-правової регламентації. Проблема правового регулювання договору на спільну діяльність полягає в тому, що чинним Господарським кодексом не передбачено жодних особливостей господарсько-правового регулювання зазначеної діяльності в Україні. Через це суб'єкти господарювання при укладанні договору про спільну діяльність керуються нормами, які закріплені у Цивільному та Податковому кодексах України та інших спеціальних нормативно-правових актах, які все ж не відображають повною мірою специфіку цього договору. Також, законодавством не визначений перелік істотних умов договору про спільну діяльність. Є різні думки із приводу того, чи можуть взагалі бути в договорі про спільну підприємницьку діяльність істотні умови, які будуть визначати законність правочину. Чинне законодавство також не встановлює вичерпного переліку цілей учасників спільної підприємницької діяльності та її об'єктів. Практика свідчить, що такі договори подекуди використовуються для ухилення від оподаткування і перекручення обліку або ж для здійснення незаконної господарської діяльності.

Основні види кооперативів встановлюються Законом України «Про кооперацію» [4], згідно зі ст. 6 якого відповідно до завдань та характеру діяльності кооперативи поділяються на: виробничі, обслуговуючі та споживчі. Поява та подальший розвиток такого явища, як кооператив, є яскравим прикладом прояву диспозитивності, яка притаманна господарській та цивільній галузі права. Також, стрімкий кількісний приріст кооперативів обумовлений невдоволенням населення якістю та вартістю тих послуг, які надають комунальні підприємства, як результат створюються обслуговуючі кооперативи. Слід зазначити, що створення сільсько-господарських виробничих кооперативів, а поряд з цим розвиток договорів про виробничу кооперацію, як засобу боротьби з безробіттям у сільській місцевості у 2013-2014 стало прерогативним напрямком політики місцевої влади у сфері сільського господарства. В чинному законодавстві про інвестиційну діяльність закріплені різні позиції щодо місця договорів (контрактів) про виробничу кооперацію в системі договорів на здійснення інвестицій.

Література:

1.Богатырев А.Б. Инвестиционное право / А. Б. Богатырев – М.: Российское право.- 1992. – 272 с.

2.Вінник О. М. Інвестиційне право: Курс лекцій. Навч. Посіб / О. М. Вінник.- К.: Атіка, 2000- 260 с.

3.Смолін Г. В. Господарське право України. Особливачастина: навч. посіб / Г. В. Смолін. - Л.: Атіка, 2008. - 646 с.
4.Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 22. - Ст. 64.
5.Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 1. - Ст. 21.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, СІМЕЙНОГО, ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Барегамян С. Х.,
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ПРАЦЮЮЧИХ ЗА КОРДОНОМ

Право на працю є одним із найважливіших фундаментальних прав у системі прав і свобод людини та громадянина, адже завдяки йому особа може створити необхідні умови проживання й матеріально забезпечити себе та свою сім'ю. Проте сьогодні, економічна нестабільність, складна політична ситуація в Україні, призводять до протилежних наслідків – збільшення рівня безробіття, відсутності робочих місць, невідповідності середньої заробітної плати в Україні реальним потребам громадян. Це стає причиною того, що частина населення нашої держави змушена підшуковувати роботу за кордоном. Водночас, мігранти перебувають під загрозою опинитися в нелюдських умовах існування та праці, стати об'єктом торгівлі чи просто потерпати від сваволі роботодавців і посередників.

Гарантувати захист прав громадян України, що працюють за кордоном, в умовах, коли трудова міграція є некерованою, міграційні процеси – глобальною проблемою людства, а національні способи захисту ще неналагоджені та лише розвиваються, досить важко. В такій ситуації захистити права даної категорії населення можливо, в першу чергу, за допомогою правових норм. Правове підґрунтя працевлаштування за кордоном; міжнародно-правові норми, що регулюють труд мігрантів; захист прав, свобод та інтересів працівника; процедура здійснення та організація виїзду за кордон для працевлаштування; умови, за яких узагалі можлива робота за кордоном; проблеми нелегальної праці за кордоном – це ті питання, вирішення яких за нових кризових умов є важливими не тільки в теоретичному, а й у практичному аспектах.

Питання захисту прав та свобод громадянин України, працюючих за кордоном було розглянуто в працях таких вчених як: О. Г. Бабенко, А. Б. Венгеров, А. С. Довгерт, В. І. Євінтова, С. А. Іванова, В. М. Корельський, І. І. Лукашук, М. М. Марченко, В. С. Нерсесянц, В. І. Олефір, О. І. Піскун, П. М. Рабінович, Ю. І. Римаренко, І. І. Сєрова, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, В. Є. Чіркін, С. Б. Чехович, Ю. С. Шемшученко та інших.

Конституція України проголошує: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави» (ст. 3). Також в Конституції зазначається: «Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами» (ст. 25) [1].

Найважливішою запорукою того, щоб проголошені права не перетворилися на декларативні, є їх надійне гарантування, реалізація та забезпечення. Саме дієві юридичні механізми можуть забезпечити безперешкодну реалізацію кожною людиною закріплених за нею прав. Україна як повноправний член світового співтовариства, визнає і гарантує права і свободи людини, притаманні цивілізованому суспільству.

Громадяни України, які працюють за кордоном, мають права рівні із громадянами України, що перебувають на її території. Оскільки, «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» (ст. 24). Окрім цього, громадяни, виїжджаючи до країни працевлаштування, набувають статусу трудящого-мігранта, який, згідно із міжнародно-правовими нормами та

укладеними міждержавними угодами в сфері регулювання трудової діяльності трудящих-мігрантів, має права, рівні із громадянами країни перебування.

Гарантії прав людини закладені в Конституції України «Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані», проголошує стаття 22 Основного Закону [1]. Конституція України в своєму ІІ розділі проголошує цілий ряд гарантій забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що є важливим кроком для побудови суверенної, незалежної, демократичної та соціальної держави. Необхідно також створити умови для реалізації відповідних прав, що може бути забезпечено надійною системою гарантій у цій сфері. Йдеться, зокрема, про соціально-економічні, організаційні, правові, духовні та інші гарантії.

Національне законодавство передбачає такі конституційно-правові гарантії захисту прав та інтересів людини і громадянина. По-перше, Конституція встановлює право кожного на судовий захист своїх прав: «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань».

Як справедливо відзначає О. В. Кузніченко, найважливіша функція гарантій трудових прав працівників, як правових засобів, полягає в досягненні ними цілей правового регулювання. Вона виявляється в тому, що в результаті реалізації правових засобів забезпечується рух і захист трудових прав і законних інтересів працівників, гарантується їх законне і справедливе задоволення [2, с. 28].

Гарантіям в сфері захисту прав громадян України, працюючих за кордоном, притаманні наступні ознаки: 1) вони стосуються лише громадян України; 2) вони стосуються не всіх громадян України, а лише тих, що працюють за трудовим договором за кордоном; 3) в світлі проблеми нелегальної трудової міграції, а також поширення визнання прав нелегальних трудящих-мігрантів, гарантії захисту прав громадян України повинні бути поширені і на тих трудящих, які працюють за кордоном нелегально; 4) це є обов'язок держави, який полягає у створенні відповідних соціально-економічних, правових, духовних та інших умов, за яких, по-перше, можлива реалізація прав та свобод громадян, по-друге, можливий захист даних прав; 5) це є діяльність міжнародних і державних організацій по захисту прав людини [3, с. 125].

У питаннях працевлаштування, реалізації трудових і соціальних прав громадяни України та працедавці іноземних держав повинні керуватися дво- та багатосторонніми договорами, укладеними між країнами. Колізійні норми щодо права, яке має застосовуватися до трудових відносин громадян України за кордоном, містяться в договорах про правову допомогу та правові відносини в цивільних і кримінальних справах, угодах про працевлаштування та соціальний захист громадян. Прикладами таких документів у вітчизняному праві можуть уважатися численні двосторонні угоди України з Білоруссю, Вірменією, Молдовою, Польщею, Росією, Чехією, Литвою тощо. Ці нормативно-правові акти регулюють процедуру оформлення документів для працевлаштування, питання віз та соціального захисту, медичного обслуговування працівників, оподаткування, пільг та компенсацій, порядок отримання допомоги у трудових спорах. Зокрема, в цих договорах зазначається, що компетентними у спорах про трудові відносини є суди тієї держави, на території якої виконується, була або мала бути виконана робота, а також суди тієї країни, на території якої є місце проживання відповідача чи позивача (якщо тут перебуває предмет суперечки або майно відповідача). Водночас сторони трудових відносин можуть передбачити й іншу умову щодо компетентності судів (п. 3 ст. 42 Договору про правову допомогу з Польщею [4]).

Не зважаючи на те, що головні питання, які виникають у зв'язку з працевлаштуванням українських громадян за кордоном, урегульовано на законодавчому рівні та шляхом підписання дво- та багатосторонніх угод, Україні ще слід докласти значних зусиль для впровадження механізму реалізації відповідних норм. Так, імплементація міжнародних двосторонніх договорів ускладнюється, наприклад, через нестачу людських ресурсів у структурах державних органів, відповідальних за їх утілення, брак спеціалістів зі знанням іноземних мов та недостатнє фінансування.

Основними нерозв'язаними проблемами залишаються наявність осіб, котрі працюють за кордоном без належних дозволів; висока частка циркулярних мігрантів, які виїжджають за кордон на сезонні роботи; відсутність міждержавних угод про соціальне та пенсійне забезпечення з низкою країн, на території яких перебуває значна кількість працівників-мігрантів з України; недостатня ефективність імплементації існуючих угод, що пов'язано і з їхнім змістом, і з вадами механізмів реалізації; і, нарешті, особливості й неузгодженість законодавства України та країн-реципієнтів вітчизняної робочої сили.

Для реалізації політики у сфері трудової міграції важливо удосконалити законодавчу базу, зокрема, розглянувши можливість розробки закону України про правовий статус громадян, працевлаштованих за кордоном. Цим документом можна було б визначити права та обов'язки осіб, які виїжджають на заробітки за кордон, державні гарантії їхніх прав, обов'язки відповідних органів влади щодо забезпечення прав і свобод заробітчан. Крім того, доцільно було б відобразити в документі напрями заохочення повернення мігрантів та виробничого використання зароблених за кордоном коштів.

Таким чином, певні кроки в напрямку гарантування захисту прав і свобод громадян України, які працюють за кордоном, зроблені. Проте, як бачимо, нормативно-правове закріплення прав таких громадян практично відсутнє та потребує подальшого вдосконалення. Розроблені програми та плани-заходи виконуються частково, а деякі поставленні завдання переносяться з року в рік, що, безумовно, віддаляє Україну від бажаного визнання та гідного ставлення до неї на світовій арені.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua
2. Кузниченко О. В. Правовые вопросы процессуального обеспечения реализации трудовых прав работников. – Актуальні проблеми науки трудового права в сучасних умавах ринкової економіки: Матеріали науково-практичної конференції, м. Харків, 19 – 20 травня 2003 р. – Харків: Українська асоціація фахівців трудового права, Національний університет внутришніх справ, 2003. – С.27-30.
3. Сравнительное конституционное право / [под ред. А. И. Ковлера, В. Е. Чиркина, Ю. А. Юдина]. Москва: Издательская фирма «Манускрипт», 1996. – 729 с.
4. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=616_174
5. Старостенко Г. Новітні демографічні тенденції в Україні / Г. Старостенко // Економіка України. – 1998. – №5. – С. 5-7.

Білозуб Т. Ю.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день питання безробіття для України є дуже актуальним, тому що однією з корінних соціально-економічних проблем в економіці України є саме безробіття.

Хоч як бездоганно працювали б ринкові механізми, вони не можуть, забезпечити повної зайнятості навіть за наявності вільних робочих місць. Багато представників різних напрямів економічної думки вважають безробіття центральною проблемою сучасного суспільства. Воно є невід'ємним атрибутом ринкової економіки.

Відношення кількості офіційно зареєстрованих безробітних до кількості працездатного населення показує рівень безробіття.

Внаслідок впливу різноманітних фінансово-економічних чинників за останні роки кількість безробітного населення істотно змінювалась. Так, аналізуючи склад економічно неактивного населення у 2000-2013рр., можна зробити висновок, що у 2000 році кількість безробітних (населення у віці 15-70 років) була найбільшою і становила - 2655,8 тис. осіб, а найменшою в 2007 році - 1417,6 тис. осіб, що в 1,87 рази менше порівняного періоду і в 1,68 разів менше, ніж у минулому році (у 2013 році кількість безробітних - 1 576,5 тис. осіб).

Рівень безробіття є досить диференційованим по окремих регіонах України. Нині найвищий рівень зареєстрованого безробіття характерний для західних областей — Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської. Найнижчі показники рівня безробіття склалися в Одеській області, м. Києві та Севастополі.[4]

Враховуючи демографічну ситуацію, яка склалася в різних регіонах України, можна передбачити, що при нинішньому рівні створення нових робочих місць у західних областях і природному приросту населення, рівень безробіття в регіонах у майбутньому набуде ще більшої гостроти [3].

Значне перевищення пропозиції робочої сили, яке існує сьогодні в Україні призводить до того, що зростає кількість «хронічного безробіття», тобто тих, хто не може отримати роботу більше, ніж протягом одного року. Оцінюючи кількість безробітного населення (за методологією МОП) за тривалістю незайнятості у 2013 р. можна побачити що 20,9 % громадян України не можуть отримати роботу 12 місяців і більше. Найменший показник громадян Україні, які більше року не можуть знайти роботу був у 2009 році (14,0%), а найбільший у 2000-2001, він дорівнював 55,4%.

У 2013 року в Україні збільшилась кількості безробітних, що є негативним, адже виникає ризик щодо продовження такої тенденції і надалі. Згідно з даними Державної служби зайнятості в Україні на 2013 рок кількість зареєстрованих безробітних становила 435,4 тисяч людей, серед яких: жінки – 247,8 тисяч осіб (56,9%); молодь – 183,3 тисяч осіб (42,1%); особи, що проживають у сільській місцевості – 157,4 тисяч осіб (36,2%). З них отримують допомогу - 398,4 тис. осіб. Середній розмір допомоги з кожним роком зростає. Зокрема, в січні 2013 року середній розмір допомоги в Україні склав 1089 грн, у 2012 році - 917 грн, роком раніше - 814 грн, а в 2010 - 662,29 грн. Аналізуючи статистичні дані в Україні, бачимо, що найбільший рівень безробіття спостерігається в 2008 році, причиною цього була фінансово-економічна криза.

Проаналізувавши безробітне населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості у 2000-2013рр. за даними Державного комітету статистики України, можна зробити висновки, що звільнення людей за власним бажанням та вивільнені з економічних причин у період з 2000-2013 рр. – найпоширеніші причина безробіття в Україні. Рідше усього населення в Україні втрачає роботу в цей же період через демобілізацію з військової строкової служби та через звільнення за станом здоров’я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю.

Вивільнення з економічних причин досягло найбільшого показника у 2009 році – 45,5%, а найменшого у 2007 – 28,1%. Аналізуючи період з 2010-2013 роках вивільнення з економічних причин зменшується, якщо у 2010 році він мав показник – 39%, то у 2013 він має – 29,8%.

Звільнення за власним бажанням мало найбільший показник у 2008 році (38,6%), а найменший у 2009 році (27%). Аналізуючи період з 2010-2013 роках можна бачити, як рівень

звільнення за власним бажанням збільшується, якщо у 2010 році цей показник був 29,1%, то у 2013 – 37,7%

Показники безробіття через демобілізацію з військової строкової служби знаходиться майже на одному рівні. Найбільший показник воно досягало у 2001 році – 2,3%, а найменший у 2009 році – 0,8. У 2013 році він складав 1%, що майже дорівнює найменшому показнику.

Безробіття через не працевлаштування після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації мав найбільші показники у 2011 році (21,7%), а найменший у 2009 році (14,1%). Аналізуючи період 2010-2013 роках однозначної відповіді щодо спаду чи підйому показників нема, бо з 2010 по 2011 він зростав (16,2%-18,7%), з 2011 по 2012 спадав (18,7%-17,1;), а з 2012 по 2013 знову ж зростав (17,1%-17,5%)

Звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю має дуже малі показники, які не перевищують 2%.

Показники безробіття через звільнення у зв'язку з закінченням строку контракту мали найбільший показник у 2010 році (10,4%), а найменший у 2004 році (3,6%). Аналізуючи період 2010-2013 роках бачимо поступове зменшення показників. Якщо у 2010 році він досягав 10,4%, то у 2013 році він становив 8,5% .

Та останній показник – це звільнення з інших причин. Найбільший показник він мав у 2005 році (6,4%), а найменший у 2008 (2,2%). Оцінюючи період 2010-2013 року бачимо, що показники поступово зростають (2010 рік – 3,1%, а вже в 2013 становило 4,3%) [4].

Проте ці дані враховують лише офіційно зареєстрованих безробітних. Існує багато проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дозволяють об'єктивно оцінювати реалії його рівня в Україні:

- неможливо врахувати осіб, які втратили надію отримати робоче місце і не стоять на обліку в службі зайнятості;

- статистика не враховує часткову зайнятість, тобто ті, хто примусово знаходяться у відпустках з ініціативи керівництва, вважаються зайнятими;

- неправдива інформація збоку безробітних (велика кількість працівників працює без офіційного оформлення, тому майже неможливо перевірити тих, хто отримує виплати по безробіттю й задіяні в тіньовій економіці).

Відносини у сфері зайнятості регулюються Конституцією України, Законом України «Про зайнятість населення», Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», іншими нормативно-правовими актами. З метою реалізації державної політики зайнятості Кабінет Міністрів України розробляє, а Верховна Рада України затверджує державну програму зайнятості населення. Безробіття - це негативне явище, рівень якого треба постійно контролювати та приймати заходи щодо підвищення зайнятості населення [2].

Отже, безробіття - це явище, яке потребує постійного вивчення для найбільш ефективного впровадження засобів по зниженню рівня безробіття до таких показників, вплив яких на економіку країни не буде завдавати тяжких наслідків для України в цілому.

Література:

1. Гальків Л. І. Втрати людського капіталу: чинник безробіття / І. Л. Гальків // Економіка і регіони. – 2009. – С.110-113.

2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О. А. Грішнова. - 5-те вид., оновлене. -- К.: Знання, 2011. - 390 с.

3. Левчук Г. В. Сучасні проблеми, тенденції та аналіз безробіття населення в Україні / Г. В. Левчук // Вісник Бердянського університету Економіки, 2009. - С. 75-79.

4. Статистичні дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Кір'янова Л. В.,
студентка ОКР «Магістр»,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ

Колективно-договірне регулювання праці в умовах ринкових відносин має тенденцію до поширення, оскільки забезпечує досягнення реалізації інтересів головних суб'єктів соціального партнерства – роботодавця в працівників. Найбільш розповсюдженою формою соціального партнерства на локальному рівні є колективний договір і його значення як джерела трудового права актуалізується на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні.

У сучасній правовій науці чимало вчених приділяють увагу різним аспектам регулювання колективно-договірних відносин, наприклад: О. С. Арсентьєва, М. І. Іншин, З. Я. Козак, В. В. Лазор, Д. О. Нікульшин, М. П. Стадник, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишева, І. І. Шамшина, О. М. Ярошенко та ін. Але багато питань у сфері правового регулювання колективного договору потребують подальшого опрацювання.

Метою цієї публікації є дослідження суб'єктного складу колективного договору, виділення недоліків чинного законодавства, визначення шляхів вдосконалення правового регулювання колективного договору на сучасному етапі.

Формальним втіленням соціально-партнерських відносин на локальному рівні виступає колективний договір. Чітке законодавче визначення суб'єктного складу колективного договору забезпечує його дієвість і ефективність. Але чинне трудове законодавство не встановлює суб'єктний склад колективного договору достатньо чітко. Проект Трудового кодексу України (далі – проект ТК), що тривалий час був предметом активного аналізу у науковій літературі, також не містив чіткого визначення суб'єктного складу колективного договору.

Адже згідно з класичними положеннями цивільного права, представництво – це правовідношення, у якому одна сторона (представник)зобов'язана або має право укласти угоду від імені іншої сторони, яку вона представляє і при цьому така угода створює, змінює і припиняє цивільні права й обов'язки саме особи, яка була представлена [4]. Тобто стороною угоди, укладеної представником, визнається безпосередньо особа, яку цей представник представляє, але не сам представник.

У науковій літературі справедливо відзначають, що всі угоди, які укладає профспілка у ході колективно-договірних відносин мають правові наслідки для працівників, яких представляє ця профспілка. Таким чином, очевидно, що стороною соціально-партнерських відносин у цьому випадку виступають саме працівники в особі профспілки, як свого представницького органу, але не сама профспілка[6].

Можна зробити логічний висновок, що стороною колективного договору на стороні працівників є трудовий колектив. Але чинне українське законодавство не визнає трудовий колектив суб'єктом трудового права, що є його суттєвим недоліком. Проект ТК також не розглядав трудовий колектив як суб'єкта трудового права. У сучасній науці трудового права погляди вчених на доцільність законодавчого закріплення правової категорії «трудовий колектив» та визнання його правосуб'єктності значно різняться.

Наприклад, на думку З.Я. Козак, правовий статус трудового колективу є нічим іншим, як сукупністю правових статусів інших суб'єктів права[2]. Тобто цей автор не визнає трудовий колектив суб'єктом трудового права. Протилежну позицію займає І. І. Шамшина. Вона цілком обґрунтовано відзначає, що сукупність правових статусів у цьому випадку створює якісно інший суб'єкт права, що є складним колективним суб'єктом і здатний відстоювати інтереси та вирішувати завдання, що носять саме колективний характер, в яких опосередкуються приватні прагнення окремих індивідів – працівників[6].

Не визнає трудовий колектив суб'єктом трудового права Н.В. Козачок-Труш, яка відзначає, що: «Слід говорити про колектив працівників, що не мають колективних інтересів, а об'єдналися для реалізації однорідних,самостійних приватних інтересів, носіями яких є наймані працівники» [3].

Можна вважати, що укладення колективного договору є саме реалізацією колективного інтересу працівників щодо умов застосування найманої праці на конкретному підприємстві, ефективної виробничої діяльності цього підприємства, стабільності трудових правовідносин тощо.

У сучасній науковій літературі відзначають, що соціальне партнерство – це система взаємодії працівників і роботодавців через їх представницькі органи і тому є необхідним визнати трудовий колектив суб'єктом трудового права [5].

На думку І. І. Шамшиної саме трудовий колектив має бути визнаний сучасним трудовим правом первинним, вихідним суб'єктом на стороні працівників у механізмі регулювання колективно-договірних відносин [6].

Цільовим призначенням колективного договору є досягнення балансу інтересів його учасників у сфері застосування найманої праці. З цього логічно випливає, що стороною колективного договору законодавчо має бути визнаний трудовий колектив.

Згідно з чинним законодавством стороною колективного договору є також «власник або уповноважений ним орган» [1]. Така альтернативність правового припису не є виправданою й не забезпечує чіткість визначення суб'єктного складу колективного договору. Як позитивну рису динаміки розвитку національного законодавства можна відзначити те, що у проекті ТК стороною колективного договору на виробничому рівні вказано роботодавця. Але при цьому правова норма не конкретизує, хто саме має бути представником роботодавця у колективно-договірних відносинах і укладати від його імені колективний договір.

Таким чином, є доцільнім у вітчизняному трудовому законодавстві закріпити, що на стороні роботодавця у колективно-договірних відносинах виступає або безпосередньо орган управління юридичної особи, або уповноважені ним особи. На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що одним зі шляхів вдосконалення правового регулювання колективного договору має бути чітке законодавче визначення його суб'єктного складу. Із цією метою у новому Трудовому кодексі України має міститься стаття під назвою «Сторони колективного договору», в якій буде сказано, що сторонами колективного договору є трудовий колектив безпосередньо або в особі свого представницького органу та роботодавець, правосуб'єктність якого у колективно-договірних відносинах реалізує орган управління юридичної особи або уповноважені ним особи.

Чітке визначення суб'єктного складу колективного договору сприятиме розвитку соціального партнерства на локальному рівні, а, отже, підвищенню рентабельності виробничої діяльності, вдосконаленню співробітництва роботодавця і працівників та досягненню злагоди між ними.

Література:

1. Закон України «Про колективні договори і угоди» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36 (за станом на 01.01.2013). - ст.3.
2. Козак З. Я. Договірне регулювання за трудовим правом України: Дис. канд..юрид. наук: 12.00.05 / З. Я. Козак. – К., 1999. - С.60.
3. Козачок-Труш Н. В. Правове регулювання організаційно-управлінських відносин у сфері праці: Автореф.дис.канд.юр.наук: 12.00.05 / Н. В. Козачок-Труш. – Луганськ, 2011. - С.5.
4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. –№ 40-44, ст..237, ч.1; ст..239. ч. 1.
5. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретично-правовий аспект:Монографія / Г.І. Чанишева. – Одеса: Юридична література, 2000. - С.98.
6. Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин: Монографія / І. І. Шамшина. – Луганськ: Література, 2010. - С.347.

Ковейно Ю. В.,
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Сьогоднішній стан державного управління лісами через ряд причин знаходиться на незадовільному рівні. Назріла гостра необхідність розроблення нових основ екологічного лісокористування, які б враховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій.

Шляхи та способи розв'язання проблем лісового господарства полягають у проведенні його реформування з використанням позитивного вітчизняного та міжнародного досвіду, поєднанні заходів державної підтримки та впровадження ринкового механізму, збереженні лісів переважно у державній формі власності.

Необхідність державного управління лісами регламентується нормою Конституції України, згідно з якою «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктом права власності Українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування...» [1].

Державне управління лісами є багатогранним поняттям, що включає увесь комплекс дій, спрямований на досягнення цілей лісової політики та пов'язаний із організацією ведення лісового господарства, здійсненням контролю за дотриманням лісового законодавства, охороною та захистом лісів, використанням лісових ресурсів тощо. Крім того, воно визначає кількість та склад функцій залежно від: державного устрою держави; ролі та місця лісів в економіці країни; цілей ведення лісового господарства; форм власності на ліси [2].

Актуальні проблеми розвитку лісового господарства зумовлені становленням нових економічних відносин у державі, появою комплексу екологічних, економічних і соціальних проблем, необхідністю ведення лісового господарства на засадах збалансованого розвитку, підвищення ефективності лісоуправління, багатоцільового використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісу, а також збільшення площі лісів до оптимальної. Основними причинами виникнення проблем є: недосконаліть фінансово-економічного механізму розвитку лісового господарства та податкової бази, яка не враховує довгостроковості у вирощуванні лісу; розгалужена система управління лісами; недоцільне поєднання лісогосподарськими підприємствами функцій з ведення лісового господарства та переробки деревини; відсутність економічного механізму стимулювання запровадження природозберігаючих технологій або їх елементів; значний обсяг незаконних рубок, недосконалий перерозподіл земель лісового фонду; зростання техногенного навантаження на лісові екосистеми. Ці аспекти затверджені Концепцією реформування та розвитку лісового господарства, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 року № 208-р. Питання визначення основних напрямів збалансованого розвитку лісового господарства, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів регламентується Державною цільовою програмою «Ліси України» на 2010-2015 р., яку затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 977, в якій, перш за все зафіксовані шляхи та способи розв'язання проблеми, завдання та заходи спрямовані на забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів, ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних, економічних і лісорослинних умов, породного складу лісів та їх цільового призначення, збільшення площі лісів та створення умов для досягнення оптимальних показників рівня лісистості [3].

Основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та

відтворення лісів. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин на підставі норм Лісового кодексу України здійснюється шляхом: формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин; визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів; здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів. Аналізуючи функції екологічного управління, які є основними щодо раціонального використання, охорони, захисту та відтворення лісів, треба звернути увагу на окремі складові вищевказаних функцій: моніторинг лісів, ведення державного лісового кадастру, контроль в сфері використання, охорони, захисту та відтворення лісових ресурсів. Щодо здійснення контрольних повноважень в сфері лісових відносин щодо ведення лісового господарства, треба визначити, що існує система органів управління в сфері лісових відносин, перш за все органів, які здійснюють певні контрольні повноваження в межах реалізації окремих складових організаційних та стабілізаційних функцій екологічного управління. Регламентована така структура органів управління: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних рад у сфері лісових відносин; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері лісових відносин; районні державні адміністрацій у сфері лісових відносин; сільських, селищних, міських рад у сфері лісових відносин; На законодавчому рівні визначено систему органів управління лісовим господарством спеціальної компетенції. Відповідно до положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, яке затверджено указом Президента України від 23 квітня 2011 року № 500/2011, Міністерство аграрної політики та продовольства України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування та забезпечення реалізації державної політики в галузі лісового та мисливського господарства.Відповідно до положення Про державне агентство лісових ресурсів, яке затверджено указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 458/2011, Державне агентство лісових ресурсів України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України, входить до системи центральних органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

Ведення лісового господарства на місцевому рівні здійснюють державні підприємства, які входять до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та координуються його відповідним територіальним органом (Рескомліс АР Крим, 24 обласні управління лісового та мисливського господарства, які здійснюють діяльність на підставі положення про обласні управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України, яке затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України 21.03.2012 р. № 134; підпорядковуються Держлісагентству України та є його територіальними органами), підприємства, установи та організації, які входять до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та координуються територіальними, це перш за все: лісові господарства, лісомисливські господарства, мисливські господарства, лісопромислові та інші підприємства, національні

парки, природні заповідники [5]. Окрім державних підприємств в підпорядкуванні Держлісагентства знаходяться наукові, учбові організації, національні заповідники і природні парки, та інші підприємства, установи, організації безпосереднього підпорядкування: Український науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького «УкрНДІЛГА»; Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака «УкрНДІгірліс»; Українське державне проектне лісовпорядне виробниче об'єднання «Укрдержліспроект»; Український центр підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів лісового господарства «Укрцентркадриліс»; Український державний проектно-вишукувальний інститут лісового господарства «Укрдіпроліс»; Харківський державний проектно-вишукувальний інститут агромеліорації та лісового господарства «Харківдіпроагроліс»; Шацький національний природний парк, Севастопольське державне лісомисливське господарство, Українська державна лісонасіннева інспекція «Укрдержнасінінспекція», Українська державна база авіаційної охорони лісів, Державні спеціалізовані лісозахисні об'єднання: «Східлісозахист», «Західлісозахист», «Центрлісозахист»; Український лісогосподарський центр консалтингу та логістики «Укрлісконсалтинг»; Державне підприємство «Діброва», які здійснюють свою діяльність перш за все на підставі: Державної цільової програми «Ліси України» на 2010-2015 р., Лісового кодексу України, законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів Держлісагентства України, наказів Міністерства аграрної політики та продовольства України у сфері лісового господарства, чинних актів законодавства, виданих до 24.08.1991 р., міжнародних договорів.

Отже, сучасні умови ведення лісового господарства, поєднані з забезпеченням його екологічно сталого розвитку, потребують нових удосконалених підходів і методів господарювання з урахуванням міжнародних вимог і стандартів, у тому числі в частині підтримання захисних та інших корисних функцій лісів, збереження їх біологічного різноманіття, стійкості та стабільності розвитку;застосування ефективних нормативно-правових, економічних та організаційних механізмів для забезпечення екологічно сталого управління галуззю [6]. Основними заходами є удосконалення нормативно-технічної бази і структури управління галуззю та ведення лісового господарства; залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо управління галуззю, реалізація спеціальних освітніх програм щодо збереження лісів, підтримання їх корисних функцій і захисту біорізноманіття, що є актуальним в умовах сьогодення.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996.– № 30.– Ст. 141.
2. Лісовий кодекс України у редакції від 8 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 21. - С. 170
3. Державна цільова програма «Ліси України» на 2010-2015 роки: Постанова КМУ. від 16 вересня 2009 року № 977 // Офіційний вісник України. – 2009. - № 72. – ст. 5
4. Порядок ведення державного лісового кадастру та обліку лісів: Постанова КМУ від 20 червня 2007 року № 848 // Офіційний вісник України. – 2007. - № 46. – ст. 74
5. Про утворення територіальних органів Державного агентства лісових ресурсів та внесення змін до деяких постанов КМУ: Постанова КМУ від 28 грудня 2011 року № 1364 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 1. – ст. 678
6. Савущик М. П. Аналіз лісового законодавства України на предмет легальності і забезпечення ефективності використання лісів і лісових ресурсів. // Програма ЕИРІ^ЕО, 2010. Доступно: http://www.fleg.org.ua/index.php?id= 6&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]= 48&ci^1i =9d05fe6e03405d93955 c7de8818a324f

Козицька А. О.,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент»
Маріупольського державного університету

НАЦІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Поняття національної інноваційної системи виникло в 70-ті роки XX ст. Його автори К. Фріман, Р. Нельсон і Б. Лундвал. Цей термін з'явився в статтях цих авторів, а в 80-ті роки вийшли перші монографії, присвячені цьому питанню. На сьогодні відбулася практична повна заміна терміну «науково-технічний прогрес» на термін «національна інноваційна система». Зараз більшість вчених розуміє,що інноваційна рента – це головне в сучасній економіці [1].

Уявлення про національні інноваційні системи дуже швидко вплинуло на процес прийняття державних рішень у багатьох сферах. І цим ця теорія відрізняється від багатьох інших економічних ідей. Швидкість входження терміну «національні інноваційні системи» у державну політику була просто безпрецедентною.

На Україні терміни «інновація» та «національна інноваційна система» почали використовуватися з 2000 року. Інноваційний розвиток надає всій країні динамічність, під яку вибудовується вся ієрархія інститутів: наука, освіта, бізнес, державне управління. При цьому кожній енергійній людині, інноватору, надається можливість вбудуватися в цю систему, в якій держава підтримає і захистить тих, хто отримав гарну освіту, хто націлений на винахідницьку діяльність, і особливо тих, хто націлений на те, щоб розвивати виробництво нових товарів, послуг і технологій. Така політика мобілізує людей на правильну, з точки зору особистих пріоритетів, поведінку. Інноваційна політика держави – це вплив держави на інноваційну діяльність за допомогою прямих та опосередкованих важелів правового та економічного регулювання задля розвитку науки і техніки та інноваційних процесів [2].

Реалізація інноваційної політики дозволяє вирішити двоєдине завдання: максимально задовольняти розумні потреби суспільства і при цьому витрачати обмежені виробничі ресурси. Цього можна досягнути завдяки забезпеченню інтенсивного розвитку в усіх сферах соціальної та економічної діяльності. У світі існує дві основні моделі інноваційної політики, які залежать від головного вектору її руху. Перша – це інноваційна політика, орієнтована на виконання науково-технічних програм і проектів загально-національного значення. Головною метою є сприяння розвитку галузей, що мають пріоритетне значення для країни. Друга – орієнтована на поширення науково-технічних знань.

Залежно від інноваційної політики, яку провадить держава, країни світу можна розділити на три групи. Перша – це країни, орієнтовані на лідерство в науці, реалізацію великих цільових проектів, що охоплюють всі стадії інноваційного циклу, причому значна частка науково-інноваційного потенціалу припадає на військову сферу. До цієї групи належать США, Велика Британія, Франція. Інший спосіб ведення інноваційної політики – це створення сприятливого інноваційного середовища та оптимізація всієї економіки. Таку політику провадять Німеччина, Швеція і Швейцарія. До третьої групи належать країни, які стимулюють нововведення шляхом розвитку інноваційної структури та опанування досягненнями світового науково-технічного прогресу, а також координацією дій різних секторів в галузі науки і технологій. До таких країн належать Японія, і Південна Корея.

Згідно з вимогами часу основою стратегічного курсу розвитку України, її визначальними пріоритетами мають стати розробка й реалізація державної політики, спрямованої на структурну модернізацію господарського комплексу, як найшвидший його перехід на інноваційний шлях розвитку і становлення України як

високотехнологічної держави. Пріоритет інноваційного розвитку національної економіки й активна роль держави у процесі структурних перетворень визначено на найвищому державному рівні. Інноваційний розвиток наразі стає не лише «національною економічною ідеєю», а й тактикою державної економічної й гуманітарної політики.

Мета державного регулювання на кожному історичному етапі розвитку економіки залежить від багатьох обставин і, в першу чергу, від ступеня загального розвитку економіки. Класичний набір цілей державного регулювання економічно розвинених країн передбачає наступні складові:

–Економічне зростання;

–Повну зайнятість;

–Економічну ефективність;

–Стабільний рівень цін;

–економічну свободу;

–справедливий розподіл доходів;

–економічну забезпеченість;

–збалансованість зовнішньоекономічних відносин.

Згідно із законом України «Про інноваційну діяльність», головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва й реалізації нових видів конкурентноздатної продукції[3].

Основними принципами державної інноваційної політики є:

– орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;

– визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;

– формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

– створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;

– забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;

– ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;

– здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захист вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;

– фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;

– сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

– інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

– підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Слід зазначити, що забезпечення єдності стратегічного і поточного державного регулювання є також важливим принципом. Стратегічне державне регулювання має загальнодержавне значення. Мета цього принципу – збереження економічного і соціально-стратегічного курсу держави, який закладається до програми реалізації реформ, національних, цільових і комплексних програм. Для того щоб дотримуватись стратегічного курсу складається і контролюється перелік ресурсів, що мають стратегічно важливе значення.

Поточне державне регулювання має на меті забезпечити реалізацію стратегічного курсу в умовах конкретної економічної і політичної ситуації, що зумовлює гнучкість систем державного впливу. Щодо оперативного поточного державного регулювання, то воно спирається на податкову політику, емісійну, кредитну, бюджетну, соціальну. Усі ці складові

частини державного управління економікою мають бути взаємопов'язані та здійснюватися систематично, аби забезпечити реалізацію стратегічного курсу держави. Важливим принципом державного регулювання є дотримання вимог матеріально-фінансової збалансованості задля забезпечення ресурсного потенціалу суспільства, регулювання фінансових потоків.

На розвиток інноваційного процесу спрямовані такі встановлені законодавством України механізми стимулювання як фінансова підтримка (повне або часткове безвідсоткове кредитування інноваційних проектів; повна або часткова компенсація відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності за кредитування інноваційних проектів; надання державних гарантій комерційним банкам; майнове страхування реалізації інноваційних проектів), цільове субсидіювання проектів, митні та податкові пільги тощо [3; 5]. Але жодні з цих механізмів в сучасних українських умовах реально не застосовується через припинення чи скасування дії відповідних законодавчих норм.

Для забезпечення такого розвитку інноваційного процесу в Україні, який сприяв би формуванню конкурентоспроможної національної економіки та невідступному зростанню добробуту громадян, необхідно відновити встановлені законодавством та розробити нові реальні механізми стимулювання інноваційної діяльності, спрямованої на реалізацію визначених державою оновлених пріоритетних напрямків інноваційної політики.

Література:

1. Адамович О. Реалізація інноваційно-інвестиційної моделі розвитку регіону як дієвий механізм обласної програми економічних реформ / О. Адамович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm-pl.gov.ua/main/news3/detail/888.htm
2. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 року за № 447.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. за № 40–IV (із змінами і доповненнями) (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua
4. Закон України «Про наукову і науково-технічнудіяльність» від 13.12.1991 р. за № 1977-XII (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi
5. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. за № 991–XIV (із змінами і доповненнями)
6. Комеліна О. В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія і практика: монографія / Комеліна О. В. – Київ: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 486 с.
7. Федулова Л. І. Інноваційна економіка: Підручник / Федулова Л. І. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.

Кравченко О. О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДСТАВ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У науці трудового права та законодавстві про працю вживаються три категорії, пов'язані з припиненням трудових правовідносин: припинення трудового договору, розірвання трудового договору та звільнення.

Припинення трудового договору - це закінчення дії трудових правовідносин працівника з роботодавцем у всіх випадках, передбачених законодавством про працю. Розірвання трудового договору означає припинення трудових правовідносин одностороннім

волевиявленням (чи роботодавця, чи працівника, чи осіб, які не є стороною трудового договору). Отже, поняття «припинення трудового договору» за своїм змістом ширше за поняття «розірвання трудового договору». Термін «звільнення» вживається щодо працівника і за змістом є синонімом терміна «припинення трудового договору» [1, с. 70-75.].

Метою цієї статті є аналіз поняття «припинення трудового договору» та дослідження підстав його припинення.

Вирішенням цього питання займалися: І. Котюк, Л. Грузінова,С. Л. Повзун, С. О. Феленко та інші.

Трудовий договір припиняється тільки за наявності підстав для його припинення. Підставою припинення договору є юридичний факт або сукупність юридичних фактів, закріплених у законі та необхідних для припинення трудового договору. Вони поділяються на два види:

1) дії (життєві ситуації, що відбуваються за волею людей; вольові акти їх поведінки) сторін трудового договору або осіб, які не є його сторонами;

2) події (життєві обставини, настання яких не залежить від волі та свідомості людей: закінчення строку трудового договору; смерть працівника або роботодавця - фізичної особи тощо).

Підстави припинення трудового договору закріплено у ст. 36 та інших статтях КЗпП України. Залежно від того, хто є ініціатором припинення трудового договору, підстави поділяються на такі групи:

- припинення трудового договору за спільною (взаємною) ініціативою сторін трудового договору (наприклад, угода сторін, закінчення строку);
- розірвання трудового договору з ініціативи працівника (статті 38, 39 КЗпП України);
- розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця (статті 40,41 КЗпП України);
- розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є його стороною (третіх осіб) (пункти 3,7 ст. 36, ст. 45 КЗпП України та ін.,).

Припинення трудового договору є правомірним за одночасної наявності таких умов: 1) передбаченої законодавством підстави припинення трудового договору; 2) дотримання порядку звільнення; 3) юридичного факту припинення трудового договору (наказу чи розпорядження роботодавця, заяви працівника, відповідного документа особи, уповноваженої вимагати розірвання договору).

У трудовому праві актуальною є проблема розмежування термінів «припинення трудового договору» та «відсторонення працівника». Можливість відсторонення працівника від роботи роботодавцем передбачено у ст. 46 КЗпП України. Відстороненням є тимчасове недопущення працівника до виконуваної роботи у випадках, встановлених законодавством, із збереженням місця роботи і, як правило, без збереження заробітної плати. У разі відсторонення трудові правовідносини працівника не припиняються, а тільки призупиняється виконання ним його трудових обов'язків [2, с. 46].

Відсторонення працівників від роботи роботодавцем допускається у таких випадках.

1. У разі появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

2. У разі відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів.

Обов'язкові медичні огляди провадяться для працівників підприємств харчової промисловості, громадського харчування і торгівлі, водопровідних споруд, лікувально-профілактичних, дошкільних і навчально-виховних закладів, об'єктів комунально-побутового обслуговування, інших підприємств, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може спричинити поширення інфекційних захворювань, виникнення харчових отруєнь, а також працівників, зайнятих на важких роботах і на роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де Є потреба у професійному доборі, та щорічно - для осіб віком до 21 року. Медичні огляди здійснюються відповідними закладами охорони здоров'я, працівники яких несуть відповідальність згідно із законодавством за відповідність медичного висновку фактичному стану здоров'я працівника.

Роботодавець має право в установленому законом порядку притягнути працівника, який відмовляється або ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду, до дисциплінарної відповідальності, а також зобов'язаний відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати.

3. У разі відмови або ухилення від навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони.

Працівники при прийнятті на роботу і в процесі роботи повинні проходити за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварії. Працівники, зайняті на роботах із підвищеною небезпекою або там, де є потреба у професійному доборі, повинні щорічно проходити за рахунок роботодавця спеціальне навчання і перевірку знань нормативних актів з охорони праці. Посадові особи, діяльність яких пов'язана з організацією безпечного ведення робіт, під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, проходять навчання, а також перевірку знань із питань охорони праці за участю профспілок [3, с. 506].

Порядок проведення навчання та перевірки знань посадових осіб із питань охорони праці визначається типовим положенням, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці. Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці. У разі виявлення у працівників, у тому числі посадових осіб, незадовільних знань із питань охорони пращ вони повинні у місячний строк пройти повторне навчання і перевірку знань. Спеціалісти служби охорони праці у разі виявлення порушень охорони праці мають право вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачені законодавством навчання, інструктаж, перевірку знань і не мають допуску до відповідних робіт або не виконують вимог нормативних актів із охорони праці.

4. В інших випадках, передбачених законодавством, у разі:

- невиконання або неналежного виконання ними службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв або заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду громадянинові, державі, підприємству, установі, організації чи об'єднанню громадян;

- недодержання ними законодавства про державну службу, боротьбу з корупцією, порушення етики поведінки;

- вимоги державного службовця з метою зняття безпідставних, на його думку, обвинувачень або підозри.

Рішення про відсторонення ухвалюється за поданням голови комісії з проведення службового розслідування керівником державного органу, в якому працює службовець. На час відсторонення від виконання повноважень за посадою за державним службовцем зберігається заробітна плата.

Згідно з п. 5.15. Інструкції про порядок організації та проведення службового розслідування і службової перевірки в митній службі України, затвердженої наказом Державної митної служби України від 13.08.2010 № 918, службове розслідування проводиться з відстороненням суб'єкта службового розслідування від виконання службових обов'язків або без такого відсторонення. На час відсторонення від виконання службових обов'язків за посадовою особою зберігається заробітна плата.

За Законом України від 16 березня 2000 р. № 1550-ІІІ «Про правовий режим надзвичайного стану» у разі введення надзвичайного стану може здійснюватися усунення від роботи на період надзвичайного стану, в разі неналежного виконання своїх обов'язків, керівників державних підприємств, від діяльності яких залежить нормалізація обстановки в районі надзвичайного стану.

Відповідно до ст. 17 Закону України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» з дня винесення господарським судом ухвали про санацію керівник боржника відсторонюється від посади у

порядку, визначеному законодавством про працю.

Література:

1. ФеленкоС. О. Щодо визначення умовтрудового договорувзаконодавстві України. / С. О. Феленко.Збірник наукових праць Харківськогонаціонального педагогічного університетуімені Г. С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 17, 2011 р. – С. 70-75.
2. Кириченко Т. М. Правове регулювання розірвання трудового договору відповідно до кодексу законів про працю України. / Т. М. Кириченко. Науковий вісник Херсонського державного університету. – С. 44-47
3. Цесарський Ф. А. Підстави припинення трудового договору як проблемне питання трудового права / Ф. А. Цесарський. Актуальні проблеми держави та права., 2011 р. – С. 505-510.

Махмудова Х. А.,
студентка группы ЗЮ-61,
Нижневартовского экономико - правового
института (филиала)
Тюменского государственного
университета

СЕМЕЙНОЕ ПРАВО ВО ФРАНЦИИ

Семья — социальная группа, обладающая исторически определённой организацией, члены которой связаны брачными или родственными отношениями, общностью быта, взаимной моральной ответственностью и социальная необходимость которой обусловлена потребностью общества в физическом и духовном воспроизводстве населения. Семья является важнейшей ценностью в жизни многих людей, живущих в современном обществе.

Размышлениям о семье и семейных отношениях, как одной из древнейших форм человеческой общности посвящено немало работ еще со времен Платона и Аристотеля. И в настоящее время в большей степени вопросы семьи изучаются демографами, психологами, социологами, отмечающими, например, влияние негативных трансформаций в семье на динамику народонаселения, на нравственное состояние общества в целом. Актуальность этой темы на рубеже XX и XXI веков обусловлена колоссальными изменениями, которые испытывает российская семья – историческое образование, оказывающее влияние на все сферы общественной жизни. Характер такого сложного человеческого и социального явления, как семья, определяется не только внутрисемейными отношениями, но и общественно - экономическими, историческими, национальными и другими условиями. Семья развивается и изменяется вместе с обществом, оставаясь наиболее устойчивым его элементом. Именно в семье формируются основы личности гражданина, его ценностные установки и ориентации, содержание которых отвечает потребностям социально справедливого, правового и экономически эффективного общества. Социальное сиротство, наркомания, алкоголизм, преступность - это неполный перечень наблюдаемых сегодня асоциальных явлений в обществе. Преодоление сложившихся в обществе негативных тенденций потребовало от государства новых подходов к решению многочисленных проблем социально – семейных отношений. Результатом целенаправленных усилий правительства стало появление семейной политики, нацеленной на изменение и сохранение уровня жизни семей, повышения благосостояния и улучшения их социального самочувствия.

Семья и семейные отношения в исследовательских работах рассматриваются по нескольким векторам. Исторический путь развития форм брачно-семейных отношений как структуры, воспроизводящей человека как биологическую особь. Список наиболее значимых работ в этой области открывается работами И. Бахофена "Материнское право" (1861г.), Л.Моргана, Ф.Энгельса, Э.Вестермарка. Среди отечественных исследователей необходимо назвать в первую очередь Ю.И. Семенова, Л.А. Файнберга. В их работах глубоко и полно раскрывается исторический путь развития семьи, Это, по Бахофену, («Материнское право»,

1861г.), и обусловило определение происхождения по материнской линии. Основные дискуссии того времени концентрировались вокруг вопросов, связанных с причинами, приведшими к строгому упорядочиванию брачно-семейных отношений, которые в конечном счете организовали отношения родства в патриархальную модель семьи. Бахофен полагал, что к такому развитию привели исключительно религиозные воззрения человека. Морган и Энгельс считали, что единобрачие утвердилось благодаря женщине. В сложившейся моногамной патриархальной семье сохраняется господство мужа над женой, ориентация на рождение детей, закрепление ответственности за домашнее хозяйство и воспитание детей за женщиной. Цель работы состоит в рассмотрении особенностей семейно - правовых отношений во Франции. Для достижения поставленной цели в работе решаются следующие задачи:

1) понять значение слова «брак», какими формами он обладал;
2) рассмотреть каковы были условия заключения и прекращения брака;
3) узнать каковы были личные и имущественные отношения между супругами, а также личные и имущественные отношения между родителями и детьми.

Источником правового регулирования семейного права во Франции являются титулы с пятого по девятый книги первой ФГК, регулирующие брачно-семейные (личные) отношения супругов; а также нормы титула пятого книги третьей ФГК, посвященные имущественным отношениям супругов и Закон об усыновлении 1981 г.

Понятие брака в законодательстве Франции не дается, в литературе, посвященной исследованию семейного права, исходят из представления о браке, как о гражданском договоре, соединяющим мужчину и женщину для совместной жизни и взаимного оказания поддержки и помощи под руководством мужа, главы семьи.[4, с. 74]

Заключение брака должно происходить в гражданской форме, т.е. в ходе определенной церемонии, совершаемой представителем муниципалитета с участием как самих лиц, вступающих в брак, так и совершеннолетних свидетелей. Вступающие в брак также должны представить справки о медицинском освидетельствовании. Заключению брака должно предшествовать публичное оглашение (публикация), т.е. официальное извещение о предстоящем браке, на основании которого до завершения церемонии заключения брака могут быть заявлены возражения против этого (63, 64, 166-169 ФГК). Публикация действительна в течение года (ст.65 ФГК).

Условиями заключения брака являются: принадлежность вступающих в него к разным полам, достижение ими брачного возраста (18 лет для мужчин и 18 лет для женщины, наличие добровольного согласия вступающих в брак и согласие семьи каждого из будущих несовершеннолетних супругов или заменяющих их семью лиц (так называемые положительные условия). Не должно быть препятствий к браку: нерасторгнутого брака, заключенного ранее (двоебрачие); родства или свойства между супругами (кровосмешения) и неистекшего «вдовьего срока» для вдовы или разведенной (так называемые отрицательные условия). При нарушении условий заключения брака он может быть недействительным (ничтожным или оспоримым в зависимости от вида нарушения).

Правоотношения между супругами связаны с реализацией ими прав и обязанностей имущественного и личного характера.

Режим имущества супругов может быть договорным, т.е. основанным на заключении ими брачного договора, и законным, т.е. установленным непосредственно законом (легальный режим). Во Франции в качестве легального установлен режим так называемой законной общности имущества супругов. Общность имущества презюмируется (ст. 1402 ФГК). Супруги имеют совместное право собственности на имущество, приобретенное ими в браке совместно или раздельно, за счет поступлений от их профессиональной деятельности и за счет доходов от их раздельной собственности (ст. 1401 ФГК). Имущество, приобретенное супругом до вступления в брак, полученное им во время брака в дар или по наследству, признается его раздельной собственностью. Супруги могут в своем брачном договоре изменить режим законной общности (ст.1497 ФГК). Муж обязан содержать жену.[5, с. 500]

Личные неимущественные отношения супругов должны строится на началах взаимного согласия, с совместным решением проблем (к примеру выбора общей фамилии).

Правоотношения между родителями и детьми могут носить имущественный (взаимное алиментирование и др.) и личный (осуществление так называемой родительской власти, обязанности по воспитанию детей и др.) характер.

Происхождение ребенка от супругов предполагается. В случае смерти отца ребенок считается рожденным в браке, если родился в течение 300 дней после этого (ст. 311ФГК). Ребенок признается законнорожденным, в случае вступления в брак после его рождения (ст. 331, 332 ФГК). Допускается добровольное установление отцовства ребенка на основании заявления отца (ст. 336 ФГК) и судебное установление отцовства путем предъявления соответствующего иска.

Усыновителем может быть лицо, достигшее 35 лет, с разницей в возрасте между ним и усыновителем в 15 лет (ст. 343-1 ФГК).

Прекращение брака происходит в случае смерти одного из супругов или в результате развода, произведенного в законном порядке (ст. 227 ФГК).

Основанием для развода является взаимное согласие, разлад семейной жизни, виновное действие супруга (ст. 229 ФГК). Если один из супругов не дает своего согласия на развод по причине длительного разлада совместной жизни, то при раздельном проживании в шесть лет и более лет другой супруг вправе расторгнуть брак. Брак расторгается в судебном порядке.

От расторжения брака отличается так называемое разлучение супругов, производимое по требованию одного из супругов в тех же случаях и на тех же условиях, что и развод (ст. 296 ФГК). Разлучение супругов брака не прекращает, но освобождает их от обязанности жить вместе и влечет разделение имущества. При добровольном возобновлении совестной жизни разлучение супругов прекращается, если оно длится более трех лет, то по требованию одного из супругов может быть преобразовано в решение о разводе.[1, с.400]

Последствием расторжения брака является прекращение личных и имущественных правоотношений между супругами на будущее время, присвоение каждому из супругов добрачной фамилии, утрата ими права наследовать имущество друг друга, прекращение обязанности содержания, за исключением установленных законом случаев.

Подводя итоги и рассмотрев особенности семейно - правовых отношений во Франции можно заметить, что есть общее и различие в семейно - правовых отношениях с Россией.

Понятие брака в обеих странах разъясняется как союз мужчины и женщины, направленный на создание семьи, между которыми возникают взаимные права и обязанности. Условиями заключения брака является взаимное добровольное согласие мужчины и женщины на вступление в брачные отношения, достижение брачного возраста – 18 лет. Обстоятельствами же, препятствующими заключению брака являются принуждение к вступлению в брак; между лицами, из которых хотя бы одно лицо уже состоит в другом зарегистрированном браке; близкими родственниками. Во Франции как и в России режим имущества супругов заключается на основании брачного договора, Супруги имеют совместное право собственности на имущество, приобретенное ими в браке совместно. Имущество, приобретенное супругом до вступления в брак, полученное им во время брака в дар или по наследству, признается его раздельной собственностью. Основаниями же прекращения брака в обеих странах является смерть одного из супругов либо расторжение брака, но отличием является то, что во Франции помимо расторжения брака существует разлучение супругов, которое не прекращает, но освобождает их от обязанности жить вместе и влечет разделение имущества чего нет в России.

Проблема семьи и брака очень обширна и глубока. Это вопрос, касающийся всего общества. Вытекающая из него проблема рождаемости остро стоит во многих странах, в том числе и во Франции, но для преодоления этих проблем необходимо разработать и предложить меры социального управления по преодолению семейно-брачных проблем.

Литература:

1. Боботов С.В. Правосудие во Франции / С.В. Боботов. - М., 2013-556 с.

2. Кононкова Н.В. История государства и права зарубежных стран / Н.В. Кононкова. - М., 2013. -999 с.
3. Крашенинникова Н.А. История государства и права зарубежных стран / Н.А. Крашенинникова. - М., 2012. – 787 с.
4. Пятин С. Ю. Гражданское и торговое право зарубежных стран / С.Ю. Пятин. - М., 2011. - 258 с.
5. Решетников Ф.М. Правовые системы стран мира / Ф.М.Решетников - М., 2013. -676 с.

Мацука В. М.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Розвиток іноземного інвестування породжує низку проблем, чільне місце серед яких посідає проблема захисту прав інвесторів. Чинне законодавство містить норми, що регулюють питання захисту прав іноземних інвесторів, але вони, як правило, мають декларативний характер, що потребує вдосконалення існуючої нормативно-правової бази та практики застосування цих норм.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» державні гарантії захисту інвестицій - це «система правових норм, які спрямовані на захист інвестицій та не стосуються питань фінансово-господарської діяльності учасників інвестиційної діяльності і сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів)» [1].

Доцільно виділити такі групи гарантій захисту іноземних інвестицій: політичні, економічні та юридичні.

Політичні гарантії відображають спрямованість політики держави у сфері інвестування.

Економічні гарантії полягають, насамперед, у створенні такого економічного середовища, що забезпечило б належні умови для захисту іноземних інвестицій на макро- та мікрорівнях. Тобто, власне, йдеться про економічні умови, які мають сприяти збереженню інвестицій та отриманню прибутку від інвестування, бо саме в цьому й полягає економічна доцільність здійснення інвестування.

Юридичні гарантії охоплюють правові засоби захисту прав та інтересів іноземних інвесторів.

Зазначимо, що згадані групи гарантій слід розглядати у взаємозв'язку. Так, юридичні гарантії взаємопов'язані з політичними, адже від спрямованості політики держави залежить, які конкретні гарантії захисту прав інвесторів матимуть юридичне закріплення в нормах права.

Зв'язок політичних і юридичних гарантій з економічними виявляється в тому, що від політики держави та від правового регулювання іноземних інвестицій значною мірою залежить сприятливість економічного середовища для залучення інвестицій. Зауважимо, що вплив політичних і юридичних гарантій на економічні здійснюється у двох напрямах.

Перший напрям виявляється у стабільності та рівні розвитку економіки країни, що, безумовно, значною мірою залежить від правової політики та правового регулювання. Другий напрям стосується спрямування державної політики та правового регулювання на захист прав та інтересів іноземних інвесторів через встановлення гарантій захисту іноземних інвестицій, які мають економічний (матеріальний, грошовий) характер.

Правове регулювання захисту іноземних інвестицій здійснюється різними законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Це, зокрема, Закони України «Про інвестиційну діяльність» [1], «Про режим іноземного інвестування» [2].

У Законі України «Про режим іноземного інвестування» [2] окремими статтями виділено такі групи державних гарантій захисту іноземних інвестицій:

– гарантії у разі зміни законодавства;

- гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб;
- компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам;
- гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності;
- гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Серед державних гарантій інвестиційної діяльності виділяються загальні гарантії (держава гарантує суб'єктам інвестиційної діяльності, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, однакові права і створює рівні можливості для доступу до різних ресурсів) та майнові гарантії (держава шляхом прийняття відповідного законодавства, створення спеціальних структур гарантує недоторканність майна та захист права власності).

Доцільно виокремити такі форми захисту іноземних інвестицій в Україні [3, с. 113]:

–державний: адміністративний і судовий захист;

–недержавний: самозахист і громадський захист.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної й соціальної політики, виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності.

Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством України та укладеними нею міжнародними договорами. Інвесторам, у тому числі іноземним, надано рівні права, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачено умови і порядок вивезення вкладених цінностей і результатів інвестицій.

Так, аналізуючи способи захисту прав іноземних інвесторів, встановлені чинним законодавством України, пропонуємо виділити такі:

–недопущення націоналізації, реквізиції інвестицій, крім випадків, установлених законодавством;

–відшкодування збитків, заподіяних незаконними діями держави та її органів;

–гарантії інвесторам у разі зміни законодавства;

–страхування інвестицій;

–судовий захист прав інвесторів.

Література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12

2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр

3. Охотнікова О. М. Роль державного управління в механізмі гарантій захисту іноземних інвестицій в Україні / О. М. Охотнікова, О. І. Гафинець // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2013. - №5. – С.110-116.

Надежденко А. О.,
к.н.держ.упр, старший викладач кафедри
конституційного, адміністративного та
міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах українського державотворення актуальність обраної теми зумовлена відсутністю комплексного дослідження проблем підвищення ефективності державної екологічної політики з виявленням і обґрунтуванням відповідних принципів і механізмів та потребою побудови нових взаємовідносин органів державної влади та громадськості.Необхідність побудови екологічної політики на засадах сталого розвитку зумовлюється ускладненням екологічної ситуації в державі, неефективністю системи управління в екологічній сфері на державному, регіональному та локальному рівнях, відсутністю альтернативних механізмів державного управління еколого-соціально-економічним розвитком держави, що не відповідає сучасним суспільним потребам і не забезпечує необхідного рівня інтеграції екологічної складової в загальнонаціональну політику країни. Це потребує оновлення основних засад побудови державної екологічної політики сталого розвитку та удосконалення діючих механізмів державного управління відповідної політики.

Системне дослідження у науковій літературі та нормативному регулюванні особливостей реалізації екологічна політика дало змогу зробити висновок, що сьогодні проблеми інтеграції екологічної складової до механізмів державного управління характеризуються: недостатньо уважним, фактично, неналежним відношенням до екологічних проблем зі сторони держави (суб'єктивний фактор); недостатньою послідовністю, компактністю викладення правових норм екологічного законодавства (системно-змістовний фактор); недосконалістю економічних механізмів державного управління реалізацією екологічної політики України (системно-економічний та системно-технологічний фактори); другорядністю природоохоронних питань відносно економічного розвитку країни (системно-планувальний фактор); інституційною неспроможністю системи державного управління охорони довкілля на локальному рівні (системно-інтитуційний та системно-кадровий фактор); відсутністю дієвої інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища – сьогодні інформаційні інструменти просвіти громадськості щодо проблем охорони довкілля розвинуті вкрай недостатньо (системно-інформаційний фактор). Отже, реалізація діючих механізмів державного управління реалізацією екологічної політики має проблемний вимір та потребує комплексної оцінки стану екологічної політики в сучасних умовах.

Використовуючи методичні підходи діагностики стану виконання та ефективності державної екологічної політики (на основі системи показників-індикаторів кількісної та якісної характеристики екологічної доктрини України відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища України на період 2011-2015 року), було встановлено: по-перше, діяльність держави у сфері досягнення ефективної екологічної політики визначена стратегічними цілями, які можна оцінити з позиції стану виконання індикаторів та заходів цілей; по-друге, аналіз індикаторів та заходів цілей показав доволі слабку ефективність виконання державної екологічної політики; по-третє, спостерігається превалювання фінансування екологічної доктрини за рахунок коштів державного бюджету; вчетверте, має місце загальна тенденція недофінансування цілей реалізації державної екологічної політики.

Таким чином побудова державної екологічної політики на засадах сталого розвитку потребує суттєвої модернізації діючої системи екологічних принципів з метою забезпечення

їх співмірності та розширення суб'єктного складу щодо їх реалізації. З цією метою пропонується впровадитипринципово іншу систему принципів екологічної політики сталого розвитку, яка на відміну від існуючої, що має розмежування принципів на галузеві, підгалузеві та інституційні, враховує принципи визнані світовою спільнотою та сучасні національні особливості, соціально-економічну та політичну специфіку нашої держави ґрунтуючись на виокремленні певних груп: загальні принципи(загальнонаціональних інтересів; об'єктивності; впровадження екосистемного (біотичного) і інтеграційного підходу; поліцентричного розвитку національних та регіональних рівнів; цілісності державного, громадського та корпоративного управління; сталого управління), принципи реалізації (субсидіарності; децентралізації; партнерства; програмування; адіціоналізму; компліментарності (самодоповнення); ефективності) та принципи функціонування (відкритості; участі; підзвітності; прозорості; екологічної відповідальності; забруднювач та користувач платять повну ціну; поєднання інтересів;взаємозалежності).

Безумовно, що підвищення ефективності екологічної політики безпосередньо залежить від наявності успішно функціонуючих механізмів, які дозволяють забезпечити: скоординоване, цілеспрямоване та дієве керівництво суспільними процесами держави; належний організаційно-управлінський вплив на екологічний розвиток держави; реалізацію цілей та завдань державного управління – як загальних, так і персоніфікованих.

Тому однією з умов функціонування правового механізму державного управління є подальша кодифікація екологічного законодавства на основі прийняття Екологічного кодексу України, розробки Кодексу належної сільськогосподарської практики; внесення змін та доповнень до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища України на період 2011-2015 року; розроблення проектів Законів України «Про реформування фондів охорони навколишнього природного середовища», «Про екологічне страхування», «Про екологічний аудит», «Про екологічний лізинг», «Про екологічну освіту» та інших нормативно-правових актів.

Також паралельного удосконалення потребує економічний механізм державного управління реалізацією екологічної політики шляхом поетапної екологізації економіки України; впровадження економічних інструментів екологічного менеджменту; впровадження експортного мита на вивіз природних ресурсів; розширення бази оподаткування; введення місцевого екологічного податку з підприємств та збору за розміщення новозабудов; запровадження механізму сплати податку за забруднення довкілля стаціонарними джерелами безпосередньо за місцем їх розміщення; включення до пільгового оподаткування механізму пільгового оподаткування прибутку, що утворюється від реалізації екологічно досконалої продукції (послуги) та впровадження на період становлення цього бізнесу (2-3 роки) «пільгових» канікул; підвищення податків за надровикористання та впровадження екологічного акцизу; утворення системи комерційних екологічних банків або створення у банках спеціальної лінії кредитування екологічно орієнтованих видів діяльності; розвитку діяльності щодо екологічного страхування підприємств; впровадження механізму субсидіювання державних програм для підприємств які практично впроваджують енерго- та ресурсозберігаючі технології; подовження практики присвоєння екопідприємствам спеціального товарного знаку і надання їм додаткових ресурсів (зокрема, території) або лімітів та інше.

Принциповим варіантом удосконалення механізму транскордонного екологічного співробітництва на маркетингових засадах є впровадження керівними органами єврорегіонів України рекомендацій щодо формування єврорегіональної екологічної політики на основі основних елементів і інструментів маркетингу на основі ресурсно-територіального принципу розробки цільових природоохоронних програм.

Також удосконалення механізмів державного управління реалізацією екологічної політики сталого розвитку неможливо без підвищення рівня суспільної екологічної свідомості шляхом здійснення безперервної екологічної освіти серед населення за трьома

напрямками – загальна (дошкільна, шкільна та побутова), професійна, спеціальна; підвищення кваліфікації державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування та керівників підприємств, установ і організацій з проблем екологічного законодавства та природокористування у регіональних центрах перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Таким чином ефективність екологічної політики України багато в чому залежить від трансформації філософії державного управління шляхом створення Національної системи безперервної екологічної освіти, мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, державної інформаційної системи охорони довкілля, системи баз даних з найкращих доступних методів та баз екологічної інформації.

Отже, вищезазначені підходи визначають основу методологічного забезпечення підвищення ефективності механізмів державного управління реалізацією екологічної політики нашої держави.

Носік С. В.,
старший викладач кафедри
раціонального природокористування
та охорони навколишнього середовища
Маріупольського державного університету

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Врахування сучасних особливостей взаємодії суспільства і природи вимагає розглядати політику у сфері охорони довкілля не тільки в Арістотелівському трактуванні як вчення про державу і владу, а й як практичне управління життям суспільства (функціональний Платонівський підхід) та систему програмних установок, принципів і норм регулювання життя суспільства і суспільних відносин. Екологічна політика, таким чином, стає сукупністю засобів впливу держави та інших політичних інститутів на систему "суспільство – природа" з метою своєчасного вирішення протиріч, що виникають у ній, забезпечення сприятливого для життя людини і суспільства навколишнього природного середовища та екологічної безпеки для нинішнього і майбутніх поколінь, сферою реалізації екологічної функції держави.

Виникнення екологічної функції держави пов'язане з поглибленням протиріч між суспільством і природою та необхідністю розширення державно-правового втручання у сферу відносин з охорони довкілля. Особливістю екологічної функції держави є те, що за своїм змістом вона належить до сфери екологічних відносин, а за формою – до системи правого регулювання суспільних відносин.

Екологічна функція держави почала особливо виокремлюватися в останні десятиліття, що пов'язано з прогресуючим погіршенням стану навколишнього природного середовища планети. Розвиток сучасного виробництва (видобуток корисних копалин, розвиток хімії, металургії тощо), застосування новітніх технологій, за допомогою яких людина порушує природну рівновагу, що складалася впродовж мільйонів років, поява великої кількості відходів, у тому числі від атомного виробництва, справляють негативний вплив на екосистему, мають незворотні наслідки. Наочний тому приклад – Чорнобильська катастрофа, яка на конституційному рівні визнана катастрофою планетарного масштабу. Тому держава дедалі активніше займається діяльністю, пов'язаною з відновленням порушеної рівноваги [2, с. 21]

Основою реалізації екологічної функції держави є економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища (економіко-правовий механізм охорони довкілля), спрямований на реалізацію таких стратегічних цілей: створення системи екологічного права; формування ефективної системи управління екологічним розвитком; побудова соціально та екологічно орієнтованої економіки; формування екологічної свідомості людей, що, на нашу думку, забезпечує перехід суспільства на шлях сталого

розвитку. Тому виникає необхідність у розширенні та удосконаленні екологічного права, як комплексної галузі права, яка регулює правові відносини у сфері охорони природи, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, тобто відносини, пов'язані з охороною довкілля у цілому, охороною та використання природних ресурсів та охорони життя і здоров'я людини у зв'язку із негативним впливом людської діяльності на довкілля з метою забезпечення збалансованого сталого розвитку в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь людей [1, с. 34]

Очевидно, що стосовно України перспективним є визначення нової ролі держави за умов загострення екологічних проблем її розвитку. В цьому контексті важливою є відмова від повного усунення або подальшого послаблення регулюючого впливу держави щодо реалізації нею екологічної функції як одного із напрямків діяльності держави з метою охорони та збереження довкілля для нинішнього і майбутніх поколінь.

Останнє десятиліття показало, що відкидати адміністративні можливості у цій сфері передчасно. Без ефективного управління, адміністративного контролю і впливу неефективно працюють і економічні важелі забезпечення екологічних вимог у господарській діяльності. Тому в основу здійснення екологічної стратегії в сучасних умовах слід покласти ефективний економіко-правовий механізм охорони довкілля, побудований на взаємодії адміністративних та економічних засобів вирішення екологічних проблем і забезпечення сталого розвитку.

Завдання правового регулювання у цьому контексті має полягати насамперед у тому, щоб допомогти розв'язати конфлікт економічних та екологічних інтересів, зробивши екологічно некоректну діяльність невигідною також і економічно, а дотримання екологічних вимог у господарській діяльності економічно вигідним. Такий підхід має стати основою екологічної політики держави як системи намірів, програм та засобів їх реалізації з метою досягнення цілей охорони навколишнього природного середовища.

Екологічна політика у вигляді екологічної стратегії та екологічної тактики виступає сферою реалізації екологічної функції держави. Екологічна функція держави є напрямом та засобом реалізації екологічної політики держави як її курсу, спрямованого на вирішення масштабних завдань економічного і соціального розвитку з метою збереження окремих цінних природних об'єктів, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки (екологічна стратегія), а також вирішення найближчих завдань і здійснення заходів, наприклад, будівництва полігону для складування радіоактивних відходів, проведення екологічної експертизи законопроектів чи конкретних будівельних проектів (екологічна тактика).

У реалізації природоохоронної політики важко переоцінити роль права, яке виступає регулятором розвитку екологічних відносин у потрібному для суспільства напрямі. Обов'язковою передумовою вдосконалення правового регулювання екологічних відносин є його наукове обґрунтування. Завдяки зусиллям вітчизняних правознавців за останнє десятиліття створено теорію правової охорони навколишнього середовища. Цій проблематиці було присвячено багато праць видатних вчених, серед яких А. П. Гетьман, В. В. Костицький, О. В. Павленко та ін [4, с. 23]

Формування ринкової економіки в Україні було пов'язано з розвитком нових інституцій, які існували в умовах планової економіки лише в зародковому стані. Одним із цих інститутів був економіко-правовий механізм регулювання екологічних відносин, який був зайвий у плановій економіці. Сьогодні, коли екосистема України перевантажена безконтрольним використанням природних ресурсів, постає питання про модернізацію економічної політики держави, що у свою чергу має призвести до перегляду принципів роботи економіко-правового механізму регулювання екологічних відносин

Відправні положення щодо змісту та спрямованості державної екологічної політики України містяться у базовому законодавчому акті, присвяченому питанням охорони довкілля, – у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. Цим Законом встановлено, що Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи

навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Чітка й гнучка екологічна політика на загальнодержавному й регіональному рівнях є одним з найдієвіших способів забезпечення стабільності й стійкого розвитку, поетапного рішення екологічних проблем, створення відповідних механізмів при чіткому дотриманні нормативів і лімітів, забезпечення умов досягнення екологічно безпечних рівнів впливу на навколишнє середовище економічно ефективними коштами.

Необхідно законодавчо встановити форми відповідальності (штрафи, припинення діяльності) за якість екологічних товарів, робіт, послуг на основі їхньої сертифікації й ліцензування діяльності, за порушення природоохоронних норм, правил, і відшкодування збитку, нанесеного навколишньому середовищу, майну й здоров'ю населення, зокрема, на основі введення обов'язкового екологічного страхування. При цьому в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» відсутня норма, що зобов'язує страхувати ризики майнової відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому середовищу, державі, населенню [1, с. 9].

Аналіз інституту юридичної відповідальності за екологічні правопорушення дає підстави зробити висновок про, щонайменше, три важливі проблеми, які стоять на заваді його ефективного використання: окрім еколого-правового нігілізму ще ухилення окремих посадових осіб від застосування санкцій щодо порушників, а також слабкість та малозначність цих санкцій. Маються на увазі законодавчі протиріччя, неузгодженості у визначенні певних діянь як правопорушення у Законі «Про охорону навколишнього природного середовища», Кодексі про адміністративні правопорушення, Кримінальному кодексі України, Законі «Про охорону навколишнього природного середовища» та між Земельним, Лісовим, Водним кодексом, Кодексом про надра, іншими законами. І нарешті, суперечності між Кодексом про адміністративні правопорушення і Кримінальним кодексом України та галузевими законодавчими актами, природоресурсним законодавством у цілому.

Важливе значення має й гармонізація законодавства, його зближення з міжнародними актами. Для цього потрібно враховувати міжнародні зобов'язання України в природоохоронній сфері, вивчати закордонне право, запозичити підходящу практику, залучати іноземних фахівців до експертизи законопроектів. Передовим досвідом у сфері еколого-правового регулювання володіють США, Японія, Німеччина.

Література:

1. Голованчиков А. Б. Економічні стимули й механізми в охороні навколишнього середовища / А. Б. Голованчиков, В. С. Соколов // Проблеми навколишнього середовища й природних ресурсів. – 2003. – № 11.
2. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) : монографія / В. В. Костицький. – 2-е вид. – К. : ЗАТ «Нічлава» – 2001. – 390 с.
3. Костицький В. В. Організаційно-правовий механізм регулювання в галузі охорони довкілля : монографія / В. В. Костицький – К. : ЗАТ «Нічлава», 1997. – 120 с.
4. Гетьман А. П., Шульга М. В. Екологічне право України: Підручник. – Харків.: Право, 2005.

Пігарева Г. І.,
студентка ОКР «Спеціаліст,
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ РЕФОРМА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку національного трудового права побудова ефективної правової моделі ринкових трудових відносин неможлива без відповідного реформування інституту оплати праці, який, здебільшого, сьогодні ще опирається на ті принципи, що були закладені у радянський період. І хоча протягом 90-х років минулого сторіччя були спроби їх скорегувати у бік пристосування до ринкових механізмів, усе ж таки ця проблема до кінця не вирішена. Сьогодні стає цілком очевидним, що переорієнтація оплати праці на функціонування в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки є неможливою без науково-теоретичного дослідження генезису цього складного правового явища. Надалі у монографії досліджується інститут оплати праці у сучасному розумінні, а саме як система норм трудового права, що регулюють однорідні та взаємопов'язані відносини організації заробітної плати між найманим працівником(ами) та роботодавцем(ями) згідно з чинним законодавством, актами соціального діалогу та локальними нормативними актами. Але пройшло багато часу перш ніж окремі норми з оплати праці сформувалися у відповідний інститут.

У процесі формування соціально орієнтованої ринкової економіки України трудове право набуває якісно нової спрямованості, оскільки має на меті створення більш ефективних умов реалізації особою трудових прав на основі засадних положень Конституції України, інших актів національного законодавства України з урахуванням міжнародно-правового регулювання трудових відносин, досвіду держав-членів Європейського Союзу. Зазначене обумовлює формування якісно нових підходів до регулювання відносин у сфері оплати праці.

Заробітна плата є найважливішою категорією в системі умов праці і, разом з тим, вагомим чинником соціальної напруги у нашому суспільстві. Існують гострі проблеми у сфері регулювання оплати праці, зокрема: поглиблення міжгалузевої та міжпрофесійної диференціації в оплаті праці заборгованість по заробітній платі на економічно активних підприємствах; порушення гарантій на оплату праці, встановлених державою; різке зниження купівельної спроможності заробітної плати внаслідок зростання інфляційних процесів. І як наслідок – невиконання заробітною платою в сучасних умовах основних функцій: стимулюючої, відтворювальної та соціальної. Нагальну необхідність докорінної реформи інституту оплати праці усвідомлюють на сучасному етапі всі. Але активний процес формування нової ідеології винагороди у трудових відносинах має супроводжуватися науковим його забезпеченням, яке передбачає проведення змістовних і глибоких науково-теоретичних досліджень.

Терміни «оплата праці» і «заробітна плата» у багатьох наукових працях вживаються як синоніми, тим більше, що у трудовому законодавстві вони розглядаються як тотожні. Закон України називається «Про оплату праці», глава 7 КЗпП – «Оплата праці», але і ст. 1 Закону, і ст. 94 КЗпП дає визначення заробітної плати, а визначення оплати праці відсутнє.

Згідно зі ст. 43 Конституції України, кожен має право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Це право належить до групи соціально-економічних прав, що, як справедливо зауважив В. Л. Костюк, по своїй суті закладають основи економічної незалежності України, а також визначають умови її соціального життя.

Заробітна плата як економічна категорія відображає відносини між працівником і роботодавцем щодо розподілу створеної вартості або розподілу продукту праці між ними[3]. Вона в кінцевому рахунку залежить від результатів праці працівника, і вирішення проблеми підвищення рівня заробітної плати економісти пов'язують із підвищенням внутрішнього

валового прибутку на душу населення на основі більш повного й ефективного використання виробничих ресурсів.

Для правового визначення заробітної плати має значення обов'язок роботодавця виплачувати працівникові винагороду за його працю, а з іншого боку, наявність у працівника суб'єктивного права на отримання цієї винагороди за попередньо установленими нормами праці.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці і господарської діяльності підприємств. Деякі автори вважають, що зазначене в Законі правило про залежність розміру заробітної плати від складності, умов роботи, яка виконується, хоча і сформульовано у вигляді імперативної норми, все ж не може розглядатися як правовий припис прямої дії, який давав би право працівникові вимагати корегування умов оплати його праці, встановлених на підприємстві, відповідно до цього правила.

Таким чином, із вище зазначеного, можна зробити висновок основним напрямком вдосконалення правового регулювання оплати праці в сучасних умовах є досягнення оптимального співвідношення між державним та договірним способами регулювання оплати праці. З огляду на соціально-економічний розвиток, зростання інфляції, довготривале існування заборгованості із заробітної плати, безробіття необхідно посилити роль держави в регулюванні оплати праці.

Література:

1. Конституція України: від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 254к/96-ВР.
2. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 108/95-ВР. – ст. 1.
3. Кодекс Законів про працю України: від 10.12.1971 р. - № 322-VIII.
4. Костюк В. Л. Особливості Конституції України як джерела трудового права України / В. Л. Костюк. – Наукові записки. – Том 38. Юридичні науки. – К.: Видавничий дім «КМ Академія». – 2005. – С. 44.

Топузов В. І.,
аспірант кафедри конституційного, адміністративного і міжнародного права,
Маріупольський державний університет

РОЛЬ МУНІЦИПАЛЬНИХ САНКЦІЙ В ФУНКЦІОНУВАННІ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Практика застосування законодавства України, що регулює діяльність органів місцевого самоврядування, свідчить про наявність значного масиву невирішених питань.

У правотворчій діяльності відповідальність органів місцевого самоврядування має полягати у виявленні дійсних потреб правової регламентації відповідних суспільних відносин на основі аналізу тенденцій і суперечностей їх розвитку, визначення балансу інтересів окремих громадян, територіальної громади, держави в цілому, характеру і найбільш доцільного напряму цього регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблема насамперед має бути вирішена доктринально. У зв'язку з цим стає актуальним питання про виділення муніципальної-правової відповідальності в самостійний вид юридичної відповідальності та про визнання наявності в правовій системі спеціальних примусових заходів муніципальної-правової відповідальності-муніципально-правових санкцій.

В останній час проблеми конституційно-правової відповідальності у місцевому самоврядуванні дедалі більше стають об'єктом дослідження як вітчизняних (О.В. Батанов, В.В. Кравченко, М.В. Пітцик, О.В. Краснікова, П.А. Трачук, М.О. Баймуратов та ін.), так і зарубіжних

вчених (А.Р. Єрьомін, Г.А. Іванцова, Л.О. Нудненко, А.А. Сергєєв, В.В. Яковлєв, А.А. Ярошенко, І.А. Алексєєва та ін.).

Викладення основного матеріалу. Слід зазначити, що підставою відповідальності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб мають бути не тільки порушення ними обов'язків, а і їхні некомпетентні чи навіть недостатньо компетентні діяння. Одночасно це також може бути причиною втрати політичної підтримки. Водночас декларується, але не забезпечується відповідними мірами конституційної або іншої відповідальності, положення про те, що обранці повинні нести відповідальність за електоральний вибір. Насамперед вони зобов'язані звітувати про відповідність декларованого та досягнутого. За порушення даної норми також може бути застосована така конституційна санкція, як попередження. Однак, якщо склад органу місцевого самоврядування чи окрема посадова особа в період своєї діяльності систематично порушує цю норму, то до даного порушника мають бути застосовані міри конституційної відповідальності, наприклад, дострокове припинення мандата довіри. В цьому контексті існує необхідність прийняття такого акта, який би, нарешті, закріпив конституційну відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності, установив її загальні принципи, визначив підстави і санкції, характерні для даного виду відповідальності, а також порядок і терміни розгляду справ про конституційні делікти. При цьому даний акт повинний не тільки заповнити прогалини сучасного законодавства, але і консолідувати існуючі норми.

Висновки. Отже, виходячи з вищенаведеного можна дійти до висновку що для впровадження ефективного механізму муніципально-правової відповідальності органів місцевого самоврядування є необхідним:

1) постійне і активне вдосконалення організації і функціонування системи місцевого самоврядування, особливо методів та інструментів з реалізації форм безпосередньої діяльності територіальних громад як первинних суб'єктів місцевого самоврядування;

2) покращення нормативного регулювання різноманітних управлінських взаємозв'язків як всередині органу місцевого самоврядування, так і між різними суб'єктами місцевого самоврядування. Це обумовлено тим, що значною мірою тільки нормативне закріплення відносин відповідальності служитиме підставою і орієнтиром оцінки, шкалою реакції і процедурою виміру дій органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та інших учасників муніципального процесу;

3) впровадження у діяльність посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад таких видів впливу та регуляторів поведінки як моральні норми, традиції та звичаї, громадська думка, діяльність ЗМІ тощо. Лише поєднання правових вимог з вимогами моралі, традиції та звичаїв, підтримка цих вимог у їх реалізації з боку громадської думки, широке висвітлення даних вимог і практики їх реалізації у друкованих ЗМІ, на радіо та телебаченні – все це сприяє розвитку мотивів та установок відповідальності, дозволяє комплексно реагувати на відхилення від норми;

4) використання системи стимулювання, яка традиційно недооцінюється як умова формування відносин відповідальності. Якщо примусова, санкціонована, каральна сторони важливі для підтримання відносин відповідальності, то не менш важливе значення у цій справі можуть відігравати і стимули. Правильне використання економічних, соціальних, політичних та духовних стимулів є не лише доцільним, а й обов'язковим у місцевому самоврядуванні;

5) наявність ефективного механізму державної підтримки та гарантування місцевого самоврядування тощо.

Отже, санкції у органах місцевого самоврядування повинні бути персоніфіковані, забезпечені рівновагою між належним і можливим, балансом прав і обов'язків цих органів влади, їх посадових осіб, зобов'язанням активного використання наданих їм повноважень. Іншими словами, мова йде про відповідальність за дію чи бездіяльність щодо ухвалення рішень і їх виконання в межах компетенції органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Розподіл обсягу відповідальності в системі місцевого самоврядування між її елементами має здійснюватися адекватно виконуваним функціям.

Література:

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" // ВВР України. - 1997. - 25 черв. (№ 24). - С. 379 - 420. - Ст. 170.

2. Закон України "Про статус депутатів місцевих рад" // ВВР України 2002. - № 40. - Ст. 290.

3. Авакьян С.А. Санкции в советском государственном праве // Советское государство и право. - 1973. - № 11. - С. 35.

4. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Монографія / В.О. Антонечко, М.О. Баймуратов, О.В. Батанов та ін.; За ред. В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. - К.: Атіка, 2007. - 864 с.

5. Баймуратов, М. О. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні / М. О. Баймуратов, В. А. Григор'єва. – Одеса : АО Бахва, 2003. – 192 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Аббасзаде Афсане УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ……..…3
Анастасова К. В. ТЕОРІЯ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ…….4
Баймуратов М. О., Мутана Аббас Абдалказим Алмохаммед. ПРАВОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВЗАЄМОДІЮ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА..7
Калінкін А. С. УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА В УМОВАХ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ…17
Бойко Ю. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН……...19
Гавриленко В. В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ……...22
Городовенко А. В. СУЧАСНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ КОНФЛІКТІВ…….23
Агєєв О. Д. ПРАВА МІГРАНТІВ ЯК ОБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ……25
Дьяконова І. О. ЛОКАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ……27
Золотова Н. С. ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕНИЯ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЫ ЯПОНИИ..29
Комаров Р. В. АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ……...31
Кіндюк Б. В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОСІЙСЬКИХ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ В ГЕТЬМАНЩИНІ……34
Мамедова А. І. ТРАНСФОРМАЦІЙНІСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ПОЧАТКОВА ПЕРЕДМОВА ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ……...37
Мараховська О. А. ОСНОВНІ СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВА……...39
Монастирюк В. І. РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ……..42
Міщенко М. О. ВЗАЄМОДІЯ КЕРІВНИКА ТА ГРУПИ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ……43
Непекло М. Г. СУТНІСТЬ ІНСТИТУТУ ПРИМУСУ В ТЕОРІЇ ПРАВА…….45
Ніколенко Л. М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В УКРАЇНІ……46
Єпіфанов О. В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ……...48
Пересада О.М. КОНСТИТУЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК ДИНАМІЧНИЙ АСПЕКТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ……...50
Побединский В. Н. ПРОБЛЕМА ЗАПАДНОГО КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ: «СОБОРНОСТЬ» VS «РАЗДЕЛЕНИЕ ВЛАСТЕЙ»……..52
Придворова А. В. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ……..55
Рикова К. М. СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНОГОПРОЦЕСУ Й ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕНЬ ПО ОКРЕМИХАДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ……..58
Руденко О. В. ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА……60
Серегин А. В. ПРЕДМЕТ ЮРИДИЧЕСКОЙ СЛАВИСТИКИ……...63
Таровік Г. П. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ…….64
Таровик Г. П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ……...66
Татар Д. В. ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В УКРАИНЕ……67
Запольська Н. М. ПОНЯТТЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЯК КАТЕГОРІЇ НАУКИ……69
Хоббі Ю.С. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНИХ СТАНДАРТІВ В ОБЛАСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ……71
Циклаурі О. Б. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ……74
Черних Є. М. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЧИННОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ……78
Шайхлісламова Ю. В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ…….81
Кулик С. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В СФЕРІ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ……..83
Шрамко Д. П. ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ…….85
Щербань В. І. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ……..88

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Авер'янов А. А. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА СПІВПРАЦІ В РАМКАХ АЛБА……..91
Веселов Ф. Ф. ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ……93
Волошин Ю. О. ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ПАРАМЕТРИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ…….95
Годованик Є. В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ…….97
Івахненко М. І. ПРАВОВА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО КОНТРАКТУ……..98
Иржанов А. С., Жолболдин Т. К., БОРЬБА С МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ В КОНТЕКСТЕ ПРАВА ГОСУДАРСТВА НА САМООБОРОНУ……..101
Івахненко М. І. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК……104
Імамвердієва А. ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ……..106
Крестьянкіна Є. А. ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗМІНИ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ УКРАЇНИ НА ТЕРИТОРІЇ АР КРИМ: ПРАВОВА ОЦІНКА……109
Кунда А.М. ОПРЕДЕЛЕНИЕ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА В МЕЖДУНАРОДНОМ ЧАСТНОМ ПРАВЕ……111
Лоза І. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ І НЕБЕСНИХ ТІЛ…..113
Паулова Ю. Е. ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СТАНДАРТА ПРАВА НА ОБРАЗОВАНИЕ……114
Ріппа П. С., Дубас В. В. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ОХОРОНІ ПРАВ АВТОРА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ……..116
Саул Т. В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ КОНКУРЕНЦІЮ……....118
Семочко Є.С. МІЖНАРОДНО ПРАВОВІ САНКЦІЇ……...119
Спесівцев В. Б. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В РЕФОРМУВАННІ УНІВЕРСАЛЬНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……121
Тихомирова Г. Є. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВА ГРЕЦІЇ З ПРАВОМ ЄС: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ……..122
Халіна А. Г. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНОМУ ТЕРОРИЗМУ……125
Ящелдова Р. О. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ……..127

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Безвербна І. Ю. ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ……130
Безвербна І. Ю. КОМПЕТЕНЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ : ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ…..131
Богдан Е. С. К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ РАЗВИТИИ ПРОЦЕССА РАЗРЕШЕНИЯ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ КОНФЛИКТОВ……134
Богданова А. В. ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ……137
Василенко С. І. ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ……..139
Гераськін В. Г. ШТРАФНІ САНКЦІЇ, ЯК ВИД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ……..140
Гераськін В.Г. ПОРЯДОК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ……...141
Голубенко Л. О. НЕДОСТОВІРНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЧОРНОГО PR ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ НИМ……..144
Головня В. І. ГОСПОДАРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ, ВІДМІННІСТЬ ВІД ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ……146
Горбоконь А. Г. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОЧИНСТВА В МІЖНАРОДНОМУ

КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ……...149
Горбунова А. С. ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ……152
Горицька Т. В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ……..154
Григор'єва І. І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……156
Гусейнова Гунай Магомед кизи ВЗАЄМОДІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ УКРАЇНИ З ТРЕТЕЙСЬКИМИ СУДАМИ……..159
Данильченко Е. О. ПРИРОДНІ МОНОПОЛІЇ, ЇХ СУБ'ЄКТИ ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ….162
Дереко О. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО РАХУНКУ…..165
Дмитрієв О. Є. ГОТІВКОВІ ТА БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ……169
Єршова Д. С. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ПІРОТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ…170
Загородня Н. В. ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ……...173
Загоруйко С. В. СУДОВИЙ НАКАЗ – ОСОБЛИВА ФОРМА СУДОВОГО РІШЕННЯ АБО САМОСТІЙНИЙ ВИД СУДОВОЇ ПОСТАНОВИ? ……..175
Загорулько Є. Г. ЕВТАНАЗІЯ ЯК СПОСІБ ПОЗБАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ПРАВОЗДАТНОСТІ…….177
Захряпин А. В., Чебуренков А. А. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЛЕДОВАТЕЛЯ……...180
Зінович Г. Г. ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР: НОВИЙ КРОК У РЕФОРМУВАННІ АПК АБО НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КОРУПЦІОНЕРІВ……...182
Іванюта Н. В. ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ…….184
Каци В. Є. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ……..186
Квач С. С. ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ КЛАСТЕРЫ КАК ОБЪЕКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ…..189
Князькин Ю. П. ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ МОРДОВИЯ……..192
Миколенко В. А. ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ…….194
Колосов Р. В. ПРАВО НА ЖИТЛО ЯК ЮРИДИЧНА КАТЕГОРІЯ……...195
Кольцова М. В. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ……..198
Костенко О. О. БІРЖОВИЙ ПРОЦЕС: ОСОБЛИВОСТІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ……..201
Кравченко О. О. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ……...203
Крохмальова О. В. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ……...204
Куркуріна К. М. ГРОМАДЯНИН-ПІДПРИЄМЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ…….207
Кушнир И. В. ПРАВОСПОСОБНОСТЬ И ДЕЕСПОСОБНОСТЬ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ……..210
Лузан А. В. РОЗВИТОК ВИНАХІДНИЦЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ……...212
Малихіна Я. П. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……...215
Манько Ю. В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ……..218
Менделев А. О. НЕЗАВИСИМОТЬ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ: РЕАЛЬНОСТЬ ИЛИ МИФ……...219
Мурза О. В. ОСНОВИ СЕРТИФІКАЦІЇ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ……..222
Ніколенко О. О. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ…….224
Омельченко М. С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕКЛАМУ……225
Остапенко А. В. ОХОРОНА СУМІЖНИХ ПРАВ ШНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ……227
Побережна В. М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ……..230
Преснакова Н. Б. ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ…...232
Свірський Б.М. ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ……235
Серпик Ю. О. МИРОВА УГОДА В СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО……..237

Syvolap Yegor PECULIARITIES OF PRIVATIZATION OF THE B GROUP OBJECTS……..240
Скворцова Г. А. ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ……...241
Соловйова К. Р. ДЕРЖАВНИЙ МОНІТОРИНГ ПРОБЛЕМ ДИТЯЧОГО ВИХОВАННЯ……...243
Тарасьєв Р. О. ПРАВОВИЙ СТАТУС АВІАПЕРЕВІЗНИКІВ…….246
Топалова В. С. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІЙ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА……..247
Чертова О. С. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В РЕГУЛЮВАННІ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ…250
Чухно Я. В. КОММЕРЦІЙНИЙ БАНК ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДОРЮВАННЯ……..252
Шакунова М. П. ПРИВАТИЗАЦИЯ И НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ КАК СПОСОБЫ ПРЕКРАЩЕНИЯ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……...254
Шпак А. В. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ……257

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, СІМЕЙНОГО, ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Барегамян С. Х. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ПРАЦЮЮЧИХ ЗА КОРДОНОМ…….....260
Білозуб Т. Ю. ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ……...262
Кір'янова Л. В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ……...265
Ковейно Ю. В. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ…….266
Козицька А. О. НАЦІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ…….270
Кравченко О. О. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДСТАВ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ……...272
Махмудова Х. А. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО ВО ФРАНЦИИ……..275
Мацука В. М. ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ……...278
Надежденко А. О. ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ……..280
Носік С. В. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ……...282
Пігарева Г. І. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ РЕФОРМА В УКРАЇНІ…….285
Топузов В. І. РОЛЬ МУНІЦИПАЛЬНИХ САНКЦІЙ В ФУНКЦІОНУВАННІ ДЕРЖАВИ…….286